ZA VJERU I DOM

: LIST NAMIJENJEN KATOLIČKOMU :
ŽENSKOM OBRAZOVANOM SVIJETU.

UREDILA

: : : LITERARNA SEKCIJA MARIJINE : : :
KONGREGACIJE UČITELJICA U ZAGREBU.

OSMO GODIŠTE.

U ZAGREBU
TISAK „NADBISKUPSKE TISKARE"
1915.

SADRŽAJ

LISTA „ZA VJERU I DOM“ GODINA VIII.

Članci poučni i poučno-zabavni:

Zabavno:

Pjesme:

Iz ženskoga svijeta:

Dopisi:

Zdravstvo:

Kućanstvo:

Književnost:

ZA VJERU I DOM

LIST NAMIJENJEN KATOLIČKOMU ŽENSKOM OBRAZOVANOM SVIJETU.

BR. 1. i 2. ZAGREB, 1. VELJAČE 1915. GOD. VIII.

Katarina sienska i njezino doba.

M. H. K.

Poznati pedagog Foerster crta opreku sredovječne i moderne kulture ovako: Moderna je kultura svjetska, tehnička; ona teži za »proučavanjem i osvojenjem vanjštine«, dok kultura srednjega vijeka »bijaše u glavnome briga za nutarnji život čovjeka«. K tome dodaje Foerster refleksiju: »Mi bismo morali, ne odrekavši se tehničkoga napretka našeg doba, opet razumjeti, da tamo, gdje briga za život duše nije središte svega mišljenja, nije uopće nikakva kultura moguća... I mi ćemo to razumjeti. Bijeda i praznina našega života, otvorit će nam oči«.

Bit će zato dobro, da modernome svijetu prikažemo ljude, u kojima vidimo najljepše i najbolje strane srednjega vijeka, ljude, kojima »je briga za dušu« uistinu bila glavni cilj života. Povijest svetaca bilježi tako lijepi broj. Skromna imena, što za života nijesu prodrla u javnost i velika, kojima se slava kasnije pronijela. Među ženama najveća je sv. Katarina od Siene. — Upliv, što ga ona imađaše na mogućnike i na puk, nije ni prije, a ni poslije nijedna žena posjedovala.

Mnogi nježni, pjesnički cvijet ukrašuje život Katarine sienske; no ova čuda i vizije ne imadu za nas toliko praktičke vrijednosti, pa se ovdje na njih ne ćemo obazirati, nego na značaj ove velike svetice, kako nam se jasno pokazuje i po spisima njezinima i po svjedočanstvu savremenika njezinih. U glavnom ćemo prikazati njezine misli i njezino djelovanje. Misli su to i djela plemenite, poletne i intelektualno vanredno nadarene duše. Ona nam plamnim riječima govori o »jedino potrebnome«, koje bi po uvjerenju Foersterovom moralo prožeti modernu pedagogiju. — Tvrdio je netko, da katolicizam nema žena, »kojih bi osobnost, i djelovanje

na religioznom, socijalnom, pedagoškom ili umjetničkom polju, bilo vrijedno ocrtati«. Život Katarine sienske ovo najsjajnije pobija.

Siena — kako zvuči to ime meko i slatko, gotovo kao glazba! D e l i c i a e I t a l i a e, slatkost Italije, zove neki stari pjesnik, Marcello Tarcagnola, taj grad radi ljepote njegove. Ali povijest toga grada ne priča samu slatkost. U ratobornome srednjem vijeku čuo se u uskim njegovim ulicama često zveket mača.

Ni onda, kada se zemlja pomoću franačkoga kralja Karla Velikoga oslobodila divljih Gota i Longobarda, nije zamuknuo zveket štita i mača. Nastadoše borbe među građanstvom i plemstvom, među pukom i republikanskom vlasti, i borbe među zavidnim gradovina. Sienina najmoćnija, najzavidnija suparnica bijaše Fiorenca, Firenze la bella. Prijekim okom gledaše »cvjetni grad« procvat Siene, i često je došlo do krvavih okršaja.

Najžešće sukobiše se Fiorenca i Siena u 13. vijeku. Sienčani bijahu u manjini. Prije no što je počeo boj, upriličio je sindaco Bonaguida procesiju i predao ključeve grada biskupu, da ih stavi pred noge bl. Gospe, da tako izmoli njezinu zaštitu. I kada su izvojštili slavnu pobjedu kod Montaperta, prozvana je slika, pred koju su ključevi stavljeni, čudotvornom.

C i v i t a s v i r g i n i s — grad Djevice, rado se nazivala Siena. Sigurno, da nije tek slučaj, da sve znamenite slike starosienske škole prikazuju Majku Božju. Slikati bl. Gospu u slavi — M a i e s t a s zvali su to, najvoljeli su majstori sienske škole. Ne bijahu samo crkve ukrašene slikama Madone na prijestolju, već i Palazzo Publico. Tako lijepa bijaše fresca, što je tamo naslikao Simone Martini, da je Petrarcu za ove stihove oduševila:

Ma certo il mio Simone fu in Paradiso,
Onde questo gentil donna si parte,
Ivi la vide e la ritrasse in carte,
Per far fede quaggiù del suo bel viso.

Pod slikom stoji u obliku dialoga među Marijom i općinom ozbiljna i usrdna opomena na pravednost. Prečesto vladaše u ono doba — isto kao u mnogohvaljenoj renaissanci — samovolja, stranačka strast i despotizam. Lorenzetti prikazao je u svojim znamenitim slikama u Palazzo Publico dobru i lošu vladu. Ovu slikanu propovijed nijesu si sienčani uvijek k srcu uzeli. Oružanom su silom sve više proširivali svoju vlast. Kako ponosan narod bijahu oni, pokazuje nam smjela osnova za njihovu stolnu crkvu. »Velika pjesma republike« nazvao je ovu katedralu jedan historičar. No smjela osnova nije kraju privedena. Projektirana katedrala Siene bila bi, po mnijenju Burkhardovom, najznamenitijim poznavaocem talijanske

umjetnosti i kulture, najljepša gotička zgrada Italije — da, bila bi svjetsko čudo. Ali od nje imamo samo odlomak i to portal. Slavični su sienčani hotjeli sagraditi zgradu, kojoj ne bi bilo ravne na svijetu.

Zbilo se drugačije. Glad i kuga opustješe sredinom 14. vijeka grad. Pod pritiskom ove teške kušnje smanjila se darežljivost građana, a k tome pokazale se pukotine u podignutim stupovima, te ih moradoše porušiti. Tako su visoke, ohole osnove ostale samo san.

Ime grada Siene nije svijetom pronijelo ni ono čudovište, ni slikarska škola, nego dva junaka kršćanstva — jedna djevica i jedan monah: Katarina i Bernardin od Siene. S pravom ih je Siena počastila stavljajući njihove slike na portal katedrale. S desna ovu milu, veliku, duhovitu sveticu, čije su riječi slušali Pape i knezovi, s lijeva ovog plemenitog sina serafskog sveca sv. Franje.

Savremenik Katarine sienske, Cristofano Guidini, piše o njoj ovako: »U vrijeme, kad sam se nastanio u Sieni, posla Bog svijetu novu zvijezdu, pravi izljev Duha Svetoga, blaženu Katarinu, da najblaženiju i najsvetiju. Dvojica njezinih duhovnih sinova dovedoše me k njoj. Iz njezinih sam ustiju razabrao o Bogu, što čovjeku govoriti nije dopušteno. Tko to nije čuo, ne bi vjerovao da tako govori žena. Njezina sveta riječ dirnula je srce moje tako, da za svijet nijesam mario. Broj njezinih privrženika bijaše neobično velik.... Puna Duha Svetoga, srce puno tople ljubavi, šilje ova službenica Gospodnja nebrojena pisma. Svakomu po svomu staležu i po potrebi duševnoj govori riječi velike i svete... Prostodušno veli istinu. Listovi njezini, kao knjiga o njezinim viđenjima služe svakomu za pouku i pobudu.«

Tako govori savremenik, a kasniji historičari Reumont i Pastor zovu je čudnovatom, »gotovo jedinom pojavom« u svjetskoj povijesti. F. Ks. Kraus pak veli doslovno: »Ova žena i njezin život jedno je od najvećih čuda povijesti i za onoga, koji u čudesa ne vjeruje... Nitko je nije dosegao u umjetnosti najnježnije strane plemenitog ženstva staviti tako u službu Kristovu i njegove Crkve.«[1])

Rösler pak slavi je kao uzor apostolske kršćanske djevice: »Kao tješeći mironosac, kao ljubeća njegovateljica bolesnih, podnoseći ponizno sve teškoće, djeluje na srca čovječja neodoljivom materinskom ljubavi i okuplja oko sebe odlične muževe i žene, koji se od nje dadu voditi kao djeca. Papama, kraljevima i carevima, pobunjenom građanstvu i surovim vojnicima upravlja svoju riječ usmeno i pismeno takovom slobodom i snagom, kakove vidimo jedva u kojega muškarca njezinog doba. I tamo, gdje je muška snaga i mudrost uzaludna, postizava ona čudesne uspjehe... Možemo bez

[1] Kraus, Geschichte der christlichen Kunst. Freiburg.

pretjerivanja reći, da bi već osoba Katarine sienske bila dovoljan dokaz svrhunaravske moći i Božanskoga podrijetla kršćanstva.«[2]

Isti nekatolici priznali su nepartaično veličinu Katarine sienske. Dva protestanta, pisac crkvene povijesti Hase i u novije doba (1907.) Redern slave ju toplim riječima. Hase n. pr. veli doslovno: »Sie hat die anerschaffene religiöse Genialität in der Freiheit ihres starken Willens zu einen Ideal der Frömigkeit in der kirchlichen Form des Mittelalters verwirklicht, für alle Zeiten zu einer herzerhebenden Anschauung.«

Kroz cijeli život bijaše lozinka Katarine »Excelsior«, »Više gore«. Sva je prožeta čistom ljubavlju prema Bogu i bližnjemu. Svu je obuzela želja za što većom svetošću. Govori se, da joj se nitko nije približio, a da nije postao mudriji i bolji. Prošlo je više od pol tisućljeća što je Katarina hodala ovom zemljom i svoju uzvišenu misiju dovršila, ali riječ njezina nije zamuknula. Sačuvani su još listovi, puni velikih misli ove bogodušne duše, koji nam u savezu s njezinim »Dialogom« pokazuju cijeli njezin duševni svijet.

Katarina je građanska kći ponosne Siene, njezin otac Jakob Benincasa bijaše bojadisar. Prvi životopisac Katarine sienske bl. Rajmund od Capue, kaže o njemu, da je bio čovjek pošten, blag i miroljubiv. U kući njegovoj vladaše stega i ćudorednost. Njegova kći Bonaventura udala se za nekog mladog čovjeka, koji je običavao kadikad nepristojne riječi govoriti. To je Bonaventuru tako zabrinulo i ražalostilo, da je oboljela i tužila se, da u kući svojih roditelja nije bila naučna čuti takovih riječi. Evo, kako je tankoćutnih žena bilo u srednjem vijeku, što ga rado nazivaju barbarskim i surovim. Naše doba, koje voli pikantne šale, moglo bi se stidjeti pred kćerkom toga bojadisara.

Jakobova supruga Lapa poklonila mu je 25 djece. Katarina, rođena 1347, bila je predzadnje dijete. Religijozno čustvo probudilo se u Katarine vrlo rano. Već u petoj godini prignula bi uspinjući se na svakoj stepenici koljeno na poklon bl. Gospi. Već u svojoj šestoj godini imala je svoju prvu visiju. U kasnijem životu Katarine čita se opetovano o ovakovim nebeskim viđenjima. Ova viđenja u životu Katarine nijesu skeptičarima 20. vijeka simpatična. No, ove našemu razumu zagonetne stvari, nijesu nenaravne za čovjeka srednjega vijeka, koji je u svemu svoj pogled svraćao na svrhunaravske stvari. Kod čovjeka, koji živi intenzivnim duševnim životom, te sve materijalno u velikoj mjeri nadvladava, nije duh tako vezan na materiju, pa mu je moguće da svrhunaravske utiske gleda živo i jasno, kao da su sjetilne. I u životu istoga sv. Tome Akvinskoga, toga oštroumna mislioca, čitamo o vizijama. A kod muža takove vanredne umne snage ne može biti govora o autosugestiji ili samoobmami.

[2] P. Augustin Rösler, Die Frauenfrage vom Standpunkte der Natur, der Geschichte und der Ofenbarung. Freiburg.

Kod svakog, kulturno razvitog naroda svih vremena bilo je mislioca, koji su daleko od vreve svagdanjega života, daleko od bučnog svjetskog veselja podali se tihom razmatranju, bilo je, koji su tražili Boga i istinu, bilo je junaka odricanja i kreposti.

Kako je uzvišena, čista i lijepa idea samostanskoga života u kršćanstvu, ma da i nije uvijek onako savršeno provedena, kako su je utemeljitelji osnovali: život — daleko od svagdašnjosti, udubljen u promatranje Božanskih stvari, — škola samozataje i pročišćavanja, — život posvećen službi bljižnjega, — samostan, dom mira, molitve i rada.

Pravi samostanski život počeo je po prilici koncem 3. stoljeća u egipatskim pustinjama. Prva pravila dao je sv. Pahomije (292.—348.). Rad i molitva bijahu glavne točke.

»Svaki je samostan bio velika škola rada, kao i velika škola ljubavi bljižnjega... Nikad nije bila viđena plemenitija i velikodušnija gostoljubivost, nikada nije bujnije cvala samilosna ljubav bljižnjemu, koju je kršćanstvo na svijet donijelo... Strogi postovi, strašna bićevanja i herojska djela pokore nijesu ugušila u monaha nježnu sućut za slabosti i potrebe bljižnjega... A uvečer razlijegale se pustinjom iz svih spilja i uvala himne i molitve u pobožnim i ozbiljnim, misaonim i radosnim napjevima onih borilaca u duševnom boju, onih osvojitelja pustinje, koji ovdje u govoru kralja-pjevača Davida pjevaju slavu živoga Boga«. Ovako crta Montalambert život istočnih monaha u svom djelu: Les moines de l' Occident.

Život otaca u pustinji lebdio je maloj Katarini kao uzor pred očima. Tako je čeznula za takovim životom, da se jednog dana potajno otputila tražiti pustinju. Uzme sobom jedan hljeb kruha i pođe daleko van grada. Našavši neku spilju baci se presretna na koljena i stane moliti. Za molitve bude joj ipak jasno, da je premlada i preslaba za pustinjački život, te se vrati kući.

Ljubav k Spasitelju i njegovoj svetoj Majci bivala je u Katarini sve veća. Po prilici u 7. godini zavjeri se, da će bit samo Isusova. Od tog doba počela je život odricanja i mrtvenja. To je za dijete u toj dobi čudnovato, ma da se Talijanke pod južnim suncem prije razvijaju. No Katarina osta stalna u svojoj odluci slijediti Raspetoga.

Kada je čula, da je sv. Dominik namijenio redu propovjednika u glavnome zadaću braniti vjeru i brinuti se za duše, zavolje ga osobito i rado bi bila preodjevena stupila u koji dominikanski samostan. Kako je sva gorjela od želje za spasavanjem duša, mislila je, da kao djevojka ne može toliko djelovati kao muškarac. A baš je ova djevojka u svom djevičanskom dostojanstvu riječju i djelom više postigla nego mnogi muž.

Roditelji imali su s njom druge osnove. Mislili su je udati već u dvanaestoj godini. Osobito ohole osnove imala je majka njezina. Katarina je tako mudra, mišljaše Lapa, svakako će je koji odlični muž odabrati. Ovo neumorno nastojanje roditelja i braće o njezinoj udaji bila je prava škola križa za nju. I roditelji i rođaci razljutili se jako, kad je izjavila, da ne će nikojeg zemaljskog zaručnika. Ta je srdžba dosegla svoj vrhunac kad je Katarina odrezala svoju lijepu kosu, misleći time uništiti sve osnove za njezinu udaju. Sada su stali vanredno strogo s njom postupati. Cijeli su je dan zaposlili kućnim poslovima. Mjesto jedne otpuštene služavke morala je u kuhinju.

Zabavljena ovako kućanstvom nije mogla da u svojoj sobici nesmetano služi Gospodu. Zato je u svome srcu priredila samotnu ćeliju, dok je boravila među ljudima. Sa psalmistom vapila je iz dna duše: »Učini, Gospode, da mi srce i tijelo ostane neokaljano«. I Gospod je uslišao ovu molitvu. Kućni je posao obavljala rado, da veselo. Pripovijedala je bl. Rajmundu od Capue, da si je kraj toga predstavila svog oca umjesto Božanskog Spasitelja, majku umjesto bl. Gospe, braću i ostale ukućane kao apostole i učenike, zato je služila dragovoljno.

Ova se ideja možda čini najvna, ali ona je ipak poetično pobožna; takvom se nakanom može svaki posao oplemeniti.

Jakob Benincasa, najbolji i najmudriji u obitelji, promatraše tiho svoju kćer, te se uvjerio, da uistinu sam Bog daje djevojci snagu ustrajati stalno u odluci. Katarinina kušnja primakla se kraju; njezina divna ustrajnost nadvladala je i istu braću, koja su najvećma radila za udaju.

U srcu Katarine bila je želja stupiti u red dominikanka sve veća. Već kao dijete štovala je vrlo sv. Dominika. Njegova revnost za duše privlačila je Katarinu. Nježna bijaše tijelom, ali puna plemenite, žarke želje uzdignuti sve ljude nad nizine zemaljskoga života, uzdignuti ih do vječne istine i ljubavi.

Plaha i šutljiva inače djevojka izjavi energično, da se ne će udati. Otac zabrani Lapi i sinovima, da je više ne napastuju udajom, i ostave da živi kako misli da je najbolje.

Svaki je čovjek donekle proizvod dobe, u kojoj živi. Na njeg djeluje duševna struja, koja onom dobom vlada. Katarinin život, a prije svega njezin pokornički duh, činio bi se nama, ljudima 20. stoljeća čudnovat, možda i abnormalan i nezdrav, ako se ne obazremo na način mišljenja srednjega vijeka.

Ono je doba bilo puno najoprečnijih kontrasta. Strasti su vladale jače no ikada, ali i religiozni smisao bio je življi i djelotvorniji no ikada. Bijaše to sjajan sunčani dan crkvenog života, potamnjen jakom olujom.

G. Grup,[1]) izvrsni povjesničar srednjega vijeka, veli, sredovječni je čovjek sasvim drugačije od nas mislio o realnosti života onkraj groba. »Taj ga je život okružavao kod svakog koraka, on mišljaše da gleda preko koprene zemskoga života. Čudo bijaše mu naravno, tajna shvatljiva, a misao mu bijaše na onome svijetu«.

Da, mnogo se griješilo u srednjemu vijeku, strasti su često vladale neobuzdano, ali bilo je i junačkoga smisla za pokoru. Takav ozbiljni smisao za pokoru vladao je i Katarinom. Ne ćemo je razumjeti, ako ne poznamo njezino doba: Bilo je to doba, što je grozi smrti često u oči gledalo. Najozbiljnija od svih crkvenih pjesama »Dies irae« proizvod je srednjega vijeka i izraz njegova duha. Na onaj strašni opis sudnjega dana, koji u jednostavnom trozvuku latinskih stihova, kao željeznim čekićem udara na srce griješnika, bijaše srednji vijek vrlo često opomenut. Videći gdje tisuće i tisuće grabi nagla smrt, morala je barem kod ozbiljnijih ljudi misao na život prekogrobni dulje i moćnije zavladati, nego u danima sreće.

Rajmund od Capue pripovijeda, da su mrtvenja Katarinina bila sasvim vanredna. Najprije je nadvladala svoj okus. Mesa, slatkih jela i vina nije nikada uzimala. Njezina hrana bijahu kruh i sirovo povrće. Iz početka nije joj kraj toga slabila životna snaga, što razni liječnici drže za čudo. Kraj tog strogog posta nosila je mlada svetica dugo vremena pokorničku košulju. Dok je zdravlje dopuštalo bičevala se tri puta na dan. Spavala je vrlo malo i to na daskama.

Ne smijemo zaboraviti, da je Katarina bila zvana na osobiti pokornički život. Njezina nam askeza ne može biti za mjerilo. Ona je sama znala, da mrtvenje nije najvažnije, te je u svojem krasnom djelu »Il Dialogo«, što ga je diktirala 1378. izjavila o askezi vrlo zdrave nazore. »Krepost je glavna svrha, pokora samo sredstvo, koje valja umjereno rabiti. Daje li se pokorničkim djelima prevelika pažnja, priječi se usavršivanje. Savršenost ne stoji u tom, da se tijelo mrtvi; nego da se samovolja zataji . . .«

I u svojim listovima preporučuje mudru umjerenost. Ona piše Moni Agnezi di Francesca Sarto: ». . . Molim Te i zapovjedam Ti nemoj postiti nego u dane, koji su od Crkve određeni, posti ako možeš. Osjećaš li se za to preslabom, ne posti. Inače posti samo u subotama, ako možeš. I ne pij samo vode svaki dan . . .«

Kako nježno i oprezno Katarina druge od prevelike strogosti odvraća, prema samoj sebi bila je bez obzira. Napokon joj je i zdravlje malaksalo. Njezina je fizična snaga oslabila, ali je zato ojačala duševna sve više — fakat, koji se često opaža. Kako dakle ima krivo zaslijepljeni Nietzsche, kad traži izbor samo jakih i snažnih.

[1] Kulturgeschichte des Mittelalters II. (1895).

Baš mnogi slaba fizična organizma dali su često čovječanstvu najbolje duševne dragocjenosti, velike misli, vječna dobra. Pravo netko reče pobijajući teoriju »nadčovjeka«: »Samo je j e d n o zdravlje, zove se neumrlost. Ono, što umrijeti mora, propasti će jednoga dana. Ima samo j e d n a jakost: nutarnja sloboda prema svemu prolaznom, nutarnje uzdignuće k Bogu, kao jedino pravoj sadržini života. Onaj, koji Boga u grudima nosi, samo on je jak«.

Katarina nije bila zadovoljna, da sama u svojoj sobici Bogu služi, hotjela je da se zna, da njemu pripada i da nosi odijelo onih, koje su se njemu posvetile. Željela je nositi bijeli habit i crni ogrtač sestara od pokore sv. Dominika.

(Nastavit će se).

Ljepota i ćudoređe ženskoga odijela.

Bez čuvstva za ono što je lijepo, umjereno i prema svrsi udešeno, ne može se pomisliti civilizacija, a bez spoznanja ćudoređa, nikakva kultura. Što je ljepota, što je ćudoređe?

Promotrimo najprije uzvišenije: ćudoređe. Kršćanska filozofija označuje taj pojam ovako: ćudoređe je svojevoljno, na jasnoj spoznaji sazdano podređenje božanskomu zakonu ćudoreda; ili drugim riječima, suglasje spoznaje, volje i djelovanja, ukratko, nutarnji red, nutarnja harmonija. Taj je nutarnji red jezgra, a ljepota njezina ljuska. Ljepota je dakle vidljiv izražaj nutarnjeg savršenstva, vanjska harmonija, što proizlazi iz nutarnjeg reda.

Sve, što je dobro i ćudoredno u neku je ruku uvijek i lijepo, dok ono, što se protivi ćudorednome zakonu, ono što poremećuje nutarnji ili vanjski red ili harmoniju, ne može nikada uistinu biti lijepo. Ljepota i ćudoređe su mjerila, o koje i nehotice sve mjerimo, t. j. pitamo se kod svih važnijih prigoda u životu: jesu li lijepe, prema svrsi udešene, jesu li dobre?

Ako ove pojmove stavimo za mjerilo i na važan dio naše vanjštine, naime na naše odijelo, onda zaključujemo: ono je odijelo najljepše, koje izvana najsavršenije izražuje unutarnju dobrotu, koje je dakle u svakome pogledu prema svrsi udešeno.

Kakav zahtjev moramo dakle staviti na žensko odijelo, da u etičkom i estetskom pogledu odgovara svrsi, i po tome da bude lijepo?

Na to ćemo odgovoriti, promotrivši prije svrhu, kojoj služi odijelo.

Prva je svrha, da se zaštitimo od zime, vlage i vrućine. Druga je svrha mnogo važnija. Bog je dao čovjeku jaku obranu, da zaštićuje ćudorednost, dao mu je onu tankoćutnost, koja čini, da mu se duša zgraža, kad ugleda što nečisto — dao mu je stid. Gdje je nestalo stida, nestaje pomalo svih plemenitih čuvstava i čovjek pada sve dublje. Da nam stid ne otupi i da ga posvema ne izgubimo i da tako ne dođemo u pogibli skopčane sa gubitkom stida, ima nas u glavnome čuvati odijelo — to je njegova svrha kao etička obrana. Dalje mora i smije odijelo imati i tu svrhu, da naše tijelo dostojno poljepšava i resi. Jer čuvstvo za ljepotu dragocjen je dar Božji. Nadalje neka bude vjeran izražaj naše unutarnjosti kao i naše osobne osebujnosti.

Da ovim zahtjevima odgovara, mora naše odijelo biti: zdravo, praktično i ekonomsko. Po svojoj vanjštini ne smije povrijediti zakone pristojnosti i ćudoređa. Nadalje neka bude iz dobrog materijala i primjereno našoj nutarnjoj i vanjskoj osobnosti.

Da odijelo bude zdravo, jasno je da nam mora zimi dovoljno čuvati toplinu, a ljeti da nam ne bude preteško. Nadalje ne smije ni jedan od nutarnjih organa maknuti s položaja, niti ga tištiti, ne smije spriječavati kolanje krvi ni disanje. A osim toga mora biti tako široko, da se može nositi dosta rubenine.

Praktičnost, po kojoj se razborito odijevanje ima ravnati, ide se zdravstvenim uvjetima rukom o ruku. Samo ono odijelo, koje sasvim odgovara zdravstvenim uvjetima, omogućuje ženi izvršivati svoj svagdanji posao. Zato odijelo ne smije biti ni predugo ni preusko, ne smije množinom bora i nakita sprečavati kretanje — odnosno smetati kod posla.

Ekonomski mora odgovarati novčanim prilikama i društvenom položaju, t. j. ne smije biti skupocjenije i ne smije pokazivati više elegancije, negoli to dopuštaju prihod, imutak i stalež.

Najvažnije i najglavnije kod odijela jest, da poštenu ženu pristojno zaodjene. Zato mora tijelo tako zaogrnuti, da ne povrijedi nikako stidljivosti. Zatim ne smije nikako isticati pojedine dijelove tijela, ni razotkrivati ih tako, da bi povrijedile nevino oko, a privukle nečiste poglede. Samo onda daje odijelo dovoljnu etičnu obranu.

Ljepota odijela zahtijeva, da ono naravnu skladnost ne nagrđuje, nijedne linije ne razvuče, ni jedan dio tijela povećaje, da istakne drugi. Neka se ne biraju odveć žive, neskladne boje, već decentne, koje međusobno harmonički pristaju, naravno da nijesu isključeni šatirungi krepčijih boja. Kroj neka ne smeta kretnji tijela. Materijal neka bude pravi, a ne da ga izmjenjuju imitacije bez vrijednosti, koje imadu svrhu da prikazuju neku dragocjenost, koja

uistinu ne postoji. Lijepo će biti uistinu samo ono odijelo, kod kojega se pazilo na starost, stalež, stas i boju osobe.

Odgovara li naše moderno odijelo ovim zahtjevima? — Naše moderno odijelo ističe se osobitom uzanošću suknje. U ljetu vidjesmo doduše suknje, koje su u bokovima imale neke draperije no i takove nam se suknje čine — sumnjive. Kraj svega toga nose se uske suknje, pače isključivo kod odijela za praktičku svrhu. Suknje su tako uske, da žene normalnoga uzrasta, da budu moderno tanke u bokovima stežu donji dio tijela, te tako su važni organi trbušne šupljine pritiskivani, a kolanje krvi i probava spriječena. I pod onom drapiranom suknjom da »propisno« stoji, ne smije se nositi rubenina.

Polako, ali sigurno, isključilo je gospodstvo mode komad po komad naše rubenine. Nije nikakovo čudo. Pod uskim suknjama nema ništa više mjesta. Modedama ne može ni u najžešćoj zimi obući topliju rubeninu, jer bi bila preširoka, a oprava ne bi glatko pristojala. Raspori na suknjama ne pokazuju dônje suknje, već samo čarape, te se tako i pod njima u zimi ne može nositi rubenina. Materijal, iz kojeg se i zimske bluze kroje tanak je ko paučina. A i kod čvršćih tkanina vidimo duboke izreze na prsima, prikrivene prozirnom čipkastom tkaninom. K tome se nose i kod najvlažnijega i najhladnijega vremena sasvim prozirne čarape u izrezanim cipelama s previsokim petama.

Koje su posljedice takove nošnje? — Razne nahlade, reumatizam, neuralgija i katari. Tijelo mora, jer je preslabo odjeveno, previše topline na površinu davati, a taj manjak mora na štetu drugih funkcija nadoknaditi. Ovo neprestano nadoknađivanje topline prenapinje srce i pluća i krvne stanice, cijeli se organizam umara i prije reda istroši. Uslijed toga nastaje najprije bljedoća, zatim umornost, te živčane, želudačne i srčane boljetice. Moderni, predugi steznici prouzrokuju bolesti bubrega, te razne ženske bolesti, i sprečavaju kolanje krvi. Opasno je i nošenje previsokih peta, jer se cijeli teret tijela prenosi na prste noge. Time postaje cijelo držanje nenaravno, a mišice su i živci u neprestanoj, nezdravoj napetosti.

Jasno je dakle, da moderno odijelo ne odgovara ni zdravstvenim zahtjevima, a ni praktičnim. Tamo, gdje bi suknja morala biti najšira, da omogući slobodan korak, tamo je najuža. Ni isti raspori na suknjama ne pomažu, da se može slobodno koraknuti. To je osobito nepraktički u gradovima, sa živahnim prometom, gdje se valja često ugibati kolima. U uskim suknjama moguće je samo polagano hodati, jer se inače može lako pasti. Nesiguran hod prouzrokuju također i duboko izrezane cipele s previsokim petama. Bluze s rukavima, koji počinju već kod struka, tako zvane »kimono«, sprečavaju slobodne kretnje ruke.

Ove se manjkavosti opažaju kod posla, bilo kućanskoga ili zvaničnoga, te tako pokazuju, da je moderno odijelo udešeno samo za ženu bez posla i dužnosti. Ono je hotimično nepraktičko. Oni, koji tvrde, da uske suknje trebaju malo tkanine, pa da su zato jeftine, varaju se, jer se uska suknja prije istroši od široke, a ne može se tako lako preudesiti kao ona.

Još dvije velike mane opažamo kod modernog odijela, a te jesu: grozničava nestalnost i prevelika skupocjenost. Dandanas sve trči bez daha. Što nas je jučer zabavljalo, dugočasi nas danas. Ono, čemu smo se jučer divili, sutra je zaboravljeno. Tako je i sa krojem odijela. Ono, što je upravo »najnovije«, doskora se ne može već nositi. Ova težnja za promjenom nije zahvatila samo gornje slojeve, ne, već i one, koji živu od čedne svakdanje zaslužbe: radnice, prodavačice, contoaristice. I u onaj nekad tako trijezan stalež, malograđanski i srednji, prodrla je ova zaraza već duboko. Da se može što češće nabaviti novo odijelo, kupuje se jeftiniji materijal, a taj naravno i ne traje dugo. Oprave se više ne mogu upotrijebiti kao negda, kad je haljina za svetke postala najprije bolja haljina za svakdan, onda kućna oprava, a najposlije se prepravila za dječje opravice. Zatim ova nezdrava težnja za luksusom! Najnježniji, najnestalniji materijal je propisan i za odijelo i obuću. To sve stoji mnogo novaca, pa se onda štedi na drugome, gdje štednja nije umjesna.

Jasno se vidi, da izrazito moderno odijelo nije gospodarsko. No najvažnije je pitanje, koje na nj stavljamo, jest: Je li strogo moderno odijelo p r i s t o j n o, časno i ćudoredno?

Temeljna crta mode ide za tim, da se forme tijela što jače istaknu, a osobito one forme, koje su tipične kod ženskoga tijela. Kod toga valja da se tankoćutna žena zamisli. Ne odgovara naime zakonima pristojnosti i ćudoređa, svoje tijelo naumice prikazivati. Raspori, izrezi, tanahne tkanine, koje se sasvim tijelu prilagođuju, a nose se bez postave i rubenine, pokazuju oblike tijela upravo brutalno, te vrijeđaju stid. Jasne boje, naumice neskladno sastavljene, drzoviti i visoki nakiti na šeširima, uskoća suknje u koljenu, a drapirana u bokovima, sjeća uvijek na ona nesretna bića, koja trguju svojom ženskom čašću.

Ropkinja mode ne može udovoljiti svojim ćudorednim dužnostima. Te su na religioznom polju dužnosti prema Bogu, zatim osobne, dužnosti prema samom sebi, i dalje socijalne dužnosti prema bližnjemu.

O dužnostima prema Bogu ne ćemo pobliže raspravljati. Naglašujemo samo, da će pod dojmom mode, koja ne odgovara propisima ćudoređa, otupiti i religiozno čuvstvo i ona usrdnost, koja dušu uzdiže k Bogu. Religiozan će čovjek smatrati za grijeh, svoje tijelo,

djelo i priliku Božju, naumice nakaziti i nepristojnim odijelom obeščastiti. A u takovom odijelu stupati k stolu Gospodnjem, mora biti odurno svakoj kršćanskoj ženi.

Dužnosti prema samom sebi stoje u nastojanju našeg usavršivanja, a k tome je potreban neprestani samouzgoj, Kako ćemo duši posvetiti potrebnu pažnju, kad smo sasvim zaokupljeni brigom za svoje tijelo, i zahtjevima nestalne mode? Ova neprestana promjena, kojoj je vanjski čovjek podvržen, oslabljuje duševnu i moralnu otpornu snagu.

U velikoj mjeri otupljuje nećudoredno odijelo kod žena tankoćutnost i stid. Kako će žena svoju čistoću i svoje dostojanstvo u modernome životu uzdržati, kad joj otupi najvažnije oružje za njezinu obranu? Tu se mnogo griješi među ženskim svijetom, pače i u onome, koji je religiozan. To dokazuje popustljivost, kojom žene iz tih krugova popuštaju zahtjevima mode.

Korektno moderna žena ne može ispuniti ni svojih dužnosti prema bližnjemu. Najsvetije i najljepše dužnosti žene jesu materinstvo tjelesno i duševno, te rad u kućanstvu. Poznata je činjenica, da moderne žene nemaju volje za materinstvo, jer ropski slijede modu, koja propisuje nenaravnu vitkost tijela. Čestim materinstvom naravno nestalo bi tih vitkih linija. Štovateljica uske nošnje ne može djetetu pružati one pomoći, koje to malo, slabo stvorenje treba. Pogledajmo samo jednom na ulici, kako se mati u uskoj suknji i visokim petama teškom mukom prigiblje k djetetu. A kakova je uzgajateljica svoje veće djece ona majka, koja svojim odijelom sablažnjuje nevino njihovo oko?

Ni za socijalno djelovanje nema moderna žena, koju njezina vanjština svu zaokupi, ni volje ni smisla. Dogodi li se pak, da posjeti kojeg siromaha, tada će pojava njezina samo tome pridonijeti, da socijalni jaz i ogorčenost bude veća. Za javni život ove su moderne nakaze direktna pogibao. Moderne ženske pojave odišu bljutavom erotikom, privlače na sebe putene poglede. Žena, koja pobuđuje nečiste porive, prestaje biti predmetom štovanja i nježnoga obzira. Ton, koji prema ženi vlada, daje društvu obilježję. Nije li taj ton dostojan dolazi cio društven život u pogibao, da postane surov i divlji. Puteni plesovi, slobodan način općenja krče si put. Mi smo se danas nažalost u tom pravcu stali razvijati. Da odijelo, koje se, kako smo vidjeli, ne dolikuje poštenoj ženi, ne može odgovarati zahtjevima normalnoga čuvstva pristojnosti, posvema je jasno. Je li ono dakle podesno, da bude izražaj osobne osebujnosti?

Ozbiljna, značajna žena jest stvorenje stalnih, određenih s visokih ćudorednih ideala izvedenih načela, a ne trska ljuljana amo tamo. A moda je neprestana promjena. Danas ovako, sutra protivno

tome. Moda nadalje stvara šablonske, jednolične tipove, potiskujući svaku osebnost. I visokim i malenim, vitkim i krupnim, svima prepisuje isti kroj, bez obzira pristaje li kojoj ili ne.

U sasvim modernoj prikazi odrazuju se nadalje i ove, ne malene mane: nepodesnost za zdravlje, luksurioznost, nespretnost kod rada, pomanjkanje stidljivosti i ženskog dostojanstva. Takova haljina ne može izražavati ćudorednu osobnost kršćanske žene. Ona je prije lažna odora i zatajivanje njezinih najsvetijih ideala.

Promotrivši sve gore rečeno, riješava se samo po sebi pitanje ljepote i estetske vrijednosti modernog odijela. Zato i ne će ozbiljna žena slijepo se podvrći gospodstvu mode. I, hvala Bogu, opaža se već jaki pokret među ženama i muževima svih kulturnih zemalja proti ovim nakazama modernog odijela. Želja za pravom ljepotom i više ćudorednosti u ženskom odijelu življa je no ikad. Dani su zato već i uvjeti. Ne može se poreći, da i sadanja moda ima neke dobre strane. Ona je zabacila preveliko stezanje u pasu kao i nespretnu množinu tkanine i nakita, te duge povlake. U jednostavnim modelima vidimo neusiljenu jednostavnost. To bi moralo služiti temeljem novim reformama. Na tom dala bi se sagraditi zdrava, praktična, gospodarska moda za odijelo, kojoj s ćudoredne strane ne bi bilo prigovora, pa bi tako odgovarala i zahtjevima ljepote.

No kod toga ne smijemo stati. Jer to bi značilo ubijati samo simptome, a bolesti dati da dalje izjeda. Jer samo zlo leži dublje. O tome nema dvojbe. Svagda je odijelo bilo izražaj duha vremena. To je tako i današnjom modom. U njoj djeluje duh stanovite struje, koju opažamo i u umjetnosti i literaturi, u kinematografu i na pozornici, da i u istoj znanosti. Duh religijoznog objektivizma i ćudoredne slobode. Oznake su toga duha: bljutava erotika i težnja samo za ovim životom. On stavlja čovjeka i njegovu ćudorednost sasvim u ovaj zemaljski život i povlači ga u najniže sfere, u one putenosti, a tim prije svega i čast žene. Zato i imamo modu, koja iz tih sfera proizlazi i koja svoj žig jasno i bez stida nosi.

Hoćemo li zlo s korijenom iščupati, moramo se proti ovim pogubnim strujama za vremena boriti. Istom onda, kada si snaga kršćanske misli probije put i sav se društveni život stavi na zdravu podlogu, doći ćemo do razboritije i ćudorednije ženske nošnje. Katoličke žene neka se hrabro bore proti modernome poganstvu. Zajednički neka djeluju, a opet svaka pojedina neka svojim dobrim primjerom prednjači ćudorednošću i ljepotom ženskoga odijela. Svi razboriti biti će joj zahvalni.

Reformator svijeta.

Mudraci moderni htjeli
Svijet taj reformirat cijeli
Bez Boga — — —
Al kucne čas,
Popusti tanan vlas
U Božjoj ruci
Na kom su visjeli puci,
I sada sred ratnog vira
Sam Višnji reformira.

M. Horvat.

Ratni spomenik žena.*

U velikoj borbi, što je danas biju narodi svijeta ima sudjelovati i žena kao kći Jeftina, koja molitvom i požrtvovnim krepostima sazivlje blagoslov Božji na oružje muževa. Ona mora kao milosrdna samaritanka vidati rane, što ih zadaje rat, ne samo one junaka na bojnome polju, već i one tihoga junaštva podnašane u tihoj sobici ili pred raspetim Spasiteljem u crkvi. Trajan spomenik neka osnuju žene. Zadaća, koja pri tom pripada ženskome svijetu, podudara se s onom ženskoga pokreta. Ženski je pokret opravdan. On nije proizašao iz objesti, već je nastao potrebom vremena. Trovrsna mu je zadaća. On se bavi osobom žene, njezinom odnosu prema porodici i zadaćom njezinom u socijalnom životu.

Ponajprije o odnosu žene prema kulturi njezine osobe. Naše je doba uvidjelo, da ova nazovi kultura nije svijetu od nikakove koristi. Treba da se izgradimo za sveti hram. U kojem stilu? Cijela se osobnost sastoji iz uma, srca i volje. U prvome redu zahtjeva savremeni ženski pokret veću izobrazbu duševnoga života ženskoga svijeta. I to je sasvim opravdano, jer je um najodličnija sposobnost čovjeka. Moderni nam je svijet otkrio nova polja znanosti. Zar da žena bez razumijevanja prolazi mimo izuma čovječjega duha? Zar da žena zaostaje iza niveau-a muževog? Zašto ne bi imala razumijevanja za znanje muževo, i ne bi mogla raspravljati s njime o ovim novim pitanjima? Ne može li to, nastaje neko nesuglasje u braku. Svaka žena neka je toliko izobražena, da imade potrebito razumjevanje za muževo zanimanje i da razumije općenita pitanja

* Zadnje predavanje iz ciklusa, što ga je P. Cohausz držao u Beču u palači Lobkovitz.

izobrazbe. Žena postaje majkom, uzgajateljicom svoje djece, svojih poodraslih sinova i kćeri. Voditi dobro poodraslu mladež, osobito danas iziskuje osobite izobrazbe. I među ljudima treba ženi djelovati. Poraditi joj valja na socijalnome polju, sudjelovati u velikim borbama današnjega vremena. Kako će to moći, ako nema dovoljnoga znanja? Tu je uistinu znanje moć, a žena otvorenih očiju i dalekoga pogleda izvojštuje pobjedu.

Da se je ženski pokret krivo shvatio, krive su donekle žene same, jer su se odvažile na najvažnija pitanja, te smjelim dokazivanjem nadomješćivale, što im je manjkalo na razumijevanju. Na žalost je istina, da su neke od prvih pokretašica ženskoga pokreta bile žalosne prikaze, jer su iznosile sliku uobražene žene s malo razumjevanja. Potrebno je, da ženski pokret ima u svojim redovima žena s temeljitom izobrazbom, žena, koje svoju struku do temelja izuče. Neškolovana glava nije u stanju varave zaključke otkriti, već postaje njihov plijen, ne će nikada otkriti slabu stranu svog protivnika. Žalosno je, što je rekao veliki bezbožac Nitzsche: »Odvažiti se na more dvojbe bez vođe i kompasa, koja smjelost za nerazvijenu glavu.« Zato hoćeš li se dati na rješenje velikih problema pribavi si solidnu podlogu proučavanjem spisa pozitivnoga smjera. — Pravo znanje ima jednu odliku, ono ne gleda prezirno na druge. Izobražena žena ne će sažalno ili prezirno gledati ženu neizobraženu. Vrijednost čovjeka ne stoji u njegovoj izobrazbi. Nad ovom stoji srce, sa svojim krepostima. Bog nas ne će suditi po našoj izobrazbi već po našem srcu. Ako mnoge izučene žene prezirno gleđu na ženski svijet prošlih vremena, koji se žrtvovao svome materinskome zvanju, ne razumiju, koliko je ženske kreposti i veličine bilo u njemu. Žena prošlih vremena odlikovala se požrtvovnošću, materinskom ljubavlju, brigom, strpljivošću i čvrstim značajem. I kad bi trebalo birati između ova dva ekstrema, među oholom izobraženom ali vjernom ženom prošlih vremena — ne dvojimo na koju bi se stranu nagnula tezulja.

Ali ne smijemo kod žena misliti samo na znanstvenu izobrazbu. Ne smijemo podcjeniti praktičnu izobrazbu, vještinu kućnih poslova. Sreća čovjeka ne stoji samo u onome, što posjeduje, već i u razboritom upravljanju toga posjeda. Kolika li sreća stoji u praktičnom izboru stana, u zgodnom prijatnom namještaju, primjerenom ukrasu, toplini i t. d. Djevojke, koje se ne mogu udati, neka se prihvate zvanja, koje ženi dolikuje. Sva zvanja nijesu za ženu. Za mjerilo valja uzeti narav žene, njezino zdravlje i dostojanstvo žene.

Intelektualna izobrazba nije jedina. Ima, kako dobro primjećuje švedska spisateljica Ellen Key, cijeli niz duša, koje dužnosti svoga zvanja izvršuju, hladno, bez srca. Valja i srce izobraziti. Ova

izobrazba srca i kreposti jest i ostaje glavno. Mi stojimo na kršćanskome temelju. I moderne žene nastoje oko etičke izobrazbe, ali nam stavljaju uzore, koje moramo otkloniti: uzor slobodoumlja, koji prezire svaku dogmu; uzor Semiramide, uzor američke milijarderke, koja hoće samo vanjštinom zablještivati; uzor Kleopatre, koja je ljepotom moći svoje izašla, da vidi jednog Cesara i Antoniusa do svojih nogu; uzor Herodijade i Valküre, koje sve žensko odbacuju. Pravi nam je uzor dao Krist u Djevici u Nazaretu. Bog si je izabrao onu za majku, koja je bila uzor svijuh žena. Ona je bila vjerna čuvarica i zagovornica. Ona je bila rosa mistica i acies ordinata, koja je dragovoljno prihvaćala život bijede i teškoće. Ona je ponizna službenica Gospodnja, ali znade i čuvati svoje dostojanstvo. Ona tiho razmatra, a pogled siže joj daleko. Ona sjedinjuje blagost sa stalnošću, tiho razmatranje radinošću. Ona je žena jaka, koja ustraje u borbama života. Stvorimo sliku po uzoru Blažene Djevice, onda imademo uzor žene, kakova bi morala biti i kakova mora da postane. Kako su slijedile ovaj uzor žene davnih, prošlih vremena! Hoćemo li podignuti cijeli ženski svijet, valja nam slijediti ovaj uzor.

Nije nam se baviti samo izobrazbom ženske osobnosti, nego i njezinim položajem, ponajprije u porodici. Ovdje vrijedi ono: ne valja ni precjenivati ni podcjenivati porodicu. Veći dio žena odredio je Bog za porodicu. U porodici mogu se nebrojena svojstva žene, materinstvo, dobrota, ljubav, strpljivost i požrtvovnost razviti do velikog savršenstva. Dobro odgojenim članovima obitelji dobiva po porodici i društvo ljudsko na snazi i veličini. Majka može društvu ljudskome dati neizrecivih kulturnih vrijednota. Sigurno su mnogi ravnodušno prošli kraj plivajuće vrbove košarice. A šta bijaše u njoj! Najveći organizator, najveći filozof, veliki teolog i prorok, najveći sociolog staroga svijeta — ništa manje ne bijaše u njoj nego Mojsija! Dobra mati ne daje svijetu samo filozofsku umjetnost, nego u Platonu filozofa, koji niz ideja stavlja u svijet, sv. Pavla, apostola uzgoja, koji cijelim svijetom vlada, Rubensa, koji svojim slikama obraduje cijeli svijet. Zar ne govori iz muškarca onaj duh, koji mu je ulila majka? — Ma da je zvanje matere i domaćice blagoslovno, nije ipak jedino zvanje za žene, u kojem ona može blagotvorno da djeluje. Materinsko srce imadu i mnoge, mnoge žene, koje nijesu stupile u brak. Ne govorim o onima, koje su Boga radi pošle u samoću. Kolike neudate poljepšavaju stare dane svojih roditelja! Zar je takav život bez sadržaja, izgubljen? Zar se tu krepost ne razvije do krasnoga cvijeta? Pa mnoge druge, koje uzgajanjem mladeži ili kraj kreveta bolesnika liječe rane ljudstva. Ne zaboravimo pravo kršćansko načelo, da vrijednost života

ne stoji u onom, što čovjek radi, nego u namjeri, kojom radi, o milosti i kreposti. Zar ljubica ne raste i cvate na slavu Božju? Prava je sadržina života, ostati sjedinjen s Bogom i svoje srce ispuniti milošću.

Zahtjevi, koje socijalni život ženi stavlja jesu trovrsni: pomoći siromašnim, zaštiti ugrožene žene, i briga za nedoraslu mladež.

Na svim linijama i žena je danas bačena u borbu života. I njoj je privređivati za uzdržavanje cijele porodice i svoje. Takove siromašne žene trebaju zaštite. A tu zaštitu treba opet da daju žene. — Ako se tko sam ne brani, lako ga zaborave drugi. Brinuti se u prvome redu, da se nađu nove privrede za ženu i da joj se pruži dostatna strukovna izobrazba. Zadaća ženskoga pokreta bila bi u tom ta, da štiti pravo žene, njezino pravo pogledom na zvanje i plaću.

Pomoć žene traže i oni, koje ugrožava pokvarenost ovoga svijeta i one, koje su postale žrtvom te pokvarenosti. Tu je široko polje rada za ženu, kojega se ona mora svom energijom prihvatiti. A da se na tome polju uzmogne djelovati potrebno je ćudoredno pročišćivanje i podignuće cijelih naroda u svim linijama. Tu baš moraju žene poraditi. Njima je dano čuvati svetu vatru čistoće.

Pomoći treba također i nedorasloj mladeži. Tu ima uz tjelesnu i mnoge duševne bijede. Istina je, mnogo se u tom pogledu radi, ali daleko još nije dosta. Tu valja raditi, organizirati, baciti ribarsku mrežu.

Ako katoličke žene o tom porade, da opet uskrsnu u narodu prave osobnosti, osobito među ženama, osobnosti stvorene ne po uzoru, što ga daje moderni, slobodni svijet, nego po uzoru Nebeske Kraljice, ako se pobrinu, da žene zauzmu u braku i porodici pravo stanovište, i pobrinu se za zaštitu i pomoć siromašne ženske mladeži, stavile su ratni spomenik, koji će stojati mnoga stoljeća i biti na blagoslov sadašnjih i budućih pokolenja. H. K.

Cvijet iz vrta Gospodnjega.*

ADELA SMILJAN.

(Nastavak.)

Da pregledamo niz djela, što ih stvorila ta bogoduha pjesnikinja Emilija Ringseis. Ne će nam biti žao, ta, cvijeće je to iz vrta Gospodnjega. U prvome redu Emilija je dramatičarka. U zanosu za svetu katoličku vjeru svoju hvata se ona sv. Pisma i vadi iz njega

* Vidi br. 8—9 god. VII.

građu da opjeva uzvišeni uzor svoj, Isusa Krista. Plod toga zanosa jest drama »Veronika«. Samo pet osoba sudjeluje u poznatom činu sv. Pisma: Seraphia, glavna junakinja, poslije nazvana Veronika (vera ika = prava slika); Sirack, njezin muž, član velikoga vijeća; sestra njezina Dina; Ruben, stari Izraelita; farizej Abias, također član velikoga vijeća. Ganutljivi prizor muke Kristove, gdje žena pruža Isusu rubac, da on njime otare okrvavljeno lice svoje, proljepšala je Emilija zanimivom borbom u duši Seraphinijoj: Je li, nije li Krist Bog? Ta se borba počinje svršavati već time, što Seraphia doživljuje, da joj muž Sirach vjeruje u Krista, a krunu postavlja sreći njezinoj sam Krist, kad joj vraća rubac sa slikom presvetoga lica svoga. Na više mjesta u toj drami progovara kroz usta Seraphijina velika žarka, a ujedno nježna ljubav Emilije Ringseisove prema Spasitelju:

Ljubezniji je nego ikoj drugi,
A njega mrzit, ljubav mrzit znači.
Tad podigo je trnjem tešku glavu,
I podigo je krvi puno oko
Gle isti puk se njemu sada ruga,
Što nedavno mu klico je Hosanna;
Bje pogled to, kom nebo da se klanja,
Al' kamenih to srca još ne dirnu.
Ko na me da je uprlo se oko
A moja sva nutrina i dubina
Sa svim, što grješno, crno je u njojzi
Sad stala je pred ovo svijetlo bolno,
Da svjedok strašni protiv meni bude.
Pa ipak!
Sva slomljena ne mogoh tada ja
Odvratiti od Krista pogleda.

Sva je ljepota drame u tom žaru, koji provejava stihove, što opisuju Boga— Čovjeka. Istina, cijela drama sadržana je u glavnoj osobi, te s njome raste i pada. Ali, kad tu ličnost glumi osoba nadahnuta živim i uvjerenim katolicizmom kao što je bila autorica drame, pa kad se radi toga umije uživjeti u čine svoje i kad su još poredne osobe dostojne ovakih svetih činova, tad će i ta drama, premda prikazuje skroz poznate prizore, pobuditi i u manje religioznih gledalaca zanimanje, dopadnost, oduševljenje. Kome n. pr. da dušom ne potresu stihovi:

Na križu samo stan je veličine
U preziru i trnju tamo, tamo
U križu zato dom ću si sagradit
Kod Boga moga, njeg da gledamo samo.

Svi vijeci nikad djelo shvatit ne će,
Na Golgoti što sad se odigrava —
Oj ljubio nas nijesi ti badava.
Mi tvoji jesmo, kličući ja plačem
Sva krv se tvoja dušom našom lije
Ja ne puštam te, dok i duša moja
U broju tvojih ubrojena nije.

To pak i jest bio cilj Emilijin, da svojim djelima utire Kristu put u srca ljudi. Lijepa je to drama. Čovjek, kad je pročita ili gleda, nije doduše onako slomljen, ganut i rasplakan ko kod strastvenih tragedija, što ih iznose naša kazališta, ali je pun neke blage ugodne elegije, pobuđene svjetskom i božanskom tragedijom, mukom Kristovom. Osnažen je njome, da stupa dalje stazom, koju mu pokazuje bolno ono oko s rupca Veronikina.

»Veronika« jeste preludij obilnome književnom radu Ringseisove. Ređaju se drame jedna za drugom. Svijesna si je ona zadaće i cilja svoga, a i put si je zacrtala dobro. Kome da blagi smiješak ne zatitra na usnama, a ujedno da se ne divi oštroumnosti pjesnikinje, kad ona onako iskreno opisuje, kako pjesnik dolazi do djela. Kaže ona: »Najprije treba da naložiš vatru s tvrdim ili mekim drvetom napetosti, tada uzvitljaj plamen gore i raspiri vatru dahom oduševljenja, da ti toplo bude, sad se tek daj na posao. Uzmi jednu ili više misli dobrih ili bar bolje vrste, ako nemaš najfinijih, jer posve obične ne dadu se upotrijebiti. Pazi samo, da budu zrele, jer zelene pokvarit će ti sav rad. Te zrele misli isperi tada i oguli i promiješaj dobrom kuhačom kritike, da sve grubo i uglato ispane. Umiješaj među to dobru porciju čuvstava slatkih ili kiselih već prema tome, kakva gibanica mora da izađe. Dodaj malo atičke ili koje druge inozemne soli i sve još zapjeni pjesničkim patosom. Tada uzmi tijesto, raširi ga pred sobom, kako je dugo i široko, dodaj mirodije jakih ganuća i čuvstava, a tada to sve ispeci u objektivnoj jednoj tepsiji, koju si prije namazala mašću istinitosti bar približne. Peci kod blagog ognja, da ne prigori. Kad je kolač gotov, dobro ga pospi šećerom lijepih izraza, postavi ga ukusno na bijeli papir i tako daj na stol.« Tim receptom stvarala je Emilija sva djela svoja. Tako izađoše daljne njezine drame: »Tiburska sibylla« i »Sebastijan«. Ono, što su neki prigovarali »Veroniki«, naime premalo zanimivosti i čin odviše poznat, to je posve nadoknađeno u »Tiburskoj sibylli«. Vanredna zanimivost i dramatska napetost raste svakim prizorom, a duboke misli o tamnoj poganskoj prošlosti i lijepoj kršćanskoj sadašnjosti i budućnosti zaodjenula je upravo prekrasnim zvonkim stihovima i pjesničkim slikama. Cesaru Tiberiju, koji usprkos svojih sedamdeset godina n e ć e da umre, dođe strašna neka žena nadnaravne veličine upravo u času,

kad je ovaj dao na užasan način pogubiti rođaka svoga Sejana. Opominje ga i kori radi njegovih okrutnih čina i spominje mu, da se rodio kralj, kojemu će se pokloniti sva plemena na zemlji i koji će svladati sve vladare i sve neprijatelje svoje. U oholosti svojoj misli Tiberije, da ta grozna žena njega misli pod tim mogućnikom, pa hoće i traži od nje da mu proriče budućnost. Ona pripovijeda o nekoj ženi i djetetu, a cesar toga ne razumije, ljuti se, hoće da sibyllu ubije, no nje nestaje ispred očiju njegovih. Cijela stvar vanredno je zanimiva, tajanstvena, a puna dubokih misli i katoličkog osvjedočenja. Tako:

Zar nikada u srcu tvome nije
Porodila se žarka želja živa
Životinja da svladana se trza
Pred duhom jakim, koj ju posve smlavi.
Zar nikada u srcu tvome nije
Porodila se žarka želja živa,
Da vrijeme zlatno veće nama dođe,
Kad kralj prosjaka, a i prosjak kralja
Dozivati će milo: »Brate dragi!«
Kad jedan kruh će i kod stola jednog
Svim narodima lomiti se sladak.
Sva bol i radost nama tek je sanja,
Tu sanju shvatiti zaludna je želja.

Sibylla u viđenju svome opisuje i muku Isusovu i Krista na križu gleda i oduševljeno mu se klanja kao »kralju svih vijekova, kao prvom čovjeku, kao Bogu, od kog svi su ljudi.« Napokon pane u grozni neki san, u kojem gleda svu bijedu grijeha. Sva strvena i slomljena nalazi utjehe u Bl. Gospi, koju gleda kao »ženu obučenu u zvijezde i sluša šuštanje djevičanskog joj plašta. Čini joj se, da ta djeva obučena u zvijezde plače i ona osjeća žarku suzu njenu na čelu svome. Napokon to sve tako je svladava, da je Tiberije nađe mrtvu. — Drugo izdanje »Tiburske sibylle« daleko nadkriljuje prvo izdanje pa nam pokazuje talenat, koji je uvijek pripravan, da lijepo ljepšemu žrtvuje.

I u lagane dječje stvari razumije se Emilija. Grimmovu jednu gatku dramatizovala je vrlo laganim ugodnim stihom. Još se istako dramatski talenat Ringseisove u drami »Sebastijan«, kojoj je građa uzeta iz povijesti svetoga mučenika Sebastijana. Veliko zanimanje i mnogobrojni gledaoci, koji su se naslađivali tom dramom, pokazuju, da je upravo dramatsko pjesništvo onaj magnet, koji je kadar povući srca na osjećaj i život katolički. Ostali rad Ringseisove jesu lirske pjesme i velika pjesma Majci Božjoj: »Der Königin Lied.« To je život Bl. Gospe u krasnim žarkim stihovima. Lijepe su joj lirske pjesme; žarke ko iskre, a nježne ko proljetni cvijeci, ali prava veličina

njena jest svakako u drami; to je njezin elemenat. No da čujemo još jednu lirsku joj pjesmicu:

Hoće li stan radost čista
Udarit u srcu tvome,
Zahvalno je tada primi,
Poljubi se slatko s njome
Ali nemoj odveć čvrsto
Prihvatit se njenih čara
Poput dima pustiti će te
Drugom kome raj da stvara.
Ona lakim daškom samo
Sjetit hoće, kako tamo
Gore čeka lijep nas raj.
Hoće li bol stanak tamni
Udarit u srcu tvome,
Tada sebi mirne duše
Čestitaj u času tome.
Ne slušaj, što šapće srce,
Svijet što cijeni slabom cijenom
Bol je jaka privesti te
K Srcu kopljem probodenom.
S Maslinovca ojađena,
Ne s Tabora proslavljena
Uzašo je Krist naš, znaj!

Tko hoće da se naužije prave, zdrave religiozne poezije, nek se hvata Emilijinih djela.

Vojnikova molba.

Skica M. BUOL.

Kličući dohrlio vlak na stanicu!

Da, da, baš tako je bilo, kao da bi sav onaj dugački niz kola bio jedan jedini otegnuti klicaj. Sva kola bijahu ovjenčana.

Ali je kolovoški dan bio vruć. Zato se već na izlazu postavila četica Samaritanki sa slatkom okrepom. Same pristale mlade djevojke ili barem htjedoše da budu pristale i mlade. Sve su odjevene kao kevice po najnovijoj modi, kratkim tijesnim suknjama i vrlo oskudnim izrezanim bluzama. Tako su skakutale na visokim peticama duž vlaka, te smijući se, kimajući glavom i okretajući se podizahu prema prozorima rano voće i pune čaše.

Među ovom u bijelo i ružičasto odjenutom ženskom mladeži isticala se blijeda vitka mlada gospođa u potpunoj crnini, ona se oko svoje blage službe trsila jednako revno kao i druge, ali tiho i ozbiljno.

Upravo se uspravila prema jednim kolima dižući jednom rukom kotaricu s voćem, a drugom punu staklenku, kad li se k njenome blijedom licu nagne rascvalo mladenačko, da, dječačko lice. Bijaše nešto svježe, djetinje u tom bujnom plavom kosom okrunjenom licu. Drugovi mu segnuše željno za okrepom, što im je pružaše gospođa u crnini, ali plavokosi, koji se tako duboko nagnuo kroz prozor, ne željaše ni voća ni pića, pitaše tek srdačnim povjerljivim glasom: »Gospođo, nemate li možda kakovu medaljicu?«

Gospođa ga pogleda začuđeno. Ne shvati ga odmah. Ali drugovi plavokosog shvatiše, pa će da ga draškaju. Ne zato, što je htio medaljicu, nego što je još nije imao. »Ta tko da pođe u rat kao poganin?«

»Nijesam poganin!« razljuti se plavokosi, nego je duhovniku ponestalo medaljica, pa tako nisam ništa dobio.«

O, meni je već majka dala medaljicu i krunicu«, jedan će iza njega.

Plavokosi se okrene.

»Ja već nemam majke!«

»Dajte mu mira!« umiješa se sad neki dugonja, koji je glavom druge nadvisivao. On ima sasvim pravo! Bez kršćanskoga znaka ne smije nitko k Srbima!« I kad je to rekao, ispruži svoje dugačke ruke prema gospođi u crnini: »Gospođo, dajte i meni medaljicu!«

To je rekao dosta glasno. I odmah se pružiše i s drugih prozora ruke, a s mnogih usnica vinula se molba: »I meni medaljicu, gospođo, i meni jednu!«

Duž cijeloga vlaka množala se ta molba. U nestašnih mladih djevojaka s tijesnim suknjama i izrezanim bluzama nijesu takvog šta mogli da zahtijevaju. Ali blijedoj gospođi turobna lica i s dugačkom crnom koprenom već možeš da se povjeriš!

No ona stojaše još uvijek nepomično i zbunjeno. Polako tek i postepeno stalo joj svitati, šta ti ljudi od nje traže.

Medaljice htjedoše, blagoslovljene medaljice s likom Majke Božje ili tome šta slična. Pa zahtijevahu to, da, baš od nje, udovice znamenitog učenjaka, koji je sve religiozno, sve katoličko odbijao i hladnim prezirom promatrao! Mjesec dana žali za njim, koji je bio njen uzor, njen idol, čija je riječ bila njoj zakon, čije je nevjerje bilo njenom vjerom. A sad nek dijeli tim priprostim seljačkim momcima medaljice poput kakove bigotkinje, ona Elsa Lemmer, koja se tako ponosila, što nosi ime slavljena pokojnika!

»Nažalost, nemam sa sobom nikakovih medaljica,« prošapta ona, a rumen joj zažari obraze.

Plavokosi momak, onaj s dječačkim licem, koji već ne imađaše majke, ne reče ni riječi. Ali se vidjelo, da je razočaran i rastužen. Elza Lemmer ne bi bila ženom, kad bi joj ta nijema tužba oku izbjegla. Ta plavi taj momak i svi ovi njegovi drugovi polaze na bojište, gdje šrapneli žviždе i strojevne puške praskaju, u svjetski rat, najveći, što ga je svijet vidio! Hoće li se opet vratiti, odakle je pošao? Ili će ostati negdje na obali Visle ili Drine nepoznat i neoplakan i naći krvavi zajednički grob u neprijateljskoj zemlji?

»Kako će dugo stajati vlak?« upita brzo Elza Lemmer.

»Jedan sat ima da stoji, može biti još i nešto više. Samo što ljudi ne smiju da izlaze, s kolodvora pak pogotovo ne.«

»Dobro, dobro, domala ću opet doći! Donijet ću vam sve, što hoćete!«

Ona ode žurno, a za sobom ču još zadovoljne, zahvalne povike, s kojih joj srce stalo jače da bije.

»Kamo tako naglo?« Tako je upita gdjekoja od znanica i prijateljica, dok je ovako sa svojom dugačkom crnom koprenom hitila sunčanim ulicama. Otkako je Elza Lemmer obudovjela, isticaše ona svoju tugu za svojim velikim pokojnikom, kako je nazivala svoga muža, nešto napadnim načinom, — zli jezici rekoše teatralno. A na ulici vidjeli bi je gdje ide uvijek polako, gotovo svečano, pognute glave, kao da je tišti teret njenog bola i težina velikih uspomena.

Zato se i začudiše njeni znanci, kud li joj se sad najednom tako žuri. Ali ona se ne dade zbuniti znatiželjnim pitanjima. Najviše bi odvratila, da mora nešto priskrbiti za vojnike prije no vlak ode. Što treba da im priskrbi, to je dakako prešutjela!

Srećom nije trebala da pita, gdje li je kakova trgovina devocijonalijama; znala je već kuda. U Župnoj ulici ima jedna. Često je prolazila pokraj nje, kad bi sa svojim mužem na večer šetala prema lijepom šetalištu na obali Ina. Nikad nije on ništa rekao, kad su ovuda prolazili: bio je odviše ponosit, a da se upušta u obične pogrde. Ali hladnoga prezirnog pogleda njegova kao ocjel siva oka ne mogaše nikad da zaboravi; taj pogled pade joj u pamet i sad, kad je stala pred izlogom i promatrala one krunice, škropionice i kipove lurdske Gospe, što bijahu ovdje poslagani.

Obuze je jaka otpornost. Već je bila spremna da ode. Ah, šta bi rekao njezin veliki pokojnik, kad bi vidio, gdje njegova Elza, koju je skroz proniknuo veličinom svoga duha, kojoj je povjeravao svoje želje i nastojanja, hoće da stupi u trgovinu devocijonalijama? Veliki joj je pokojnik, istina, stotinu puta razlagao, da o životu poslije

smrti ne može biti ni govora, ali se neodlučnoj gospođi ipak pričinjalo, kao da joj je blizu i da je srdito promatra.

Ona oklijevaše idući ispred izloga gore i dolje. Ali časovi bijahu dragocjeni, morade se odlučiti. I onda se opet sjeti plavoga mladića, koji ne imađaše majke, i sve se materinsko, što je u njenome ženskom srcu živjelo, probudi. Zar da vojniku na rastanku, vojniku, koji polazi može biti u smrt, odbije posljednju molbu? Ne ne, njen »veliki pokojnik« ne može to da zahtijeva!

»Ta ne kupujem te stvari za se«, umiri se ona i odlučivši se brzo stupi u mrsku trgovinu.

»Imate li marijanskih medaljica?« upita.

Ovo je pitanje u trgovini devocijonalija zvučilo dosta neobično, al prodavačica, razborita stara gospođica, nije se tomu čudila, jer je već znala, da se gospođa profesora Lemmera od nekoliko dana posvetila službi samaritanskoj na kolodvoru, upita je odmah: »Želite li, gospođo, može biti medaljice za pozvane vojnike?«

A onda ne čekajući odgovora doda: »Tad bih vam preporučila škapularske medaljice. Može se na njih dati i oprost za čas smrti, a to ovi dobri ubogi ljudi osobito cijene. Koliko komada izvolite, gospođo?«

»Stotinu komada,« odgovori Elza Lemmer ne promišljavajući dugo.

»Lijepo. Pojedini komad stoji pet filira, stotinu komada četiri krune. Stavit ću medaljice u kutijicu, pa ako ćete, gospođo biti tako ljubazni, da časak pričekate, poslat ću ih k Franjevcima i dati blagosloviti.«

»Ah, ne, žuri mi se«, odgovori Elza Lemmer. Molim Vas, dajte mi radije blagoslovljene medaljice. Ništa zato, ako su nešto skuplje.«

Stara se gospođica iza stola nasmiješi. »Blagoslovljeni se predmeti ne smiju prodavati.«

»Dobro dakle, onda samo pošljite k Franjevcima. Evo četiri krune, a što stoji blagoslivljanje?«

»Ništa, gospođo!« Stara se gospojica naglo uozbilji: »Blagoslov crkve nije na prodaju.«

Elza Lemmer ugrizne se za usnicu. Opazila je, da je odala svoje neznanje u vjerskim stvarima. Ona je, istina, bila tvrdo uvjerena, da znanje religioznih stvari ne spada u izobrazbu; ali staroj su gospođici iza stola bile te stvari dakako znamenite, i stara joj se gospođica iza stola nasmiješila. Njoj, udovici znamenitoga filozofa Lemmera!

Ali sad nije smjela biti osjetljiva. Ne, ne, — radije će se veseliti radosti, koju će prirediti ubogim ljudima na kolodvoru.

Kad je stigla na kolodvor, imao je već vlak da ode. No takav transportni vlak nije brzovlak, pa kad vidješe, da je lijepa gospođa u crnini vojnicima nešto donijela, pustiše je rado. I tako trčkaše Elza Lemmer sa svojom malom kutijicom duž vlaka i zadovoljnim licem nuđaše medaljice. »Tko će koju medaljicu«, pitala je glasno, »medaljicu Majke Božje, škapularsku medaljicu?« I sve je srdačnije hvalila svoj darak, dodajući na koncu, da ima i blagoslov za čas smrtni.

O, kako se radovala nad tolikim garavim rukama, što sezahu za njenom medaljicom.

Napokon dođe i do plavokosog momka, koji ju je prvi umolio medaljicu. Kako li se zahvaljivao: »O, platio Vam Bog, gospođo! Kako ste dobri! Zato ću se hrabro boriti. Ta za svetu je vjeru, a padnem li, doći ću u nebo.«

Vlak krene. Plavokosi momak pozdravi i mahne šeširom cviješem okićenim. Sa svih prozora mahahu i klicahu momci kao i prije kod dolaska. A ipak ne iđahu na svečanost. O, u tim je ljudima još veliko blago neistrošene, nepokvarene mladosti.

A može biti i druga sila, druga, otajna. »Ta za svetu je vjeru!« — reče plavi momak.

Vraćajući se s kolodvora htjede Elza Lemmer da baci praznu kutijicu. No uto opazi, da je još jedna medaljica unutri. Čudnovato, da je već prije nije zamijetila. Ta htjela je da podijeli sve medaljice.

Stavi dakle kutijicu s medaljicom u svoju torbicu i pođe kući.

A kod kuće dođe joj neobična misao na um. I ta je misao ne htjede da ostavi. Onda navede medaljicu na finu svilenu uzicu i ovjesi je oko vrata. I dok je to radila, bilo joj je, kao da se u njoj nešto budi. I to ju tajno probuđenje usrećivalo. Nije još znala, kako da to imenuje, nije znala šta je to. Ali znao je njezin anđeo, anđeo, koji je plakao nad njenom zalutalom dušom. Bijaše to vjera njenoga djetinstva!

Njen biser.

Prolazila je, a da se nije ni na što obazrela. Ipak — jednom joj nešto zablješti pred očima — stane — našla je biser..

Sunčev bio je dan, a biser je tako divno sjao. Digne ga, pa ga naglo i željno pogleda i spremi. K srcu spremi. I dugo ga je ondje spremljena nosila.

I dođe joj želja, da vidi svoj biser i da mu se raduje. Izvadi

ga, i stavi pred oči. Zagleda se u nj. A biser njen nije bio više sjajan — bivao mutniji:

Nije toga dana sjalo sunce — i biser nije sunčevim sjajem lagao. Uplašena i iznenađena otkine komadić s njega i uvidi, da taj biser njen nije bio ništa drugo — no obično staklo. I velika je obuze tuga, što je srce grijalo staklo. Odbaci ga i zgazi nogom, da se drugi ne prevare.

Prolazila je, ne obazirući se ni na što. I nije više htjela da podigne ono, što se u prašini valja. —r—

Slika.

Narav svud se zaodjela
Mrtvačkijem bijelim velom
I luna se blijeda — sjetna
Ušetala malim selom.

Sjaji tiho nad grobištem
Zakopanih — lijepih nada...
Al' će nakon zime niknut
Cvijeće - dražest - proljet mlada.

Tamo — tamo na ratištu
Topot — zveket — vatra — pàko
Puškom, sabljom, oštrim bodom
Domaju si brani svako.

A u domu kraj ognjišta
Majka, seja suze lije . . .
Kako li je onom biću
Za kojim im srce bije?!

Sjaji luna na ratištu
Sjetni sjaj joj krvcu dira . . .
Nakon borbe — pobjeda je
Domu cvast' će palma mira.

Lovor vijenac okrunit će
Čelo oca, sinka — brata —
Gromorom će odjeknuti
Slava hrabrih svud Hrvata.

(Gjurgjica.)

Zadnji samostanac sv. Albana.

Franceski napisao Louis Veuillot. Preveo O. Alberto Bukić.

Opatija sv. Albana bijaše bogata. Za vrijeme prevrata redovnici je ne ostaviše. Bijaše ih malo, i stanovahu samo u jednom krilu samostana, gdje su bile poređane sobice, sve sa vratima prema hodniku. Jedne zimske noći navališe prevratnici na bijedne, odveć pouzdane redovnike. Bez ikakove pravde sve ih poklaše, izim jed-

noga, i to najmlađega, koji stanujući u najkrajnjoj sobici, mogao je umaći prije, nego li su do njega došli.

Poprošavši nekoliko koraka izvan ograde samostana, pomisli mladac, da će ga lako naći, i da uzalud nastoji spasiti si život. Baci se na koljena čekajući krvnike. Međuto razbojnici ne dođoše. Poslije nekoliko sati, pošto ga spopala zima, a i glad ga počeo napastovati, diže se redovnik i pođe mirno da si potraži kakvo zaklonište. Nađe jednu potleušicu, čiji ga stanari držaše sakrivena za cijelo vrijeme prevrata. Kad se je oćutio nešto slobodnijim, povrati se u opatiju. Od one kobne noći ona bijaše pusta, čuvao ju je strah; nitko se nije usudio u nju ući. Redovnik nađe ostanke svoje subraće na istom mjestu, gdje su ih ubojice ostavili. On ih položi u grob, pak se opet nastani u svojoj sobici. Tu je živio mnogo godina sa nekoliko starih sluga, koji su se kao i on povratili. On obavljaše samostansku službu i držao se gospodarom i upraviteljem svih dobara, kojih se zadruga ni redovito, ni dragovoljno nije odrekla. Je li tko lovio u šumi bez dozvole, on bi prosvjedovao proti tom nasilnom prisvajanju njegova prava na vlasništvo. Zadnji samostanac sv. Albana bijaše čovjek stroge vanjštine, malo je govorio, a još manje si ga viđao smijati se.

Jedne večeri dva putnika, koje je zateklo nemilo nevrijeme, zakloniše se u opatiju. Samostanac obaviješten od sluge, dođe k njima i sam glavom iskaže im dužnost gostoljublja, kako je to i inače činio. Jedan od dvojice putnika bijaše čovjek u poodmakloj dobi, ružne vanjštine, te je izgledao nekako zabrinut, kao strašljiv; drugi bijaše mu sin, mladić od dvadeset godina. Kad su se okrijepili te uz dobru vatru lijepo ogrijali, otac poče govoriti da pođu dalje. Oluja trajaše. Samostanac ih svjetovaše da prenoće, što bijaše i mladićeva misao i želja.

— Moj otac, — reče on s posmjehom, — nije htio unići; bojao se, da će biti zlo primljen, te sam ja preko njegove volje pokucao na vrata opatije.

— Istina je, — prihvati otac, — i odveć sam zahvalan na tolikoj gostoljubivosti, koja nam je iskazana. Ipak ja ne bih želio ovdje prenoćiti!

Izražaj mu bijaše usiljen i preplašen, te je upravo mucao, a ne govorio. Samostanac uporno zahtijevaše da ostanu.

— Ne ćete nam nimalo smetati, — reče, — imamo dosta praznih soba. Učinili su dosta mjesta. Za prevrata...

— Znam, znam, — brzo prihvati putnik, — čuo sam o tom govoriti. Ali oluja je prestala, možemo poći....

Tutanj groma i bijesni zviždук vjetra presjekoše mu riječ. Poblijedi. Samostanac ga pomno promotri...

— Čuješ li, oče, — reče mladić, — što će biti od nas na putu s ovakvim vremenom i u ovo doba?

— Koji je dakle sat? — upita on sve to više blijedeći.

To rekavši i ne razmišljajući, izvuče svoju uru. Samostanac pruži ruku i uze sa nekom vlašću tu uru, koju mu se činilo da poznaje. To je bila ona, koju je on ostavio u sobici, kad je bježao ispred ubojica.

Povrati ju bez i najmanjega znaka uzrujanosti.

— Ostani ovdje, — reče mladiću. — Legni i počivaj mirno u tome krevetu, koji je bio zadnjega opata sv. Albana. —Ti pak, — proslijedi, obrativši se ocu, — pođi samnom; imam drugu sobu, gdje ćeš moći spavati.

To govoraše glasom tako ozbiljnim, izražajem tako veličajnim, da čovjek, komu to reče, diže se, spravan da ga slijedi bez prigovora. Samostanac ga povede na kraj hodnika u svoju sobicu, iz koje je on pobjegao one krvave noći.

— Ovdje, — reče on putniku, — počinak ti ne će biti tako težak, . . . ovdje nije bila prolivena krv.

Čovjek pade na koljena. Zadnji samostanac sv. Albana podijeli mu svoj blagoslov.

— Spavaj, moj brate, — reče mu i ostavi ga.

† Olga Milaković,

ravn. učiteljica u m.

Srce zlatno, uistinu zlatno — puno dobrote i ljubavi prestalo je kucati. Toplo srce, ka kojemu hitasmo tako rado, jer iz njeg izlažahu riječi dobre, blage. Ruke, što se tako rado i usrdno sklapale na molitvu, i dugi, dugi niz od četrdeset godina marno radile u školi — sklopile se zauvijek — na počin, ovijene dragom im krunicom, držeći milo svoje raspelo.

Drugi se puta svidjelo Svevišnjemu u ovo deset godina što opstoji naša kongregacija učiteljica u Zagrebu, da nam k sebi u bolji svijet pozove revnu članicu. Prije četiri godine izgubismo našeg Benjamina, našu najmlađu zbornicu Mariju Košak, a 18. siječnja t. g. najstarijeg našeg člana, prvu našu nadstojnicu, našu »milostivicu«, kako je rado nazivasmo.

Do svoje teške bolesti nije bilo sastanka kongregacije, nije bilo vijeća, da nje ne bi bilo. Bila je predstojnica »sekcije za siromašnu djecu«. To predsjedništvo nije bilo za nju čast — ne, ona je to shvatila kao dužnost. U jesen mogli ste je vidjeti, gdje još s jednom zbornicom kuca na vrata, sabire novac, moli ponošena odijela, da se poprave i preudese. Da vam je bilo vidjeti, kako je sva okružena tkaninama, izmolenim i nakupovanim stvarima radosna i vesela, što će kongregacija moći 30 — dogodilo se već i 40 — djece nadariti. Ove godine obavilo se sve bez nje, jer je bolest bila već prikovala za krevet. O, kako opazismo mi, da je nema, a ona — pripovjeda mi kćerka plakaše, jer nije mogla da nam pomogne.

Literarna sekcija naše kongregacije gubi najrevnijeg svoga člana. Do kasno doba u noći pomaže revnoj našoj upraviteljici lista — ta po danu su obadvije u školi. To je tek u malo riječi kazano, kakova kongreganistica bijaše pok. gđa. Milaković. Revna zbornica, a prava sestra svake pojedine. S kongregacijom radi, iza škole ona joj najviše na srcu leži. Što god pothvatismo, njezine marljive ruke revno nam pomagale.

Pokojna naša zbornica Olga Milaković bila je jedna od onih žena jakih, koje znadu odoljevati teškoćama života, i sačuvati vedro srce. Takova se snaga i vedrina crpa samo kod vrela sviju milosti — dobrog Spasitelja. Znala je to nezaboravna naša zbornica, pa je crpla svu svoju snagu iz tog vrela života. Ujutro, prije škole vidjeste kako ide u crkvu k sv. Misi i Pričesti. Rad i molitva, to je bilo geslo njezinog života, blagost i dobrota glavno obilježje njezinog značaja. Umirovljena je 1. rujna 1913. Četrdeset je godina bila učiteljicom. Vidjeh je često zadnjih godina njezinog službovanja u školi svježu i vedru, revnu i marljivu, kao da je prošlo tek nekoliko godina službe, a ne četrdeset. Ovako još puna volje za rad teško se dijelila od škole, tješeći se nadom još se revnije posvetiti radu kongregacije, — ali Svevišnjemu svidjelo se drugačije.

Za sve lijepe i dobre stvari zanimala se upravo mladenačkom revnošću. Kada se 1912. spremasmo na Euharistički i I. int. kongres za kršć. uzgoj i naša je »milostivica« s nama. I kako već spomenusmo, u svakom radu i pothvatu kongregacije ona je revna radnica.

Kako je bila štovana i izvan kongregacije svjedoči, da je bila odabrana za odbornicu i društva »Dobrotvor«, te srdačna proslava, što joj priredio njezin zbor prigodom četrdesetgodišnjice službovanja, i iskrena tuga za njom među znancima i mnogim bivšim učenicama.

Ova skromna i radina žena, ova ugledna učiteljica i revna zbornica Marijine kongregacije učiteljica, tiho sad počiva na Mirogoju, ostaviv nam milu uspomenu u srcu i svjetal svoj primjer.

Marijina zbornica.

Marijina kongregacija učiteljica u Zagrebu izdala je prigodom smrti svoje prve nadstojnice posebnu osmrtnicu, te je razaslala svojim članicama i prijateljima. Svima, koji su Marijinoj kongregaciji izrazili svoju sućut, budi ovdje izrečena srdačna hvala.

Marijina kongregacija učiteljica u Zagrebu.

Dopisi.*

Velecijenjena urednice!

Izvolite primiti u ime našeg djevojačkog društva u Kutini sestrinsko pozdravlje u Isusu i Mariji!

Kakono Vam se zadnji put javih, pa do danas — društvo naših djevojaka lijepo napreduje, te vrši lijepim marom svoje dužnosti. Slavi Srce Isusovo, pogotovo u ovaj sudbonosni čas, tražeći u Njem i u Majci našoj slatku nadu, utjehu i mir — nama i onima, na bojnim poljanama, . . .

Kako statko romoni jecaj jutarnjega zvonašca sad o „zornicama", kad pod utjehom Njegov blaga pogleda — vidiš Njezinu djecu, kako jutarnjim pozdravom slave Majku svoju. Nju — Zvijezdu jutarnju — Veličajnu Zoru — našeg cijelog žića . . . Da — i baš u te dane, stoji naše kutinsko društvo djevojaka pomlađeno. — Toplijom molitvicom i većim marom u izvršivanju svojih dužnosti, jer ga je počastio svojim posjetom njegov utemeljitelj vel. g. O. Michieli.

Pomladio je društvo, osnovavši „podmladak" djevojačkog društva. — Živom riječju osokolio samo društvo djevojaka, da se što usrdnije priljube svojoj društvenoj zastavi — na kojoj se u zlatnim trakama blista toplo, milosrdno i preblago Srce Isusovo!

Pomladio je društvo! — Uzveličao je Majku našu o „zornicama" zanosnim propovijedima, privinuvši i naše molitvice Njoj — za napredak našeg društva — za nas sve — sve — Za one poginule još pod svježim humkom hrabre slave, i za one, koji će se vijencem pobjede vratiti u zahvalnoj molitvici Njoj, Majci u naručaj i hrvatskome ognjištu svome! Zvijezdo jutarnja . . . moli Boga za nas . . .!

Društvo je održalo svoj glavni društveni sastanak na dan sv. Lucije 13/XII. poslije službe Božje. Sastanku je predsjedao prečasni gospodin župnik i dekan Mato Lovadenić uz glavaricu društva.

Prečasni gospodin župnik je i ovom zgodom biranim riječima stavio na srce društvu cilj i svrhu, te ih potakao, da u tim plemenitim dužnostima ustraju. Uz nabožnu lektiru i ugodni razgovor na korist i napredak društva, zaključen je sastanak time, da i ovim putem izrazimo ponovnu hvalu vlč. gospodinu O. Michieliu na odličnom posjetu i njegovoj brizi — uz želju do skora vidjenja.

U Kutini, na dan sv. Lucije 1913.

Sofija Štajdohar,
učiteljica kao glavarica.

* * *

Nadalje primamo ovaj dopis iz Praputnika.

Naše materinsko društvo sastaje se svake druge nedelje u mjesecu u samostanskoj školi milosrdnica, koju je podigao blagopokojni g. dr. Martin Štiglić. Tom prigodom čita vel. g. župnik kakav uzgojni članak, a kad je zapriječen, razpravljamo sami u razgovoru o raznim prilikama koje osobito utječu na uzgoj djece.

Društvo ima lijepi broj članica, te se redovito nađu na sastanku, poslije kojega se sabiru dobrovoljni prinosi. Od ovih prinosa darovala se lijepa svotica za ratne potrebe, što za siromašne obitelji, a što za ranjenike; a nabavili smo i knjiga i časopisa, jer vrlo rado čitaju.

Mnoge od njih darovale su dosta komada rubenine za ranjenike, što je otpremljeno u Zagreb mjeseca rujna. One ne će da se znade za njihova imena. Također su imale dva do tri puta zajedničku sv. pričest. — Dao dobri Bog, da društvo što ljepše procvate i djeluje na polju uzgoja mile naše mladeži, napose u obiteljskom krugu.

Praputnik 12./I. 1915.

* Stiglo nam prekasno za br. 12.

Zdravstvo.

Hrana za slabokrvne. Uslijed načina života osobito po gradovima boluje velik dio mladeži od slabokrvnosti, koja sprečava ne samo tjelesni nego često i duševni razvitak. Bolest je ta danas tako općenita, pa joj se žalibože ni izdaleka ne posvećuje ona pažnja, koja bi joj se morala posvećivati radi mnogih štetnih posljedica, koje sobom nosi. Čitamo danomice po novinama preporuke raznih preparata proti slabokrvnosti, dok je u istinu i po samom liječničkom mnijenju najbolji lijek proti toj bolesti: zdrava izdašna hrana i kretanje na čistom zraku. Hrani, koja stvara i množi krv, broje se uz jaja i sočiva: grah, grašak, leća, itd., a i zobena kaša, koja je u našim kuhinjama gotovo nepoznata ili se ni izdaleka ne cijeni onako kako radi svojih hranjivih sadržina zaslužuje, da bude cijenjena. Zob sadržaje u velikom stupnju našemu tijelu potrebite sastojine. Tako se n. pr. u 100 g brašna od zobi nalazi 14 — 15 g bjelančevine, škroba oko 50 postotaka, a masti 6-7 postotaka. Zob i kukuruz nadilaze u tom pogledu sve zrnate plodove. Mineralnih soli, koje su za stvaranje krvi i stanica neobhodno nužne imade u zobi oko 3 postotaka. Užitak zobi osobito se preporuča slabim, boležljivim, slabokrvnim ljudima. I za blijedu te slabo razvijenu djecu, ta je hrana vrlo dobra. Najhranivije jelo, koje se dade od zobi prirediti je zobena kaša. U Škotskoj je ta kaša narodno jelo; tamo imade mnogo djece, koja se hrane isključivo zobenom kašom. Nu zato se rijetko gdje nalazi tako zdrave, jedre i rumene djece, kao u Škotskoj. Siromašnijem se pučanstvu zobena kaša osobito preporuča, jer je gotovo isto tako jevtina kao krumpir, nu daleko hranivija. Stari Germani, koji su bili tjelesno pravi gorostasi, hranili su se zobenom kašom. Kaša se može kuhati s mlijekom ili kao pridodatak mesu, s vodom, soli i komadićem maslaca. Juha od zobene kaše može se također prirediti s mlijekom ili vodom. S mlijekom priređenoj dodaju u Njemačkoj cimeta, šećera, maslaca ili žutanjak.

Kućanstvo.

Majones (hladna umaka od jaja) priređuje se na ovaj način: 6 dkg maslaca i 4 žumanjka miješa se tako dugo dok ne postane pjenasto, tomu se primiješa sok od pol limuna, 1 i pol dl finog ulja, malo soli, bijelog papra i gorušice po ukusu, Tom se umakom prelije hladna riba ili meso.

Teletina kao tunina. Lijep komad pečene teleće buti izreže se na tanke komade i prelije majo-

nesom; ukrasi sitno kosanim crvenim aspikom, zelenom šalatom i uljikama.

Čišćenje sagova zimi. Sagovi se razastru pravom stranom na snijeg, te se dobro izlupaju batinom. Tako ostane sva nečistoća i prašina na snijegu; sag će biti čist, a boje svježe.

Kameni ugljen dat će veću vrućinu, kada se kod ulaganja svježi ugljen ne baca na onaj koji u peći gori, kao što se to obično radi, nego se isti otraga u peć porine, a svježi ugljen sprijeda nameće prema gorućim naslagama, tako da se samo na jednoj strani istog dotakne.

Lakovane cipele, uzdrže se sjajne, ako se nabiju na kalup, očiste od praha i namažu vaselinom. Istom drugi dan ujutro otaru se vunenom krpom.

Književnost.*

Eine Pilgerreise. Heimgefunden. Pilgerfahrt einer Frauenseele von B. A. Baker. Deutsche Bearbeitung von I. u. A. Ober. Mit einem Vorwort von Sr. Eminenz Wilhelm Kardinal van Rossum. 12° (XVI u. 208 S.) Freiburg 1914. Herdersche Verlagshandlung. M 2.50; in Leinw. M 3.40. — U toj knjizi riše spisateljica B. A. Baker svoje duševne borbe i sumnje, u kojima se nalazila, dok nije došla u krilo katoličke Crkve. Kardinal van Rossum, koji je napisao predgovor toj knjizi, piše u njem, kako je malo koji savremeni spis tako lijepo predočio Crkvu sadašnjemu čovječanstvu. Mi tu knjigu preporučujemo, osobito obrazovanijim čitateljicama.

Die Geschichte eines verborgenen Lebens von Johannes Jörgensen. Vierte und fünfte Auflage. Mit zehn Bildern. 8° (XII u. 280 S.) Freiburg 1914., Herdersche Verlagshandlung. M 3.—; in Leinwand M 3.80. Mi smo već tu knjigu u ovome našemu listu preporučili. Kako je ta knjiga krasna, pokazuje i to, što je u kratko vrijeme doživjela 4. i 5. izdanje, koje isto tako preporučujemo.

Krieg und Friede — Lose Blätter für Heimat und Feld von Heinrich Mohr. Freiburg i/B. Herdersche Verlagshandlung. U ovo ratno vrijeme mnogo se o ratu čita i govori, ali redovito s nepravog gledišta. Brošurica pak »Krieg und Friede« dosele dvije izišle, bacaju na ovaj rat pravo svijetlo. Mi ih preporučujemo. Jedan komad svake stoji 30 Pf.; a 50 komada M 12.50.

Euharistijsko sunce. Pjesme Fra Bone Zeca. Zadar. Cijena 20 f. Nježne ove pjesme proizašle su iz pobožna srca i nježne ljubavi prema presv. Euharistiji, a u čitača bude ljubav i želju za toplim euharistijskim suncem. Preporučamo.

Almanak Gospe Lurdske za g. 1915. Cijena K 1·20. Narudžbe prima Kuća dobre štampe. Rijeka. Preporučamo.

DOPISNICA UREDNIŠTVA.

A—ac. Vašu lijepu radnju moradosmo ostaviti za drugi broj. Preporučamo se u buduće.

Molimo cijenjene naše pretplatnice, ako nam koja može poslati 5. broj III. god. Proljetnog Cvijeća.

Radi teških sadanjih prilika ne može naš list točno izlaziti. Koliko god do nas stoji nastojat ćemo u buduće da list što točnije izlazi. Ovu neskrivljenu netočnost molimo, da nam cijenjeni pretplatnici oproste.

* Molimo one, koji si naruče knjigu, na koju ih naš list potaknuo, neka to navedu kod narudžbe.

ZA VJERU I DOM

LIST NAMIJENJEN KATOLIČKOMU ŽENSKOM OBRAZOVANOM SVIJETU.

BR. 3. i 4. ZAGREB, 1. TRAVNJA 1915. GOD. VIII.

Katarina sienska i njezino doba.

M. H. K.

(Nastavak.)

Povijest kršćanstva jest povijest neprestane borbe. Vanjski neprijatelji, pogibeljniji nutarnji, razne hereze, svjetski duh, koji je zavladao slugama Crkve, ugrožavali ga u sva vremena. Ali Crkva je u sva vremena imala junaka, koji su se stavili u boj proti mlakosti i grijehu, koji su put pokazivali, koji su dali pravila i životne zakone. Najznamenitiji osnivači redova u 13. vijeku bijahu sv. Franjo i sv. Dominik. Dante ih u dvanaestom pjevanju Raja označuje kao dva borca, koje je sam Bog dao svojoj zaručnici Crkvi, da riječ njihova zabludjeli narod opet k njezinoj zaštiti dovede.

Ima ljudi, koji osuđuju samostanske institucije govoreći, da one raskidaju najnježnije ljudske vezove, da uzgajaju nesposobne, nekorisne stvorove. A baš se u tihoj ćeliji najviše i najljepše njeguje najplemenitije od svih čuvstava, ljubav cijelome čovječanstvu i velikodušne pokore za tuđe grijehe.

I Katarina je, dok je postala trećoredka sv. Dominika (1364.), provela tri godine u šutnji i samoći. U to vrijeme šutnje i samoće i mrtvenja uzdigao se duh Katarine kao orao u nebeske visine. Čitaju li se misli, što ih je u razgovoru sa svojim ispovjednikom te kasnije u svojim listovima i u »Dialogu« razvijala, zadivljuje ozbiljnost i dubljina njihova, te joj vjerujemo da joj ih je sam Spasitelj udahnuo.

Jednom opomenuo je Spasitelj mladu sveticu: »Kćeri moja, misli na mene; činiš li to, mislit ću i ja uvijek na tebe« — to je opomena i utjeha ujedno. Ali ne samo za Katarinu, kojoj su ove riječi bile neposredno upravljene, već i za svaku vjernu dušu. Ova opomena nadopunjuje ono mjesto sv. Pisma, gdje Spasitelj govoreći o ljiljanima na polju i pticama nebeskima odvraća od prevelike brige

za zemaljske stvari. »Mislit ću na tebe«, rekao je Spalitelj svojoj vjernoj učenici Katarini. I mislio je na nju, no nije joj pružao samo slasti nebeskih viđenja, već i trnja, ali dao joj ujedno i jakosti u trpljenju.

Rajmund od Capue pripovijeda, da se Isus jednom našoj svetici ukazao, držeći u ruci dvije krune. Jednu zlatnu sa draguljima, drugu od trnja. »Znaj, predraga kćeri,« govoraše joj, »ti moraš obadvije krune, jednu za drugom dobiti. Biraj sada. Hoćeš li na zemlji nositi trnovu, resit će te u vječnosti zlatna. Hoćeš li pak sada već zlatnu, čeka te poslije trnje«.

Katarina nije dugo birala. Već kao dijete drage je volje uzela križ Gospodnji na ramena i nosila cijeli život.

Najgorče u životu jest bol. Nijedan smrtnik ne hoda po ružama, prečesto odere nogu o oštar kamen, a sunce mu zastiru tamni oblaci. Ni fizični ni duševni bolovi ne štede djecu Adamovu. To se promijeniti ne može. Prema tome stajao je poganin bez pomoći. Stoička filosofija uči: »Ne traži, da se stvari tako razvijaju kako ti hoćeš. Budi zadovoljan, da se tako zbivaju, kako se zbivaju i živjeti ćeš u miru.« (Epiktet). Tako veli poganstvo, a nije dalo čovjeku moralne snage, ispunjavati taj zahtjev. Ono zahtijevaše resignaciju, ne davajući ni srcu ni razumu razloga. Nije najmanja od zasluga kršćanstva, da bol prosvijetljuje, da križ sjajem ovjenčava. Bolu se ne možemo oteti, zato je uzvišeno, veliko i blagoslovno, učiti čovjeka križ nositi. Katarina vježbala se već za rana u školi križa. Imala je duševnih i fizičnih bolova, trpjela je progonstva svoje porodice. Za velike njezine borbe jačio ju sam Spasitelj. Oduševljena plemenitim junaštvom nije ni tražila da bude križeva oslobođena, molila je samo za jakost.

Tri godine šutnje i samoće u njezinoj tihoj sobici primaklo se kraju. Duh se njezin u to doba uzdignuo Bogu i on joj dade misiju i druge gore uzdizati. Nije ona ni u ove godine bila besposlena. Pater della Fonte pripovijeda, da je nikada nije vidio dokonu. Ali ipak živjela je u samoći, i gotovo uvijek šutjela, dok joj sam Spasitelj nije naložio, da se posveti svojoj porodici i čovječanstvu.

U naše je doba socijalno pitanje na dnevnome redu. Siromašni slojevi zavidno gledaju bogatije. Jednakost, sloboda, glasi lozinka, kao u doba franceske revolucije. Ali, kao što ova nije onda mogla dati nov, miran način života, ne će to moći ni socijalna demokracija. Samo kršćanstvo svojim uzvišenim zakonom o ljubavi bližnjega moglo bi stvoriti preokret, da bi ljudi htjeli slijediti taj zakon. I Katarina govori u svom »Dialogu« o ljubavi bližnjega, bolje Bog sam kazuje joj svoj nauk. »Ako me (t. j. Boga) koja duša ljubi« stoji u sedmom dijelu »Dialoga«, »ljubi ona i bližnjega, inače ta ljubav nije

prava, jer ljubav k Meni i ljubav bližnjemu, to je jedno. Što koja duša mene više ljubi, to više ljubi i bližnjega. To daje vama (ljudima) prigodu vježbati se u krepostima. Meni ne koristi vaša krepost, ali bližnjemu valja da dobro dođe. Duša, koja moju istinu ljubi, neprestano koristi drugima... Mogao sam lako svakomu čovjeku dati što mu za dušu i tijelo treba, ali htio sam, da si ljudi međusobno budu u pomoć... Radi ljubavi bližnjemu naredio sam razliku staleža i ljudskih odnosa...; tko ima ljubavi, radosno pomaže, po svojoj snazi, uvijek bližnjemu. Ne iskazuje li se ljubav radi Mene, nije zaslužna u redu milosti.« Ovaj dio u Katarininom Dialogu daje nam najbolji odgovor na socijalno pitanje. Sredovječna duvna kazuje istinu, koju bi baš naš prosvijetljeni 20. vijek morao uvažiti. Razlika staleža prikazuje se u sasvim drugome svijetlu, ako ju kao odredbu premudroga Stvoritelja gledamo, koji je to učinio zato, da si ljudi međusobno pomažu. Kad bi tako i bilo! Kad bi bogati radosno davali, a siromašni drage volje služili.

Katarina nije ovu istinu samo propovijedala, ona ju je i izvršivala. Kao vijenac divnih ruža rese njezin život nebrojena djela duhovnog i tjelesnog milosrđa, koje je neumrlom revnošću izvršivala. Svima je otvarala svoje toplo srce, rođacima, djeci, siromašnima i bolesnima, žalosnima, ugroženima i palima. Pomagala je djelom i savjetom. Samoća i askeza nije najnježnije porive čovječjega srca u njoj ugušila, već ih oplemenila. Njezina pobožnost ne bijaše mrka, opora i hladna, Katarina bila je po izjavi Caffarinijevoj »uvijek prijazna i vedra«. Pjevala je rado, radovala se lijepoj prirodi. Nježno je ljubila svoje rođake, a osobito djecu, koju je rado milovala.

Katarina dijelila je siromasima tako obilno milostinju, da je dobrano umanjila imutek svoje porodice. Legenda pripovijeda, kako joj se znao ukazati Spasitelj s darovanom milostinjom. Osobitom je ljubavlju dvorila bolesne, ma da je sama bila boležljiva. Njegovala je i jednu gubavu, imenom Cecca, kojoj se nitko nije htio približiti. Njegujući je osule se i njezine ruke gubom. No poslije pogreba Ceccina nestade najednom gube s ruku i one postale ljepše no prije. A kad je 1374. vladala kuga u Sieni, njegovala je bolesnike divnom požrtvovnošću, pripravljala ih na smrt, te mnoge moćnom svojom riječi obratila.

Teorije filozofa i socialnih političara nijesu mogle odstraniti bola iz ovoga svijeta. Briga povlači se još uvijek ulicama i tjera veselje iz kuće. Ljudi trpe na duši i tijelu, a svaki ima svojih tužnih dana. Ali uvijek djeluje i dobra karitas. To je misija svetaca prošlih stoljeća, da nam primjerom svojim svijetle. Ne, Katarina sienska nije mrtva, ma da je prošlo već pol tisućljeća što je ovom zemljom hodala. Njezine riječi i njezina plemenita djela milosrđa djeluju i dalje

kao primjer. Nema svaka žena onu veliku misiju, što je imala Katarina, ali neka svaka uzani svoj krug obasjava suncem ljubavi slijedeći primjer kršćanskih junaka. Žena može tako mnogo dobra činiti, ako toplim srcem pomogne bližnjemu nositi križ i radom svojim pomaže bližnjemu. Katarina bijaše jednostavna, neuka kćerka bojadisara, ali koji blagoslov bijaše ona za svoju okolinu, svoj rodni grad, da za svoju domovinu, svojom požrtvovnom ljubavlju.

Označivali su — a osobito u novije doba — kršćanstvo kao religiju slabih i bijednih, za »one, koje je sudba razbaštinila,« a baš ono zahtijeva ćudorednu snagu, koja daleko naravnu nadmašuje, ono zahtijeva pobjedu, nadvladavanje sudbine, nadvladavanje vlastitoga »ja« uzdignućem duha nad zemaljštinu. U svojim svecima dalo je ono uzore čovječanstvu. Njihova načela sadržaju mudrost i dobrotu, koju svijet ne može ni izmisliti ni razumjeti. Ni jedan filosofski sistem nije dao zapovijed o ljubavi neprijatelja, jer ona ne odgovara paloj čovječoj naravi; kršćanstvo dalo je tu zapovijed, a ujedno i dokaz, da se u tome čovjek može uistinu uzdignuti nad svoje instinkte, koji ga na mržnju i osvetu sile.

Ljubav k neprijatelju — o rijetke kreposti! Katarina ju je izvršavala vjerna riječima Spasitelja: »Činite dobro onima, koji vas mrze.« — »O neprocjeniva ljubavi! O vječna istino! Kada ću biti tako sretna, da za tvoju čast trpim? No vidiš li u toj želji taštinu i samoljublje, molim te, iščupaj je iz mog srca.« Ove je riječi Katarina izrekla za jedne ekstaze. Njezina se želja ispunila. Bog je trnovu krunu, koju si je jednom sama odabrala, duboko i bolno utisnuo u njezino čelo. Njezina se svetost pročula Sienom. Na ulici je počitanjem pozdravljali, a 1368., kad je buknula u gradu revolucija, i braća njezina bila u pobijeđenoj stranci, bila su nje radi pošteđena, dok su mnogi njihovih drugova platili smrću ili tamnicom.

Glas o Katarininoj svetosti nije pobudio samo počitanje, već i zavist i mržnju. Nažalost bilo je zavidnica i među Katarininim susestrama, trećoretkama sv. Dominika. Osobito joj bijahu zavidne i nastojale njen ugled okrnjiti neka Palmerina i Andrea. Kakova je bila osveta Katarine, koja je znala za klevetanja njihova? Palmerini izmolila je obraćenje, a Andreu, koja je imala rak-ranu na prsima, njegovala je brižno kao sestru. Rana je s vremenom postala užasna i širila strašan smrad. I Katarina zgražala se nad tim neugodnim zadahom, ali se nadvladala i bez žurbe i brižno ranu povijala. Ova sestrinska brižljivost i nježnost nije ganula Andreu. Ona klevetaše i dalje, da, i kod istih poglavara, od kojih je Katarina morala čuti teške prigovore. To je nije odvratilo, da i dalje njeguje Andreu istom ljubavi. Vrijedno je zabilježiti odgovor, što ga je dala svojoj majci, kad joj je ova htjela braniti, da dalje njeguje Andreu: »Draga moja majko, misliš li ti, da bi Spasitelj bio zadovoljan, da prepuštamo djela milosrđa radi nezahvalnosti. Zar je On, čuvši na križu poruge nezahvalnog puka, odustao od svog djela oslobođenja?«

»Katarina i griješnici« bilo bi jedno poglavlje samo za sebe, toliko priča povijest o čudnovatim obraćenjima njezinom zaslugom. Kod toga pokazivala je vanredno poznavanje ljudi, mudrost i energiju. Oštro njeno oko prodrlo je dušu njenih posjetilaca, bistar njezin duh znao je naći pravu riječ, brižno izbirući, što pojedinome pristaje. Ako je vidjela koju dušu zapletenu u mreže grijeha, sve je uradila — i molila i opominjala — da je oslobodi. Pisma, što ih je Katarina pisala griješnicima, pokazuju, kojom gorljivošću, kojom revnošću i logikom nastojala je doprijeti do njihova srca. U tim listovima plamti ljubav Božja i bližnjega. Piše ozbiljno, prigovara i optužuje, ali tko da se ljuti, kad završuje list riječima punim ljubavi. U tome i leži čar njezine osobnosti i tajna njezinih uspjeha. Ona predobiva svojom blagošću. U njezinim se riječima osjeća topli kucaj srca puna iskrene sućuti. Često rabi stroge riječi, ali ne da prigovara, nego od usrdne želje sav svijet pročistiti i uzdignuti.

Pomalo skupila se oko naše svetice velika duhovna porodica, koja ju usprkos njezine mladosti zove svojom majkom. Grottaneli sakupio je 1868. niz pisama iz tog njezinog kruga. U tim je pismima zovu »la nostra madre«, naša majka, da i nježnije »la nostra reverendissima e carissima mamma«, naša časna i draga majčica. Svećenici, redovnici, žene i vitezovi kupili se oko nje i dali se od nje voditi. Čudnovato uistinu, mlada redovnica postaje vođ cijeloj četi svjetovnjaka i redovnika. — Andrija Vani, jedan od njezinih učenika, naslikao ju je. Nije to baš remek djelo, ali duševni izražaj nadoknađuje manjkavosti. Katarina nije na toj slici lijepa, ali čista i dobra, udubljena u misli onoga svijeta. Pričinja nam se kao biće, koje živi na ovome svijetu, da bude dokaz, da iza ovoga zemaljskoga svijeta postoji uzvišeniji i plemenitiji, koji mora biti naš cilj i naše blaženstvo.

Iz savremenih spisa vidimo kako pomirivanjem opetovano miri ratujući stranke — ona, nježna djevica! Dugo je godina živjela u samoći, ali nije izgubila smisao za realni, trijezni i nažalost tako nesavršen život. Sve je procjenjivala prema vječnosti, a time je postao njezin sud dobar i siguran i snažan.

Često je Katarina morala pomirivati i tako dolazila u dodir sa ratobornim plemstvom. U kućnim razmiricama, uopće u svim teškim prigodama tražili su njezino posredovanje i njezin savjet. Od god. 1374. vidimo je često na putovanjima. Ili ide na hodočašća, ili pohađa samostane, ili izvršuje misije. — Teško je dokazati, kada je počeo upliv Katarine na svijet, jer njezini životopisci rijetko kazuju

godinu. Ali, da je već god. 1368. njezin ugled bio vrlo velik, znademo po tome, što su u političkim borbama te godine njezina braća radi nje bila pošteđena. Četiri godine kasnije već je imala znamenit politički upliv, jer onda dopisuje s kardinalom legatom Gregura XI., kojega moli, da Italiji dade mir. Papa je onda obijesnome vojvodi milanskome Barnabi Visconti-u najavio rat, pomagan od napuljske kraljice Johane i ugarskoga kralja. Visconti je tip sredovječnoga silnika, koji pred ničim ne preda. Taj ponosni, neobuzdani vitez nije se ustručavao, da se u svojoj nevolji obrati na Katarinu. Opsežno pismo, što mu ga je pisala, pokazuje njezinu odlučnost i iskrenost. Hrabro kazuje tome tiraninu, da »ne ima sile na svijetu, koja nas čini gospodarima. Jer kako da zovem moć ono, što mi se može oteti i ne ovisi od moje volje?...« »Ja hoću, da budete vjeran sin sv. Crkve... Pozivam Vas u ime Propetoga, da sklopite mir sa sv. Ocem papom.« »Ja hoću« — tako piše mlada redovnica vojvodi milanskome! I uspjela je. Kardinal legat i Barnabo Visconti utanače mir.

Zdravlje Katarinino bilo je vrlo slabo, a ipak joj život bijaše vrlo radin. S diplomatskih i religioznih razloga posjećuje gradove i dvorove. Vojvoda Anjou želio je, da dođe u Paris, da vodi mirovne pregovore s Engleskom, no taj je poziv Katarina otklonila. Svakako je u Katarine bilo vanrednih sposobnosti državnika i diplomate, jer radi same njezine svetosti ne bi joj bili takovih misija povjeravali.

Od početka god. 1380. postajala je njezina i onako mala tjelesna snaga sve slabija, te je trpjela mnogo duševno i tjelesno. U jednome viđenju bile su joj nevidljivo utisnute rane Spasiteljeve; one su kao pečat njezinog požrtvovnog trpljenja. Misli velike, koje su obuhvatale cijeli svijet, bile su cilj njezinih žrtava i želja: jedinstvenost i raširenje Crkve, osvojenje sv. zemlje po kršćanima, reformiranje običaja i religioznoga života, u koliko je ovaj trebao reforme.

Osam tjedana prije Katarinine smrti tako se umnožale duševne i tjelesne patnje, da nije više mogla ni glavom maknuti. Ipak je ostala mirna i veselo primala sve, koji su k njoj došli ili u vlastitom ili javnom poslu, te je vesela bila spremna dati savjete za spasenje duša ili umirenje razmirica.

Kad je bivala sve slabijom, sazvala je oko sebe svoju »porodicu«, svoju duhovnu djecu, i dala im zadnje nauke i opomene. S riječima umirućeg Spasitelja: »Oče, u Tvoje ruke predajem svoj duh!« umrla je svetica 29. travnja 1380. trideset i tri godine stara.

»Jedno od najvećih čudesa u povijesti« bijaše Katarina. Ne toliko radi tolikih čudesa, ozdravljenja i obraćenja, već radi njezinog osobitog položaja i vanrednog upliva na doba, u kojem življaše. Kako je to, da na riječi ove jednostavne djevojke iz puka slušaju revolucionarni građani, ratoborni vitezovi, duhovni i svjetovni vladari? Kako je to, da su joj povjerene važne misije, da je otvoreno i visokim i jednostavnim predočila grijehe i mane?

Anetta Kolb, koja je izdala njezina pisma, zove je pobornicom za pravo žene »modern bis in die Fingerspitzen,« a odgovara na pitanje, na čemu se temelji njezina moć, ovako: »Ne bijaše to samo njezin um, jer takovu silnu snagu ne ima um jedne žene nikad. Ta zapovijedajuća moć kod nje bijaše u njezinoj naravi...« Ovo nije nikako pravo riješenje psihološkog problema, što ga razumu daje ova svetica. Nije joj narav dala njezinu zapovijedajuću moć, ta je moć svrhunaravska, u nje je prevladavao duševni elemenat. Energija i hrabrost, kojom je ona prelazila granice, koje su ženi postavljene, proizašli su kod nje od tuda, jer si je bila svijesna, da ispunjava od samoga Boga naloženu joj zadaću. Ona nije bila pobornica za žensko pravo po današnjem smislu te riječi; plaho uzvratila je Spasitelju, kad ju je slao u svijet, da je ona tek slaba žena; ali slušajući njegovu zapovijed, stupi neustrašivo u javnost. Razlog njezinih uspjeha mora se konačno tražiti u kršćanskoj religiji. Vjera u propetoga Spasitelja i poslušnost prema njegovoj zapovjedi dali su joj odvažnost; poštivanje prema njezinoj čistoći, pobožnosti, njezinome duhu i njezinoj misiji dali su joj upliv. Njezina je pojava svjedočanstvo za religiozno mišljenje srednjega vijeka. Ni najsvetija žena ne bi danas došla do tolike moći, koju je imala Katarina, ma da je i te kako duhovita i darovita. Crkva katolička, kojoj se prigovara, da je neprijateljica kulture, dala je jednoj ženi jednom časnije mjesto, nego li je to prije ili kasnije u kulturnome svijetu imala ikoja žena. Katarina nije osamljena; »od tisuća uzvišenih žena i djevica svih staleža, ne samo u srednjem vijeku, koje ona svojim vanrednim darovima nadmašuje, ne znamo, kod lijepoga broja prije i poslije nje, kojoj da dademo prvo mjesto.« Tako veli Rössler. Osam decenija poslije njezine smrti iskazana je najslavnijoj kćeri Siene čast oltara.

Prigovaraju sredovječnoj teologiji, da je ženu malo cijenila. I uistinu tvrdnje nekojih učenjaka daju razlog tome prigovoru. Ali nikada nije bilo načelo Crkve ženu nisko cijeniti; istina jest, da je ona pobožne žene proglašivala svetima, preporučala njihovo zazivanje, te tako pokazala, da ženi iskazuje najveću čast, koju uopće dati može, ona je uzdigla ženu do posrednice među Bogom i čovjekom. Danteova »Božanska komedija«, taj najznamenitiji pjesmotvor srednjega vijeka, slavi jednu djevojku, Beatricu, kao voditeljicu k Bogu. Dante je pjesnički izrazio misao, da sveta ženska duša, koja teži gore u nebesa, i druge uzdiže. Sv. Pavao doduše veli: »Žena neka u Crkvi šuti.« Ovo međutim isključuje ženu samo

od javne svećeničke službe, ali ne od one tihe misije u obitelji i službi bližnjega. U našim danima rijetke su Beatrice. Nijesu doduše posvema utrnuli svijetli plamenovi poletne idealne ženske duše, ali pored njih plamsaju varava svijetla, što vabe u močvaru. Žalosna je činjenica, da u modernoj literaturi nalazimo romane i pjesme iz ženskoga pera, koje bez stida gaze pravo i čast. Nesretna zasada, da se čovjek mora iživiti, proizvela je veliko zlo.

Za to je potrebno, da se ženskomu svijetu opet prikazuju najplemenitije njihova roda, da ih slijede, žene, koje se »iživile« u službi bližnjega, a ne pod jarmom strasti, žene, koje se uzdigle nad svagdašnjost i zemaljštinu, koje su na uhar sebi i drugima ono najbolje, duševni elemenat u čovjeka, tako visoko razvile, kako je to samo na zemlji moguće. Takova žena bijaše sv. Katarina Sienska. To svjedoče i njezini savremenici i njezini spisi.

Godina 1914. puna bola i tuge.

U Artstettenu dvostruki grob, sakriva tolike nade, koje se nikad otkriti ne će. — U Rimu grob sv. oca, jednoga od najvećih na stolici sv. Petra. — A na jugu, zapadu i istoku grobovi junaka, kojim nema premca. — A posvuda sveopći plač, jauk i lelek. — Godina 1914. puna bola i tuge. A zašto? Više no ikada razmišlja se danas ovo pitanje, na koje se očekuje odgovor.

»Sve je narav.« »Samo prirodni zakoni vrijede.« Tečaju svijeta ne može se ništa suprotiviti.« — Je l' te, stara mudrost u našim novim danima?! —

Zar je prirodnim zakonom pao žrtvom naš prijestolonasljednik? A ipak se znade za riječi jednog slobodnog zidara (god. 1912.), koji je kazao o Franji Ferdinandu: On će umrijeti na stepenicama prijestolja. Pa ipak je naš državni zakon ubojice na račun pozvao i petoricu odsudio na smrt.

Zar je prirodnim zakonom išlo, da je u kratko vrijeme sedam država nama rat navijestilo?

Zar da prirodnim zakonom naša domovina, naša djedovina, naša vjera žrtvom padne? — Pa ipak se govori o pohlepnosti Rusa, o osvetljivosti Franceza, o cincarstvu Engleza i podmuklosti Japanaca. —

Zar prirodnim zakonom teku danas potoci krvi i suza, a svijetom ori naricanje? — Pa ipak se govori o junaštvu, kojim se navaljuje na neprijatelje, i o junačkoj krvi, koja se lije za uzvišena dobra.

Zar je to tečaj naravi, kad franceski vojnici đavolskom okrutnošću njemačke ratnike, koji svoje oružje polažu i predaju se kao zarobljenici, kao proste zločince postrijeljaju?! Zar to tečaj naravi, kad se na neprijateljskim ratnim poljanama događaju strahote tako zvanih prosvijetljenih ljudi, koje bi se jedva očekivale od naroda, koji su tek u kolijevci izobraženosti?!

I plač djece, kojima su ubili oca, i plač majki i žena, i one neizbrojne boli ranjenika na poljanama i lazaretima, zar je i to tečaj naravi, zar i to hladni, bezdušni prirodni zakon?!

I sve one velike žrtve, koje se nadčovječjom samozatajom prinose: počevši od krvave borbe na život i smrt naših junaka na poljanama do uvehle stare ruke sirotne majke, koja dršćući plete vuneni haljetak, u koji upletiva svoju ljubav i skrb, svoje srce i bol; počevši od tihe suze u dječjem oku, kad sluša zboriti o krvavim borbama, do onog umorno-ponosnog smiješka na licu sa smrću se borećeg satnika u bečkoj bolnici, koji je primio ratno odlikovanje. I sve ovo, što dragi Bog vidi i čuje, da je to prirodni zakon?! — I sva ova dobra djela u svijetu i čovječjem životu kao i grozna nedjela zlobe i podmuklosti da nijesu drugo, nego neizbježiva sudbina i sumorni moraš. — I sve naše nade i molbe za pobjedu i mir, da nijesu drugo nego tlapnje i nezgrapne obmame samoga sebe?!

Zbilja čedni ljudi, koji se zadovoljavaju takovim odgovorom. Dakako da to nijesu oni, koji leže u šancevima pred neprijateljskim topovima, već oni, koji počivaju na svom krupnom novcu, ne osjećajući nevolje rata.

Čedni ljudi, koji zbilja ne zaslužuju, da žive u ovo veliko doba! Čedni ljudi, koji imadu oči, a ne vide, koji imadu razum, a ne upotrebljavaju ga!

Tko vidi tolike suzne oči i toliku bijedu, taj ne može, kad razmišlja o tom, podvojiti, da je u djelo Božjih ruku morao doći strahoviti zador. Užasan događaj morao se je zbiti, da je zemlja postala velikim grobljem, u kojem su sahranjene hrpe čovječjih kosti.

Bog se osvećuje za otpadnuće kako kod praroditelja naših, tako i danas. Koliki opaki se digli proti njemu, koliko je srdaca ostalo hladno i nehajno prama njemu! Griješilo se proti njegovu milosrđu, a s njegvom pravednošću se titralo. I dugo, dugo šutio je Bog, dok je napokon došao dan kazne, koji nas obuzima tolikim bolom.

Stavimo se trenutak na drugu stranu i promatrajmo cilj i svrhu ovih tmurnih događaja na svijetu.

Vidimo duboki ponor, što ga grijeh rastvori, iz kojega ponora obuhvaća cijeli svijet crna zloća. — Vidimo milosrđe Božje, koje otvara rane tjelesne, da vida duševne, razara zemaljski život, da

spasi vječni, uništava svijet, da osniva svoje nebesko kraljestvo. — Vidimo, kako se božanska pravednost bratimi s božanskim milosrđem. —

Obratimo li se njegovoj pravednosti, to čujemo odgovor: Velik je Gospodin i pravedna su djela njegova! Vrši se nad vama kazneni sud Božji. Tolika nedjela gleda lice Božje! — Neizrecive su krivnje roda ljudskoga: Ja sam šutio na nered svega poretka; moja riječ se ne štuje, a riječi moga namjesnika se preziru. Moj se je nauk odbijao, te preziru i ruglu izvrgavao. Vidio sam sve to i šutio. Moje se zapovijedi ne štuju, već krše, govoreći: one nemaju više vrijednosti. Čuo sam sve to i šutio. Mene vječnog Boga klonili su, a moje ime proklinjali. Vidio sam i šutio. Moj dan se oskvrnjivao, crkve se izbjegavale, a posjećivala se zabavišta. Vidio sam i šutio. Mjesto blagoslova, što sam ga obećao u četvrtoj zapovjedi morao sam poslati prokletstvo! Vidim djecu bez roditelja, a roditelje bez djece. Mjesto sloge i ljubavi vlada mržnja i umorstvo na momе svijetu. Za par filira ubija brat brata, sin oca i t. d. Vidio sam i šutio. Putenost vapi k nebu za osvetu, jer žive kao u Sodomi i Gomori. Nepravednost otimlje mah, jer pod obranom zakona cvate lihva i prevara, a posljedice toga jesu, da siromasi gladuju. Sve sam to vidio i šutio. I još dalje mogla bi govoriti pravednost Božja. Ali što možemo odgovoriti na ovo? Ništa drugo do li: »Gospodine, kazni nas ovdje, ali sačuvaj nas za vječno blaženstvo.

Rat je kazna Božja, za čije odvraćanje i svršetak molimo, a nije prirodni zakon, koji nas besmisleno uništuje.

No slušajmo milosrđe Božje, koje će nas poučiti. Rat je zlo, ali zlo puno i blagodati. I na te blagodati moramo se sjetiti, kad smo vidjeli stotine hiljada, koji se prije rata s Bogom izmirili. Na tu blagodat moramo misliti, kad vidimo vojskovođu pred svojim četama kako žali svoj zao primjer, što ga je davao u vjerskom pogledu, a sada ih poziva da ga slijede. On pristupa prvi, da primi sv. sakramente pokore i pričesti. Na blagodat rata moramo misliti, kad vidimo, kako se svagdje napunjavaju crkve vjernicima na molitvu za svoje mile na ratištu, i kako se u nekim židovskim bečkim novinama čitalo, da na ratištu usred kiše neprijateljskih taneta svi mole, u koliko se još sjećaju molitava iz svog djetinstva, i kako samo lažac može ustvrditi, da nije molio. I za blagodat moraju se uzeti one goleme žrtve, koje se pridonose, da ublaže boli; žrtve bogataša i odličnjaka kao i one sirotinje, koja samo filire broji.

I još jedno! Rat je veličanstveni blagoslov Božji, za koji moramo klečećki hvaliti svemilosrđu Božjemu. — Mnoštvo padne na ratištu, koje nakon kratkog pokajanja bez ispovjedi pojedinih grijeha vojni svećenik od grijeha odriješi. Ako im je pokajanje iskreno,

spašeni su za uvijek. Strahote rata su ih obratile, a sveopće oproštenje spasava ih za vječnost. — Ne ćemo kazati, da je Bog radi spasa jedne, stotine ili tisuće duša ovaj rat dopustio, a premda je i jedna duša vrijedna svjetskog rata. Gospodin Bog imade i drugih sredstava, da duše ljudi ne propadnu. Ali bilo kako mu drago, istina će ostati: Mnogi, koji su pali kao žrtve rata ne bi bili spašeni u vječnosti bez rata.

A domovina, koja se je pomladila u krvi plemenitih junaka, bit će opet onaj sveti branik, koji nam pruža zaštitu i čast, i kojemu ćemo biti sve to više odani srcem i dušom. — I porodica će se razdragati. Djeca će se radovati ocu, koji im se je sretno vratio iz rata, a otac djeci, čija ga je molitva štitila.

To je samo mali dio velikih blagodati rata. Doista nikakav ukočeni prirodni zakon, već Božje milosrđe uz zasluženi kazneni sud. —

Rat nije samo smrt i uništenje, nije nedogledni lanac bijeda, već je izvor bogatog blagoslova, koji nam je darovala ljubav Božja i njegova očinska skrb. **A.**

Moje proljeće.

Proljetno sunce zemljicu budi,
I moje slatko nadimlje grudi,
Na liri zlatnoj žice mi zvone,
A mišo laka duboko tone,
Tone i tone u carstva tajna
Tihog razmatranja. — —
Ajdemo liro, pjesma nas zove
U daleke kraje divotne nove,
Tamo, ah tamo nad zvijezde gor,
Gdje rajski blista čarovit dvor,
Gdjeno se carstva eterna nižu,
Beskrajnim mirom slađano dišu.
Ta zemljom suznom vjetar još piri,
I svuda krvi mirise širi
Od kojih uzdah, jecaj se čuje,
Zvukovi ratni svuda još bruje.
A moje liro
Klonulo krilo
Života gine mi dan — — —
Samrtni šulja se san. — — —

Al ja ću tebe i u snu grlit,
I s tobom gore k visinam' hrlit
U vječnog života dan . . .
Zvijezde već pređu prepliću glatku
Haljinu zlatnu da nam gle natku,
Anđelci bijeli puteljke metu,
Od mirta i ruža vjenčiće pletu,
Po cvijeću kupe alemnu rosu
Svilenu da njom bisere kosu.
I nas već zovu do rajske česme
Divotne s njima pripjevat pjesme,
O vječnom proljeću,
Mirisu i cvijeću;
O čistoj radosti,
Radosnoj sladosti,
O vječnoj ljubavi
U rajskoj dubravi.
Časak tek samo — — —
Anđelci bijeli čekajte tamo,
Sklopit ću oko — — —
I letnut k vama u nebo visoko,
U rajski mir,
Da pjevam žarko popjevku velju
Svome Spasitelju
Slaveći vječni pir.

M. Horvat.

Boj proti laži.

V. V.

Hrabri naši vojnici vani bore se proti ruskoj, engleskoj, francuskoj i srpskoj laži. Za pravdu i istinu liju krv, daju život. Iskrena je vjera njihova u Boga i pravednost njegovu, jaka je i poštena ljubav njihova za domovinu, oružje njihovo pravo je i valjano, nema tu blještava varava sjaja, uvijene laži.

Dok muževi naši, oci i braća na ogromnim krvavim poljanama obaraju sve, što je laž, zar smijemo mi, što ostadosmo kod kuće, složiti se s lažju? Sveta je naša dužnost suzbiti laž u kojem se god obliku ona pokaže.

Bezvjerstvo, religijozni indiferentizam nije odolio istini i ozbiljnosti velikih događaja. Zadnjih godina dugotrajnoga mira oholo je uvjeravao, da može srce pojedinca usrećiti, cijele narode zadovoljstvom obasuti i dovesti do još neviđene kulturne visine. Sada je dokazano, da je sve prosta laž. Samo živa, žarka vjera mogla je narodima dati onu snagu, koju pokazuju u ratu. Svi uviđaju, da u ovakovoj borbi pobjeda samo od milosti Božje zavisi, stupaju dakle oltaru Božjem, prezrevši sve sićušnosti bezvjerja. Mnogi, koji je kod kuće očijukao s raznim filozofskim sistemima, koji na mjesto stare kršćanske istine i Boga Trojednoga hoće da postave neku varavu nauku, u kojoj se sakrivaju maštanja i lukave želje. U velikim i ozbiljnim časovima probudi se narav čovječja i krči si kroz sve zapreke put i stane prema svom zdravome razum razmišljati. A što se u takovim časovima misli istinito je i pravo. Recimo potomcima našim, da je bezvjerje god. 1914. izgubilo svoju moć pred velikim i ozbiljnim događajima, i da je ono najgluplja i najprostija laž, kojom se svijet može obmamiti. Isto je i s vjerskim indiferentizmom. Tisuće i tisuće, koji opet iza dugog mira ruke svoje na molitvu sklapaju, pokazuju, koliko vrijedi vjerski indiferentizam.

Mi, što ostadosmo na domaji, pokažimo, da smo dostojni braće naše na bojnome polju, i protjerajmo za uvijek religioznu laž: bezvjerje i vjerski indiferentizam.

S filozofsko-religioznom lažju, proti kojoj hoćemo da se borimo, usko je u savezu i — recimo tako — estetska laž.

Kako su zadnjih godina narodu hrvatskomu lagali moderni pjesnici, slikari i kipari! Jadna je lirika slavila slavlje kao najveća duševna izobrazba, potpuni manjak talenta i umijeća kao darovitost ravna onoj Goethea, prazni, koštunjavi problemi kao najveća dramatska umjetnost. Histerične i perverzne, močvarom okaljane osobe pokazuju nam se na pozornici kao pravi život čovjeka. Puteni, izmoždeni karakteri nastojali su, da nam uživanje stave kao najveću i jedinu svrhu života. Sve sušta laž i prosta prevara! Mnogi tako-zvani slikari, koji su teškom mukom naučili neke tehničke spretnosti, a manjka im stvaralačka snaga potpunoma, hotjeli su nam svojim besmisleno nabacanim bojama, slikama bez misli i linija dokazati, da su njihova djela najveća umjetnost. Drugi su nam u svojim slikama, pred kojima se i ljudi manje nježne savjesti zgražali, hotjeli lagati, da čovjek nije drugo već životinja, te nema ni razuma ni volje, samo životinjske nagone. Mnogi od njih samih i dotjerali su tako daleko, ali laž, da je cijelo čovječanstvo tako duboko palo, to im ne vjerujemo. Još im manje vjerujemo, da je mladež tako otvrdnuta — ili da bolje rečemo otupljena? — da može bez štete »uživati« u djelima takovih umjetnika.

Jedino sredstvo protiva ovima »estetskim« lašcima jest: knjige, slike i časopise, u koje oni pišu, ni gledati ni kupovati, njihova kazališta ne posjećivati, prezirati ih uopće, da oni, najveći neprijatelji našega naroda, ne mogu rugati se nama, da im iskazujemo čast i — dajemo svoj novac. Samo je jedna mogućnost, da ovakovi književnici svoju čast spase, i to ta, da se za vrijeme rata, a i kasnije u miru odreknu svojih kulturnih laži i pružaju nam umjetnost, koja proizlazi iz duše naroda i odgovara zahtjevima njegovim. Ne učine li toga, onda se neka narod hrvatski odvrne od njih i neka ne dozvoljava, da se svetinje u blato povlače.

Vidjesmo lijepih primjera požrtvovnosti u ovo doba. Hvalu priznajemo ženama i djevojkama. Ima u njima snažne volje za pravu duševnu veličinu, koja se prije svega pokazuje u tihim djelima milosrđa, koja ne dolaze u veliku javnost. Srce, ono dobro hrvatsko srce pokazivalo se opet. Ali bilo bi dobro, da i razum ispituje djela srca, da plemenit inače čovjek i neopazice ne postane lašcem. Kraj velikih djela milosrđa buja kao otrovni korov društvena laž.

Ili, zar to nije laž, kad radujući se svakoj pobjedi nad Francezima, slijedimo lakoumnu francesku modu? Ne manja je laž, koja u tome stoji, ako varamo sami sebe i druge veleći, da ne škodi našoj časti, a ni drugima na duši, ako se odijevamo kako to polusvijet propisuje. Najviše i najnedostojnije laže ona žena i djevojka, koja se tako odijeva i vlada, kao da je žena u njoj sve, kao da ne stoji duša, čovjek, osobnost nad tjelesnom vanjštinom.

Društvena laž je i to, kad netko svoj novac sakrije, a ne daje nikome, da zasluži, ne daje ga u dobrotvorne svrhe. Ili kad se tko siromašnijim čini nego u istinu jest, ili na sjaj i zabave više izdaje, nego ima. Smiješna je laž mnogih gospođa, koje se nuđaju za pomoćnice u bolnicama, a tako su kod posla izbirljive, da njihov rad uistinu i nije nikaki rad, već samo sprečavanje drugih u poslu. Laž je, na čiju se surovost najmanje pazi, kad gospođe u javnosti djeluju kao dobrotvorke, a ne plaćaju krojačicu ni kitničarku. Najveći gubitak za naš narod i najpogibeljnija obmama bila bi, kad bi majke naše mislile, da se samo javnoj dobrotvornosti posvetiti moraju, a uzgoj vlastite nedorasle ili dozrele djece zanemare.

Kako se naši hrabri junaci vani bore proti laži mačem u ruci, moramo i mi nastojati, da u narodu hrvatskome sasvim iskorjenimo laž.

Majka i prva sv. Pričest.*

K. POTURICA.

Cijenjene gospođe!

Danas, kad slavimo spomen na svečan ulazak Isusov u Jerusalem, gledamo u duhu ono oduševljeno mnoštvo, koje kneza mira Isusa Krista zanosno pozdravlja poklicima: Hosana sinu Davidovu; blagoslovljen, koji dolazi u ime Gospodnje! i u znak svoje ljubavi stere preda nj svoje haljine i baca grančice. Duša naša pridružuje se poklicima mnoštva, te još srdačnije i pobožnije kliče: Hosana sinu Davidovu! jer u Isusu ne gleda samo poslanika Božjeg, nego samoga Boga. Svetom zavisti zaviđali bismo mi tim sretnim stanovnicima Jerusalema, što su tim dočekom tako ugodili dobrom srcu milog Spasitelja, da nam On nije u svojoj neizmjernoj dobroti dao milost, da Ga često, šta više, danomice primamo u svoje srce. Svoju ljubav možemo Mu zasvjedočiti i time, da i u drugim srcima pripravimo što dostojniji stan tomu božanskomu gostu naše duše.

Još malo i uskršnja će zvona navijestiti svemu kršćanskomu svijetu diljem cijele kugle zemaljske, da je prošlo vrijeme muka i patnja Kristovih i da je On — život vječni — pobijedio smrt. U sveto uskršnje vrijeme pristupit će po običaju svete Crkve širom svijeta bezbroj nevinih duša k stolu Gospodnjem, da po prvi puta primi u svoje srce pod prilikom kruha Boga svoga. Onoga Boga, koji je tako moguć, te mu je nebo — prijestolje, zemlja — podnožje, čete anđeoske — sluge, a zvijezde nebeske — ures.

Vama, kršćanske majke, dao je otac nebeski tu veliku milost, da možete pridonijeti vanredno mnogo, da srce djeteta vašeg što dostojnije primi Boga-čovjeka.

No na žalost mnoge majke ne okorišćuju se tom prilikom, pa pravom piše glasoviti biskup Ketteler: Obzirom na pripravu za svetu Pričest postoje dvije velike i pogibeljne zablude. Prva stoji u tom, što mnogi roditelji drže, da je priprava za prvu sv. Pričest isključivo stvar svećenstva, a druga je zabluda, što se priprava ograničuje na dobu pouke neposredno prije sv. Pričesti.

No kao što je tjelesni uzgoj djeteta, tako je i duševni sveta dužnost roditelja, i toj dužnosti ne mogu se roditelji u normalnim prilikama nikako oteti. Roditelji su već po naravnom zakonu zvani, da se brinu za dušu djeteta, kojemu su zemni život dali. Od njih će tražiti Bog dušu djeteta njihova. Žalosna je činjenica, da se u mnogim obiteljima, osobito t. zv. boljima, za tjelesni uzgoj djeteta čini sve moguće, ne žali se tu ni troška ni truda, dok duša djeteta

* Predavano u Materinskom društvu 28. ožujka.

ostaje zapuštena, za nju se ne čini baš ništa. Pa kad dijete dođe u školu, ne ima ni pojma o vjeri — ne zna se često ni prekrižiti, i učitelja stoji mnogo truda, dok nauči dijete ono, što su ga morali naučiti roditelji. Cijelo djetinstvo od onoga časa, kad se probudi razum i volja u djeteta, valja da bude priprava za prvu sv. Pričest. Već s pojmom o najvišemu biću, Bogu, ocu našemu, upoznaje se dijete s Isusom Kristom. O Njemu, koji boravi među nama, neka mu majka često govori, i to na način djetetu shvatljiv. Neka ga vodi u crkvu, te mu pokaže mjesto, gdje Spasitelj dan i noć boravi i zove nas, da ga pohodimo. U djeteta je srce sućutno, pa će se lako probuditi u njem sućut prema Spasitelju u toj samoći. Tijekom godine pruža se majci mnoga lijepa prigoda, da srce djeteta privede euharističnom Bogu. Kod procesija poučit će majka dijete, da je Gospodin u onoj zlatnoj posudi, što je svećenik nosi. Zato se i nebo nad njim nosi.

Djecu valja za rana naučiti, da prolazeći kraj crkve pozdrave Isusa. Dječaci da se otkriju, a djevojčice da se prekriže. Nosi li svećenik popudbinu bolesniku, poučit će majka dijete, da svećenik nosi dragoga Isusa bolesniku, koga će On ozdraviti ili k sebi u nebo uzeti. Bude li majka od malena na ovaj, ili sto drugih načina upoznavala dijete s euharističnim Spasiteljem, ne će joj biti teško, kad u školi dođe vrijeme priprave za prvu sv. Pričest.

U doba pouke za prvu sv. Pričest majka će živim zanimanjem pratiti pouku. Ona će dijete ispitivati katekizam, a ako je dijete slabije nadareno, učit će s njim. Tom zgodom može majka uplesti i po koju pobudnu riječ. U to vrijeme pripovijedat će mu lijepe primjere iz života prvopričesnika navlastito svetaca, pa iz života mučenika sv. Euharistije sv. Tarzicija, koji je svoj mladi život dao za euharističnoga Isusa.

U vrijeme priprave neka majka s djetetom više moli i upućuje ga, kako će raznim malim žrtvama uresiti dušu svoju. Bude li n. pr. djetetu teško izvršiti koju dužnost, neka ga majka sjeti, da će dragomu Isusu biti vrlo drago, ako to učini, i dobro će dijete Isusu za ljubav izvršiti svoju dužnost. Ne samo majka, nego i cijela obitelj prvopričesnikova valja da za nj moli, da se dijete što bolje i dostojnije pripravi za taj najljepši i najsretniji dan u životu. Dan prve sv. Pričesti od velikog je zamašaja za cijeli budući život djeteta. Veli se: Kakova je prva sv. Pričest, takova će biti i zadnja. Dijete, koje je dostojno primilo prvu sv. Pričest, ostaje obično kroz cio život dobro, pa dogodi li se nesrećom, da ga zlo društvo zavede na stranputicu, pomisao na sretni dan prve sv. Pričesti budi u duši njegovoj čežnju za izgubljenim rajem duše njegove i ta uspomena uz milost Božju vratit će ga prije ili kasnije na pravi put.

Razumije se, da će dobra majka na taj svečan dan zaodjeti dijete u svečano odijelo. No mnoge majke griješe, što tom zgodom djecu izborom odijela ne samo dosađuju, nego i rastresuju. Ne može se pak dosta osuditi, što odijevaju djecu u odijelo najnovije mode, koje svojim nečednim krojem nije ni za koga. Na sam dan prve sv. Pričesti neka bude majčina briga, da dijete pobožno izmoli jutarnju molitvu, a odstrani sve, što bi ga moglo rastresti. Hvale i svake preporuke je vrijedan običaj, da i roditelji taj dan pristupe k stolu Gospodnjemu, te tako bude taj dan, dan sreće i milosti za cijelu porodicu. Tako je dan prve sv. Pričesti bio svečan dan i u obitelji našeg neprežaljenog blagopokojnog prijestolonasljednika Franje Ferdinanda. Tamo su roditelji uz katihetu i uzgojiteljicu dobro i temeljito pripravljali dijete, te je cijela obitelj išla na sv. ispovijed. Djeca su osobno činovnike i služinčad molila, da i oni taj dan stupe k stolu Gospodnjemu. Procesija je pratila prvopričesnika u crkvu. Naprijed stupao je svećenik s ministrantima, a dvoje braće nosilo je na jastuku molitvenik i krunicu. Za njima je išlo sretno dijete sa svijećom u ruci, a zatim roditelji i rođaci. Poslije sv. Pričesti s velikom su ljubavlju roditelji i braća sretnom pričesniku čestitali i obdarili ga darovima. Taj je dan to dijete sjedilo na čelu stola među roditeljima. Hoće li roditelji dijete nadariti na taj dan, to darovi neka budu koja dobra knjiga, lijepo raspelo ili slika njegova zaštitnika. U mnogim je krajevima lijep običaj, da prvopričesnici poslije podne hodočaste u koju obližnju kapelicu ili kakvom kipu Majke Božje. No gdje se to ne može učiniti, neka odvedu roditelji dijete na blagoslov ili šetnju u divnu Božju prirodu. Upravo je griješno, što neki nerazumni roditelji na taj svečan dan vode ili šalju djecu sa družinom u kinematografe, kazališta, panorame itd., te tako rekuć oskvrnjuju tim zabavama svetost toga dana.

Toliko o samom danu sv. Pričesti.

Prvom sv. Pričešću učinjen je veliki korak u duševnom životu djeteta. Krist svojom milošću djeluje u duši djeteta, a od majke zahtijeva se, da bdije nad tim svojim i Božjim djetetom i nad njegovim najvećim blagom — nevinošću. Majčina je briga, da dijete u buduće ide što češće k sakramentima, da pazi s kim se druži i što čita.

Majke katolikinje! Ne žalite ni vremena ni truda, da si djecu što dostojnije pripravite na taj važan dan. Ta i sama sv. Crkva posvećuje pripravi za sv. Pričest više pomnje i vremena, nego ikojoj drugoj pripravi.

Šaljite djecu što prije sv. Pričesti, jer je to želja samog Spasitelja, a i najnovija odredba sv. Crkve to nalaže. On jedini može i hoće usrećiti ljubimce vaše, djecu vašu, ovdje i u vječnosti.

Ne slušajte onih, koji govore, da je dijete premaleno, pa da ne shvaća koga prima. Znade li dijete sve ono, što sv. Crkva od djeteta zahtjeva u toj dobi, da dostojno primi sv. Pričest, vodite ga slobodno i bez straha i predsuda k prijatelju malenih, kojemu je milije nevino dječje srce ma znalo i manje o tom sakramentu, negoli srce, koje znade više, a okužio ga već zadah grijeha.

Ratne sličice.

Ta to je mučeništvo.

Neki ugledni grčko-katolički profesor vjeronauka, koji je pobjegao iz L., pripovijeda ovu zgodu, koja nam je novi dokaz, da Rusi vode ovaj rat kao vjerski rat.

Rat me je iznenadio u mojoj vili, što leži u Karpatima na ugarskoj međi. Koncem rujna dođoše Kozaci i orobiše sve, što samo odnijeti mogoše. Već onda umakao sam smrti nekom osobitom srećom, jer je jedan od vojnika držao odapetu pušku proti meni. Onda je došla redovita vojska. Jedne subote budu kod mene ukonačeni časnici. Poslužio sam ih svime, što sam još imao u kući, kad pred mene stupi jedan časnik i reče: Vi ćete sutra za moje vojnike služiti misu. — To mogu lako učiniti, jer svaki dan u 8 sati u jutro služim sv. Misu. — Ali sutra morate služiti u 9 sati! — Molim, ako izvolite . . . — Ali ja zahtijevam još nešto. Vi ćete kod mise imenovati našeg cara i petrogradski sinod. — Napokon sam im istinu u brk kazao: Kao c. i kr. profesor ne mogu otvoreno u liturgiji imenovati vašeg cara, još manje pako kao katolički svećenik našu zakonitu glavu rimskoga papu zanijekati. »Gospodine profesore, ne ću ovdje zapovijedati kao u . . . (ovdje spomene vojskovođa neko mjesto u jugoistočnoj Galiciji), ali vam savjetujem, da popustite, jer ako moji vojnici sutra iz vaših ustiju čuju ime vašega cara i pape, onda ste vi čedo smrti i to odmah kod oltara.« — »Žalim, ali znadem svoju dužnost.« — Slijedeće noći spavao sam vrlo malo, jer mi je stvar bila preozbiljna. Na to mi sune u glavu: Ta to je mučeništvo! Tu dolaziš lako do krune mučeništva. — Smirim se i pođem sutradan umiren u crkvu. Kuću Božju našao sam napunjenu vojnicima, pa se zaputim u sakristiju, gdje me je sakristan imao obući. Na to nastade buka u crkvi. Moj sakristan pohiti na polje, da vidi što je. Kaza mi, da se vojnici vrlo uzrujano amo tamo žure po crkvi. — Idite i pitajte što je, kažem sakristanu. Ovaj se vrati s odgovorom, da je došla zapovijed od vrhovnog zapovjedništva, da se

imade s mjesta navalom početi. — I tako sam mogao mirno svoju misu čitati, reče svećenik, dodav: »Nijesam bio dostojan mučeništva!«

Još se nikad nije čulo. . .

Neki vojni kurat iz rata u Galiciji pripovijeda slijedeće: Neka pobožna katolikinja moljaše već dugo za obraćenje svog supruga, koji je bio visoka vojnička ličnost, ali protestant. Uza sve svoje molbe bilo je malo nade, da joj se suprug obrati. Na to bukne rat. Njezin visoki suprug već je na bojnom polju, gdje bi ranjen i otpremljen u neku kuću tik kapucinskog samostana. Već blizu smrti smotri nekog oca kapucina kod bolesnika i kod toga se sjeti molitava i drugih dobrih djela, što ih je njegova pobožna supruga činila za njegovo obraćenje. Ne čekajući dok mu se pater približi, umoli za utjehe katoličke vjere, naglasiv prije svega, da je evangeličke vjeroispovijesti, ali da želi katolički umrijeti. Želji mu bude s mjesta udovoljeno. Iza primitka sv. Sakramenata umoli svećenika za sličicu Marijinu, na kojoj je bilo otisnuto: Spomeni se, predobrostiva Djevice . . ., a ispod toga napisa on dršćućom rukom: »Tvojim molitvama zahvaljujući umirem kao katolik . . . Ostaj mi zbogom! Do viđenja!« Skoro iza toga ispusti dušu, a vojnički kurat pošalje tu dragocjenu uspomenu njegovoj supruzi.

Presveti oltarski Sakramenat i njemački vojnici.

Nizozemske novine »Het Huisgezin« pišu od 27. kolovoza godine 1914.:

Na svom bijegu u Maastricht ponijele su časne sestre sa sobom i Presveto iz svetohraništa. Nosila ga je sestra Klaudija. Dođoše do neke njemačke čete. Ova zaustavi sestre pitanjem: Što ono nose pod svojim velom. Sestra Klaudija pristupi dostojanstveno vojnicima i reče: Nosim Krista u njegovom Sakramentu, Boga, pred kojega će možda mnogi od vas u slijedećim danima stupiti, a vi svi, koji ste katolici, kleknite na molitvu pred vašim Bogom! — Svi kleknuše, a neki vojnici otpratiše sestre kao počasna straža do nizozemske granice.

Čudnovato izbavljenje.

Poslije bitke kod Krasnika bude početkom kolovoza u Rzeszowu u nekoj školi uređena privremena bolnica. Među ranjenicima nalazio se je ondje domobranski poručnik grof Pongrac, koji je

pripovijedao slijedeće: Kod jedne žestoke navale opsipavao nas je neprijatelj pravom kišom taneta, a s desna i lijeva padali su moji drugovi kao snoplje. Najednom spotakne se moj konj i padne na zemlju. U tom času zviždala su preko moje glave nebrojena taneta iz neprijateljskog puščanog stroja, koje su naši skoro zatim utišali. Moj se je život spasio padom mog konja. Pošto je pako tlo na tome mjestu bilo ravno, činio mi se posrtaj mog konja čudnovat. Pretražim dakle isto tlo i nađoh neki izgubljeni svežnjić, u kojem je bio poljski molitvenik, a iz njega virila sličica Srca Isusova, a ispod nje ubilježen dan prve sv. pričesti neke Ane Novak. — Od tog doba oživjela je opet u meni vjera mog djetinjstva.

Iza nade.

PAULA BELIĆ-MAROŠEVIĆ.

»Ako bude sin, zvat će se Branko.«

»Ne, ne Branko — tako se već svi hrvatski Židovi zovu.«

»Al to je lijepo narodno ime.«

»Ne. Neka se zove Stanko. Zvuči na narodno, a ime je sveca.«

»Ali ako bude djevojčica?«

»Onda će — — al ne, bit će sin.«

»Zar bi ti volio sina?«

»Svejedno, al ipak —«

»No, pa ako bude kći, kako će se onda zvati?«

»Kao i ti, Mirica. Tad ću imati veliku zlatnu Miricu i malu zlaćanu Miricu. Samo će mala Mirica biti malo i tati nalik. Je li?«

»Pa da, ali i meni.«

»Ta, razumije se, ali i meni.«

»Mirica, mala Mirica,« kliktala je mlada žena.

»Stanko, Stanko, ljubio je ženu muž.«

I čekali su, čekali, puni nade i sreće malo biće, novoga čovjeka, koji će na nedužnome lišcu odraziti i spojiti lica roditelja.

Bio je maj — mjesec mirisa i cvijeća, mjesec naše Gospoje. Svi su dolazili k njenome oltaru, prikazivali joj cvijeće s uzdasima i molitvama svojima. A bijeli se je mramorni kip Najljepše mirno i dostojanstveno isticao između zelenila pomlađene naravi i drhtavoga sjaja voštanica.

Svi su dolazili k Njojzi, Djevici i Majci...

Mala dječica i svježa mladež, majke i djevojke, starice i starci — svatko je na svoj način častio Mariju, svaki ima nešto drugo da Joj šapne i da Je zamoli.

I ona je dolazila, Mira. Kanda nešto blijeda i zaplašena, a ipak sretna.

»Majčice, on želi sina. Bdij nad nama i čuvaj nas! Majčice, Ti, koja nikoga i nikada ne zapuštaš — — — Tako se bojim, Majko. Budi uza me — dijete sam Tvoje. O, tako se bojim!...«

I drhtavica prođe mladu ženu.

I kad su već svi ostavili oltar Gospojin, ona je još klečala, a u očima bilo je mnogo suza.

Dva dana iza te večernje pošla sam do nje. Mnogo je svijeta išlo onamo i mnogi su plakali...

Tako je bilo mnogo cvijeća svuda kud si pogledao. Ta cvijetni je mjesec maj! A na visokome podnožju u cvijeću i svijećama njezin bio je ležaj u crnilom prevučenoj sobi..

Bliže sam pošla do nje. Nikada još nisam vidjela ljepše, a istodobno strašnije slike: Blijeda poput voštanoga kipa mirna i upokojena ležala je na bijeloj svili, na laticama bijelih ruža. Mršave, ispaćene ručice složene jedna na prsima s križem Spasa, a drugom zagrlila i pritište uza se malo prelijepo muško čedo.

I smiješak je kanda na usnama njenim, i smiješak je kanda na obrazu čeda...

Kanda spavaju...

»Mira, Mira zlatna, nenadoknadiva! Sine, čedo moje! Jao, ljubljeni moji! Oh, kako se to dogodilo?! Miro, ne čuješ li, Miro moja! Čedo!

Težak bio je plač, gorki su bili dozivi mladoga oca, kojemu se rodio sin.

A oni, što su spavali među cvijećem, ničesa nijesu čuli. I ništa ih nije bunilo u njihovu snu.

Tako su bili mirni i sretni u zagrljaju na bijelim laticama svibanjskih ruža.

Tri imena.

H. WAGNER.

Bila to od onih velikih modernih kuća u boljem dijelu grada, u kojima stanuje sva sila porodica jedna do druge, a da se međusobno ne poznadu.

Bila je tuj prednja i dvorišna kuća, a svaka na pet katova.

U tu kuću uputi se jednoga jesenskoga jutra 1914. listonoša, da dostavi pisma i novine.

Mi se zanimamo samo za novine. A među ovima pak samo za mjesni list, što ga listonoša u ovu kuću u više primjeraka dostavlja. A u tim mjesnim novinama samo najnovija listina gubitaka. Jer među stotinama drugih imena čitamo u njoj i ova tri: Vladimir pl. Ceranac, kapetan, mrtav. Slavko Lukić, jednogodišnji dobrovoljac, mrtav. Mirko Ilijanić, topnik, mrtav.

Tri imena i ništa više.

A ipak sat kasnije plakahu u toj istoj kući tri porodice gorke suze, a samo poradi jednoga od tih imena!

*

U prvom katu prednje kuće u stanu s udobnim gospodskim namještajem, koji odavaše blagostanje i plemenit ukus, plakahu gospođa od kojih tridesetpet godina i njen jedinac dječak, koji još nije ni za školu dorastao.

Njih oboje tješio je stari gospodin bijele kose; po njegovome uspravnom stasu i plemenitomu samoprijegoru lako bi prepoznao bivšega časnika.

Njegove poput milovanja tihe i bolne riječi ne bijahu uzaludne, jer iz njih govoraše duboka ćudoredna ozbiljnost čovjeka, koji je umio život podvrći ideji.

Ovdje ne govoraše samo otac, koji je izgubio sina, nego i ponosit vojnik, kome se za domovinu nijedna žrtva nije činila prevelikom.

»Umro je kao junak,« reče, »a radi toga treba da smo ponositi uza sav velik bol, što ga osjećamo!«

I nagnuvši se prema gospođi, poljubi je u čelo i reče:

»Budi hrabra, dijete moje! Suspregni suze! Ne zaboravi, da si bila ženom vojnika!«

I stupivši k svome unuku, privine ga k sebi i pomiluje mu kosu.

»Ubogo dijete,« prozbori, »ne vjeruj, da je tvoj otac mrtav! Po tom, što je učinio, još je uvijek među nama i ostat će među nama! Ponosi se, sinko! I ne želi drugo, nego da budeš kakav je bio tvoj otac!«

*

Jedan kat više mnogo je manji stan, u kom boravi starija gospođa, udovica činovnika, sa svojom dvadesetgodišnjom kćerkom.

Ovdje plakaše zaručnica za čovjekom, kome je poklonila svoje srce. Činilo joj se, da je s njegovim životom uništen i njen život.

Bol njen, koji je u jecajima provalio, bijaše divlji, neobuzdan, a majka, tješiteljica kćerina, isprva je samo šutjela.

Ništa ne olakšava čovječje srce kao suze, kad obilno teku.

Bol se bez suza stvrdne i tišti u prsima kao kamen, dok suze tope što je tvrdo, otvaraju srce, te mogu u nj prijatne i sućutne riječi.

Pa tako uspije i majci, da utješi kćerku, kad je minula trpkost prvog bola.

To bijaše u vrijeme, kad je tisuće i tisuće ljudi moralo trpjeti tugu i jad.

Što je život u to vrijeme?

Tisuće polaze hrabro u smrt, da milijunima, što ostaju, pribave miran život.

»Ali zašto sam baš ja izgubila svoje najmilije,« jadikovaše kći. »Zašto baš ja?!«

»Tako pitaju svi, koji su sad koga izgubili,« tješila je majka. »Ne, ne misli, da se radi toga gubitka mora i tvoj život uništiti! Vrijeme liječi najteže rane. Doći će vrijeme, kad će tvoje srce zacijeliti, pa ćeš se opet smiješiti. Tko zna, kakovu ćeš još sreću naći!«

»Ali on — zašto on?«

»Svi moramo umrijeti, drago dijete. I život nijednoga čovjeka nije lagan. On ga je svršio. Smrt mu je bila lijepa. Znademo li kakova će biti naša?«

Majka pomiluje nježno kosu kćerinu i pusti je, da se isplače.

Mišljaše: »Mlada je još. Mladost će preboljeti. Treba da živi!«

*

U dvorišnoj kući gotovo pod krovom ima soba i uz nju kuhinja.

U toj sobi stanovaše i življaše udovica, blijeda žena, koja se u svom kućnom poslu provukla kroz zlo i dobro.

Iz drhtavih ruku ispadoše novine, kad je u listini gubitaka pročitala ono treće ime.

Je li plakala?

Ne, nije već imala suza.

Osušile se polako u godinama bijede, kad je teškom mukom uzgajala svoga sina.

Sad sjeđaše kraj prozora, gledajući ukočenim pogledom u jesensku maglu i razmišljavaše o svome životu.

Gdje je malo sreće, malo sunca?

Ne nađe ništa.

Ipak ... posljednjih godina ... činilo se, da će biti nešto bolje. Njen sin postao je međutim trgovcem i počeo joj biti na pomoć. Još mu je trebalo preturiti dvije godine vojništva, i za njih dvoje, za majku i sina, nastala bi bolja vremena.

Sad je sve propalo.

Žena spusti glavu na prozor, uzdahne duboko i razmišljavaše.

Zašto ju je to zadesilo — nju, koja nema više nikoga na svijetu.

Dok je tako razmišljavala, dođoše joj polako opet suze — prve nakon mnogo, mnogo godina!

A istodopce kao da joj je blagi,dobrohotni glas govorio, glas, koji je dolazio iz dalekoga boljeg svijeta, a u kom joj se činilo, da prepoznaje glas svojega sina.

»Saberi se, draga majko,« kao da je govorio, »i ne misli, da si zapuštena. Ja sam kod tebe, ja, tvoj sin. I ne brini se za svoju starost. Tako je mnogo dobrih ljudi! Dragi Bog, koji ti je dosele pomagao, pomoći će ti i sada.«

I lijep, vedar mir uđe u srce majke.

*

Tisuće i tisuće očiju proletjelo je toga dana listinom gubitaka.

A koliko ih je od njih poćutjelo, da ta imena nijesu tek — imena.

A koliki pomisliše, da je za mnoge ljude s ovim imenima svezana nesreća, koju bi morali svi s njima ćutjeti i ublaživati je?...

A listonoša dostavljaše u kuće ovakove listine svaki dan.

Iverje.

Sabrala MARIJA HERMANN.

Mnogi ljudi sakrivaju, kao mnoga indijska drveća, pod vanjskim trnjem i bodljikavim lišćem mekan i dragocjen plod prijaznog i dobrog srca.

*

Život nam nije dan, da ga uživamo, već da ga plodonosnim učinimo.

*

Nastojanje neka bude jedinstveno. Ne težimo za mnogim stvarima na jedamput. Tko hoće da najednom ubije sto zeceva, ne pogodi ni jednoga. Učiniš li sto odluka, ne ćeš ni jedne održati.

*

Što bivam starija, veli sv. Franciska de Chantal, to se većma uvjeravam, kako je potrebna blagost, da se srca osvoje i predobe u tu svrhu, da dadu Bogu ono, što su mu dužna dati. I ako sam ikada što pridonijela k posvećenju koje duše, bilo je to jedino blagom, poniznom ljubavi, ne upotrijebivši nijednu drugu silu do srdačne prošnje.

*

Ako tražite nagradu od onoga, kojemu iskazaste kakovu god uslugu, onda ste sebični. Valja činiti dobro, ne gledajući unaprijed

na uspjeh djela, te biti zadovoljan time, da se ispunila dužnost, jer pomagati si međusobno prvi je kršćanski zakon.

*

Socijalan rad nije drugo nego praktično kršćanstvo, naime ispunjenje zapovijedi. »Ljubi bližnjega svoga!« Za kršćanina je dakle najplemenitiji poticaj za socijalni rad zapovijed Božja i nasljedovanje Krista. Duh riječi: »Što učiniste najmanjemu od moje braće, meni učiniste,« mora se opet u svakoj kršćanskoj kući i u školi njegovati i udomiti. Tada ne će moći nastati razne strališke predrasude i mržnje klasa. A duboke rane, koje su time već zadane društvu čovječjemu, mora ovaj plemeniti duh kršćanstva nastojati svojom svijet nadvladajućom moći izliječiti.

*

Na ovome svijetu sije se radost samo u one brazde, koje su izorali rad i trpljenje. Vi, koji tražite radost, počnite raditi i trpjeti.

*

Više duhovno shvaćanje jednog zvanja jest kao sunčana zraka, koja i najskromniji kutić pozlaćuje i obasjava.

*

Što je naša dužnost? Što nas boljima čini i nikoga ne vrijeđa.

*

»Starost prosvjetljuje ili skamenjuje.« To ovisi o tom, kako stojimo prema starosti, ili bolje rečeno, je li naša nutrinja bogata ili siromašna. One, koji su u svojoj nutrinji siromašni skamenjuje starost, duševno bogate prosvjetljuje, jer ovi ne postanu »stari«, već »zreli.«

*

Nutarnji i vanjski križevi jesu kao stupovi, koje je dragi Bog postavio na put našega svagdanjega života. Svaki stup nosi natpis: Ovim putem ide se u nebo.

*

Udalji li se koja ovčica od stada, nastoji božanski Pastir da je jasnim glasom i blagim dahom nutarnjega nadahnuća natrag privede. Brani li se ovčica, pošalje joj koji bol. To je kao udarac pastirskim štapom, koji plaši, ali ne ozleđuje. Sv. Terezija.

*

Mnogi ljudi ne nose svoj križ na ramenu, i ne prihvaćaju ga pravo, već ga vucare za sobom po zemlji. Tako im vrlo otešča, umara ih i tišti; jer čim svoj križ uzljubimo i cijenimo, bude lagan i rado ga nosimo. Sv. Terezija.

*

Tvrdokornost jest energija bedastoće.

*

Tko svaki dan samo okolo hoda, i hrani se novostima, taj postaje strancem u vlastitoj kući. Tko vazda u rastrešenosti živi,

postaje strancem u vlastitom srcu i mora nastojati u vrevi besposlenih ljudi svoju dosadu utući. Najstrašnije redstvo proti neugodnim mislima jest rastrešenje; ono vodi do besmislenosti.

*

Iskrena učtivost također je grančica ljubavi.

Iz mog dnevnika.

LUDOMIR PRESLASZEWSKY.

Ko upredena u srebreni sjaj mjeseca, počivaju na brežuljcima mala seoca. U niskim kolibicama moje male župe, koje u pod gustim granjem jalše sakrile svoje slamom pokrite krovove, gore još svijetla.

Tisuće zvijezda blista se u rijeci, koja kao bijela vrpca obavila zelene livade i plodna polja, zibllju se i sjaju na tihim valovima, čija pjesma danas tako tužno zvuči. — Zar možda već i sluti ljudsku krv, koja će njezinu bistru vodu pomutjeti, zar možda već ćuti breme smrti, koju će morati da nosi?

Ne, ne, ne mogu da na to i pomislim. Iz daljina lagani vjetrić, ko da nosi neku tihu neznanu tugu nad zelene livade, malim niskim kolibicama siromašnih ljudi, šulja se sve bliže, privija se neutješenim srcima preostalih, koji netom pred časak svoje najmilije ispratiše u — rat.

Na zemlju padaju rosom — suze! — Onkraj ceste, na kraju šume vide se još tamne sjene oboružanih jahača. Kacige im blistaju na mjesečini, konji rzaju. Zamišljena, ozbiljna su lica nijemih jašilaca, — tihe, vruće molitve dršću na stisnutim usnama tih hrabrih muževa. —

A čar divne ljetne noći nosi ih na svojim laganim krilima. — Opojan šum zrelog žita, miris tisuća cvjetova, što pokriše bujne livade sjeća ih na sreću prošlih dana, na najljepše časove svog života. — Ali svjestnost ozbiljnog vremena velikih napora i prijegora ne dopuštaju slatke misli ni draganja, vrijeme, koje dolazi, dani, kojim oni u susret idu — njima posvećene su misli i čuvstva. I snažna se muška grud trese od uzbuđenja. — Borite se hrabri junaci, cijelom snagom i moći vašeg oružja za mir — milijuna. — O, kako vas prate naše vruće nade! Ocevi čekaju, da se pobjedom vratite, — žene čekaju, da vas hrabre, ljubavi svojom okite — a djeca — kako li čekaju vaše milo draganje. Uvijek se više gube u daljini. Jedva im se još sjene vide, a na zavoju ceste, gdjeno visoki krst svoje dalekosežno rame ko blagoslivljajući preko njih rastvorio — izgubiše se ti prvi glasnici — rata.

Kroz nekoliko dana i noći živjesmo u shvatljivoj bojazni i nemiru.

Seljaci ostavljaju posao na polju. — Na cesti okupili se ljudi u nijemom strahu očekivajući vijesti. A upravo manjkanje i najmanjih glasova jošte pojačalo strah i bojazan. Sve je tiho ko pred olujom. Da, i životinje nešto ćute. Prestrašena se pseta šuljaju oko svojih gospodara, zavijaju u ljetnoj noći.

Straže dolaze, opkoljuju mostove, ceste, stoje blistećim bodežom na željezničkim tračnicama. Iz njihovih lica, kretnja, samo jedno se može čitati — rat.

Međutim svaki dan, život dalje teče. Poslije dvodnevne kiše opet razvedrilo se nebo. Sunce ugrijalo hladan zrak, a svijetle zrake toplog sunca zlate čađave krovove kolibica, ko da hoće da nose tuj nadu i utjehu. I ko more razlilo se to sunce po tamnoj šumi, koja svoje gusto granje u tom zlatu raskošno kupa. Cijela narav ko probudjela se na novi život. A kad opet lagahni vjetrić prileti da se šumom malo poigra, i u gusto granje neobuzdano se prihvati — tad čini se na jednom ko da se kidaju sve te zlatne niti — a tamno crno velo ko da je pokrilo dršćuće jalše.

Milo moje seoce, dragi vi moji ljudi, — kako vas ljubim! Najtjesnije veze bola združiše nas eto. U vašoj sreći bila je moja sreća, vaše suze i ja ih sada plačem, vaša žalost u mojoj duši živi, i sve brige za vašu sudbu i ja nosim. Ali Bog je s nama. — Kad na veče san na čas vaše proplakane oči zatvori, ah, vjerujte mi, to je čas, kad Bog svog anđela utjehe vama šalje. Na svojim bijelim krilima nosi vam blagoslov. Moć velike ljubavi dijeli s vama, cijeli rane vaših srdaca, mir i pokoj polaže u dušu vam, a bol vašu nosi visoko, visoko — do neba. Oče! klečim pred tobom, molim, zaklinjem, olakšaj naš bol. — Oče! tvoja djeca gorko plaču!

U maloj crkvici trepti svijetlo, — Zašto u tako kasno doba? Tiho, oborenih očiju, zamišljeni prolaze seljaci kroz vrt župnika, koji u sjajnoj mjesečini ko začaran spava.

Ponoć je.

U crkvici zablista malo svijetlo i diže se polako do kipa majke Božje s mrtvim tijelom svog sina u krilu. A suzne oči seljaka gledju u nj i uzdišu teško. —

Ispovjed možda i svoju zadnju sad polažu svom Bogu, a sluga njegov daje im blagoslov na daleki mučni put.

Čuj, kako trublja ječi! —

Još samo časak vremena da ženu, djecu zagrli, očev blagoslov primi, majci suzne oči da poljubi, a onda — u boj.

Kako tužno psi zavijaju u selu. —

Mala moja crkvica tamo na zelenom brežuljku! Hoću li ja ikada moći da zaboravim tu nedjelju, taj dan, koji vas je sve k meni doveo u vašoj velikoj žalosti. Dođite svi, stupimo zajedno u hram Božji. —

Braćo, sestre, roditelji, djeco! Ja sam s vama, ne ću vas ostaviti. Ja ću vam biti otac i brat, dođite k meni, pođite sa mnom. —

Zvona zazvoniše! Oči, srca plaču. — Tamjan oblaci uzdižu nas i nose sve više i više — a ja nosim moje krvareće srce pred njima, bijednom mojom djecom, i vodim ih tamo, gdje jedino nada je i utjeha, snaga i ustrajnost, vodim ih prijestolju Svevišnjeg.

Zvona zvone u dalj, u svježi, čisti poranak, vapijući ih glas otvori vrata Božja, a mi pali ničice i molili. — Pomozi nam, Bože, smiluj nam se, milost, milost!«

I dobra ruka Božja položi se na vruća srca, suzne oči. — I daje svakom pojedinom, da ga anđeo njegov prati kući — i tiho pouzdanje uđe s njim u male siromašne kolibice.

Peče ljetno sunce na cesti, uvijek istoj, a ipak sasvim drugoj negoli pred nekoliko dana.

Kola jure sa seljacima, koji idu na stavnju u Tarnopol. Ulani u svojem šarolikom odijelu jure na brzim konjima ko munja. Natovarena kola raznim pokućtvom, ženama i djecom, jedna za drugom, bezbroj, jure od granice u unutrašnjost zemlje. I svi se zaustavljaju i dolaze k meni, da im podijelim blagoslov Božji. A ja polažem ruke svoje na njihove glave i molim, molim. —

Ja plačem, plačem. —

Na polju stoji još žito. Tuj i tamo vidi se šarena koja suknja, vidi se srp, kako kako zablišti u sjaju sunca. A zlatno klasje pije suze, koje iz mutnih očiju na nj kaplje. —

Ko munja prolete husari. Veseli, oduševljenim krikom »Hurra«, odjure. Mlad, plavokos mladić, očima ko bistro proljetno nebo maše objesno svojom kapom, tad ju spusti na koljena, prigne glavu, metne ruku na prsa i pozdravi me: »Slava Isusu Kristu.« — Koliko vruće molitve bilo u tim riječima. — Na vijeke Amen! —

Iz te srebrne prašine, koju su kopita jurećih konja uzvitlala, stoji najednom ko iz zemlje izrastao starac, slijep, lagano naprijed stupajući. Kraj njega ide žena. Grbi se starac pod teretom klasja, što si naprtio na leđa. Vjetar čupa mu sijedu kosu, razgalio mu košulju, gdje mu na grudi visi škapular. Teško nosi kući zrna, koja će mu hljeb dati. Bijedni starče, — čuješ li ti, kako zemlja stenje pod tvojim korakom.

Ide seoski naš listonoša. Žuri se. Znade on, da teško čekaju

novine. Nestrpljivo trgnem mu svežanj iz ruke. — Imam i pismo — veli. — Od moje majke.

Te večeri dugo nisam mogao da čitam novine.

Prevela N.

Božji putovi.

Molim, gospodine doktore, kažite mi potpunu istinu. Hoću li ikada zadobiti moj prijašnji izgled? Budem li za uvijeke ostala tako nakažena, puna brazda, kao sada?«

Ona, koja je ta pitanja stavljala, bila je još prije kratkog vremena poznata i slavljena poradi svoje izvanredne ljepote. A sada bilo je strašno pogledati. Nosna kost zdrobljena i zlo zarasla, usta iskrivljena, na čelu i licu sve puno zareza i brazgotina.

»S vremenom bit će sve bolje,« tješio ju liječnik, koji je bio u neprilici za odgovor, »i polako priučit ćete se na promjenu.«

»Na promjenu priučiti!« Marta Riedner opetovala je te riječi s trpkošću. Mlada je djevojka pretrpjela nesreću automobilom, i to su bile posljedice. Zdravlje je s Božjom pomoću i trudom liječnika opet zadobila, ali njezina ljepota bila je za uvijek izgubljena.

Nakon što se liječnik oprostio, stavi šešir na glavu, ovije gustu plavu koprenu, te pođe brzo preko puta u bližnju crkvu do kipa žalosne Majke, koji joj je već odavna bio mio i osobito drag. Nakon što je nekoliko časaka klečala pred Presvetim Oltarskim Sakramentom, potraži milo i često posjećivano mjesto, te izjada svu svoju žalost i brigu onoj, koja žalost tako dobro razumije i nikoga neutješenog ne pušta.

A što da sada počne? Marta Riedner bila je zaručnica. Mladi časnik, kojemu je svoje srce poklonila, treba da se za koji tjedan iz Afrike vrati, — da ju povede pred oltar. Njezina ljepota bila je svakako prvi uzrok, da joj se približio. Što će reći i učiniti sada, kad ju je izgubila?

»Naša mila Gospa pomoćnica, moli za mene!« jecala je Marta ponovno u svojoj teškoj žalosti. Ona si nije mogla svoj život pomišljati bez onoga, kojemu je svoju prvu ljubav poklonila. A ipak je jasno vidjela, da ga ostaviti mora. Da on sada svoju poštenu riječ održi, — to nije mogla očekivati, a niti tražiti. Ona je znala, da će se njen zaručnik više prepasti njenog izgleda nego svaki drugi.

Molitvom okrijepljena ostavi nesretna djevojka — jaka i odvažna crkvu, bila je pripravna izvršiti tešku dužnost, što je čekala,

naime zaručniku sve neprekriveno javiti i njegovog ga obećanja riješiti još prije nego li krene na put kući. Brzim koracima pošla je Marta niz crkvene stube, tu joj dođe u susret župnik, koji ju ljubezno pozdravi.

»Vrlo me veseli vidjeti, da već možete izlaziti,« reče stari gospodin, srdačno joj pružajući ruku.

»Hvala vam, velečasni,« bio je nešto kratak odgovor.

Svećenik opazi drhtajući glas i pogleda ju sažalno, tada tek opazi kroz plavu koprenu strašnu promjenu u licu mlade djevojke, koju od njenog ozdravljenja još nije susreo. »Bog vas blagoslovio, moje dijete!« bilo je sve, što je potresen nesrećom mlade djevojke izgovoriti mogao, i oprosti se brzo. Jednostavne riječi njegova pozdrava zaokupile se Martu na putu kući. Kako će Bog da ju još sada blagoslovi? Njoj se činilo, da za nju više ne cvate nikakova sreća i veselje u životu. Čvrsta koraka pošla je kući, sjela k pisaćem stolu i napisa ono nekoliko riječi, koje su je za uvijek morale dijeliti od ljubljena zaručnika. U jasnim, jednostavnim riječima razjasnila mu cijeli položaj i molila ga, da ju riješi njezine zadane riječi. Nikada ne će drugomu pripadati, ali da se nada djelima milosrđa bližnjega svoj život ispuniti. Teško je bilo Marti ovaj list pisati, ali tako je moralo biti.

Bilo je krasno proljetno vrijeme, pupoljci se rastvarali, ljubice mirišale na livadama i vrtovima. Marta Riedner nosila je list sama na poštu, nikomu ga ne bi bila povjerila; gledala je za njim i prisluškivala, kako je tvrdo pao u plavi ormarić na uglu ulice. Tad pritisne preplašena ruke na srce: zar je prestalo kucati?

Polagano se vraćala natrag u svoj osamljeni dom. Slutila je, kano da se u njenoj odsutnosti moralo tamo nešto dogoditi. Na njezino veliko začuđenje upravo se udaljila kola ispred njenih vratiju. Tko bi to mogao biti? Od njezine nesreće nije nikoga vidjela kod sebe — do liječnika, časnu sestru i svog ispovijednika. Bojala se utiska, kojeg će njezin žalostan izgled učiniti, bližnjih rođaka nije imala, a dobrih znanaca vrlo malo. Sva uzrujana javi joj stara služkinja, da je upravo nadošao jedan gospodin, koji u sobi na njezin povratak čeka. Iznenađena mlada djevojka prošapće nehotice strelovitu molitvu za jakost i odvažnost; zašto, i sama nije znala; tako joj na um palo! Nekakovo čuvstvo straha obuze je siroticu, činilo joj se kao da ide u susret jednom velikom događaju, za koji treba nadnaravne pomoći. »O Bože!« prošaptala su njena blijeda usta, kad je u hodniku opazila batinu naslonjenu o jednu stolicu. Upravo takovu poklonila je prije dvije godine svome zaručniku. Njeno je srce udaralo, gotovo da pukne. Zar je zbilja neočekivano došao? Je li mislio obradovat je nenadnim dolaskom? Zamračilo joj se

kod tih misli, kod kojih joj u malo časa strahovite slike dušom prođoše, morala se nasloniti na vrata, — zatim — brzo pritisne kvaku i — »Walter!« usklikne uprepaštena. Ali onaj, koji je tu kod otvorenog prozora stajao, dobro je i napeto slušao. Brzo se okrene i približi joj se nesigurnim korakom. »Marta, ti se čudiš; ja dođoh prije, nego li smo ti i ja mislili. Dođi ovamo k meni, ljubljena, ja ti imadem nešto reći, što će te jako boljeti.« I Marte Riedner zaručnik pruži moleći obadvije ruke, i stisnuvši njezine čvrsto na srce, reče slomljenim glasom: »Marta, ja sam slijep!«

Prevela **Štefanija Bratoljić.**

Iz ženskoga svijeta.

Sveti Otac imenovao je kneginju Antici-Matei predsjednicom katoličkog ženskog društva na mjesto obolјele prijašnje predsjednice kneginje Giustini Bandini. U jednome je pismu po kardinalu državnom tajniku umolio novu predsjednicu, da ovu važnu žensku organizaciju vodi tako, da je privede do kršćansko-socijalnih ideala.

Generalna pričest Materinskog društva u Beču. Zajednička sv. Pričest Materinskoga društva u Beču uvijek je dostojna, impozantna svečanost. — Nadvojvotkinja Marija Valerija već je dugo godina članom društva i dolazi na zajedničke Pričesti; isto tako nadvojvotkinja Terezija, supruga nadvojvode Karla Stjepana. Dolaze i članovi podružnica iz najudaljenijih okružja Beča. Uz predsjednicu groficu Harrach, vojvotkinje Liechtenstein i Auersperg, dugoga niza gospoda visoke aristokracije, vide se i jednostavne žene iz puka, kako zajednički stupaju stolu Gospodnjemu. Jedno u molitvi za svoju djecu, jedno u žrtvi, koju domovina sada od njih traži, jedno u ljubavi sv. Crkvi i domovini, pružale su te majke sliku usrdne sloge i uzajamnosti. Kod zadnje zajedničke sv. Pričesti govorio je prije Mise kardinal Piffl majkama. Preporučao im vjerno izvršivanje materinskih dužnosti, opominjao, da se čuvaju nečedne mode, i bučnih zabava u ovo ozbiljno doba, rekao im neka se čuvaju pogubnog sistema jednoga ili samo dvoje djece, tog najvećega neprijatelja naroda; opomenuo ih na pokoru i samozataju, da Bog svoje milosrđe obrati domovini, te da sve žrtve, što ih rat od matera traži, budu njima i domovini na korist.

Pobožnost socijaldemokratskih žena u sadanjem ratu. Socijaldemokratska štampa u Njemačkoj tuži se, da je ovaj svjetski rat preobrazio žene i kćeri socijaldemokratskih radnika. Po primjeru svojih muževa i otaca nijesu ni one prije polazile ni crkve ni službe božje. Događaji sadanjega rata u tome su ih pogledu sasvim preobrazili. One polaze crkvu kao da pripadaju porodicama, u kojima vlada pravi katolički duh. I ova je posljedica svjetskoga rata jedan dio svеopćega vjerskoga probuđenja sviju naroda, koje bič Božji sada bije. Socijaldemokratima sigurno je vrlo gorko da u vlastitome logoru moraju konstatirati ovaj pokret religioznog i patriotskog oduševljenja, koji je oprečan njihovim nazorima.

Zdravstvo.

Nahlade. Proljeće je radi promjenljivog vremena doba nahlade, koje ne valja odveć na laku ruku uzeti, jer mogu imati i teže posljedice. Često možemo im i jednostavnim sredstvima pomoći. Najbolje je, da se stanemo liječiti čim opazimo, da smo nahlađeni, a ne čekati tek nekoliko dana, jer se nahlada onda učvrsti i ojača. Zanemarene nahlade disala prouzrokuju često teške bolesti kao bronhialkatar, upalu prsiju, pluća i slično. Najbolje ćemo predusresti ako mirujemo i u toplini se držimo. Nije rijetko, da se tako ozbiljna bolest u zametku uguši. Bolesnik neka se zamota u vunena pokrivala, legne u ugrijanu postelju u toploj sobi. K tome mu se daju vruća pića, da ih na gutlaje pije n. pr. vruća limunada, vruće mlijeko sa šećerom ili medom, čaj od lipovog cvijeća ili slično.

Ljekovita i tečna pića mogu se ovako prirediti:

P i ć e o d m e d a. (Izvrsno kod nahlada). U ¼ l vrele vode umiješa se žlica meda i sok jedne limune. Za odrasle može se dodati i žličica konjaka ili ruma. Ovo piće djeluje osobito dobro, ako se pije ujutru natašte i naveče prije spavanja.

V r u ć a l i m o n a d a. ¼ l vode kuha se sa šećerom, u vrelu vodu ulije se sok jedne limune i ostavi da jednom provrije.

P i ć e o d j a b u k a. (Jako dobro proti influenci). Dvije do tri jabuke dobro se otaru da budu čiste, zatim razrežu na četiri dijela (koštice se ne vade), i popare sa ¼ l vode. Za ¼ sata ocijedi se sok, pa ako se je odviše ohladio na novo ugrije. K tome se doda sok od ½ limune i žličica meda, a pije se vruće.

Č a j o d l a n e n o g s j e m e n a. (Kod osluzivanja disala) 3 žličice lanenog sjemena popare se sa 1 l vrele vode i na slaboj vatri 10 časaka kuha. U jednu šalicu metne se sok od ½ limune i komad kandis šećera i nalije čajem od lanenog sjemena. Pije se vruće tri puta na dan.

Bolesniku neka se daju samo lagana jela i nikada više na jedamput, radije češće po malo. Alkohola i kave neka ne pije. Dobro je, da se bolesnik znoji, ali je potreban veliki oprez kod mijenjanja rublja. Čisto rublje neka se prije ugrije, a u sobi neka je temperatura barem 15° Reaumira. Prije nego li obuče čisto rublje, neka se tijelo bolesnikovo dobro otare. Izvrsno sredstvo kod boli u vratu, promuklosti i kašlju jest pol žličice kemički čistog glicerina pomiješanoga sa sokom od limune.

Kora od naranđe, vrlo je ljekovita, a gotovo se uvijek baca u smeće. — Ona sadržaje vrlo aromatično ulje, koje nije dobro samo za razne esence, likere i punč, nego djeluje antiseptički i ljekovito. Znameniti bakteriolog profesor Löffler eksperimentima je dokazao, da je ulje iz kore od naranđe izvrsno proti difteriji, jer ubija brzo njezine bacile. Energičnije i brže ubija bakterije drugih bolesti vrata, pa je zato ugodno i uspješno sredstvo. To se ulje dobiva ovako: naranča se guli tako, da se olupi samo ona tanka žuta kožica, ali valja raditi oprezno, da se one male žlijezde ne ozlijede. Korice metnu se u bocu u kojoj ima jedan dio vode i tri dijela 95-postotnoga alkohola. To se ostavi 14 dana na toplome mjestu, a zatim se ocijedi ili filtrira. Ova je esencija vrlo dobra, kod mučnine, pokvarena želuca, slabog želuca i kod grčeva u želucu. Uzima se nekoliko kapi na šećeru. Pomiješa li se ova esencija sa jednakim dijelom vode, daje izvrsnu vodu za usta. Dodaje li se nešto vodi, kojom peremo usta, dobivamo i izvrstan antiseptikum proti gnjolići zubiju, neugodna zadaha iz ustiju, i izvrsnu vodu za grglanje kod angine, difterije itd. Ova voda za usta odlikuje se od drugih skupih i svojim ugodnim tekom. Ova esencija osvježuje i zrak u sobi, ako se štrcalom po sobi rasprostre. U ljetu daje sa svježom vodom i šećerom zdravo i osvježujuće pilo.

ZA VJERU I DOM

LIST NAMIJENJEN KATOLIČKOMU ŽENSKOM OBRAZOVANOM SVIJETU.

BR. 5. i 6. ZAGREB, 1. LIPNJA 1915. GOD. VIII.

Katolička žena u svijetlu presv. Euharistije.*

Obradila ZLATA ŠPORČIĆ.

Cijenjene družice! U predavanjima, što smo ih do sada imale o katoličkoj ženi, upoznale smo ponajprije čudesni plan Stvoritelja, što ga je imao stvarajući ženu; čule smo i o utjecaju, što ga ima žena na muža uopće, a napose pak s obzirom na vjeru i ćudoređe, te o zadaći, koju ima u obitelji.

Kasnije smo upoznale i zasebnu brigu velikih muževa u svim vjekovima kršćanstva za odgoj žena.

Prenesle smo se duhom i u prvo doba kršćanstva, te smo upoznale dostojanstvo, veličinu, zadaću katoličke žene u doba apostola. Promatrale smo i žene srednjeg vijeka. Tuj smo upoznale nježan cvjetak — Sv. Elizabetu tirinšku, koja je sa svojim velebnim djelima tako začarala svijet, da nam se pričinjalo, da slušamo kakav bajan roman, a ne djela slabe žene; ta nije bilo djela milosrđa, kome se nije ona posvetila.

Danas pak, drage družice, želim, da vam katoličku ženu prikažem u svijetlu presv. Euharistije. — Hoću naime, da vam predočim u prvom dijelu mog predavanja, — nakon što ćemo promatrati ženu u kršćanstvu u pojedinim fazama njenog života, — kako ima upravo da zahvali presv Euharistiji dostojanstvo, do kojeg se uzdigla. U drugom pak dijelu hoću da Vam dokažem, kako su žene u presv. Euharistiji crpile, a i danas crpe: veliku, heroičku, nesebičnu, požrtvovnu ljubav za bližnjega. — Pitam vas, drage moje, a otkuda ženama u kršćanstvu ta jakost i snaga za sva ona vanredna djela, što su ih kroz vijekove činile, a i danas čine?! Odgovor jest posve kratak: Moć je to presvete Euharistije! — Nu, ne ću da vas

* Ovo je predavanje obrađeno prema mislima presv. g. dr. J. Langa izraženim u referatu na euh. kongresu u Beču 1912., a čitano na svečanom zboru kongregacije gospojica kod sv. Marije.

zadovoljim samo ovim kratkim, premda jasnim odgovorom, nego evo vam i dokaza:

Promatrajmo ženu, ne spminjuć nježnog djetinstva njenog, gdje je pod okriljem dobre majke ili vrsne odgojiteljice, već djevojačku dobu. Ta rascvala se poput ruže, rekla bih do potpune ljepote svoje i do one jakosti tjelesne, koja joj je potrebna za buduće njeno zvanje. Završuje li se ovdje njen razvitak? Zar joj dostaje vanjska ljepota, zar joj dostaje tjelesna ljepota, zar joj dostaje tjelesna jakost? O ne, djevojka treba da i duševno rascvjeta do što veće, do što idealnije ljepote. A što čini tu duševnu ljepotu i duševnu jakost? Osim milosti posvetne sjaj krjeposti. Djevojka treba da se zaodjene u sv. čednost, u poniznost, u krotkost i miroljubivost, u umjerenost i ustrpljivost, u radinost, a nada sve u djevojačku nevinost, u savršenu poslušnost, u iskrenu pobožnost. Odabrala ona danas sutra što mu drago, sretna će biti samo onda, ako bude u svojemu krugu poslušna; bila ona danas sutra gdje mu drago, nju čekaju u životu kušnje i teškoće svakojake, a te će kušnje prebroditi samo onda, ako je u nje krjepke i usrdne pobožnosti; ona ju diže visoko nad sve promjene svjetske. Ali nada sve, što se traži od kršćanske djevojke, jest nevinost — sv. čistoća. Zašto kršćansku djevojku svijet toliko časti? Zato, jer je uvjeren, da je ona čisti hram Božji, nu onaj čas, kad uvene cvijet, gubi svoju dražest, milinu i cijenu svoju.

Dakle vidite, drage druge, kako slaba djevojka postizava po presv. Euharistiji sve ove netom nabrojene sjajne kreposti, sve ove čarobne vrline, a napose sv. čistoću.

Nadalje, zar nije možda djevojka izložena vanjskim napastima, zar nije ona još stvorenje bez pravoga iskustva i razbora, zar ne vriju u njoj razni osjećaji, razna čuvstva, razne strasti, koje hoće, da djevojka baci i zakon Božji pod noge? A odakle joj pomoć? I opet u presv. Euharistiji! Oj kako joj ona divno pomaže! Djevojka, koja visoko štuje presv. Oltarski Sakramenat, nalazi u njemu izvor svih velikih milosti za svaku krjepost i vrlinu, nalazi jaki lijek proti svakoj strasti i slaboći, nalazi osobito tajanstveni lijek za sv. nevinost i čistoću. Teško je vjerovati u onu čistoću, koja se razvija bez presvete žrtve Novoga zavjeta; teško je vjerovati u onu ljubav Božju, koja se ne rascvjeta u žaru Sunca Euharističnog. Hoću da vam posve jasno kažem, da je vrlo nesigurna krjepost i vrlo nestalna sudbina one djevojke u budućnosti, koja ne štuje visoko presv. oltarski Sakramenat. A naprotiv, drage družice, ona, koja presv. Euharistiju tako visoko cijeni, da u nedelju i blagdane nikad ne ostavlja sv. Mise bez važna razloga, koja gine za sv. Pričešću, u njoj nalazi svoju najveću radost, ta ima čvrst temelj i oslon, sigurno jamstvo, da će Bogu ostati vjerna. Napokon laka je sv. čistoća ono-

me, koji se često sjedinjuje sa izvorom čistoće i s kraljem sviju čistih duša.

Djevojka, kad ostavi roditeljsku kuću, stupa većinom u brak, a i tuj stoji sva njena veličina do presv. Euharistije. Veliku zadaću ima žena u braku da vrši. Svakako je ponajglavnije, da čestito uzgoji djecu, koju joj Bog daruje. Jasno uči sv. Pavao, da se žena ima posvetiti uzgoju djece svoje. To joj je ponajglavnija i najteža briga, ali i najsvetija dužnost. Ona je po naravi prva uzgojiteljica djeteta i to takova, da je teško ikoji uzgojitelj ili uzgojiteljica kasnije nadoknadi, ako je ona svoju dužnost zanemarila. Žena kano majka jest svome djetetu isprva sve u svemu, da, ona mu jest i mora biti vidljiv anđeo čuvar. Kako mu ona prva vježba nožice na hodanje i male ručice na gibanje i oči na gledanje i jezik na tepanje, tako je ona prva, koja mu pamet i fantaziju napunja krasnim slikama i milovidnim pričama, prva, koja mu um i razum napunja s vječnim načelima pravde Božje, prva, koja vježba volju i srce u strahu Božjemu i ljubavi Božjoj, prva, koja ga uči Boga poznavati i ljubiti Ga nada sve. Ona mu prva govori o Bogu, koji je sve stvorio, sve nam dobro daje; koji sve zna i vidi, pa i najtanje misli naše, prva, koja mu dovikuje nauku Evanđeosku: Što koristi čovjeku, ako sav svijet zadobije, a izgubi dušu svoju?! Prva, koja ga uči, da je prva i najveća zapovijed: Ljubi Boga svoga svim dušom i svim srcem, a bližnjeg svoga kao sama sebe. Malo po malo upoznaje ga ona i s drugim uzvišenim i nužnim načelima Evanđelja Kristova i sv. vjere naše. — Nu, je li to lagan posao? O posao je to u jednu ruku mio i ugodan, ali u drugu ruku težak i golem. Majka treba, da prati dijete od kolijevke pa do groba, a svakako od prvoga časa žića do samosvojnosti. Ona mora, da sve vidi i opaža, da ga očuva od zla društva, da ga svjetuje u dvojbi, da ga obodri u teškim kušnjama, da ga privine kad je posrnulo. Za sve se to traži mnogo razboritosti, dobroga takta, ustrajnosti i jakosti. Više je puta i jedno dijete mučno uzgojiti, a što ako je više djece? Ta i dijete najbolje ćudi nije lako uzgojiti, a ako je dijete nesretne ćudi ili ako je više djece, a svi raznolike ćudi, pa napokon, ako u svom ocu nemaju dobar primjer ili ako su već zapala u opaka društva? Da, tuj se zahtijeva golem samoprijegor, najveće pouzdanje u Boga, jakost mučenika, anđeoska ljubav i ustrpljivost. A gdje sve to dobiva kršćanska majka? Gdje drugdje nego kod Onoga, koji je izvor svih uzgojnih talenata, kod Onoga, koji je najveći ljubitelj malenih i najveći uzgojitelj svih uzgojitelja, a taj je s nama u presv. Euharistiji. Kod sv. Mise i kod presv. Pričesti dobiva kršćanska majka, kao i svaka druga uzgojiteljica i učiteljica svu onu snagu i ljubav, koja joj je potrebna, da se svom dušom bez prekida savjesno i radosno žrtvuje uzgoju djece, a tamo crpe i blagoslov sveti za svoj uzgojni rad. Mnoge i premnoge majke

bez visokih škola izvrsno su uzgajale, vještinom i blagoslovom, koji su dobivale kod sv. Mise i inače štovanjem presv. Euharistije. Mnoga kršćanska majka, da si prištedi u uzgoju teret i muku, da si olakoti i osigura uspjeh uzgojnog rada, revno nastoji, da njena djeca što prije i što nježnije štuju presv. oltarski Sakramenat, a čine to zato, jer su živo uvjerene i po nauci sv. Crkve i po dugotrajnom iskustvu, da je štovanje presv. Euharistije najkraći put do svih mladenačkih i muževnih kreposti; uvjerene, da je kod svih uzgojnih sredstava najugodnije i najjače štovanje presv. Euharistije.

No nije jedina zadaća ženi u braku, da bude samo uzgojiteljica djece svoje, nego ona ima i drugih zadataka, a ponajglavniji je, da bude drugarica svome mužu i to vjerna drugarica, vjerna do smrti, vjerna u radosti i žalosti, bogatstvu i siromaštvu, vjerna u zdravlju i bolesti, vjerna u slavi i poniženju. Pa ostavili ga svi, prezreli ga svi, ona ga lje ne smije ostaviti. A je li ta vjernost vazda tako laka? Da, laka je, dok u obitelji sve glatko teče, dok su složne ćudi i dok je u radu blagoslov, no nije tako laka, ako se njihovi temperamenti, nazori ne slažu, ako se pojave kojekakove nesreće u potkvatu i radu. Tu nastanu ženi tužni dani, ali i u nevolji ona mora biti dobra supruga — kršćanska žena. Ako li je muž dobar, ima ga u dobru poduprijeti i nasljedovati. Nije li muž dobar, ima žena nastojati svim mogućim sredstvima, da ga privede na pravi put, da ga predobije za Boga. A zar je to sve lako? Koliko se za to traži strpljivosti, vrućih molitava, blagosti i samoprijegora! A odakle joj za sve to snage? I opet poglavito iz presv. Euharistije! Samo ona žena stoji čvrsto i nepokolebivo u vjernosti prema mužu i u ufanju u Boga, koja visoko štuje presv. Euharistiju i u njoj pomoć i jakost traži.

Otkuda danas u svijetu u kršćanskim obiteljima toliko svađe, nemira i nezadovoljstva, stizava ih udarac za udarcem, nesreća za nesrećom. Zašto? Sve to dolazi, što se život u obitelji ne temelji na sv. vjeri, što se ne ide k sv. Misi i što se ne primaju sv. Sakramenti. Ta sveta žrtva Novog Zavjeta jest središte cijelog kršćanskog života: iz nje potječe milost za sav rod ljudski, pa tako i na pojedine kršćanske obitelji. O, kad se ne ide sv. Misi, kako brzo nestaje u obitelji Božjeg blagoslova, vrhunaravne ljubavi, pomalo zapada sunce sreće, a zastire ju crna noć nesloge i nezadovoljstva. A u onoj obitelji, gdje se dostojno štuje Spasitelj u presv. olt. Sakramentu, tamo i Bog prebiva u sredini njezinoj, takva je obitelj slična onoj presv. obitelji u Nazaretu, u kojoj boravljaše sa sv. Josipom i Bl. Djevicom Marijom — Isus Gospodin. Mir nazaretski vlada u takovoj kršćanskoj obitelji i anđeli ju Božji čuvaju od svakog zla, jer kako uče sv. Oci, od onoga, koji štuje presv. Euharistiju, bježe vragovi, a hrle mu u pomoć angjeli Božji.

Promotrimo još časkom ženu kao udovicu. Kad umre glava obitelji, suprug, otac, kako li se iza njegove smrti najednom sve promijeni. Udovica više je puta u povoljnim prilikama: imućna, bogata, lijepa i čašćena; više puta pada u oskudno stanje, gdje se bori za koricu hljeba i mukom uzgaja djecu svoju. Jedno i drugo stanje udovičino ima velikih pogibli za duševno stanje njeno i djece njezine. Jednoj i drugoj udovici treba mnogo žive vjere i duševne jakosti, a gdje će tu živu vjeru i tu divnu jakost naći? Naći će ju u presv. Oltarskom Sakramentu. Udovice, koje rado idu k sv. Misi, primaju često sv. Pričest, ne klonu duhom, hrabro se bore u svemu, djecu si sretno na noge postavljaju, imajući na pameti, da u sv. Pričesti primaju onog, koji se zove: Otac ubogih i Bog jakih. Gospodin je utjeha i jakost njihova.

Drage družice! Evo vam jasnih dokaza, kako je doista presv. Euharistija pojedinoj ženi središte kršć. života. U sjaju presv. Euharistije uzvija se ona do idealne kršć. djevice, kojoj je čistoća nadasve mila, do idealne kršć. žene, koja najsavjesnije vrši sve dužnosti prema Bogu, mužu i djeci, do idealne kršć. udovice, koja malo po malo posve umire ovome svijetu, a živi sve više i više za Boga i vječnost. U sjaju presv. Euharistije žena ostaje čista djevojka, postaje jaka i milosrdna žena, a završuje, kao bogoljubna udovica.

No rad, živovanje i djelovanje kršć. žene ne razvija se samo u krugu obiteljskom; njezin se rad ne uključuje i ne suzuje samo na uske granice kuće i obitelji, već ona radi i za javni život, ona radi i za ljudsko društvo i to tako, da njezin rad promiče rad svih slojeva ljudskog društva.

Taj se rad ženski najljepše i najviše razvija u svijetu po ženskim redovima i zborovima. — Za bližnjeg čine mnogo i premnogo ponajprije molitvama, a i drugim karitativnim djelima pritječu u pomoć ljudskom društvu. Karitas je njihovo pravo polje rada. Nema djela milosrdja, bilo tjelesnog, bilo duhovnog, da ga one ne bi vršile. Nema nevolje ljudske, nema razreda u ljudskome društvu, kojemu ne bi pružile ruku pomoćnicu. Ta one primaju malenu djecu, koja još ne znadu da živu; primaju dječicu, koja su tek prohodala, primaju i onu, koja polaze školu nižu i višu. Koliko je tuj kršćanka i kršćana dobilo najčvršći temelj i solidnu naobrazbu za svoj budući život! — Tko bi izbrojio sve one tisuće staraca i starica, nemoćnika u ubožnicama, one hiljade bolesnika u bezbrojnim bolnicama, opterećenih najtežim i najraznovrsnijim bolestima, koje one njeguju i razblažuju; tko bi izbrojio one nesretnike u kaznionama i ludnicama, gdje i opet redovnice ne uskraćuju svoje utjehe, gdje se mudrim vladanjem njihovim vuci i vučice pretvaraju u umiljate ovce i jaganjce. — Valja napomenuti, da one vazda, kada tijelu pomažu, nastoje da i duši pomognu do spasenja!

Kako vidite, drage sestre, iz sveg ovog, to je golem rad najodličnijeg dijela ženskog svijeta za Crkvu Kristovu i dobrobit roda ljudskog. — Ta promislite samo, što će to reći cijeli svoj vijek provesti u bolnicama, kaznionama, pa medju ludjacima u ludnicama, s kojima nikada ne možeš koju pametnu riječ izmijeniti. Divne li, silne li samozataje! A gdje crpi redovnica tu snagu, tu samozataju?! Tu silnu snagu, tu divnu samozataju crpi u presv. Euharistiji, jer je njojzi presv. Euharistija: sva ljbav, sva jakost, sva radost i blaženi raj na zemlji.

No ne mislite, da žena samo u ženskim samostanima, redovima i zborovima tako divna djela tvori i tvoriti može. Tko bi to mislio, varao bi se i malo bi poznavao svijet i povijest. Ta dobro su nam poznate glasovite žene iz svake kršćanske dobe, koje su u svijetu divna djela proizvele. Evo tuj sv. Helene, majke Konstantina velikog, koja je velikom sinu pomagala kršć. živjeti i žarom žive vjere velikog sina natkrilila. — Poznata nam je i sv. Pulherija, carica carigradska, koja je sama mudrošću svojom uzdržala carstvo i dok je ona imala kormilo države u ruci, sve je cvalo i lijepo teklo, a kad ga je ona iz ruku pustila, sve se nagnulo i počelo padati. — A što da reknem o sv. Elizabeti tirinškoj? Ta svojom nesebičnom, herojčkom i požrtvovnom ljubavi za Boga i bližnjega nadvila se nad duh zemaljski, te bila zato kadra, da tvori tako velika djela. Spomenuti mi se i sv. Elizabete portugalske, koja je svoga muža državnoj, zavađene kraljeve izmirila, a opet se brinula za siromahe i dvorila i njegovala bolestnike. — Poznate su nam i mnoge druge, a tko bi ih sve nabrojio i prebrojio? — Kako vidite, drage sestre, to su bile velike žene i životom i trpljenjem, a osobito slavnim djelima za bližnjeg. A pitam vas, imade li takovih primjera jakosti žena u ikojem poganskom narodu prije Krista?

A otkuda tim ženama tolika snaga u radu i tolika plodnost u radovima? Iz žive vjere u Krista, iz žive ljubavi prema Raspetome! Tuj je crpljena ta požrtvovna ljubav za bližnjeg. Imale su one na pameti, da i u zadnjem sirotanu njeguju i poštuju brata ili sestru Kristovu, da, Krista sama. Živa vjera, ova plamena ljubav pritjecala im i opet iz presv. Euharistije, koju su sve ove žene tako visoko cijenile, štovale, nježno ljubile.

No sva ta netom napomenuta djela, jesu djela slavnih žena prijašnjih vjekova, a što da sada reknem o velikim djelima naših kršć. žena, u današnje doba, gdje one sjedinjenim silama u raznim društvima požrtvovnom ljubavi mnogo dobra čine Bogu na slavu, a na dobrobit bližnjemu.

Ponajprije evo tuj društvo vječnog klanjanja presv. Olt. Otajstvu, te njegovo djelo ljubavi za siromašne crkve. Ono broji hiljade članova, u nj stupaju i najotmenije gospoje, pak i iz kraljevskih

kuća, te same svojim rukama izrađuju misna odijela, oltarnike, cvijeće i drugo, pa izrađuju najvećom ljubavi, znajući, da time čine nešto, što je Isusu samom drago, i zašto se sveta Crkva toliko brine, da se naime sv. Žrtva Novoga Zavjeta uzmogne prikazivati što dostojnije i što bogoljubnije.

Kršć. žene, poučene od sv. Vinka Paulskog, osnovaše različita društva kao što su: zabavišta, čuvališta, domovi za malenu djecu, te tuj imadu djeca kroz dan: svoj stan, svoju hranu, te igru, zabavu i pouku, pod nadzorom i uzgojem dobrih, vrsnih odgojiteljica. Dobročinstva su to velika, a žene same podmiruju troškove. A zašto urediše žene te domove? Eto zato, što roditelji takove djece odilaze u ranu zoru na nadnicu, a djecu većinom ostavljaju samu kod kuće zaključanu, ili su djeca sama sebi prepuštena, pa dolaze s nevaljanom djecom u saobraćaj, te se pokvare. Da se doskoči tomu zlu, da se ta nevina dječica ne iskvare, evo plemenitih žena, koje najvećom požrtvovnošću skupljaju tu dječicu u te domove i majčinom brigom njeguju tu djecu.

Tuj opet društvo sv. Elizabete, koje po uzoru te velike i svete žene utišava bijedu svake ruke. A i odista su te žene krasan primjer ljudima, jer one, pošto su se pobrinule oko svoje kuće, poslije podne u slobodnim časovima umjesto na šetnju, idu tražiti bolesnike, da im budu anđeli utjehe; pohađaju siromahe, da im pruže ruku pomoćnicu; obilaze nemoćne starce i starice, pa ih tješe i darivaju!

A što da tek reknem o našim Marijinim kongregacijama?! — O njima ne smijem govoriti i hvaliti njihova velika djela, jer sam i sama kongreganistica. Članice kongregacija rade i na polju kulturnom — to su naše učiteljice kongreganistice. A na polju pak karitativnom rade sve velikim samoprijegorom, ljubavlju i požrtvovnošću Bogu na slavu, a na pripomoć i spasenje duša bližnjega.

Eto, drage družice, to i još mnogo drugo dobra čine kršć. žene i pojedince i u društvima. — To su zaista velika djela, kojima se pomaže premnogim obiteljima, da i čitavom ljudskom društvu. — Pitam vas, a odakle ženama ta revnost i požrtvovnost, odakle ta neutrudivost u radu za bližnjega? — Iz ljubavi prama Isusu Kristu. Malo ćete požrtvovnosti naći gdje nema ljubavi, a opet gdje dobivaju tu ljubav? — U sv. molitvi, a još više u presv. olt. Sakramentu. Te su žene više manje sve prožete ljubavlju Isusu i presv. Sakramentu. One najsavjesnije polaze službu Božju, one često primaju sv. Pričest, one veoma često pohađaju presv. Otajstvo, da mu se poklone. Evo, odakle im sva ta ljubav.

Uzmite ovim ženama štovanje presv. Olt. Sakramenta, usahnuti će u njima dar molitve, usahnut ljubav prama Kristu, ali onda i ljubav prama bližnjemu. Onda ne imadete više pred sobom kršć.

milosrdnih Samaritanka, nego okrutne egoistice, koje čine dobro iz taštine, a ne poradi Boga i bližnjega.

Mile družice! Nakon što smo promatrale ženu u svijetlu presv. Euharistije, uvjerile smo se, da je doista svakoj pojedinoj ženi, u svakom razdoblju njena žića presveta Euharistija nepresušivi izvor i milosti i ljubavi i jakosti i savršene svetosti.

O! štujmo rado velikim počitanjem i žarkom ljubavi presv. Euharistiju, koja nam je sva utjeha i nada u ovom vremenitom životu, a kruna vječne radosti na nebu.

Karitas.

Razmatranje u ratno doba.

Prije nekog vremena pisao je hrabri jedan junak s bojnoga polja svojim doma, kako su njemu i njegovim drugovima, kada su prvi puta poslije kolovoza čuli zvona, neprestance tekle suze. Mi to ganuće možemo sasvim dobro razumjeti. Zvuk zvona razliježe se mekano i svečano, drugačije nego gruvanje topova. Glas zvona mirno se širi naokolo, u njem ima toliko živa izražaja, kao da viša neka moć po njemu svečano govori.

Ko zvuk zvona sred ratne vreve razliježe se svakuda — hvala Bogu — glas kršćanske karitas. Ona po mogućnosti ublažuje bolove i bijede ovoga tužnoga vremena, ona vapi neprestano za pravednošću, gdje bezobzirna sila ne priznaje drugo pravo od vlastite koristi i uništenja neprijatelja.

Svoju zadaću ne bi ispunila karitas, kad bi ona bila samo neko mekano vodeno sučuvstvovanje. Kršćanska je karitas promišljeno i svjesno djelovanje u korist onoga, kojemu pomoći treba. Karitas nije igrarija ni šport, ona je po svome izvoru božanska, te onoga, koji u pravome duhu karitativno djeluje, čini sličnim Bogu, a onoga, koji njezine blagodati uživa, tješi i uči, da je i u bijedi dijete Božje.

Nikakova personifikacija, nikakov kumir čovječje mašte ne može nam karitas tako lijepo prikazati, kao živi primjer Bogačovjeka. Duboka vjera u Njega i srdačna ljubav k Njemu prvi su uvjeti pravog karitativnog djelovanja. On ju je izvršivao božanskom savršenošću, a propovijedao je božanskom moći.

I van krugova vjernika priznata je ova Njegova zapovijed ljubavi. Da, smijemo ustvrditi, da je međunarodno pravo za zaštitu ranjenih i slabih jedino moguće, odkada nam se u Kristu pokazala dobrota i božansko čovjekoljublje. Po Kristu tek postalo je čovječanstvu u načelu jasno, da se ni u ratu ne smije raditi iz mržnje i

osvete, da se i ranjenome neprijatelju mora pružati pomoć, a ne uništiti ga, da valja i neprijatelju zadanu riječ održati, da se zarobljenici ne smiju prezirati i t. d.

Nikada se nije Onaj, iz čijega je srca proizašla karitas, služio oružjem, ali nije ni izrekao prokletstvo nad onima, koji pravom i čašću nose mač. Ne kao junak od megdana, već kao učitelj srdaca hotio je Krist izvojevati pobjede. Od Njega je ona viteška riječ, da mačem ne valja baratati samo hrabro i umjetno, nego i pošteno, povući ga sveto-ozbiljnom namjerom u službi Boga i zaštitu kreposti.

Božji promisao upravlja vječnom ljubavlju cijeli svijet, smrt i sve nevolje. Tako mora i čast oružja i njegova uporaba biti upravljana kršćanskom ljubavi za Boga i bližnjega. Kršćanska karitas u srcu vojnika ne će mu dati da ide u rat s veseljem da će zadavati rane i ubijati, nego s veseljem u spoznaji, da se bori za pravo i čast. Bolje je boriti se proti nepravdi, te začetniku njezinome dati osjetiti svu težinu njegove krivnje, nego da nepravda silom uništi pravdu.

Karitas mora vladati, ali ona ne će da živi sama. Što veća njezina pratnja, to veća njezina slava. Sve kreposti i nastojanja bila ona s naravskih i vrhunaravskih izvora, pristaju joj. Ljubav za domovinom moćni joj je pomagač, ljubav k bližnjemu, preziranje nepravde, plemenito oduševljenje za velike ciljeve, sve to hita njoj u pomoć i stoji uza nju.

Uz takovu veličinu i dostojanstvo ušuljaju se i manje vrijedni trabanti. Ideali ne nalaze se opet tako lako, kad se jednom izgube; njihovo vrelo života jest vjera, ne čuvstvena, već č v r s t a, s t a l n a, ona, koja daje čvrsto u v j e r e n j e u svijet nad nama. Samozataja i trpljenje ne može proizaći iz puke uvidavnosti, bez vjere. Kome nije vjera sveta dužnost, kome nije živa i djelotvorna, taj ne će nikada doći do one samozataje, koju traži prava kršćanska ljubav. Mnogi daju svoj obol u dobrotvorne svrhe, jer odatle i za njih proizlazi korist. Trgovac daje postotke od utrženoga novca, da namami što više kupaca, pa da se mušterijama prikaže tako kao dobrotvor. Slični će se sebični razlozi darovanja u dobrotvorne svrhe naći i onda, ako pretpostavljeni ili viša oblast zove na prinose. To je tako zvana poslovna karitas, a ne ona čista kršćanska.

Poslovnoj karitas slična je i karitas iz taštine. Ne znamo, da li tražimo odviše, ako velimo, da se javna odlikovanja za karitativno djelovanje ne bi smjela davati. Jer karitas, ako je savršena, radi skrovito. Priznanje savjesti i uvjerenje, da se čini Bogu ugodno djelo, moraju pravoj ljubavi biti dostatna nagrada. Pa, ako se ovakova odlikovanja i dijele na pobudu drugih, to neka svakako onaj, koji bližnjemu pomaže, to ne čini iz želje za odlikovanjem. Neka je vrsta pretvaranja, da čovjek bližnjemu iskazuje djela lju-

bavi radi nagrade ili odlikovanja. To je daleko od one nauke Kristove: neka ne zna ljevica, što čini desnica. Što vrijedi pred Bogom dar imućna građanina, koji na kakovu skromnu molbu nema ni filira za bijednika, ali na sabirni arak, na kojem vidi odlična imena, pa koji se onda u novine stavi, potpisuje odmah 100 kruna i više?

Ima još jedna vrsta karitativnog djelovanja, koja nikako ne zaslužuje odobravanje, to jest, da se u dobrotvorne svrhe priređuju zabave. Pomislite si samo što bi sv. Pavao, koji tako usrdno opominje na sabiranje za bijednu, progonjenu braću, rekao, da smo njegovu opomenu slijedili tako, da smo priredili jedno vrlo veselo zabavno veče, čajanku, ples ili što slično u korist siromaka. Rekao bi: Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo. (I. Cor. 11., 22.) Šta ću vam reći? Hoću li vas pohvaliti? U tome ne hvalim.

Taj običaj nije kršćanski. Kod takovih zgoda dvaput a se više brinemo za vlastitu udobnost, negoli za korist siromaha. Gospodinova riječ, da je davati blaženije, nego primati, kazuje posve drugo. U darivanju samome mora ležati blaženstvo, a ne u zabavi, po kojoj tek hoćemo, da što darujemo. Ako je u nama duh Kristov, mora nam žrtva sama biti draga, ona mora biti mirodija našeg djelovanja. — Većma bi se moglo još osuditi, kad bi se pomagajući tražila samo vlastita udobnost, bježeći od svake žrtve. Ima uvijek ugodnih i neugodnih bolestnika. Obično nijesu ugodni oni, što trpe velike bolove. Njega takovih traži velike žrtve i mnogo samozataje. Događa se češto u miru i u ratu, da se izbjegavaju oni, kojima bi trebalo najviše pomoći i utjehe. Opazilo se na početku rata, da sve hrli njegovati časnike, dobrovolice i druge naobražene vojnike, a zaziralo se od sinova puka sa žuljavim rukama.

Koga ne dira bijeda patnika, nego što drugo, u toga nije prave karitas. Ona je uzvišena nad time, da bude samo izlika za budi koji način samoljublja, ili predmetom osobitog športa.

Kao krepost, da kao kraljica kreposti, mora imati jedan jasan cilj: dobrobit bližnjega. K tome treba još i motiv za njezino djelovanje, a taj može biti različit. Najviši motiv jest zapovijed, što ju je dao Krist: Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem, i bližnjega kao sama sebe. Ima i drugih naravskih motiva, koji nijesu na odmet, ali bez onoga glavnoga motiva ne će dostajati u svim teškim prigodama. Može se pomoći bližnjemu, jer je to plemenito pomagati čovjeku. Hoće li dostajati taj naravski motiv, kad je taj bližnji odvratan, surov i nezahvalan? Praktički pokazalo se, da je najbolji učitelj neumorne ljubavi Onaj, koji je i život svoj dao za braću svoju. Bez Njegove milosti i pomoći manjka mnogo, a najprije strpljivost, koja je, kako veli Katarina Sienska, jezgra ljubavi. Kako u ova strahovita vremena težimo za mirom! Do toga mira vodi samo prava ljubav Božja; ona je korijen i stablo, iz nje raste grana ljubavi bližnjega, koja i bol poljepšava i tugu umanjuje. Ova prava karitas nije samo lijek, koji ozdravljuje, ona je životna snaga, što slomljeno podiže, razdvojeno sjedinjuje, Bogu čast daje, ime Njegovo veliča, a narode usrećuje.

Marija Hermann.

Rat i uzgoj djevojaka.

KATARINA B—SKA.

Već gotovo godinu dana bijesni rat i kada će se svršiti znade samo nebo. Rijeke krvi, što sada teku, ne će sve zlo sa svijeta izbrisati, ali će možda pridonijeti obnovi religiozno-ćudorednoga, političkoga i socijalnoga života, te bi u tome smislu mogli govoriti i o blagoslovnim plodovima rata.

Ozbiljno bi ovo vrijeme moglo materama, koje budno i ozbiljno prate ove velike događaje, dati prigodu, da crpaju plodonosne i trajne koristi kod uzgoja svojih kćeri. Domovina treba hrabrih sinova, koji prezirući smrt brane sveto pravo domovine, ali isto joj tako treba i valjanih žena i matera. Obično se veli: Na mladima svijet ostaje. To je istina, ali mladež je takova, kakova iz doma, iz ruke materine izlazi, dakle bismo sasvim dobro mogli reći: Na materama svijet ostaje.

Svjetska povjesnica sudi svima, pa i onima, koji slijede varavo svijetlo krivih pedagoških načela i hoće da bez Boga uzgajaju. — Pogledajte u streljačke jarke i poslušajte kakav to još glas razabirete u bojnoj vatri? Vojnik ima krunicu u ruci, prebire njezina zrna i topla mu se molitva uzdiže prema nebu. Tko prije nije znao moliti, naučio je to sada. Sada osjeća vojnik svu moć vjere i pouzdanja u pomoć Božju. On znade, da ga Bog i u najvećoj tuči taneta može uščuvati i u toj vjeri tvori čudesa od srčanosti.

Uistinu je ozbiljna nauka, koju nam ovaj rat daje, i moćnim glasom opominje, da se ljudi vrate natrag Bogu. I hvala Bogu, mnogi slušaju taj glas. Crkve su punije, a oni, koji su nikako ili rijetko stupali stolu Gospodnjem, pridolaze sada tamo češće. Tisuće se ruku sklapa i moli vruće za pobjedu pravedne stvari i mir.

To neka materama bude poticaj, da vjeru što dublje usade u srce svojih kćeri. Baš djevojci i ženi mora vjera biti usađena duboko u srce. Onda će i rane, što ih zadaje rat, prije zacijeliti, a duša puna vjere ne će zdvajati, ako si smrt koju žrtvu među njezinim dragima odabere. Ovdje treba da napomenem, da se valja čuvati sve čuvstvene pobožnosti, koja nikada ne vodi do prave religioznosti. Nama treba krepkoga kršćanstva, koje se svagdje i uvijek

otvoreno priznaje, a ne vjerske sentimentalnosti, koja se u praznim riječima gubi. Više nego dječaku mora vjera djevojci biti stvar srca i volje. Iz srca proizlaze one bure, koje lako ometu životna načela, a srce će prije nadvladati razum, nego ovaj srce u čovjeka slabe volje. Srce mora upravljati razum prosvijetljen vjerom.

Da pitamo one, koji su prešli ovu tešku ratnu školu, čuli bismo kako su se uzdigli nad ispraznost i varavost modernih zasada. Oni bi nam rekli što podaje čovjeku pravu vrijednost. — A što vrijedi požrtvovnost, nesebičnost, to nam osobito ova teška vremena pokazuju. Uzgajati ove kreposti u djevojci nije samo kršćansko djelo, već djelo uistinu domoljubno. Značajnost i ćudoređe čine jedan narod velikim, i priskrbljuju mu časno ime i u savremenicima i u potomcima. Vratimo se dakle vjeri otaca naših — predziđu kršćanstva — nastojmo da procvate ćudoređe, ako hoćemo da uzdignemo naš narod i našu domovinu.

Ovo je rat proti ruskoj preuzetnosti, engleskome kramarskom duhu, talijanskoj podlosti i franceskom nećudoređu. Navijestimo rat i neprijatelju u vlastitom logoru. Borimo se, da uzdržimo i podignemo visoko ćudoređe u našem narodu. Naše djevojke neka budu čuvarice plemenitog ženstva. Čistoća, obitelj, brak, moraju im postati svetinje, ako hoćemo, da u našem narodu uščuvamo snagu i životnu srčiku. Čistoću i nevinost cijenili su Rimljani kao velike kreposti germanskih žena, a što vrijede one tek u očima Božjim i poštenih ljudi! Usaditi ove kreposti u srca naših djevojaka, da ih od njih buduća pokoljenja baštine, u najljepšem je smislu pravi hrvatski kulturni rad. Time se najbolje služi domovini, jer se samo na zdravlju i pravome ćudoređu može temeljiti obranbena sila domovine. Zar je čudo, da Franceska danas hrli u svoju propast. Žig propadajućeg naroda davno je već utisnut na njezino čelo. Žig nećudoređa, koje je svoje grane daleko raširilo. Posljedice toga jesu: preljub, rastave braka, sve manji broj djece, koji već i samu državnu vlast zabrinjuje.

Uzgojimo u našim djevojkama smisao za pravi porodični život. To će bit blagoslov ne samo za njih, već i domovinu i državu, jer će ovako jednom kao žene i majke utemeljiti pravu porodičnu sreću. Blagoslov matere ne proteže se samo na sinove i kćeri, već po njima na domovinu. Na zdravoj, valjanoj porodici temelji se blagostanje naroda.

Jedan cvijet, koji na oštrome ratnome tlu niče, jest nesebična, požrtvovna ljubav. Ovo je najšire polje, na kojem se sve bogatstvo ženskoga srca može razviti. Uvjerili smo se na svoje oči, kako su jesenas djevojčice marno i marljivo plele za vojnike. Bilo je i takovih, koje su od svoga uštedenoga novca kupovale vunu, a mjesto igre marljivo plele. Utješna je to pojava i klica, koju valja pomno

njegovati, da se razvije do požrtvovnosti u službi ljubavi. Tiho junaštvo vrijedi toliko, koliko i mačem u ruci suzbijati neprijatelja. Junaštvo žene jest žrtva i odricanje, tiho trpljenje i čvrsto pouzdanje u Boga. Junaci naši ovjenčat će se slavom i steći će si hvalu domovine, a i sve junačke žene, koje su dosegle vrhunac duševne veličine i tiho nose sav bol, a vedro pridonose žrtve, steći će naše počitanje.

Ovom djelotvornom ljubavlju, što se probudila bojnom trubom, sinula je u našoj mladeži ideja o velikome, uzajamnom radu, na kojem sudjeluje svaki. Tako ovo veliko i teško doba budi u nama socijalni smisao, a na majkama i učiteljicama stoji, ovo neobrađeno polje socijalnoga rada plodonosnim učiniti. S ovima za budućnost naše domovine tako znamenitim krepostima, usađena je u mlado djevojačko srce plodonosna klica idealizma, koja upravo sada ima dovoljno hrane i cvjetati može. Uvjerenje, za ovaj veliki cilj, čast i dobrobit domovine pridonijeti i svoj dio, čini da ti mali duhovi porastu, uzajamnost i velikodušje proizvode, koje će onda samo od sebe pravu ljubav bližnjemu i socijalni rad kao zrio plod donijeti.

Rat nam govori čvrstim glasom i o poslušnosti i vjernome ispunjavanju svoje dužnosti. Što čini posluh pokazala nam je mobilizacija. Sa svih strana hitali su muževi u boj, jer je kralj zapovijedio, a domovina pozvala. Prava se poslušnost uzgaja samo mirom i čvrstoćom, a ne neprestanim opominanjem i korenjem.

Dijete će se ovako sve po malo uživjeti u svoje dužnosti i vježbati se u malome u vjernosti i savjesnosti. Čini li pak svaki svoju dužnost, i ispuni valjano od Promisli određeno mu mjesto, najbolje će se poslužiti sveukupnosti, onda je svaki, i najčedniji radnik koristan član ljudskoga društva. Kaošto i u vojsci svaki pojedini, od generala do prosta vojnika ima svoj posao da vrši, tako mora i u životu svaki biti na svome mjestu i svoj dio pridonijeti dobrobiti cijelosti.

Dobar plod ovog teškog vremena svakako je i to, da je skromni i jednostavni ženski rad porasao u cijeni. Za mnogu muževu službu namjestila se žena, ali pokazalo se, da su najpotrebitije one žene, koje se razumiju u sve grane isključivo ženskog rada. Ne možemo poreći, da naša mladež mora mnogo da uči, ali ne zna praktički, jednostavan rad. Zar nas tu ne uči rat, da bi naše djevojke morale ono učiti, što je u vremena naših djedova bilo sasvim naravno da znadu. Gospodariti, plesti, šivati, poslovi, koji trebaju svakoj djevojci bila bogata ili siromašna, jer joj svagdje u svakoj prigodi života koriste.

Ne bi li nas ove misli možda dovele na drugi način pouke u ručnome radu? Mnogi smatraju ručni rad za posao pretežno mehaničan, dok bi i tu valjalo promišljeno raditi. Što koristi spretnost,

ako se u pojedinim slučajevima ne umije korisno upotrijebiti. Prvi korak do uspjeha bio bi uliti ljubav i volju k ručnome radu. Naučiti ih i jednostavne kućne poslove obavljati velikom revnošću u uvjerenju, da i ovi mali poslovi u cjelokupnosti imadu veliku važnost. Onda ne će nijedna djevojka zazirati od pletenja, šivanja i krpanja i drugih kućnih poslova. Samo takova će djevojka znati dom učiniti udobnim i napuniti ga onom prijatnošću, koja će boravak u njem učiniti ugodnim.

Neka nam rat svoju nauku ne govori badava, neka našim ženama donosi neprolazna dobra, koja će im omogućiti kulturne zadaće budućnosti uspješno riješiti, da budu buduća pokoljenja mogla reći: Bile su dostojne da budu djeca svoje velike dobe.

Da se bistri.

Neke su naše političke novine pisale već nekoliko puta o dokinuću katoličkih blagdana. S raznih stanovišta izrazuju želju, da se dokinuti blagdani opet uspostave. Negdje se pozivlju na tradiciju narodnu, drugi ne vide po dokinuću nikakove materijalne koristi, jednima je žao, jer da su ukinutim blagdanima ukinuti i dani počinka i odmora, a bilo ih je, te rekoše, da je blage uspomene Papa Pio X. ukinućem blagdana pogodovao samo kapitalistima, a na štetu radnika, dok mu drugdje pripisuju neupućenost i nepoznavanje prilika.

Sve ovo nezadovoljstvo temelji se na posve krivom izvodu iz papinske okružnice, da je naime Papa z a b r a n i o svetkovati neke svetkovine.

Ovakovo izvođenje upućuje nas, da zaključimo, kako neki ljudi ili ne razumiju papinske okružnice — ako su je uopće i pročitali, — ili su u najboljem slučaju veoma nedosljedni, i da u svakom slučaju nema u njih dužnoga pieteta prema uzvišenoj osobi sv. Oca Pape.

Tko je pravo pročitao Papinu okružnicu morao je smjesta razabrati, kako Papa u žarkoj revnosti za slavu Božju i u očinskoj skrbi za duše vjernika tako zvanim dokinućem blagdana nije dokinuo samih blagdana, već samo d u ž n o s t, po kojoj bi svi vjernici u te dane m o r a l i pod teški grijeh pribivati sv. misi i ne bi s m j e l i raditi težačkih poslova.

Po tome n e m o r a m o više ići k sv. Misi na neke blagdane, ali gdje je tu zabrana? S m i j e m o raditi i težačke poslove, dopušteno nam je Papinom okružnicom. Nije nam grijeh raditi, no iz toga ne slijedi, da moramo raditi. Preuzv. g. nadbiskup zagrebački za ovu je godinu dopustio jesti meso na korizmene i kvaterne subote i tim je rekao, da bez grijeha možemo jesti meso, ali nipošto nije zapovijedio, da ga zaista moramo jesti. — Zar je dopuštenje zapovijed? Nije još ni želja. Već dijete dobro razlikuje između zapovijedi, dopuštenja i zabrane.

Upravo protivno bijaše želja sv. Oca. Zato on izričito n a l a ž e — zapovijeda biskupima i po njima svećenicima, da u crkvama što se tiče službe Božje, ima ostati sve kao i prije. Zato se u te svetkovine moraju služiti svečane sv. Mise, držati propovijedi, večernje i blagoslovi i sve crkvene funkcije kao i prije.

Svakako nije to sv. Otac naredio za to, da se svečana služba Božja služi pred praznim crkvama!

U svome »Motu proprio« od 11. svibnja 1911. na koncu Papa se izrijekom nada i očekuje od katolika, da će i odsele kao i dosada iskazivati štovanje Bogu i svecima Njegovim i na one dane, koji više nijesu zapovijedani blagdani.

A dne 3. svibnja 1912. izdala je kongregacija Concilii pismo, u kome javlja, da sv. Otac nije zabranio svetkovati svetkovine dosadanje, dapače on želi da se i odsele svetkuju iste svetkovine i da puk dolazi na svečanost, on je samo odredio, da vjernici n e m o r a j u na te dane slušati sv. Misu i da s m i j u obavljati sve poslove težačke i druge, a to zato, d a s e u m a n j e p r e s t u p c i zapovijedi crkvene, t e d a s e š t o m a n j e g r i j e h o m v r i j e đ a B o g. Sv. Otac ovlašćuje biskupe, da mogu svojim vjernicima podijeliti oprost od p o s t a i n e m r s a, kadgod bi na dan nemrsa ili na posni dan pala koja od onih svetkovina, koju narod bogoljubno svetkuje i mnogobrojan dolazi k sv. Misi, a to za to da kršćane još većma potakne na bogoljubno svetkovanje ovih svetkovina. (Vidi Katolički list br. 22. g. 1912.)

Plemenita je želja i odluka vodila Papu Pia X., kad je dokinuo dužnost svetkovanja nekih blagdana: da se umanje prestupci zapovijedi crkvene, te da se što manje grijehom vrijeđa Bog.

Učinio je to poradi časti i slave Božje i poradi onih nevoljnih katolika, koji za blagdane i ne mare, poradi duša njihovih, ne pak poradi onih, koji zapovjiedi sv. Crkve vazda vjerno vrše.

Kako bismo mogli samo i pomisliti, da je revni i pobožni Pio X., koji je izdao tolike dekrete, dokinuo tolike stare običaje, samo da vidi vjernike često i svagdano kod stola Gospodnjega, učinio nešto duhu Crkve protivno!

Ruku na srce: kako su svetkovali i kako svetkuju zapovijedane svetkovine baš oni, koji sada najviše rogobore protiv odredbe sv. Oca? Na drugi dan Uskrsa, Duhova i t. d., gdje ih je u nekim mjestima bilo više — u krčmi ili u crkvi?

A koliko puta moramo na svečane dane, vraćajući se podveče iz crkve ili sa štenje stati pred kinom, gdje na ulazu golemi plakati naviještaju, da se unutri daje senzacijonalna ljubavna drama. Od sile svijeta, što se gura van i unutra ne možemo proći. — Šarene li slike ovdje! Kraj služavke, koja je tek sada dobila dopust, da smije izaći, eto gospođe, koja je jutro prospavala, a do podneva se svojom toaletom bavila; kraj obrtnika, koji je čitavo jutro i prije podne radio svoj obrt iza zatvorenih vrata, eto gospodina, koji nije dospio, da se prije svog ureda svrati na sv. misu, kraj gospođice, koja je vrijeme za sv. misu prošetala na korsu, eto i one, koja je jutro posvetila Bogu i duši, a poslije podne razvratnome duhu svijeta.

A kad smo došli kući, iz podrumkoga smo siromašnog stana čuli plač i dozivanje djece, a sjutradan su nam često modrice na licu koje sirote pripovijedale, kako se kod njih svršio blagdan.

Znajući sv. Otac Pio X., što mnogi katolici rade od dana Gospodnjega, riješio nas je od zapovijedi crkvene na osam blagdana u godini.

No zato je tim žarče preporučio svim vjernicima, da svetkuju nedjelju, koju je sam Stvoritelj za sebe odredio, i preostale blagdane od Crkve naređene.

Zašto nitko ne prigovori radu u nedjelju? — Ta Crkva odvijek oštro zabranjuje čitavu nedjelju i zapovijedane blagdane od ponoći do ponoći težački rad. Zabranjuje trgovanje, a u nekim mjestima drže se bučni sajmovi i na nedjelje i blagdane. Sv. Crkva naređuje nedjeljom sv. Misu, a crkve su prečesto prazne. Gospodari će drage volje pustiti svoju služinčad u kinematografe, a ne će ni čuti, kad moli, da je pusti u crkvu.

Ako bi mi i kao agrikulturni narod savjesno i u duhu Crkve svetkovali nedjelje i blagdane, svakako držimo, da bi i tijelo imalo svoj nužni odmor, a pogotovu bi blagoslov Božji pratio naš rad. A ne bismo nipošto ni opazili, a još bismo se manje tobože sablažnjivali, što je Papa svojom vlašću za šest blagdana u godini dopustio težački rad.

A što smo sve čuli i čitali ove godine prošlih dana baš od nezvanih?

Sve štogod smo čuli kazuje nam, da iz onih, koji mrmljaju, ne govori samo neznanje i nedosljednost, nego i zloba. U duše priprostih i svih, koji misle samo onako, kako novine pišu, hoće se ucijepiti nepovjerenje i neštovanje papinskih odredbi i njegove osobe.

Žalosno je, ako katolici takovim ljudima nasjedaju.

Kako ćemo se dakle držati prema Papinoj okružnici? Činit ćemo, kako sv. Otac želi i ne ćemo miješati pojmova dopuštenoga i zapovijedanoga.

Baš ovo pisanje novina naših pomrsilo je još jače pojmove, tako da zbilja mnogi sada u te dane koleba i ne zna što bi — pomence mi, koji idemo u školu, kako učitelji tako i školska mladež. Čak i za norme, koje su državnim zakonom ustanovljene, koleba se. Na Blagovijest držala se školska obuka.

To je sasvim drukčije u zemljama zastupanim u carevinskom vijeću. Jedva što je papinska okružnica izašla, već imademo o tom naredbu ministra za bogoštovlje i nastavu Hussareka, koju su svi katolički koledari u Austriji za g. 1915. objavili. »Glücksratkalender« veli:

»Blagdani: Svijećnica (2. veljače), Blagovijest (25. ožujka), Uskrsni ponedjeljak, Duhovski ponedjeljak, Mala Gospa (8. rujna), kao i svi mjesni i pokrajinski blagdani ne spadaju više među crkveno-zapovijedane blagdane, no ipak i u te će se dane i nadalje vršiti u crkvi običajno svečano bogoslužje, ali oni, koji u te dane ne bi slušali sv. Misu ili bi radili težačke poslove, ne griješe. U svim uredima i školama ti dani ostaju praznici.«

Duh ovoga svijeta.

ZAGREB. Piše: SVJETLOSLAVA.

Višeput se prigovara nekim članovima našega hrvatskoga katoličkoga pokreta, da svijet dovoljno ne poznaju i zbog toga neoprezno i netaktički nastupaju u svom djelovanju.

Taki prigovori idu za tim, da bi se katolici u svom držanju u crkvenim i vjerskim stvarima više obazirali na javno mnijenje, — dosljedno da promijene osnov svoga mišljenja i djelovanja. Nosioci takih prigovora hoće dakle uvesti posve novu nauku o svijetu i o držanju kršćana prema njemu, jer se tobože na sadašnji svijet — s visokom kulturom — nemaju primijeniti oštre riječi Gospodina i apostola, već samo na ćudoredno iskvaren svijet doba rimskoga carstva. Oni kažu, da se Gospodinov zahtjev, da se svaki ohaj, koji hoće postati njegovim sljedbenikom, mora bezuvjetno kloniti svijeta i otresti se njegova duha, ne proteže na nas, već se proteže samo na ljude vremena Nerona, Kaligule i drugih. Ko danas bježi od svijeta i njegova duha, takav na čelo svoje i drugih sljedbenika Kristovih udara žig potpune inferiornosti.

Da tome ipak nije tako, najbolje nam kazuju riječi sv. Augustina, kad veli, da se sve to većim približavanjem konca svijeta sve to većma množaju i: zablude, zastrašivanja, zlobe, nevjera (quantum accedit finis mundi, crescunt errores, crebrescunt terrores, cre-

scit iniquitas, crescit infidelitas, In Is. tract. 25, u. 5.). Poput sv. Augustina govore i drugi naučenjaci crkveni, koji očito pokazuju, da nijesu vjerovali, da će svijet u naše doba prestati biti svijetom. Potom se Kristove riječi o odvraćanju od svijeta ne odnose samo na doba rimskoga carstva, već mnogo više i na naše moderno »kulturno« doba.

Ne valja opet govoriti, da svijet ima samo zao smisao, jer on zapravo ima još dobar i indiferentan smisao. U svijetu je dobro sa zlim pomiješano. Ali ne čini svijet svijetom ono zlo, koje se u njem događa, već ga čini duh, iz kog to zlo ishodi, duh o h o l o s t i, nevjere, protivnosti Bogu i odvratnosti od njega, duh, od koga se doista nitko ne može dosta načuvati. Tomu duhu imamo se svim silama otimati, svladavati ga u sebi i izvan sebe. Bog nas je postavio u svijet, n e d a m i n j e m u, v e ć d a o n n a m a s l u ž i. Napose se imamo čuvati, d a n a s d u h o v o g a s v i j e t a n e z a r o b i (sv. Augustin: utere mundo, non te capiat mundus). Imamo se čuvati ne toliko prijetnja ovoga svijeta, koliko baš njegovih zamamljivih dražesti, njegove naobrazbe i njegove kulture.

Pod lozinkom »Više u duhu vremena« nastoje i mnogi katolici pisati, govoriti i uopće djelovati. Sa stanovišta te lozinke mnogi, zaraženi duhom vremena, smatraju pravu kat. literaturu pustim moraliziranjem i nekom misionarskom propovijedi u formi romana. Takima je neko djelo zato katoličkim, što ga je načinio katolik po imenu. Oni se ne pitaju, da li i sadržaj dotičnoga djela odgovara duhu kat. vjere. Oni nadalje hoće, da se u odgojilištima svećeničkim te njihovim učilištima posveti više pažnje vanjskom svijetu i njegovoj naobrazbi. Usavršenje duhovnoga života, askeza i temeljito poznavanje teologije takima je deveta briga, jer njihovo nastojanje ide za tim, da svećenik samo u sakristiji bude svećenikom, a izvan nje, da osjeća, misli i radi u duhu svijeta.

Nama nasuprot kao pravoj djeci katoličke Crkve ne će imponirati pomenuti prigovori i želje tih modernih ljudi. Na lozinku »Više u duhu vremena«, vazda ćemo odgovoriti »V i š e u d u h u z a p o v i j e d i B o ž j i h«, jer nas je i iskustvo obilno poučilo, da nam ne može pomoći duh svijeta, već samo izvršivanje volje Božje. Što se većma oslanjamo na svijet, to većma gubimo snagu, da spasimo sebe i druge. P o t p u n a, č v r s t a, n e s l o m l j i v a v j e r a o s t a t će z a u v i j e k o n a v a n r e d n a s i l a, k o j a n e s u m n j i v o s v l a d a v a z a o d u h s v i j e t a i t i m e s p a s a v a t a k o p o j e d i n c e k a o i č i t a v e n a r o d e.

Nekoliko riječi o ženskom pitanju.

IVAN DUKIĆ — KASTAV.

Svjetski će rat biti od odlučnog upliva na mnoge društvene odnose, a mnoga će zacijelo socijalna pitanja još jače izbiti na površinu. U mnoštvu problema, koje moderni čovjek susreće na svakom koraku javlja se problem ženske emancipacije. Danas, kad evropske žene konferiraju u Haagu, kada se pitanje žensko, koje će poslije rata zauzeti šire dimenzije, pertrahtira svuda, kada je taj problem od tolike važnosti, da neki sociolozi svađaju cijelo socijalno pitanje na žensko pitanje, evo nekoliko riječi o ženskom pitanju.

Što hoće žene i gdje je izvor njihovim težnjama?

Žene si hoće pribaviti slobodu i jednakost s muškarcima u socijalnom, gospodarskom i političkom pogledu. Hoće da im se priznaju sva politička prava (osobito aktivno i pasivno pravo glasa); da im se otvori put u sve službe; hoće da su jednake mužu pravno i da im se dade sloboda u braku (slobodna ljubav). Te ideje pokreću ženskim pitanjem. Borba žena za realizovanje tih ideja poznata je pod imenom borbe za žensku emancipaciju.

Izvori su ženskog gibanja ukratko: liberalizam, materijalizam, kapitalizam i ona duševna anarhija, koja je karakterističkom modernog doba. — Patvorene kršćanske ideje o jednakosti, bratstvu i slobodi jesu bit liberalizma. Njegovu nauku o individualnoj slobodi, koja se ne može ni čim ograničiti, ni kakvim političkim, socijalnim ili etičkim vezama, sankcionirala je franceska revolucija. Logična je posljedica takove nauke apsolutna sloboda žene i jednakopravnost s mužem. Tako vidimo, da je Olympe de Gonger proglasila ženske pravice, kad je revolucija proglasila ljudske pravice. Toj prvoboriteljici ženske samostalnosti pridružio se s muške strane filozof Condorcet. Tu je, kaže Ušeničnik, idejni početak ženskom gibanju.

Drugi je impuls ženskom pokretu došao od modernog materijalizma, kojemu je izvor u liberalizmu i koji je zapravo slobodi liberalizma dao pravi sadržaj. Pod njegovim je utjecajem nastala u ženskom gibanju struja, koja je stala zabacivati materinstvo, koja hoće ljubav samo kao užitak, jer je svrha čovječja živjeti i izživjeti se« (U. 733.—734.). — Mnogo je jače i brže utjecao na žensko gibanje kapitalizam. Velika množina žena ne može da se uda, te živi od muževe zarade. Dok industrija i trgovina nijesu bile monopol velikih kapitalista, nego malih obrtnika i industrijalaca, nalazile su dovoljno posla udate i neudate žene. U današnje doba, kad je sticanje potrebnih sredstava za život veoma otešćano, otkako se kao nenaravan plod modernih izuma razvila pogubna velika industrija i ne-

milosrdni kapitalizam, prisiljena je žena, da ostavi kuću i družinu, pak da pođe u tvornicu. Država nije posredovala. Žena je postala proletarkom, u čemu je socijalno-ekonomski početak ženskog gibanja, kojim većinom pokreću socijalističke ideje. — Napokon poprimila se žena i ona duševna disorijentacija, anarhija, koja je bitnim obilježjem današnjih vremena. Religija, pravo i moral ne vrijede više kao apsolutne stalne istine, one su nešto posve subjektivnoga: svatko si po volji stvara vjeru i moral, svjetovni nazor. S vjerom su i žene izgubile svaki kompas na duševnom polju. Jedino nejasne ideje o jednakosti i slobodi ostadoše im, te hoće da se na temelju njih oslobode svih okova i svake podređenosti mužu. (Cathrein, 36.) »Jedna moderna dama, koja se otuđila vjeri, veli — gleda s prezirom na blagoslovno, čedno i tiho vladanje kršćanske žene u obitelji. Ona je naziva zaostalom ili staromodnom te hoće svom silom van u javni život, da se slobodno izživi i igra na velikoj svjetskoj pozornici.

Historički razvitak i današnje stanje ženskog gibanja.

Već je bilo spomenuto, da je ženskom pokretu početak u franceskoj revoluciji, U Rouseou-ovoj nauci »svi su ljudi slobodni i međusobno jednaki; nitko nije dužan držati zakona, koji nije sam postavio.« Kasnije je slijedilo nekoliko filozofa još u Franceskoj, Engleskoj i Njemačkoj, koji su zagovarali žensku emancipaciju. Ipak je bio mir; napoleonski ratovi i druge okolnosti svraćale su pažnju duhova na druga pitanja i tako potisnule žensko pitanje u pozadinu. (Cathrein 23.) Intenzivnije se pojavilo žensko gibanje tek polovicom 19. vijeka i to u Sjevernoj Americi. Američke su žene stale tražiti jednakopravnost s muškarcima; kad su tu postigle na polju privrede i uzgoja, poprimilo je njihovo gibanje politički karakter. Na svojem su prvom kongresu god. 1848. to izričito naglasile.

Za Amerikom je došla Engleska. Znameniti ekonom Stuart Mill izdao je 1869. djelo »Subjection of Women« (Podredjenost žena), u kojem je izbrojio sve, što se dade navesti za žensku emancipaciju, osnovao je prvo društvo za žensko izborno pravo 1867., a u parlamentu je predlagao, da se neudatim ženama dade izborno pravo glasa. Otada se taj prijedlog ponavljao u engleskom parlamentu gotovo godimice. God. 1897. bio je prviput prihvaćen u dolnjoj kući: gornja ga je zabacila. — Inače kušaju engleske žene svratiti na se pozornost demonstracijama, peticijama, čak i provalama u parlamenat — čime si naravno više štete nego koriste.

U drugim se državama opaža jednak razvitak ženskog gibanja. Započelo se svagdje s društvima za gospodarsko i kulturno podignuće žena, pa se došlo do organizacija s čisto političkom svrhom.

Pojedine organizacije i društva iz pojedinih krajeva udružile bi se u saveze. Tako je n. pr. Njemačka isprepletena cijelom mrežom raznih »Frauenvereina«, »Frauenbunda« i »Verband-a Frauenvereina«. Jedni od tih saveza usvajaju načela socijal-demokratska, te se smatraju i članovima socijaldemokratskih stranaka. Drugi su skupina ljudi interkonfesionalnih i bezvjerskih, kojima je zajednička oznaka jedino: dolje sa socijalnom demokracijom! Najradikalniji je t. zv. »Verband fortschrittlicher Frauenvereine«, koji hoće utjecati na zakonodavstvo i što prije postići jezgru ženskog gibanja: političku jednakopravnost žena.

Jednake su i donekle slične prilike i u drugim državama.

Ženska društva izdavaju svoje listove, dnevnike, tjednike ili mjesečnike, koji prekoračuju brojem svojih pretplatnika često i više hiljada. (N. pr. list »Gleichheit«, Zeitschrift für die Interesen der Arbeiterinnen, broji preko 84.000 pretplatnika).

One skupine, kojima je cilj »izborno pravo glasa«, udružene su u »međunarodni savez žena za izborno pravo glasa« (International Women Suffrage Association). Ovomu savezu je pripadalo do 1902. god. 12 zemalja sa svojim nacijonalnim savezima. Savezni organ je »Jus Susfragii«. — Poput ovih su se udružile i ostale skupine internacijonalno. Od god. 1888. postoji u Londonu »internacionalni ženski savez«. Taj savez imade svoj centralni ured, koji podržaje svezu s pojedinim nacijonalnim savezima i izvješćuje o stanju i napretku ženskog gibanja u pojedinim zemljama. God. 1900. brojio je taj savez 107 od žena izdavanih i uređivanih novina (bez modnih žurnala i zabavnih listova).

Najviše je rašireno žensko gibanje u Uniji, a onda u evropskim državama, ali ne u svima. U južnim je tek u početku izuzevši Rumunjsku. Pravo glasa pribavile su si žene u 4 države sjeveroameričke, 3 države australske federacije i u Finskoj. Gdjegdje imadu izborno pravo i u općinama.

Nasuprot svim tim skupinama organiziraju se katoličke žene. Tako možemo podijeliti ove skupine prama njihovim ciljevima i težnjama u dva tabora: struju, koja priznaje načelo: vjera je privatna stvar; i struju katoličkih žena.

Žensko gibanje dakle postoji, budući da je zauzelo tako široke dimenzije, apsolutno se ne može reći, da je plod jedino agitacije, zanesenjaštva i slično. Ono ima dublje uzroke, a ti su isti, koji i svemu današnjemu društvenomu zlu: liberalizam, materijalizam i kapitalizam.

Kršćanstvo i žensko gibanje.

Kršćanstvo imade lijeka za sva zla, treba samo slušati njegove opomene i upotrebljavati lijekove. Ono je žensko pitanje riješilo u

prošlosti, moći će ga i sada i u buduće, ne bude li se samo društvo otimalo njegovom utjecaju.

I. »Katolicizam je jedina vjera, koja štiti ženska prava i žensku čast. Njemu imade žena zahvaliti onaj položaj, koji uživa u društvu. On ju je oslobodio iz ropstva, u kojem je čamila kod svih naroda, stvorivši od muža, koji je bio ženin gospodar, tiran, njezinog štitnika, drugog njezinog brata.« — Ženi je kršćanstvo podiglo čast osobito: naukom, da su svi ljudi djeca Božja; obnovivši brak u čistoći i podigavši ga na sakramenat, zbog čega treba da su njegove glavne oznake čistoća i svetost, jedinstvo i nerazriješivost, cijeneći uzvišenost djevičanstva. Učeći dakle jednak moral za muža i ženu te naukom o slobodnom izboru djevičanstva doneslo je ono ženi neodvisnost od muža, kakove prije nije poznavala. — U isto doba, kad bi počelo padati kršćanstvo, padala bi ondje i ženi čast i dostojanstvo. Potvrđuje to i današnje doba.

II. S obzirom na jednakopravnost muža i žene u braku te na mužev auktoritet u obitelji, katolički sociolozi vele po prilici ovo: Što se tiče zadnje najviše svrhe čovječje, nema razlike među mužem i ženom; ženina svrha nije drukčija od muževe. Da tu svrhu postignu, jedan nije vezan na drugoga, jer »animus non habet sexum«, kako veli sv. Ambrozij. Tek drugotno, da se ljudski rod održi, dijeli se čovječja narav u spolove. Tendenca naravi, da se čovječji rod održi duboko je usađeno u čovjeka, a prema tome i življenje u braku. Razum pak, povijest i objava nas uče, da u obitelji pripada mužu auktoritet. Iz toga ipak ne izlazi, da je ženino djelovanje manje vrijedno od muževa. Takov uređaj zahtijeva svrha, koju je Bog namijenio bračnom životu. Zato mužev auktoritet ne smije značiti despotizam, nasilnost i samovolju. U braku treba da se oživotvori u svoj svojoj ljepoti i čistoći ideja žene-družice. Na mjesto surovosti, te modernog kulta žene, mora nastupiti štovanje i nesebična, požrtvovna međusobna ljubav. (Cathr. 65—82. Dr. U. 742.)

III. Prvi je poziv žene-majke u uzgoju djece i u kućanstvu. Zato treba da sva socijalna politika ide za tim, kako bi majku očuvala djeci i kući. Nije li to posvema moguće, a ono treba, da je bar dovoljno zaštiti, jer i ženama treba socijalne zaštite i pomoći.

IV. Ako žene ne zadovoljavaju samo svojemu prvom pozivu materinstva, treba se skrbiti, da u raznim službama ne izgube osjećaje za viša idealnija dobra. Ako su sposobne, ako ne dolazi u pogibao njihova ćudorednost i ako im ostaje vremena da vrše i ostale svoje ženske dužnosti, tada sigurno mogu bez straha u najrazličnija zanimanja. Ovamo spada n. pr. cijeli niz ženskih obrta; mnoga mjesta u trgovini i u uredima; učiteljska služba, koja je bez dvojbe najidealnije zvanje za ženu, jer najviše odgovara materinstvu; razna

karitativna područja, na kojima mogu vanredno blagoslovno djelovati žene — napokon mogu se posvetiti također umjetnosti i znanosti. — S tim područjima ženske djelatnosti usko je skopčano pitanje ženske naobrazbe i škola, na kojima bi stekle dovoljnu naobrazbu. Pitanje je tako važno, da mu sociolozi posvećuju cijela poglavlja u svojim djelima. — Cathrein imade u svojem djelu (str. 98.—134.) veoma zanimivih podataka o broju i vrsti struka, kojima se žene posvećuju u Njemačkoj. Naravno, u kojugod struku se dale, uvijek ostaje pitanje, jesu li za nju toliko tjelesno i duševno sposobne, koliko muškarci i da li ih ne priječi u njihovu prvotnom pozivu materinstva. (Dr. A. U. 744.—748.).

V. Cijelo žensko pitanje obično se shvaća kao borbu žena za političke pravice, za izborno aktivno i pasivno pravo glasa. Mnijenja su sociologa o tome različita. Cathrein n. p. kaže (p. 171.—172.) da se tu ne radi doduše o kakvoj dogmi, ali ipak drži, da bi se politička emancipacija žena teško složila s crkvenom naukom o zadaći obiju spolova osobito u familiji; zato je on proti emancipaciji te vrsti. Mausbach naprotiv veli, da ne zna, po kojim načelima moralke bi se moglo zabraniti ženama »to opće državljansko pravo.« (Ctr. Dr. A. U. 730.). Ušeničnik sam, nabrojivši razna mnijenja, dodaje po prilici ovo: Ako socijalno dobro zahtijeva izborno pravo i za ženu, neka joj se dade; ako ne — možemo misliti, što hoćemo o tom zahtijevu; ako mu se pak protivi, onda treba da se odlučno također nastupi proti njemu. Ušeničniku se čini, da se žensko izborno pravo protivi socijalnom dobru. To uviđaju i mnogi drugi sociolozi, pa i nekoje razboritije žene, inače velike pobornice ženskih zahtjeva.

Glavni razlozi proti ženskom izbornom pravu jesu:

Žena je manje sposobna za političko javno djelovanje nego muškarac i to zato, jer se prerado i prečesto povodi za srcem, čuvstvom a ne za razumom; mirno, trijezno razmišljanje i također mirno i ustrajno nastojanje okolo postignuća postavljenog cilja jest veoma rijetko svojstvo ženskog spola. To je jedan razlog, drugi i ponajglavniji jest sama rodbina. Trajne domaće brige, što ih ima gospodarica, žena-majka, teško bi se složile s političkim životom: izborima, agitacijom, sastancima, novinama, parlamentom itd. R o d b i n a je glavno polje ženskog rada. Preko nje može žena najmoćnije djelovati na sav socijalni i politički život. »Hoćemo li, da se čovječanstvo preporodi«, veli Dr. A. Mahnić u Rimskom Katoliku, »da opet zavlada među narodima mir, da se među nama obnovi osjećaj pravednosti i poštenja, nastojmo, da se žena povrati družini, e da uzmogne savjesno ispunjavati dužnosti svojeg uzvišenog zvanja. Preporod bo čovječanstva možemo očekivati jedino od žene-majke.«

Nema više vojnika

u Franceskoj naime. Trideset več godina franceske porodice sistematski umanjuju broj djece. Kazališta i novine prikazuju nam ženu, »koja hoće da uživa život«, a ruga se onim drugima, poštenim, požrtvovnim.

Pierre l'Hermite, pravim imenom Abbé Sonet, župnik sv. Roka u Parizu, najbolji katolički književnik Franceske, piše o toj rani svoje domovine ovako »U vremenima teške brige, kad se radi o sudbini Franceske, zove ona zdvojnim glasom. Zove i prvi puta u povijesti ne čuje odgovor; zove uzalud na bojnu poljanu, nema odgovora.

Pa ipak valja odgovoriti, jer se iz cijele Njemačke čuje iz daljine šum, topot, korak. To su nove čete, pričuve, što su ih njemačke žene, majke mnogobrojne djece, dale domovini za štit i obranu.

Izmučeni, ranjeni, krvareći franceski vojnici dižu se usred kiše taneta sučelice bezbrojnih, novih redova čilih rekruta — dižu se i pitaju svoje časnike: »Zar naša pričuva ne će doći — nikad? Zar mi uzalud pogibamo?« A časnici odgovaraju ozbiljno: »Franceske žene ne će, da poklanjaju domovini djece. Bolno je radati ih, stoje mnogo novaca, zapreka su lagodnome i veselome životu, ni isti graditelji kod gradnje kuća ne računaju na porodice s djecom!«

Ali sada?! —

Časnici i vojnici udruženi u svojim patnjama gledaju u horizontu, kako se pune redovi njemačkih pomoćnih četa, čuju mukli topot njihovih teških čižama, kojima će sjutra koračati preko njihovih tjelesa u lijepu, dragu Francesku!

Franceske žene, vi ste učinile Franceskoj, što joj nije ni jedan neprijatelj mogao učiniti: vi ste je iz svjetske karte izbrisale!«

— — — Vapaj ovog poštenog franceskog svećeničkog srca govori mnogo. —

Njemački biskup protiv napadnog ženskog odijevanja.

Biskup Benzler u Metzu govori u okružnici vjernicima svoje biskupije protiv napadne nošnje žena i djevojaka među ostalim ovako:

»Nepojmivo je, da se unatoč ovome nada sve ozbiljnom vremenu toliko žena i djevojaka i dalje tako odijeva, kao da za njih ne

postoji zapovijed kršćanske čednosti. Dok apostol Pavao hoće, da se žene sramežljivo i čedno rese pristojnim odijelom, one čine upravo protivno. Naši vojnici trpe sve ratne oskudice i među na kocku svoj život, a kršćanske žene i djevojke imadu na žalost toliko smjelosti, te se oblače u odijelo, koje ne samo da ne odgovara nimalo kršćanskoj čednosti, već je i gotova poruga požrtvovnom životu, što ga moraju da provode njihovi muževi i braća na bojnom polju.

Katoličke žene i djevojke! Sjetite se svoje kršćanske časti, pa ne dopustite ni sebi ni svojim kćerima ništa, što se toj časti protivi, ili što ne dolikuje ovom ozbiljnom vremenu! Ne izazivajte još većma srdžbe Božje! Radi istočnog grijeha naša je narav sklona na zlo. Poticalo na grijeh nosimo mi napose u svom tijelu. Stoga traži kršćanska čednost, da pristojno pokrivamo svoje tijelo, a ne da ga izazovno pokazujemo. Kako će moći da obastane pred kršćanskim ćudorednim zakonom o n a o p r a v a, k o j a t i j e s n o p r i s t a j e u z t i j e l o, k o j a n e p o k r i v a t j e l e s n i h o b l i k a, k o j a j e n a č i n j e n a o d p r o z i r n e i l i š u p l j i k a v e t v a r i, k o j a p o t p u n o n e p o k r i v a r u k u n i g r u d i? (Mi potcrtasmo).

Imajte na umu, da n e p r i s t o j n a h a l j i n a o d a j e i n e p r i s t o j n o s r c e! Tko nosi takovu haljinu, ponizuje sam sebe, škodi svome dobrom glasu, griješi ne samo on sam, nego je uzrok i tuđim grijesima, pa će za njih odgovarati na Božjemu sudu. Sveto pismo veli o Evi: »G r i j e h i m a s v o j p o č e t a k o d ž e n e i r a d i n j e m i s v i u m i r e m o.« Ne povodite se dakle za našom grješnom praroditeljkom, već za primjerom djevičanske Majke Božje, po kojoj nam je došla milost i vječni život. Mislite na Mariju i nasljedujte njezinu čednost! Pitajte se: »Što bi Marija rekla odijelu mojemu i mojih kćeri?« A onda bezobzirno odstranite sve, o čemu sami morate reći, da se to ne mili Mariji!« —

Tako eto revnuje njemački biskup za čednost u odijevanju Nijemica. A ne bi li tu okružnicu mogle primijeniti na sebe i Hrvatice, napose u gradovima? Dok naši veliki župani izdaju odredbe protiv raskošnog odijevanja seljakinja, još nitko od javnih čimbenika u nas nije podigao glasa protiv raskoša i nečednosti u odijevanju gospođa i gospođica.

J. D—ć

Kazaljka svjetskog sata.

Noć . . .
Gromovnu, olujnu dugu noćimo noć,
Grozničav i krvav snivajuć san
Čekamo, žudimo, bijeli zovemo dan.
Zurimo na toranj svjetskoga sata,
Al crna noć — — — — —
Kazaljka stala na ponoć — — —
A mudrost paklene zmije
Svijetu se smije,
I svuda plamene bičove vije.
Taremo sneno i plačno oko,
Vapimo gore na nebo visoko,
Gospode vojska!
Ti svijetlo naše, ti život, ti dan,
O daj dokrajči strahovit san,
I podaj Petru čudesnu moć,
Da stiša gromovnu, olujnu noć,
I makne k danu sred divljeg rata
Kazaljku stalu svjetskoga sata!

M. Horvat.

Lik od zlata.

Čarobno blistao lik je od zlata,
Visoki podnožak pijesak mu bio,
Decenij ljeta već s ljudstvom je novi
Nabukodonozor vijence mu vio.
Al s plačna oblaka . . . .
Prokapa najednom suzica laka,
Munjevni trijesak . . .
Raznese podnožja nakvašen pijesak,
Zaurla strahotna bura,
Surva se zlatna evropska kultura.

M. Horvat.

Iz carstva smrti.

Beati mortui, qui in Domino moriuntur.
Blaženi pokojnici, koji u Gospodu umiru.

U vojničkoj smo bolnici, u odjelu za infekciozne bolesti. U sobi je tišina. Nitko ne razgovara niti pjeva niti puši, kako to po drugim odjelima biva. Sve, što se čuje, samo uzdisaji ili bolni: »Molim sestro, vode«, ili: »Boli, boli!«

* * *

Gledaj ga! Po crtama lica reko bi, da je Tirolac. I ne varaš se. Iz srca Tirola, iz Insbrucka krenuo je mladi ljekarnik kršan kao gora, krenuo oduševljeno s ostalima, došao do Drine, najeo se tamo sirovoga kupusa i napio kaljuže, a sad evo ovdje umire. No to je on pripovijedao, to kazuje njegov stenografirani dnevnik, inače ne bi nitko zaključio, da ga tako naglo i tako strašno udarila među prvima ta ratna neman. Ne bi nitko toga zaključio po onom miru i odanosti, koja sijeva iz cijeloga mu bića. Među mnogim ljekarskim bočicama, što su kraj njega na stolu, ima i jedna posve malena. Sad je evo već, Bog zna koji put uzeo tu bočicu, pa tekućinom iz nje kvasi čelo, oči, usta, ruke, prsi. Napokon upitat će ga sestra bolničarka, šta li ima u toj bočici, a on će: »To je lurdska voda, ona će mi pomoći, da ozdravim ili da sretno umrem, kako Bog bude htio, — meni je posve svejedno.« Još je samo želio, da bar jednu kartu ili pismo od oca dobije, prije nego umre. Ispovijedio se već i pričestio i primio sv. Pomast, još je jednoć molio, da dođe svećenik, da mu preporuči dušu Bogu. Kad je sestra pošla po svećenika, dadoše joj na skalinama pismo za umirućega od oca. Već nije vidio čitati, samo je slatko poljubio pismo, koje mu je sestra pročitala. »Znao sam ja, da moj dobri otac misli na mene. Molim vas, javite mu točno sve, kako sam umro, a osobito, da sam primio sv. Sakramente. Još je predao neke sitnice, da pošalju ocu kao spomen. To je sve tako mirno i ozbiljno i sabrano radio, kao da u svojoj ljekarni kuha lijekove. Uto je i svećenik prispio, preporučio mu dušu Bogu, rekao mu par utješnih riječi a kad je zabrujao u sobu podnevni pozdrav Gospi, uzdahnuo je običnim svojim uzdahom: »Mein Gott, mein Gott!« i bez ikakih trzaja ostavila je duša mirna, posve mirna izmučeno ovo tijelo. Po sobi pronio se meki dašak mira i svečanosti i veličine toga časa, a svi bijahu uvjereni, da je ovome, koji već ne diše, bolje nego njima.

Za par dana dobila je sestra odgovor od oca: Među inim i ovo: Ako se i naš sin i brat osjećao zapuštenim od nas, jer mu česta naša korespondenca nije nikako stizala, to ipak mi bijasmo s njime usko združeni svagdašnjom sv. Pričesti, kojom smo ga ja i moj drugi sin

pratili u njegovoj kušnji. Hvalim Bogu, što je u Gospodu umro, jer znadem, da ću ga tako prije ili kasnije, ali svakako jednom vidjeti.

* * *

Tane mu prošlo tik kraj uha, opržilo ga i oglušilo. Drugo mu zadalo tešku ranu na prsima, a šrapnela zlokobnica razmrskala mu nogu tako, da su mu je do koljena odrezali. Nutrinju mu pak muči teška infekciozna bolest, ni časka mu mira ne da. Ne govori ništa, Otkad su ga donijeli ovamo, do sada čuli smo samo: »Bolji, bolji. Boh moj!« I kad mu premataju teške rane i kad pije gorke lijekove, uvijek samo: »Boh moj!« Još je nešto mogao kazati i to odmah kako je došao: »Da prijde pan knjazinec (svećenik).« A kad je »pan knjazinec« otišao, on se posve smirio. Vidjelo se, da mu baš samo to na srcu bilo. »Boh moj« ušao u njegovo izmučeno, no mirno srce i utješio ga. Još par puta je uzdahnuo: »Boh moj« i tad izdahnuo dušu posve nečujno, tako da oni oko njega nijesu ni opazili, da već treba moliti »Pokoj vječni.« A liječnik htio se uvjeriti, da li je zbilja umro, pa mu počeo svijati ramena i prsa, ali od njega više ni miga ni glasa. Primio ga »Boh moj« u svoje carstvo. Vojnik bolničar klečeći začuđeno kraj kreveta najednom će: »Ma, sestro, kako se to može tako mirno umrijeti? Ja sam uvijek držo, da se čovjek rukama i nogama brani od smrti. To je valjda zato, što je neprestano govorio: »Boh moj!«

* * *

»Sestro, meni je vrlo zlo, mogo bi do sjutra umrijeti, a nemam krunice, dajte mi je, lijepo Vas molim.« Sestra je malo prije baš sve podijelila, šta je imala, pa sad navečer, gdje da smogne! Kad je došla drugi put u tu sobu, opet će onaj: »Ali, sestro, krunicu!«

U istoj sobi kraj prozora leži socijalista. Kraj njega mnoštvo knjiga, sa svih strana donose ih prijatelji vođi svome. Ta on je na prvoga maja najponosnije među njima stupao s crvenim karanfilom na grudima. Ali sada mu se nekako ne će gledati u te socijalističke burne knjige, već se zagledo, kako će sestra popraviti staru jednu krunicu, da je dade onomu tamo. Videći da to njoj nikako ne ide, ponudi joj se, da će on popraviti veleći: »Dok je čovjek zdrav, misli na svakojake ludorije, ali kad ga ovako čvrsto zgrabi, tad se sjeća, da su sva nastojanja ljudska pred Bogom ništa. Tad vidi, da bi i moliti mogao.« I popravio je krunicu, njom utišaše želju druga mu u nevolji, a ovaj je tad mirno čekao, što li će mu donijeti ta crna noć. Uto je zazvonio večernji pozdrav Gospi, oni posjedali po krevetima i molili sa zvonovima Gospu za pomoć u teškoj toj kušnji. A socijalista podupro rukom čelo, uozbiljio se i kad su već svi polijegali, on je još uvijek u tom položaju. Da l' moli?

* * *

Iz kirurškoga odjela prenesl'i su danas k nama jednoga dobrovoljca, jer se razmahao u njem već dugo tinjajući tifus. Osamnaest mu je godina, a jakih je kostiju i mišica ko da mu je trideset. Iz cijeloga mu obličja sijeva inteligencija, ozbiljnost. Na praškome sveučilištu polago je već neke rigoroze, a sada tu leži u vrućici, i govori besmislene riječi i rečenice. Evo, šta je sve znanje ljudsko. U Božjoj ruci igračka. — Brzojavili su roditeljima u Prag, da si otac nađu svoju, a majka mazu svoju pogledati dođu. Ta, jedinac im je!

I došla je mati. U Pragu je rukovodila gospojinska društva za njegu ranjenika, predsjednica je i »crvenoga križa«, a sada je sve ostavila i došla, da njeguje sina. S njome došla je i Ana, služavka njihova, koja je tog sina uz majku od prvog časa njegova života odgajala. I majka se uz sestre bolničarke prihvatila posla. Skrupulozno pazila je na svaku odredbu liječnikovu, da je točno izvrši. Po deset puta uzastopce pitala je, hoće li ozdraviti, jesu li drugi u takvome stanju ozdravili i t. d. Liječnik vidio je, kako majka dršće, nije joj se usudio kazati istinu, nego ju je hrabrio, da će ozdraviti, a i sestri je pred majkom propisivao za njega laganije lijekove, a kad je mati otišla, onda je tek određivo ozbiljne, skrajne lijekove. Kako je nervozno pazila majka na svaki njegov kret, na svaki njegov mig, na svaki pogled, ne bi li mu mogla pomoći. Ali ono »jedino potrebno« zaboravila je, dá, odbila. Jednoga dana srela je na hodniku slučajno svećenika, kako unilazi u sobu njezina sina. Kao da ju je nešto ujelo, prestrašila se i plačući i lomeći rukama namolila svećenika, da ostavi sina joj na miru, da mu se i ne pokaže, jer bi mu to moglo škoditi. A kad je svećenik otišo, zgražajući se rekla je: »Ali, sestro, kako ste mi mogla takova šta uraditi, svećenika pozvati. Ta ja sam dobra katolikinja, ali moji živci ne podnose takova šta.« No dobri Bog nije pitao za njezine živce. Sinu sve gore i gore biva, napokon nastupilo stanje posvemašnje nemoći. Sad već ni liječnik nije mogao tajiti, nego joj reče: »Tuj se više ne da pomoći.« Majka pogleda još jednom sina, koji je već padao u deliriju, izleti iz sobe i više je nije bilo. Otac uopće nije ni došao k sinu — mogao bi dobiti tifus. Sestre su tada poslale ipak po svećenika, koji mu je dao sv. Pomast, premda je umirući već bio posve u deliriju. Što mu je duša radila? Tko bi znao! Tu se nije čulo ni »Bože moj!« ni »Boh moj!« ni »mein Gott«, nego tiho kao tat i zagonetno kao sfinga došla je smrt po pravo svoje. Žalimo i teško nam je, kad se sjetimo, kako mnogi bez ikoga svoga umiru na bojištu ili u dalekoj zemlji. Gle, ovome su »svoji« bili blizu, a on je umro ipak bez ikoga svoga, jer su to zahtijevali živci njegove majke. Oko njega klečali su »tuđi ljudi« i molili: sestre bolničarke i jedan vojnik i služavka, a svećenik šaptao mu u uši riječi, koje on već nije razumio, a iz tijela otišla je duša, »gola, nevesela.«

Sjajan sprovod i skupi prevoz u Prag svjedočio je o dubokoj kesi roditelja, a čudna smrt njegova o nekatoličkim živcima njegove majke.

* * *

Tek fakat jest: »Što tko ima, to i na samrti prodaje.«

Adela Smiljan.

Priča.

Ogranuli blagi danci
Željno davno iščekani,
Procvjetali bajni cvijetci
U dolini — u osami. —

Dolepršo vjetrić laki
Pogladio milo cvijeće — —
Šanuo mu pjesmu milja
Pjesmu davne — prošle sreće.

I pričat je vjetrić znao
Jer svud prošo svojim dahom;
I ružice zadrhtale —
Htjele slušat priču mahom.

Zahukao vjetrić bolno
„Vidio sam strašne gore,
Viđao sam gdje krv teče
Bića gdje se smrću bore.

Slušao sam zadnji vapaj
Borioci što ih dižu
Sa ustiju modrih — led'nih
Željom da mu metu stižu.

Jedan srca prosvirana
Domovini sreću žudi.
Tad u besvijest bolan pada
Od koje se ne probudi

Drugi uda ukočenih
Uspomene slatke reda
Oh, da mu je majčin cjelov!!
Al' mu samrt mislit ne da....

Borba, — — buka — grmljavina
A tad mukli uzdisaji ..
Obilati smrt plijen kosi
Svršeni su mnogim vaji."

Zahukao vjetrić tiho
Gladeć nježno svježe lati, —
Orošeno cvijeće slalo
Onim borcem pozdrav zlati.

Odlepršo vjetrić tiho
Noseć pozdrav domovine
Među one Leonide — —
Među hrvatske dične sine.

Đurđica.

On će se vratiti!

Skica M. BUOL.

Kad je nastao ovaj veliki rat bijahu oni tek vjenčani. Kod rastanka bijahu jaki. »Mi časnici moramo dati primjer hrabrosti, a isto tako i naše žene, zar ne Margareto?« Onda stajahu dugo šuteći i gledahu si u oči. I ona mišljaše: tako milo i drago, tako junački lijep nije bio još nikad, kako baš sada. No ona je šutjela i nije dala tuzi, koja se u njoj budila, da dođe do riječi, pa kad je on šutnju prekinuo i pola smiješeći se rekao: »Margareto, ako se možda ne vratim . . . . .«, prekine ga ona naglo i odvrati odlučno: »T i ć e š se vratiti!« Pisala mu je danomice. Znala je, da ga svaki listić i karta ne će naći, ali pisala je ipak. Isprva pisao je često, onda rjeđe. No tako je moralo biti. Kad bude jednom u bojnoj liniji onda ne će ni pisati.

Prođoše tjedni. Ozbiljne su vijesti dolazile iz Galicije i Ruske Poljske. Nitko si nije rat umišljao kao dječju igru, ali tako strašno također ne. Nitko nije slutio o ruskoj topničkoj nadmoći, i da će milijuni navaliti na hrabre junake austrijske. Sada se čulo o junačkim bojevima, o strašnoj premoći, o ranjenim i mrtvima. Sve to stezalo je srce sirote Margarete, ali ona se držala hrabro. Često se sastajala sa gospođom poručnika Staudera, koji je bio u istoj regimenti kao i njezin suprug. Ema bijaše njezina najmilija prijateljica, ali ni pred njome nije pokazivala nikakova straha, pa kad se Ema često tužila, da se tako rijetko čuju vijesti od milih na bojištu, ukori ju ona radi toga. »Mi vojničke žene moramo biti na to spremne!«

»Zar se ti ne bojiš Margareto?«

»Ja? Ni govora! Rat valjada ne će dugo trajati, a onda će se on vratiti!« — »On će se vratiti!« Sto puta na dan ponavljala je tu utješnu riječ, čvrsto je prihvatila i nije je više pustila. Kada je izlazila išla bi ulicom žurno i veselo kao uvijek, i prijazno se smiješeći pozdravljala znance. Oni, koje je za kratkoga svog boravka u gradu upoznala, čudili se njezinoj veselosti, a mnogi mišljaše u sebi: »Zgodna gospođa, ova poručnikovica, ali da rastanak s mužem na tako laku ruku uzima, ipak je čudno!« Tko je tako mislio, taj je površno sudio. Taj nije vidio kako se mlada gospođa, koja je inače nedjeljom jedva najkasnijoj misi došla, dan za danom ranim jutrom žuri u župnu crkvu, a navečer u sumraku opet se onamo vraća, da se kod žrtvenika Srca Isusova tiho klekne na hladnu mramornu stubu. Slika Srca Isusova u župnoj crkvi u Bozenu, da, ta je privlačila ostavljenu. Pa zar je to čudo! Ima mnogo slika Srca Isusova, ali nijedna nije ovoj slična. To je ista slika, pred kojom se Tirolska za vrijeme franceskih ratova posvetila Srcu Isusovu; zato je i

toliko štuje pobožan narod. No, to ne bijaše ono, što je Margaretu privlačilo. Ona bijaše ovdje strana, tek je nedavno sa svojim mužem ovamo došla. Bozen bijaše za nju samo ugodan grad i ništa više. I kada je prije sa svojim mužem, vesela i lijepo odjevena došla zadnjoj misi, gdje se obično sastajao sav elegantni svijet grada, nije stare slike Srca Isusova na pokrajnem oltaru pravo ni pogledala.

Slika je jednostavna, gotovo siromašna na bojama, ali divna izražaja. Ruke Spasiteljeve, na kojima se točno vide rane, raširuju na grudima odijelo i pokazuju na plameno srce. Glava je nešto na desno rame nagnuta, lice obraslo malenom bradom, mladenačko je i lijepo, a ipak veličanstveno. A oči! Prave Spasiteljeve oči, sa dubokim, blagim, opominjajućim pogledom, koji u dušu prodire! Margareta se čudila, da taj pogled prije nije opazila. Tek onda, kada je prvi puta iza odlaska muževa došla nedjeljom u crkvu, privukle je ove čudnovate oči. Najprije oči, a onda Srce! Sada se tome Srcu sasvim povjeravala, samo pred njim pokazivala je da se boji, pred njim je plakala, a ono bijaše jedini njezin tješitelj. Da, jedini tješitelj! Kad god je pred tom slikom klečala, obladala je slatka sigurnost, da će biti uslišana. Bijaše joj, kao da je Spasitelj sućutno gleda; bijaše joj, kao da joj govori tiho, ali jasno: »Budi mirna, dijete moje, ja ne nalažem nikome više, nego što može snositi! Budi mirna, on će se vratiti!«

Tako bijaše do sada. Danas kleči na običnome mjestu sama. Bijaše doba dana, kad je malo kome moguće doći u crkvu. To joj bijaše drago. Sretna je bila da je sama s onim, koji je rekao: »Dođite k meni svi, koji ste nevoljni i opterećeni!« Svijeće gorahu s obje strane slike. Njihov se plamen odsijevao u skupocjenom srebrenom osviru baroknog stila. Među svijećama bijaše cvijeće. Šareno, svježe cvijeće u kitama i u loncima, oživljavaše milo hladnu krasotu mramornog žrtvenika. Donijele su to cvijeće majke, žene i sestre onih, koji su u boju, da kao nijema molba cvatu i uvenu kod slike Spasitelja.

Margareta nije donijela ni svijeće ni cvijeća. Samo jedno pismo! Držala je to pismo tresućim rukama i čitala. Kušala je već kod kuće da ga čita, a sada ga čita opet. Kao da ga hoće Spasitelju pročitati. Pismo bijaše od poručnika, muža njezine prijateljice Eme, koji je s njezinim Hinkom bio na galicijskim ratnim poljanama. Kod oproštaja usrdno ga je molila, uzela njegovu poštenu riječ, da će joj uvijek vjerno i pošteno pisati sve, što se tiče njezina muža. I sada je održao svoju poštenu riječ! Slova joj skakahu pred očima: »Potpuna istina . . . . Jedna granata . . . . Pokraj mene . . . . Na mjestu mrtav . . . . Budite jaka!« Tako stoji u pismu. Ma koliko puta ona čitala, drugačije nije. Bila je kao omamljena. Nit je što

ćutjela, nit mogla što misliti. Bijaše joj po prilici kao i vojniku, kome je tane odbilo ruku ili nogu. On gleda u čudu na siromašno udo i ne shvaća, da ga je izgubio. Bol dolazi kasnije, ali tim jače!

Margareta digne oči s pisma i pogleda Spasitelja. Dugo ga je gledala. Najprije oči, onda ranjene ruke, pa Srce! I što je dulje gledala sliku, to je više nestajalo mukle obmame. No, ne da ćuti bolnu spoznaju! Ne, ta Spasitelj joj je obećao: »On će se vratiti!« Kad god mu je o svom dragom Hinku govorila, čula je u svome srcu ovu utješnu riječ. I vjerovala je tu riječ. Spasitelj ne vara, ne može varati! Ma da i drži strašno ovo pismo u rukama, vratilo joj se njezino pouzdanje. I iz dubine srca šapne: »On će se vratiti!« Kako će doći i kada, to se nije brinula. To je sasvim Gospodu prepustila. Ustane, razdere pismo u sitne komadiće. Smiješila se pri tome, kao da je sve žalosno, što u njemu bijaše, sa svijeta nestalo. Onda stavi papiriće na oltar kao djetinju žrtvu svog neograničenog pouzdanja.

Kući je polazila žurno i tiho, ne gledajući ni lijevo ni desno. O, samo da nikoga ne sastane! Samo da sada ne čuje koju svagdanju riječ! . . . . »Kako je gospodinu suprugu? . . . . Čujete li dobre vijesti o njemu?« . . . . Zakrene u svoju ulicu. Protrne. S drugog kraja ide joj Ema u susret. Ni nju ne bi sada rado vidjela. Zar Ema ide k njoj? Moguće, da sigurno! Je li to običan posjet ili joj nosi kakovu vijest. Istu, koju joj javljaše Emin muž, i koja nije istinita, ne može biti istinita? — Margareta to ne će da čuje, ne će da to opet crno na bijelome vidi. Dragi su joj inače posjeti prijateljice, ali danas bi i pred njom pobjegla. Prikrade se kriomice u kuću. U veži stane, koljena joj klecahu i ona drhtaše. Daha joj nestane i čekaše. I uistinu, evo Eme žurnim korakom. Ima nešto bijela u ruci. Brzojav?

»Tu si, draga Margareto! Zar si me prije opazila, pa na mene čekaš?«

Margareta je šutjela. Nehotice mahne rukom, kao da se brani. Ema začuđena stupi korak natrag. No brzo prihvati Margaretu za ruku. »Ti već znadeš, draga! Budi jaka!«

»Nije istina, nije istina!« rekne muklo. Onda skupi svu svoju snagu i rekne jasno, kao da sama sebe hoće da osvjedoči: »On će se vratiti! On će se vratiti!«

»Ma što ti je?« rekne Ema u čudu. »Naravno da će se vratiti. Ne će više biti tako lijep, malo će možda hramati, ali ti ćeš ga njegovati.«

Margareta pogleda u čudu svoju prijateljicu: »O kome govoriš?«

»Čudno pitanje. O tvome mužu. Komadić granate lako ga je ranio. Evo čitaj! Sretnim slučajem došao je u istu bolnicu, kamo i moj muž.« Pruža joj brzojavku. »Brzojavka je malo čudno sasta-

vljena, ne razumijem je pravo. Bit će da ju je Alfred u velikoj žurbi slagao. Čitaj!«

Margareta čita i čita ovo nekoliko riječi. Napokon zajeca glasno tako, da joj prijateljica nije znala plače li il' se smije. Ni ona sama to ne zna. Pritisne brzojavku na grudi i klikta: »On će se vratiti!«

*

* *

Nekoliko dana kasnije mladi jedan i veseli par ide kolodvorskim drvoredom prema gradu. Jasan je listopadski dan. Kroz gusto kestenjevo granje pada zlatno sunčano svijetlo. Tihi i veseli mir razlio se svuda, kao da ne stoji svijet pod oružjem. Mlad čovjek, koji s kolodvora dolazi, osjetio je ipak malo rat, jer hoda teško, podupirajući se o štap, a druga mu je ruka na ruci žene, kao da kod nje traži oslon. Ipak mu se veselo sjaji oko i on uvjerava da ga ne boli i da će ta malenkost brzo zacijeliti. Ona privine čvršće njegovu ruku, samo da se uvjeri, da je uistinu kod nje, Napokon ga zapita: »Kako se to zbilo, Hinko?«

»O, sasvim jednostavna pripovijest! Bilo je kod Grodeka, gdje izvojevasmo krvavu pobjedu. Stauder i ja dobismo nalog, da jurišamo na šumu, u kojoj se neprijatelj ušančio. Ne daleko od šume prasne granata. Vidio sam, kako se zarinula u zemlju, a zatim je visoko razbacala, — dalje ne znam više. Kad sam se probudio bijah u ambulanci. No najzgodnije dolazi sada. Nekoliko dana kasnije došao sam u bolnicu, gdje nađoh i Staudera, koji je dobio ranu na ramenu. »Šta, ti si živ?« bijaše mu prva riječ i gledaše me gotovo uprepašten. On je čvrsto vjerovao, da sam mrtav i nije razumio, da sam si dozvolio ostati na životu. Gledao je u mene kao u sablast. Kada se toga sjetim, moram se smijati!«

Margareta šućaše. Ona je dobro znala zašto se Stauder prestrašio videći Hinka na životu. No, ona je o onom prenagljenom pismu šutjela, da, ni sama sebi nije hotjela priznati, kako joj je onda tjeskobno bilo pri duši. Ne, ta ona vjerovaše uvijek, da će se on vratiti, i sada se vratio.

Prošli su drvored. Pred sobom na trgu vide crkvu svojim vitkim tornjevima. Blaženo smiješeći pogleda svog muža i povuče ga gotskim portalom unutra. On razumije, što ona hoće, pođe s njom. Margareta pođe do žrtvenika, gdje je još pred malo dana klečala s onim strašnim pismom u ruci, koji joj se danas pričinja kao strašan san. Sada stoji kraj nje živ, naskoro bit će sasvim zdrav, pun nade u budućnost, iz očiju mu sijeva vedra hrabrost. Ona klečeći uzdigne ruke svome tješitelju, suze joj teku niz lice: »On se je vratio!«

Prevela **—ić.**

Ratne sličice.

Ančica.

Danomice sve to je blijeđa lišca i tužnija pogleda. Djetinja njezina glavica ozbiljno shvaća sadanje ratno stanje. Ta ona je često mislima na bojnome polju, kod dragog si oca. Jednog dana reče najednom: »Majčice, ja bih jako rado umrijeti!« »A kako to dijete moje?« — »Majko, nadam se, da bi me nakon kratkog vremena čistilišnih muka, moj anđeo doveo u nebo, a tada bih sa rajskih visina motrila i pratila svaki kret mog dobrog tatice na bojnome polju. Molila bih Gospodina Boga, da ga sačuva i zdrava povrati Tebi majko i mome braci.«

Majka, tronuta, zagrli milo čedo.

Majčina tuga

Sunce obasjava zadnjim svojim tracima malenu baštu, u kojoj žena jedna obrađuje zemlju i kvasi svaku grudu vrelim suzama.

Ne pitam je za bol njena srca, jer znadem zašto teku te gorke suze niz blijede joj obraze. Sinak, nada njezina, radost njena života, ostavio dom i pošao u boj.

Čula je baš danas porazne vijesti i njena duša vidi sina ranjena, ostavljena . . . Sve — sve bi žrtvovala, da može do njeg, da mu olakša možda zadnje časove.

»O da ga mogu bar samo još jednom vidjeti«, dolazila mi u susret tim riječima. »Ne plačite, tješim je, Gospodin će dati i sin vaš povratit će se, a radost bit će tim veća«. Gledala me — a taj je pogled bio tako bolan i odavao lik prave patnice. Njeno suzno lice, govorilo mi o veličini majčine ljubavi. Njeno dijete posvud je s njome, ni u snu ga ne ostavlja — ona vidi svuda njega — samo njega, nadu svoju, potporu starosti svoje.

O majke, vi pridonosite žrtve na oltar domovine drage. Dao Svemožni, da ove boli vaše ne budu uzaludne i da žrtve ove donesu sreću i spasenje miloj nam domovini Hrvatskoj! **Ivančica.**

Slomilo se srce majčino.

Po istinitom događaju u Njemačkoj.

»Ljubljeni moji u Gospodu«, govori sa propovijedaonice jedne seoske crkve starac župnik, »vremena su tužna, ocevi i sinovi pošli na bojno polje, a mnogi od njih već je u vječnosti ili na pragu njezinome. U Isusu braćo! Sveta je stvar, za koju se bore! Bez molitve,

borbe i žrtve ne dolazi se do sretnog cilja. Pomolimo se za one, koji su pali. Budite jaki i predani u volju Božju, slušajte imena njihova.«

Čita časni starac, ruke mu séu, u oku mu se cakli suza. Pod propovijedaonicom kleči žena. Četiri joj sina u ratu, a već tjedne nema od nijednog glasa. Tko će opisati strah, što steže srce majčino?

»Ivan Schweiger — mrtav!« — Ko oštar mač prođe joj kroz grudi. To je njezin Ivan, radost života njezina. Jako je i nesebično srce materinje. »Budi volja Tvoja, Gospode, ta u dolini smo suza.«

I čita dalje župnik, ime po ime. »Franjo Schweiger — mrtav!« Strese se jadna žena. Drugi sin, njezin Franjo, oslon njezin u starim danima, — mrtav i on! »Gospode, smiluj se meni, predajem se u volju Tvoju!«

Čita župnik dalje. U crkvi sve veći jecaj, sve je više udova i siročadi. »Karlo Schweiger — mrtav! — Tiho, jedva čujno ote se bolni poklik iz grudiju teško iskušane matere. »I treći — O Gospode, za Tebe, u ime Božje! Uzdrži mi najmlađeg — Hinka, da bude utjeha majci!«

Sve tiše čita župnik imena palih i ranjenih. »Hinko Schweiger — mrtav!« Ni glas, ni poklik — uzdah — i majka je u vječnosti sjedinjena sa svojim sinovima.

U boju.

Velika vojska opkoljena je od neprijatelja. Kuda se skloniti? Pukovnik zove, viče gotovo: »Djeco, hoćete li predati se — ostaviti vas ne ću? — Ili hoćete da se borimo do zadnjeg čovjeka? — Oduševljeni povici: »Borimo se!« Topovi grme, mašinske puške preko zure i čekaju: »Moliti, djeco, prije moliti!« Časkom mole. — Kako? Čuje se šum uzdaha: »Bože, Bože!« Jecanje — tišina, duboka tišina — bace svu zdvojnost — po svom pouzdanju postaju čvrsti kao željezo — usplaniti, oduševljeni. Naprijed! Naprijed u vatru! Mašinske puške zure. — Zašto ne bacaju oganj i smrt? Zar su zatajile? Ili se neprijatelj preko ukočio? Pomaže li nam Bog nadnaravnom snagom? Oni, koji su molili, prodru skroz, od 2000 hrabrih junaka samo je 200 palo pred neprijateljskom premoći.

Lako ranjen!

Na jednoj izvidnici prodre mu neprijateljsko tane kroz mladenačka prsa. Ipak on hoće naprijed — hoće da se osveti skrivenom neprijatelju. Najednom — još jedno tane — krv mu navali na usta — lagano se povlači natrag kroz tuču taneta. Prihvativši čvrsto pušku klone napokon. U bolnici pretraže mu ranu. Nekoliko rebara

slomljeno, džigerice ranjene, prsna kost probušena. Dugo gledaše hrabri ranjenik liječniku u lice. Ovaj slegnu nijemo ramenima, a oči kazivahu jasno: »Ti si izgubljen!« — »Gospodine liječniče, ispunite mi jednu molbu.« — »Što želite?« — »Molim, nemojte staviti na listinu: Teško ranjen. Pišite: Lako ranjen! Moji bi se dobri roditelji odviše rastužili, da čuju tu žalosnu vijest. Kad umrem, znati će, da više ne trpim. Njihova mi ljubav ne može pomoći, pa zašto da im brigu povećam.«

Ispunili su mu želju. U listini stajaše: Pješak S. G. lako ranjen. — Za čudo hrabri je junak ozdravio. Svaki su dan provukli cijev od gutaperke kroz prsa, a ipak u svakom je pismu pisao kući: »Ja ne osjećam bolova.« Grudi su mu urešene kolajnom. No, što ga resi više: kolajna ili ove riječi: »Ja ne osjećam bolova.« **Herma.**

Iverje.

Sabrala MARIJA HERMANN.

Tko oltare, svetost braka, ćudorednost i poštenje malo cijeni, a viče: Domovina! Domovina! — taj je patriotični licumjerac i nevaljali građanin. Ne može nitko biti valjani patriota, ako nije kreposten čovjek, koji zna svoje dužnosti, ljubi ih i nastoji da ih vrši. Patriotizam bez vjere, egoističan i divlji, nije krepost, već odurni grijeh, jer svaka ljubav donosi i žrtve. I ljubav domovine traži često žrtve, koje se samo vjerom mogu snositi. **Silvio Pellico.**

*

Žrtvu pridonijeti nije mnogo. Ali, kada je pridonesena, ostati godine i godine vedar, nikome se ne tužiti — u tom je veličina. **Grof Stolberg.**

*

Remekdjelo uzgoja stoji u tome, učiniti čovjeka sposobnim svoju slobodu pravo i plemenito upotrijebiti. **Tilman Pesch.**

*

Samo u krzmanju i plašljivom prihvaćanju leži teškoća križa. **Magdalena Sofija Barat.**

*

Snaga leži u poniznosti. **Sv. Augustin.**

*

Kriva mnijenja jesu kao i krivi novac. Kuju ga prepredeni zlikovci, a šire ga pošteni ljudi, ne znajući što rade. **De Maistre.**

*

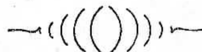
Što raste ne čini buke. **Opat Sauter O. S. B.**

Škola istine uči zdravo mišljenje, ozbiljnost volje, čistoću značaja i iskrenost srca. **P. A. Weiss O. Pr.**

*

Križ ne uništuje, on pročišćuje, a tko ga ljubavlju prihvaća, tomu donosi hrabrosti, snage, porast i napredak.

Magdalena Sofija Barat.

Iz ženskoga svijeta.

Kćerka socijaldemokratskog vođe u samostanu. Kako su čudnovati putovi Gospodnji pokazuje nam i slijedeća istinita zgoda. Vođ franceskih socijalista Jaurès ubijen je od jednoga nacijonaliste u kolovozu prošle godine, razgovarajući u jednoj pariškoj kavani s njemačkim vođem socijalista Weillom. Jaurès bio je glava internacijonalne socijal-demokracije. Na njegovom je pogrebu držao žalobni govor ministar predsjednik Viviani, isti onaj bezbožac, koji se pred nekoliko godina kao ministar u komori hvalisao, »da je utrnuo sve nebeske svjetiljke.« Tom je zgodom podsjetila Unita Cattolica, (br. 211, Fiorenca) da je Jaurèsova kćerka pošla u samostan. Jaurèes bio je, kako veli Unita Cattolica, antiklerikalac i socijalista od glave do pete. Tisuće i tisuće redovnika i redovnica moralo je poglavito njegovim sudjelovanjem ostaviti Francesku i poći u progonstvo. Sada će i njegova kći morati u progonstvo jer je postala redovnica. Germana, tako joj je ime, pričala je sama, svome ocu kako je do toga došlo, da je ona, kćerka bezbošca, našla put u samostan. »Prije tri godine, veli ona »putovala sam sa svojom prijateljicom Verdolet. Dođosmo i na jedan samotni poljski put i nađosmo tamo jedan križ, ali bez lika Isusova. Lik ležao je razbijen na zemlji. Osjetih, da se tu radi o svetogrđu. Moja se prijateljica sjedne na jedan kamen, a ja sam s mnogo truda sakupljala rasute komadiće pogrđene slike Božje. Moja mi se drugarica narugala i prosula ope sabrane komadiće. Nijesam doduše imala snage, da i jednom samo riječju prigovorim, ali slika pogrđenog i razbijenog Boga ostala je kao neko jasno svijetlo u mojoj duši.

Svuda me je pratila uspomena na tu sliku. Molila sam Boga, dragi oče, da mi dade da nešto trpim zato, da i ti njega upoznaš i uzljubiš kao i ja sada.«

Jaurès je šutio na to pričanje i pustio kćerku da ode. — Čudno li je moralo biti vidjeti na pariškome groblju, kako se kraj ljesa socijaldemokratskog vođe njegova kći u odijelu protjeranih redovnica baca na koljena i moli.

„Samo po ženskomu pravu glasa“ bit će u buduće moguće spriječiti ratove. Ta je mudrost izrečena na prvome internacijonalnome ženskome kongresu u Haagu, koji se obržavao 27. travnja o. g. u tamošnjem zoološkom vrtu.

Mnogo se tamo raspravljalo o uzajamnosti svih žena ovoga svijeta, i o njihovu uzajamnom trpljenju u ovome ratu. U čovjekoljublju, humanitetu i kako se već sve te lijepe stvari zovu, i kojime se enciklika pape Leona XIII. Humanum genus obilazi, govorilo se tu oduševljeno. Ali u nijednome od kongresnih izvještaja nema ni riječi o Bogu, nema vapaja Gospodaru neba i zemlje za milosrđe u ovome ratnome metežu.

Nijesu doduše žene u Haagu u tome osamljene. Stotine sveučilišnih

profesora i učitelja raznih struka govore na razan način o miru. Govore o sponama kulture, o duševnome vodstvu puka, o bratstvu, o istini o izvorima prave čovječnosti, govori se i ovdje i ondje. Svagdje ono otmjeno društvo, koje misli i bez Boga doći na kraj. Dvojimo, da se katolici, koji takove proklamacije potpisuju, nadaju uspjehu. (Petrus Blätter br. 32).

Bilo je, kako čujemo i zagrepčanki, koje se spremale na taj kongres, ali dok su saznale, da im se mora ne u Pešti, već u Zagrebu dati dozvola za putovanje, bilo je već prekasno. »Šteta!«

Boj proti nećudorednoj modi u Franceskoj: Kardinal pariški Amette izdao je u svezi s franceskim biskupima oštro pismo proti pretjeranosti i nečednosti u ženskoj nošnji. Kardinal poziva žene, neka zabace sadanju neestetsku modu. Ovaj su poziv slijedile franceske katolikinje i udružile se u savez, koji na tisuće članova broji. Tome je savezu zadaća priređivati prosvjedne skupštine i štampom pobijati nećudorednu nošnju. Same članice saveza odijevaju se pristojno i jednostavno.

Briga za dojenčad u ratno doba. U Beču ustrojen je kuratorium za ratno kumstvo, koji ima lijepu zadaću: svu za vrijeme rata rođenu i radi rata pomoći potrebne dojenčadi staviti pod zaštitu cijeloga naroda. Onaj, koji preuzme ratno kumstvo, obvezuje se mjesečno plaćati stanovitu svotu, da materi i djetetu za vrijeme rata osigura opskrbu i njegu. Veliko ratno kumstvo stoji 24 krune, a malo 12 K. U prvome redu mora se materi osigurati da dijete u povoljnim prilikama rodi, njeguje i sama doji. Podpredsjednica kuratoriuma je i u kat. svijetu poznata grofica Walterskirschen.

Kućanstvo.

Ratni popečci. Miješa $^1/_4$ litre mrvica od crnoga kruha, jedno jaje, jedna kavska žličica fino izrezanog i na masti prženog crljenca, 1 ribani sirovi ili kuhani krumpir, nešto soli, 1—2 na masti malo ispečena vrganja. Od ove smjese prave se popečci i peku na masti. Jedu se zelenom salatom ili salatom od graha.

Trešnje i višnje. Držci se na trešnjama odstrane i čvrsto napune u čaše, pa se poliju smjesom od 1 l vode i 300 grama šećera i dobro kuhaju četvrt sata kod topline od 90° Celz. Kod višanja valja uzeti nešto više šećera.

Višnje se mogu i na ovaj način ukuhati: Koštice se izvade, pa se s jednakom težinom šećera 8—10 časova na jakoj vatri, u zemljanoj posudi, kuhaju neprestano mješajući. Zatim se posuda makne s vatre i višnje u njoj tako dugo tresu dok se ohlade. Tako se one napune sokom i spreme u čaše kao i drugo voće.

Liker od višanja. Koštice se izvade i stuku u mužaru, zatim se višnje i stučene koštice metnu u zemljani lonac i naliju kognakom ili dobrom šljivovicom, onda se lonac dobro zaveže i ostavi 6 tjedana na hladnome mjestu. Zatim se na svaki kilogram uzme 20 dk. šećera. Šećer se u vodu umoći i u zemljanoj posudi na vatri kuha, pa se onda metne k višnjama, promješa i sok filtrira i napuni u boce. Liker se tek iza dva mjeseca rabi.

Jagode $^1/_2$ l mlijeka i $^1/_4$ l jagoda pomiješano daju izvrsno piće, koje nije samo hranivo, nego i čisti krv. Uzima li se to kao lijek, valja takovo mlijeko svaki dan piti. — *Čaj od jagoda.* Očišćeno i osušeno mlado lišće od jagoda daje tečan čaj, koji se rabi kod proljeva i kod nahlada. $^1/_2$ l vrele vode nalije se na lišće, kojeg se uzme toliko, koliko stane u šaku, ostavi 10 časova pokrito, zatim ocijedi. — *Sok od jagoda.* Svježe šumske jagode

metnu se u boce. Na 1 l jagoda uzme se 1/2 kg fino tučenog šećera. Boce se dobro zatvore i stave na hladno mjesto. 2 – 3 puta na dan tresu se boce, da se jagode i šećer dobro promješaju. Za neko vrijeme načini se bistar sok, koji se ocijedi i u dobro začepljenim bocama na hladnome mjestu spremi. – *Kreme od jagoda*. 1 l jagoda protisne se kroz sito. 1 l sladkog vrhnja stuče se u pjenu pomiješa sa jagodama i doda 4 dg rastopljene gelantine i 30 dg fino stučenog šećera. Kalup se hladnom vodom ispere, krem unutra stavi i metne na led da se stisne.

Zdravstvo.

Alaun (kiseli kamen kocelj) je sol, koja se sastoji iz ilovače amonijaka sumpora i drugih ruda, a rabi ili kao lijek, ili kao sredstvo, koje utišava boli, pa ne bi smio manjkati u nijednoj kući. Bol zuba lako ćemo utišati alaunom ovako: fino tučenog alauna metne se na komadić pamuka i metne u šuplji zub. Čim se alaum počne topiti popušta bol. Počne li zub opet boljeti, ponovi se postupak. Bolesno meso oko zubi valja ispirati mlakom vodom, u kojoj ima rastopljenog alauna. – Kod vratobolje, poimence lake upale, rabi s uspjehom rastopina alauna kao voda grgljaća. Na čašu vode uzima se pol zličice alauna. Alaun liječi i opekline, pa i takove gdje su nastali mjehuri. Melem za opekline priređuju se od 4 g sitno stučenog alauna 2 jaja i 2 žlice maslinovog ulja. To se namaže na platnenu krpicu, stavi na bolno mjesto i zamota pamukom. S uspjehom upotrebljava se alaun i kod rana. — Kad su rane oprane, t. j. kad je iz njih odstranjen gnoj, meću se na ranu oblozi namočeni u rastopinu alauna, koji djeluje izvrsno jer alaun steže suši i iscjeluje. Budući alaun steže, to rabi za zaustavljanje krvi iz ozleda i rana, koje nijesu teže naravi. Stare mekane platnene krpe namoče se u rastopinu alauna, i stave na krvareću ranu, pa dobro omotaju.

Ljekovitost jagodastog voća. Maline, kupine, jagode, ribiz, ogrozd, murve, borovnice i brusnice, jesu najpoznatije vrsti jagodastog voća. Uživanje jagodastog voća vrlo je zdravo. Ribizi i ogrozi sadržavaju mnogo vapna i fosfora, pa nijesu samo hranivi već i jačaju kosti. Jagode radi svoje sadržine željeza ne mogu se dosta preporučiti slabokrvnima. Sok crnih ribiza liječi reumatizam i kostobolju, a vino od borovnica liječi bolesti crijeva. – *Sok od crnih ribiza.* Zrele ali ne prezrele ribize valja zgnječiti i istisnuti. Sok valja pustiti nekoliko dana da provrije. Jednoj litri soka dodaje se 50 – 100 dkg sladora. Iza kratkotrajnog kuhanja i skidanja pjene valja još vrući sok ulijati u ugrijane boce. – *Vino od borovnica.* Na 2 l jagoda uzme se 1 l vode i kuha pola sata. Onda se procijedi sok i kuha još pola sata sa 1 kg šećera. Ohlađen sok nalije se u boce, dobro začepi i spremi na hladnome mjestu. Ovo je najbolji lijek proti proljevu, te se preporuča više od onoga u ljekarni kupljenoga.

Književnost.

Ratni zvuci. O. Nedjelko V. Dugonjić, Treće izdanje 1915. Cijena 50 fil. – Preporučamo najtoplije.

NAŠ PRILOG.

Ovome broju priložena je sličica bl. Magdalene Sofije Barat sa devetnicom presv. Srcu Isusovu. U prošlome godištu donijeli smo kratak životopis ove velike žene, osnovateljice reda Presv. Srca (Sacrè Coeur). Na zemlji širila je slavu Presv. Srca, koju diljem kugle zemaljske i danas još širi njezin red. Ima mnogo primjera, koji nam pokazuju kako je moćan zagovor njezin kod Presv. Srca. I ovom sličicom želi jedna naša odlična pretplatnica da bl. Magdaleni Sofiji Barat iskaže svoju zahvalnost.

ZA VJERU I DOM

LIST NAMIJENJEN KATOLIČKOMU ŽENSKOM OBRAZOVANOM SVIJETU.

BR. 7. i 8. ZAGREB, 1. RUJNA 1915. GOD. VIII.

Hrvatske žene i rat.

Godina je dana prošla, otkad je bojna zaječila truba, i kao što cio niz evropskih naroda, tako je i hrvatski narod razdvojila. Muževi odoše na bojne poljane, a žene ostadoše na tužnim domovima. Kao što je rat promijenio zvanje muškarcima, nužno su nastale neke promjene u životu žena. U vatri, koja gori diljem Evrope, kuša se naša vrijednost.

Promotrimo sadašnji život najvećeg broja Hrvatica, a to su seljakinje. Prije rata naša je seljačka žena bila ponajviše kod ognjišta, bavila se uzgojem djece i prigotavlanjem odijela. Na polju radila je tek najlaglje radnje, tek gdje-gdje primila se motike. Pogledamo li sada na naša plodna polja, možemo kazati, da su zalijana znojem i suzama naših žena. U proljeće mogla se je vidjeti seljakinja, gdje upravlja plugom, kopa, sije itd. Koliko saznajemo iz dnevnih vijesti, naša se seljačka žena s ono malo muškaraca i s djecom snašla, pak je većina poljskih radnja obavljena kao i prije, a poticanjem je oblasti obrađeno i više zemljišta, nego inače. Ovo djelo žena vrijedi veoma mnogo!

Još je jedna druga prilika promijenila život naše seljakinje. Prije rata gospodario je svekolikim imetkom muž, a žena nije imala prilike, da išto većom svotom raspolaže. Drukčije je bilo tek u Primorju i otocima, gdje od vajkada muški zarađuju kruh daleko od doma, te šalju ženi svoju zaslužbu. Naše su Primorke i otočanke od uvijek, pa i sada veoma štedljive. — Sasvim je drukčije u ostalim krajevima hrvatskim. Najednoč u mnogim je obiteljima morala žena da primi gospodarstvo u ruke, te upravlja imutkom i onim svotama, što ih ranama svojim zarađuje muž. Priznati nam je, da se u mnogo slučajeva pokazala sva duševna bijeda naših ženskinja. Već samo čuvstvo poštovanja prema cijeni, kojom se zarađuje taj

novac, moralo bi prinukati ženu, da taj novac upotrebi za stvari zaista potrebne.

To su teške rane na našem narodnom tijelu, koje nam glasno govore, da je malo, veoma malo urađeno za uzgoj naših seljakinja. Taj rad pripada svećenstvu, učiteljstvu, pa i ostaloj inteligenciji, u prvom pak redu inteligentnim ženama. Gdje se je prije rata u tom smislu što uradilo, tamo su se u ovo vrijeme ponovili prizori iz prvih kršćanskih vremena. Žene su se prihvaćale poljskog oruđa uz poklik: »Bogu za ljubav!« Za teških i dugih zimskih večeri sjećala se mati s djecom i starcima naših ratnika u razgovoru, a onda se nizale molitve za pobjedu i mir. Meka hrvatska duša nije mogla, a da se u tako velikim i odlučnim vremenima ne očituje u pjesmi, pak je hrvatska žena salila svoja bolna čuvstva u narodne deseterce. Te su pjesme pune religijoznih misli. Dobrotu i samozataju hrvatske majke kazuju također brojne dragovoljačke čete. Tko da se ne divi majci, koja je krvarećim od bola srcem dopustila, da joj dijete ide na bojište.

U nekoliko smo poteza ocrtali hrvatsku seljakinju za vrijeme rata. A sada koju o građanki! Njezin se život nije tako promijenio, kao u seljakinje Mnoga su se kućanstva stegnula. Tamo, gdje je to zaista bilo potrebno, razumljivo je i dobro; tamo, gdje se ne osjećaju veći udarci, bilo je zlo. Gospođe stadoše otpuštati sluškinje, koje se u ovim teškim vremenima nađoše, tako reći, na ulici.

Živo su mi pred očima nepregledne čete vojnika , koji su lani u to doba odlazili na ratište. Bili su svi okićeni cvijećem, kojima ih obasuše Zagrepčanke. Za malo dođoše i prvi ranjenici, a one ih dočekaše i opet cvijećem i svime, što srce može da poželi i čega smo još onda u obilju imali. Bezbroj se djevojaka onda prijavilo za njegu ranjenih i bolesnih. Da li je to bila ona prava kći Isusova, kršćanska ljubav? Nije, jer anđeli kršćanske ljubavi ne smiju da kažu: »Ja hoću da poslužujem samo časnike, — taj posao nije za damu« itd. Od tog velikog broja ustrajalo je, osim redovnica, tek malen dio. Nešto ih ode radi malodušnosti i nekršćanskog shvaćanja, druge se opet nije znalo ili moglo dovoljno uposliti radi neznanja njihova u samaritanskoj službi. — Žalosno iskustvo! U njegu bolesnika morala bi da se razumije svaka žena. To je njezina struka, njezino polje. — One, što ostadoše jesu vjerne, strpljive i požrtvovne. Mnoge se od njih ne brinu tek za tijelo, već i za dušu, pak je poticanjem žena mnogo vojnika primilo svete sakramente. O jednoj sam čitala, da se dala na poučavanje analfabeta, a dao Bog, da ta vrijedna duša nađe nasljednica. Takva djela ljubavi nagrađuje Bog, a ne će ga zaboraviti niti vojničko srce

Treba da spomenemo također naše školske djevojčice, koje

sa svojim učiteljicama uradiše mnogo za zimsku opremu vojnika. Male su s velikim razumijevanjem žrtvovale mnogo slobodnih časova uz dosta naporan rad, a učiteljice su do kasnog doba noću počinjale i svršavale dječje radnje. Na poticaj su oblasti učiteljice s djecom sudjelovale također u drugim nekim pothvatima za opskrbu naše vojske.

Kad se je pokazalo, da će rat duže potrajati, pa se radi zatvorenja granica moralo da štedi s hranom, nastadoše u našoj građanskoj kuhinji mnoge promjene. Kruta je nevolja prisilila naše kućanice, da štedljivo gospodare s hranom. O kakovom znanstvenom razumijevanju u pravu hranivost raznih jela ne može se nažalost da govori kod najvećeg dijela naših kućanica. Tu i tamo osvanuo je recept za kakvo »ratno jelo«, no kakvog sistematskog poučavanja, mislim, nije bilo. — Kod nabavljanja hrane dolaze naše građanke u doticaj sa seljankom. Dogodilo se, da je jedna prodavačica zatražila nešto više, nego što maksimalne cijene onog dana određuju. Bilo je dama, po čijoj se vanjštini moglo što bolje očekivati, nego ono psovanje, kojim časti svoju sestru u seljačkom odijelu. — Druge opet, bez ikakva razumijevanja za opće dobro, počeše plaćati skuplje negoli je određeno, pa tako samo dopriniješe, da su nastale ove cijene, kojima će se diviti potomstvo. Ni govora o kakvoj zajedničkoj akciji.

Jedan odraz ženskog čuvstvovanja je odijelo. U početku izgledalo je, da će se u tom pogledu štedjeti, no pogledamo li sada na naša šetališta, vidjet ćemo da o štedljivosti ni govora nema. Najfinije tkanine u bogatim naborima lepršaju na našim građankama. Sadašnja moda daje mašti slobodan polet, pa ni zveket oružja nije mogao nit najmanje da obuzda smisao naših žena za moderno odijevanje.

U Zagrebu nastade pokret, da se u građanske krugove uvede naša divna narodna nošnja, pa viđamo na narodnu skrojenih odijela, i narodnim uzorcima urešenih toaleta. Ideja je svakako dobra: narodni je kroj stalan, tkanina trajna, a o ljepoti ne treba tek riječi trošiti

Dok se u tom pogledu nastoji, da se približimo narodu, moramo da bolnim srcem slušamo, kako naše žene vrijeđaju svoj jezik upotrebljavajući, gdje nije potrebno tuđi: banovinke njemački, Istranke i Dalmatinke talijanski. Uistinu prežalosno!

U nekoliko smo crta opisali hrvatsku ženu iz sela i grada u vrijeme ovog rata. Njegov je užasan plamen rasvijetlio i na vidjelo iznio njezine dobre i zle strane. Ako promislimo, da će uslijed rata mnogo gospodarstvo ostati u ženskim rukama, a možda će se osjetiti razlika u broju među muškarcima i ženskima, tada ćemo uvi-

djeti, da je sreća Hrvatske više no ikada u rukama Hrvatica. Žensko će se pitanje iza rata jače istaknuti, — u to treba da se već sada zamislimo.

Marija Blazina.

Duh ovoga svijeta.

U 5. i 6. broju ovoga lista ima jedan članak pod napisom: »Duh ovoga svijeta«. I ako nijesam pisao toga članka, hoću da ga komentiram, to više, što sam čuo, da se našlo katolikinja, koje su tome članku prigovarale. Već samo prigovaranje članku dokazuje, kako je on i te kako opravdan i savremen. Koji god pametan i trijezan čovjek pročita onaj članak, morat će priznati, da sve ono stoji, što se u tome članku veli. Čemu dakle prigovaranje, pa od katolikinja?! Ili se možda koja od katolikinja ćuti pogođena onim članком?!

Pomenuti članak upozoruje katolike na pogibao, koja im prijeti od duha ovoga svijeta, koji danas nije bolji od onoga u stara vremena, kada su Isus i njegovi sljedbenici odvraćali ljude od tog duha.

Da duh današnjega svijeta nije nimalo bolji, očito je svakome. Čitave su knjige napisane, kako se današnji duh svijeta sve više odvraća od istine, a navraća u kolotečine stare poganštine: kulta materije, koji se kult osobito očituje u materiji ljudskog tijela, u putenosti. Ako je taj duh pogibeljan i za katolike, ne će nitko poreći. Prema tome ide velika hvala i zasluga one ljude, koji upozoravaju na tu pogibao. Ali se ispunja ona: tko istinu gudi, gudalom ga po prstima biju! Tako se dogodilo i velikome apolegeti Albertu M. Weissu, koji je godine i godine u Njemačkoj crtao duh ovoga svijeta, liberalizam, te molio i zaklinjao katolike, neka bi se čuvali od tog duha. Ali da! Mnogi katolici napadali su čuvara duha Crkve pogrdnim imenima, i to žešće, negoli iste protivnike vjere. I došlo je ono, što je naprijed kazivao Weiss, da je duh ovoga svijeta mnoge katolike smotao tako, da nijesu znali razlikovati duhove: dobro od zla, istinu od bludnje!

Konačno je taj duh kao modernizam bio autoritativno osuđen enciklikom Pija X., i ujedno katolicima očinskom zapoviiedi naloženo, da bježe od tog duha.

No kako je duh ovoga svijeta duh negacije, a ta je relativno beskonačna, pojavljivat će se opet duh svijeta u drugačijim formama, samo da opsjeni ljude i lakše ih privuče u svoje vrzino kolo. Prema tome uvijek će nam prijetiti pogibao od ovoga svijeta, sutra možda više nego danas. Doslijedno valjat će uvijek upozorivati na

tu pogibao; ujedno podavajući sredstva, da se od te pogibli očuvamo. Takvo je sredstvo iznošenje misli, načela duha Kristova, duha Crkve katoličke, duha svetih otaca i drugih ljudi, prožetih duhom Kristovim.

Bilo bi vrlo zanimljivo kao i nužno, da se naše katoličko novinstvo više time bavi. A čemu i jest katoličko novinstvo, nego da pobija i suzbija duh ovoga svijeta, a zastupa i širi duh Kristov! Ja pomislim, da nijedan list katolički ne će moći ustvrditi, da u tome pogledu dosta čini. A ima pak listova naših, koji u tome smjeru malo, vrlo malo čine! Materijal pak, koji nam danomice podaje duh ovoga svijeta, tako je ogroman, da bi svaki katolički list imao dosta toga za rovaš; svaki list dakako onako, kako to odgovara njegovu smjeru i njegovoj čitalačkoj publici.

Istina, sada, u ovo ratno vrijeme, ne da se ta stvar onako izvoditi, kako bi se dala u mirna vremena. Ali kad protivnici vjere i Crkve i u ova ratna vremena šire nazore duha ovoga svijeta, morali bismo i mi tako suzbijati takove nazore, tako i širiti načela Crkve Kristove.

Svaki od nas lako se može uvjeriti, kako naopaki listovi i novine dišu svakim svojim retkom duhom ovoga svijeta, dok se, na žalost, ne može reći, da katolički listovi i novine u svem odišu duhom Kristovim. Koja odgovornost nas čeka pred Bogom!

Zašto je tako?

Ponajprije zato, jer su redovito zli ljudi od vajkada ulagali više svoje energije u zlo, nego li obično dobri u dobro. Sam božanski Spasitelj rekao je, kako su sinovi ovoga svijeta mudriji od sinova svijetla. Sinovi naime ovoga svijeta jesu zli ljudi, koji više naprežu svoje sile, da raširé carstvo vražje, nego li naprežu svoje sile sinovi svijetla — dobri ljudi, da raširé carstvo Božje.

Pored toga općenitog razloga možda bi se u nas mogao naći još koji posebni razlog?

Međutim možda za nas imade premalo duha Kristova?! Možda mi mislimo, da smo zadojeni duhom Kristovim, a naše mišljenje, htijenje odaje duh ovoga svijeta.

Tu treba temeljitog ispitivanja, pretresanja pojava naše duše, da li se one zbivaju prema znakovima duha Kristova! Takovo ispitivanje je svakomu od nas nuždno, kako za privatni, tako za javni život, ne ćemo li, da se nađemo najedamput tamo, gdje nema Krista i Njegove Crkve. Iz svega toga slijedi, da nam je svaki članak, svaka rečenica, svaka riječ dobro došla, koja nas upoznaje ne samo sa duhom Kristovim, da njime odišemo, već i sa duhom ovoga svijeta, da uzmognemo srećno izbjeći njegovim zamamnim zasjedama.

Na koncu izričem želju, neka bi se u ovome listu, namijenjenom ženama, našlo što više žena, koje bi iznosile kobne pojave duha ovoga svijeta na polju ženskog življenja i djelovanja. Protiv tih pojava neka bi također objelodanjivale pouke i naputke, kako bi se uspješno suzbijao opaki taj duh! **Bogoljub Strižić.**

Kap jedina . . .

Na zemlju pade ko rosa čista,
Ko dragulj sjajna,
Ko biser bajna,
Ko kristal glatka,
Ko nada slatka,
Ko radost bijela,
Ko ljubav vrela,
Ko žere žar,
Ko sunca jar!
Sve slilo se ko voden slap,
U jednu tu kap . . .
Njen mirluh bajni k nebu se diže,
Njen mirluh rajni na nebo stiže.
A s neba sjajna po tajnoj stazi,
Anđelak mali na zemlju slazi,
I biser čistu kapljicu kupi,
I Višnjem nosi u zlatnoj kupi:
Ko alem sam,
Ko vatre plam,
Ko ljubavi dar
Ko srca žar — — —
Tu kap čistu i jedinu,
Što se diže u visinu,
Tu vrelu suzu materinu!

M. Horvat.

Tko istinu pošteno traži, i bez straha ispovijeda, što po važnim razlozima misli da za istinu držati može, neka bude spreman, da će ga stići sudbina Ismaelova, svačija će ruka biti protiv njega, a njegova protiv svakoga. **Paul de Lagarde.**

Savremeno iz drevne prošlosti.

M. H. K.

Nikada se nije toliko pisalo o ženskom pitanju kao u novije i najnovije doba, ali da već i stari zavjet u Bibliji govori u neku ruku o ženskom pitanju lijepo je prikazao biskup Dr. Faulhaber u knjizi »Charakterbilder der biblischen Frauenwelt«. Kao što je Fénélon u svojoj knjizi »O uzgoju djevojaka« upozorio na pedagoški sadržaj Biblije, umni speierski biskup crtajući žene Staroga Zavjeta pokazuje nam pravni, socijalni i ćudoredni položaj njihov, navodeći rečenice Biblije, koje se na pomenuta pitanja odnose. Smisao tih rečenica tako je dubok i snažan, pa će zanimati one, koji prate savremeno žensko pitanje. Ovdje ću se osvrnuti samo na ono poglavje, koje govori o ćudorednom položaju žene staroga zavjeta.

Ćudoredni zakon Biblije, kojemu je temelj deset zapovijedi danih na Sinaju, a kruna govor Spasiteljev na gori, ne pozna d v o s t r u k i m o r a l, on obvezuje jednako i muškarca i ženu. Tvrdnja Bebelova i nekih drugih, da su deset zapovijedi Staroga Zavjeta upravljene samo muškarcima, lomi se već o četvrtoj zapovijedi: »Poštuj oca i mater«, koja jednakim Božanskim biljegom označuje i autoritet matere, kao i autoritet oca.

Promatramo li ženu s ćudorednog gledišta, vidimo uvijek oštre opreke. Biblička nam povijest ove opreke živnim slikama prikazuje, a često i živim bojama crta:
»Vrijedna je žena kruna svoga muža,
Nevaljala pak jest trulež kostiju svih njegovih uda.« (Reč. 12, 4).

U istoj knjizi rečenica, koja zove kreposnu ženu krunom svoga muža, darom Gospodnjim (19, 14) neporedljivim biserom (3, 10), veli se o nevaljaloj ženi, da je udica za zlo (2, 16—18), nevrijeme, od kojega ne štiti nikakav zid (21, 9; 25, 24), izrod zlobe (25, 17—19). U knjizi Ben Sirah čitamo sedam kletava na zlu ženu, a uporedo tome sedam blagoslova dobroj ženi. Svojom ćudorednom slabošću prouzrokuje zla žena mnoge nevolje na svijetu, »njezin je jezik kao šiba i ujed skorpiona«, a dobra je žena:

»Sunce, koje svijetu izlazi na Božjem nebu,
Sjajna svjetiljka na svetom svjetioniku,
Zlatan stup na srebrnom podnožju.«

Prva krepost, bez koje se ni jednoj ženi u Bibliji ne daje ruža kreposti ćudoredne veličine, jest ljubav za tihi obiteljski život. Pjesnika 127. psalma oduševilo je promatranje života pobožne i radine domaćice za ovakovu hvalu, koju veli njezinome mužu: »Tvoja je žena kao plodna loza na četiri zida tvoje kuće.« Loza je nelijepe vanjštine, a ipak je najplemenitija kulturna biljka. Žena u tom psalmu kao živa plemenita loza svoju kuću pretvara u vino-

grad pun plodova kućnoga blagoslova i ne zadovoljava se time, da bude samo ukrasni cvijet za salon. Prava pak poredba ove slike psalma leži u tome, da ženi po Bibliji dozrijevaju blagoslovni plodovi u ograđenom vinogradu, t. j. u njezinu domu, a da ne bude kao divlja ruža, koja svoju ružičastu haljinu pokazuje na cesti. Uopće nalaze proroci rješenje ženskoga pitanja po ovim mislima: Veliko je i krasno težiti za krepošću, žena služi kreposti najbolje u svom tihom obiteljskom radu. — Nije li to savremena misao? Kakova je žena, takova je porodica, kakove porodice, takav narod. Porodica je stanica velikoga tijela države, ako stanica nije zdrava, nije ni tijelo zdravo.

Sasvim je oprečna ovoj idili kućnoga blagoslova u 127. psalmu govornički snažna prodika velikoga klasika 8. stoljeća Isajije proroka emancipiranim i taštim ženama Jerusalema. Ovaj je govor kulturno historički vrlo dragocjen dokumenat ćudorednoga života onoga vremena. Cudoredna vrijednost žene uvijek je mjerilo za ćudorednu čast jednoga naroda. Po istočnjačkome običaju smjela je pristojna žena samo od prijeke potrebe i onda zaogrnuta koprenom izaći na ulicu, ali žene residencije slomile su sve veze dobrih običaja i »uzdignute glave drzovito namigivale očima«, oholo stupale naokolo. Oštrim riječima žigoše prorok afektirano, nenaravno vladanje sionske modne lutke. Njezin je hod umjetno graciozan, kao da ga je kod kuće pred zrcalom proučavala. Duljinu koračaja označuju lančići, kojima su spojene noge, a zveketahu kao ostruge u konjanika. Cijeli tovar nakita i beskorisnih stvari nosi na sebi kod šetnje. Ne manje od 21. modnu stvar nabraja prezirno prorok i veli: »Tako govori Gospod: Zato, jer kćeri sionske oholo, uzdignute glave i žmigajući očima stupaju, učinit će Gospod da glave sionskih žena oćelave i osramotit će ih Gospod. U onaj dan uzet će Gospod njihov nakit.

Kopče s obuće i mjesečiće, naušnice
narukvice i ukosnice, trepetljike
i sjajne pojase, stakalca
miomirisna i obore.
Prstenje, kolutiće za nos
počeonike, svečane haljine
i ogrtače i privjese i toboce
ogledala i košuljice i
oglavlja i prozirne haljine.
Umjesto mirisa bit će smrad.
Umjesto sjajnoga pojasa
pokorničko uže, umjesto
pletenica ćela, umjesto

bijelih haljina kostrijet.
I tvoji će lijepi ljudi pasti
od mača a junaci tvoji u boju.

Tako je prorok najprije jetkom ironijom a onda gromovitom prijetnjom javno žigosao žensku emancipaciju svoga vremena. Veliki proroče, povijest mode bit će ti zahvalna, što si joj pokazao što je sve rabila i kako se odijevala modna lutka prije dva i po tisućljeća, no još više ti zahvaljuje povijest ćudoređa, da si tako drastično osvijetlio razliku i vrijednost marljive domaćice i modne lutke, koja živi samo na ulici!

Debora.

Socialno-pravni položaj žene staroga Zavjeta.

Po Faulhaberu M. H. K.

Biblijske knjige ne pričaju nam samo kronologijski red događaja, one nam hoće povjesno-filozovski iz historijskih činjenica pokazati božanske misli i ćudoredni zakon, koji je tamo u živim slikama utjelovljen. Tako pokazuje knjiga sudaca, da je svaki put iskvarenost naroda bila kažnjena nesrećom po cio narod, a u slučaju obraćenja bila je Gospodu laka stvar narod iz ruke njegovih neprijatelja spasiti. Jednom spasio je Bog svoj narod po jednome ljevorukome, a evo, kako ćemo vidjeti, oslobodila je svoj narod i ruka žene, da se ne bi fizično jači muškarci uzoholili i rekli: »Evo naše ruke izvele su to djelo, naše je oružje suzbilo Kananejce.« To bi po prilici bila temeljna misao Deborine povijesti.

Izraelite počiniše zlo u očima Gospodnjevim, a za kaznu njihove ćudoredne iskvarenosti, predao ih je Gospod u ruke kananitskog kralja Jabina i njegova vojskovođe Sisare. Dvadeset teških godina ležala je željezna šaka Kananićana na šiji Izraelaca, dok nije bijeda naučila djecu Abrahamovu moliti, a ta je molitva sve bojne sile neba za spasenje puka pokrenula. Pobjeda je slomila jaram kananitski, a došla je po Debori, p o j e d n o j o d s l a b o g a s p o l a i dovršena po jednoj ženi Jaheli, da bude jasan dokaz snage Gospodnje.

»U ono vrijeme«, sredinom 13. stoljeća, »življaše jedna proročica Debora, žena Lapidotova, koja bijaše sudinja puku. Svoje uredovne dane držaše pod jednom paomom, koja je po njoj dobila ime, među Ramom i Bethelom u efraimskom gorju. Izraelci iđahu k njoj, da im u njihovim pravdama sudi.« (4, 4—5). Debora — to ime znači »pčela« — bijaše proročica i sudinja. Osim Debore bilježi nam stari

zavjet i drugih žena s proročkim darom, kao Mirjam, Hulda i Noadia, ali druga sudinja nije u Bibliji poznata. Po načinu, kojim nam sv. Pismo klasičnom jednostavnošću označuje Deboru kao sudinju, naslućujemo, da je njezinu sudačku djelatnost prosvjetljivalo proročko nadnaravno svijetlo, ne možemo dakle tu djelatnost shvaćati kao naravnu pravnu znanost ili praksu. Pod jednom paomom, koju se već iz daleka vidjelo, a puk ju prozvao Deborina paoma, sudila je sud Debora. S bliza i daleka dolazili bi k njoj, kao božanskome proroštvu, da im u pravdama sudi, i u važnim stvarima savjet daje. Tko će dvojiti, da je ova žena, čije su oči gledale osnove Vječnoga, svoje sudačko zvanje spajala s religioznom misijom u svome narodu prorokâ? Pentateuh, knjiga, koja je učila o vjeri, bijaše ujedno i Tora, t. j. knjiga zakona za javni i privatni život.

Pored ove mirovne misije pod paomom, imala je Debora da izvojšti i kao sudinja na bojnome polju svome potlačenome narodu pravo. Svi su muževi u ono vrijeme izgubili glavu, pa u nijemoj rezignaciji prignuli glavu pod jarmom Kananićana, samo ona, žena, svijesna svoje misije dane joj s neba, osjećala se dosta jakom, da organizira ratove za slobodu, i da pozove muževe svoga naroda pod oružje za sveti boj proti kananitskom silniku. »Ona posla k Baraku, da ga k njoj dovedu i reče mu: Gospod, Bog Izraelov, zapovijeda ti: Podigni se i povedi vojsku na goru Tabor i uzmi 10.000 ljudi iz koljena Neftali i Zabulon sobom, i ja ću ti dovesti na potok Kison Sisaru, vojskovođu Jabinova, njegova kola i njegovu vojsku i predat ću je u tvoju vlast. Tada joj reče Barak: Ako ti sa mnom ideš, idem i ja; ne ideš li ti sa mnom, ne idem ni ja.« (4, 6—8).

Borbom proti Kananićanima nadvladano je poganstvo i izvojštena potpunoma od Boga praocima obećana zemlja. Rat proti Kananićanima bio je vjerski rat i imao se kao i kasnije križarske vojne s istim oružjem, pouzdanjem u Boga, i geslom »Bog hoće« voditi. Debora je izraelskome vojskovođi svečano predala nalog Gospoda nad vojskama: »Gospod, Bog Izraelov zapovjeda it.« Barak, to znači »strijela«, nije baš pravom nosio svoje ime. Njegovo je pouzdanje bilo vrlo mlitavo, on joj uzvratio sa »ali« i »ako«. »Ako ti sa mnom ideš idem, ne ideš li ti ne idem ni ja«. Ugled je proročice bio tako velik u narodu, da od njezine blizine kao od kakove škrinje zavjeta očekuje spasenje i pobjedu. On zaboravlja, da su po čvrstoj vjeri bez »ako« i »ali« pali, kao kuće od karata, zidovi nepredobive tvrđave Jeriha i da Gospod može i protiva nadmoći Kananićana poslati legije anđela.

Za kaznu svoje mlitavosti i svog malodušja, jer bez proročice nije hotio poći u boj, morao je lovorovu granu slave predati jednoj

ženi. »Dobro, odvrati mu Debora, poći ću s tobom, ali se pobjeda ne će pripisati tvojemu imenu; Sisara bit će predan u ruke jedne žene (Jahele)«. Kao paoma nadvisuje pouzdanje Deborino svoju okolinu.

Bojno polje ove odlučne bitke protezalo se širokom nizinom između gore Tabora i potoka Kisona, dakle staro bojno polje u povijesti Kanaana. Galilejskome moru na jugozapadu diže se gora Tabor, samotni gorski čunj, sličan bojnome šatoru Gospoda nad vojskama od onoga dana, pa do preobraženja Kristova, kao ratni spomenik Deborine vjere. Izraelska se vojska utaborila na južnom obronku Tabora, a kananitske čete postavile se u dolini Esdrelon, frontom prema Taboru, potokom Kisonom u zaleđu. »Kada je Sisari dojavljeno, da je Barak sa svojom četom na gori Taboru, sakupi on 900 bojnih kola, i svu svoju vojsku od Haroseta do potoka Kisona«.

Uvijek vidimo Deboru, tu Božju poslanicu, kao pokretnu silu cijeloga pothvata. Znak za navalu nije dao Barak, već ona. »I Debora reče Baraku: Diži se, jer to je dan, u koji će Gospod Sisaru predati u tvoju vlast. Vidi, on sam ide pred tobom.« Na Deborinoj vjeri porasla je i vjera Barakova i njegovih vojnika. Taj je uspjeh za junakinju vjere baš tako velika slava, kao pobjeda na bojnome polju. I njezina je vjera bila nagrađena. Gospod sam, Bog Izraelov, vojevao je s njima. Olujom ili nekom prirodnom katastrofom prouzročio je strašan strah u neprijateljskim redovima. »Tada posla Gospod zbunjenost na Sisaru, njegova kola i cijelu vojsku . . . dok nije Sisara skočio s kola i pobjegao.« Ratna kola, koja su onda bila užas, kao n. pr. danas mužari od 42 cm., bombe, granate ili slično, bijahu od željeza, na njima pričvršćene kose. 900 takovih kola imalo je po čovječjem sudu pokositi redove Izraelaca kao travu na livadi. Ali baš ta ogromna množina kola, tako rekući starinsko topništvo, bilo je samim Kananićanima na propast. Bog voli Goliata i Holoferna tući vlastitim mačem. Konji se od tutnja gromova uplašiše, silna kola zakrčila si u neredu sama put, jedna se zakvačila o druga, zagrezla u blatu, ili u divljem bijegu trčala u nabujali Kison. I Sisarina kola dospješe u sveopći metež, on skoči s njih, da se bijegom spasi. Zapovjednik od 900 ratnih kola bježi pješke, — nebo se opet jednom našalilo s moćima zemaljskim. Boj na Taboru imao se dovršiti u šatoru jedne žene.

»U bijegu dođe Sisara k šatoru Jahele, žene Kenićana Hebera.« Pređi Jahelini bijahu pogani, ali vidjevši čuda Izraelaca u njihovoj povijesti, obratiše se Bogu Izraelaca i priključe se koljenu Judinu, prakoljenu Mesije. U tome kao da je jutarnji pozdrav Spasitelja poganskim narodima. Kenićani su ostavili svoje plodne posjede kraj

Jeriha i podigli šatore svoje u poluđivljem kraju u susjedstvu Judinu. Njima je viersko shvaćanje više vrijedilo od gospodarskih probitaka. Obitelj se Jahelina kasnije iz pokrajine Judine preselila prema sjeveru i podigla svoje šatore, u doba ovoga događaja, na pašnjacima koljena Neftalina. Heber, njezin muž, bio je dakle u prijateljstvu s Izraelcima, ali nije sudjelovao u ratu proti Kananićanima. Time nam biva jasno, zašto je Sisara u bijegu potražio šator jednoga nomada, smatrao ga neutralnim zemljištem, i povjerljivo prihvatio Jehelin poziv, da u njezinu šatoru malo počine. Tišina ovoga šatora i ruka jedne žene postala mu opasnija od buke rata i oružja od 10.000 muževa.

Biblija nam taj događaj crta slikovito, dramatski, a pomalo i ironički. »On stupi u njezin šator, a ona ga pokrije pokrivalom.« Sisara se htio sakriti u kut, da ga ne nađu vojnici Barakovi. Domala nadvlada žeđa strah za njegov junački život. On pruži glavu ispod pokrivala i reče Jaheli: »Žeđ me mori, daj mi vode.« Ona mu pruži bolje okrepe od vode, dade mu mlijeka i pokrije ga opet. Junak pod mekanim pokrivalom bojao se još uvijek za svoj život. Pruži još jednom glavu van, »i govoraše joj: Stavi se na ulaz šatora, i ako jedan dođe i pita: Je li tko unutra, reci: »Ne, nema nikoga.« Uvjeren da Jahela stoji na straži, umiri se Sisara i duboko usne. Ili ga je svladao umor, ili omamilo devino kiselo mlijeko. San postao je za nj brat smrti. Jahela stojeći na straži, mišljaše možda na svoje pređe, koji su pošli za Izraelcima i zadali im vjeru. I sine u njoj, kćeri onih otaca, misao da puk izraelski oslobodi od najpogibeljnijega neprijatelja. Njezine su ruke bile naučene baratati kladivcem i čavlima, jer su nomadske žene morale razapinjati šatore i kolcima na zemlju pričvrstiti. »I tako uze ona«, piše u Bibliji, »šatorski kolac, prihvati kladivac, pođe tiho do njega, stavi mu kolac na sljepočicu i probije mu ga kroz glavu u zemlju.«

Međutim našao je Barak trag bježećeg Sisare i slijedio ga do Jahelina šatora. »Tada stupi Jahela iz šatora i reče mu: Dođi, pokazat ću ti muža, kojega tražiš. I kad stupi unutra, vidje lešinu Sisarinu na zemlji, glavu probitu kolcem.« Tako je za poniženje malovjernoga Baraka, Jahela, jedna žena dovršila ono, što je Debora, jedna žena, počela. Ali ni žene ne smiju krnjiti slavu Boga, zato završuje Biblija svoju povijest slavom Gospoda: »Tako zbaci Bog u onaj dan Jabina, kralja kananitskoga.«

Sudeći po našim ćudorednim pojmovima bilo je djelo Jahelino neplemenito, lukavo, podmuklo, umorstvo iz potaje, a po istočnjačkim pojmovima u nebo vapijući grijeh proti gostoprimstvu. No mi ne smijemo ćudorednu savjest predkršćanskih stoljeća mjeriti o ćudorednu nauku Evanđelja, a pogotovo pak ne smijemo događaje onoga, ćudoredno-surovoga vremena mjeriti mjerilom Spasiteljeve besjede na gori. Jahela je subjektivno u dobroj vjeri radila i svoj čin smatrala opravdanom ratnom lukavošću, objektivno se ogriješila o ćudoredni red. Pjesme njezina naroda slave je kao narodnu junakinju, ali kao ćudoredno idealno junaštvo, ne mogu se pojedine prilike njezina djela opravdati.

Debora ostaje u našim očima junakinja žarkoga domoljublja, djevica orleanska staroga zavjeta, koja je svijesna svoje Božanske misije, dovela svoj narod do pobjede, »Majka Izraela«, koja je svoj narod privela k slobodi i nacionalnome životu; organizatorni talenat rijetke energije, kao pjesnikinja, biblijska Sapho, jedna od najvećih žena svjetske povijesti.

Kako da se odijevamo.

MARIJA MAROŠEVIĆ.

Prava ljepota i vrijednost ženske duše utisnuta je u njenom licu. Lice je otvorena knjiga, u koju je duša ubilježila svoje znakove, iz kojih osobitim svijetlom prosijeva. Tu ćeš čitati nesamo naravne darove i naobrazbu, nego još više pravu duševnu plemenštinu i veličinu, što finim, nevidljivim dlijetom izvajahu licu onaj izražaj, koji ulijeva počitanje svima, koji ga susreću. Još više slila se duša u oko, ono je najvjernije zrcalo nesamo tijela, nego i duše. Ostalo tijelo i tjelesni oblici ne izrazuju duševne osebujnosti pojedine osobe. Poradi toga i pokriva svaka umna i plemenita ženskinja svoje tijelo, dok lice, kao izražaj više čovječje vrijednosti, sliku svoje duše ostavlja otkriveno.

Plemenite i umne ženskinje držajhu se toga kroz vijekove, ali XX. vijek kao da je na to zaboravio, pa ističe cijelo tijelo i pokazuje tako ropstvo duha i gospodstvo materije, i to je plod sadanje materijalne kulture.

Velik dio našega ženskog svijeta, koji voli, da ga se drži inteligentnijim i odličnijim od drugih, prilagodio se modi, koja rasotkriva i ističe tijelo i leti za njom slijepo, kao da bi inače izgubio od svoje vrijednosti i ne bi bio savremen. Jedna ne će da zaostane za drugom. Majmunisanje eto, i ljudski obzir, kome je uzrokom taština, razlog je, da je tim ženskim svijetom ovladala nelijepa današnja moda. Da je u njih prave inteligencije, ne bi se dale tako ništavim »razlogom« zavesti, jer ti i takovi razlozi mogu vrijediti samo ondje, gdje nema prave duševne naobrazbe. Prava naobražena i duhom odlična osoba nikad se ne će povesti za takovom

modom, pa makar ostala jedina na svijetu. Jer njoj je načelo nad svaki obzir i načelu ostaje vjerna u svakoj prigodi. I u pogledu odijevanja drži se svoga stalnoga načela, a to je, da svaka stvar ima služiti svojoj zadaći. Zadaća je odijela trostruka:

1. da se njime zaštitimo,
2. da se pokrijemo,
3. da se po njem razlikujemo.

Ne odgovara li neko odijelo ma i u samo jednoj od ovih triju točaka, ono je svoju zadaću promašilo, razborita ženskinja ne će htjeti da se njime služi, a pogotovo će ga odbaciti, ako dovoljno ne pokriva tijelo.

Moderno pak odijelo naših ženskinja ne odgovara velikim dijelom ni u kojem pogledu. Ne zaštićuje dovoljno tijela, jer je ono u njem vrlo izvrgnuto naglim promjenama temperature i infekciji. Otvrdnuti može tijelo i u potpunom odijelu na dostojniji način.

Međutim, sve da bi stanovita moda odijela i odgovarala higijeni, obrazovana bi je gospođa i djevojka zabacila, kad ne bi odgovarala zahtjevu morala, da bude čedna i da nikoga ne može sablazniti. Moderno odijelo nije čedno, jer tijela dovoljno ne pokriva, nego ga još nasuprot namjerice ističe.

Sadanja se moda ne obazire na razliku staleža. Ona je za sve jednaka. Nije čudo, da su mnoge sobarice gizdavije odjevene, nego gdjekoje gospođe.

No na sve ovo ne misli neobrazovani ženski svijet. Sve prihvaća slijepo i slijepo će poći još dalje, ako ih moda odvede, jer su posve zaslijepljene, a stid im je umrtven. A to je i svrha modi. Sve u toj modi ide promišljeno i sustavno za tim, da uguši stid, taj predragocjeni štit poštenja i časti. Kad ne bude više ove obrane, past će i ćudorednost, nastati pokvarenost, a s njom i bezbožnost.

Čija je to želja i plan?

Hoće to svi slobodoumni duhovi, najpače pak framasoni (slobodni zidari), koji se kao protivnici Crkvi Kristovoj protive svemu, što ona želi, i hoće da sruše sve, što ona gradi. Baciše oko na ženu, jer je ona odgojiteljica novog pokoljenja čovječanstva, — kakova ona, takav i cio rod ljudski. I nijesu zlo nišanili. Ne otvore li ženskinje oči, zakopat će rod ljudski u najdublju pokvarenost. Strepimo pred slikom budućnosti. Povijest, ta ozbiljna učiteljica života, kazuje nam, da je svagdje tamo, gdje se ženskinja odijevala nečedno, pala opća ćudorednost, a pad ćudorednosti, da je početak i svršetak propasti cijelih naroda. Sjetimo se, da je ženska besramnost upropastila Rim, francusku revoluciju, da je pripravila pokvarena ženskinja.

Znameniti filosof Nordhausen napisao je ovo: »Kad se žena počela rasotkrivati, propala je stidljivost naroda, i svako razgaljivanje, ma pod kojom se ono izlikom zbivalo, dosad je uvijek bilo jasan znak propadanja svakog naroda.« Strahovite su ove riječi, to strašnije, što nam ih činjenice potvrđuju.

Ne dršće li naše srce? Ne zgraža li nam se um?

Jao našemu narodu, jadnu mu budućnost pišu rođene kćeri!

Kako smo došli tako duboko!? Najjaču naravnu obranu čistoće duše, bez koje nema ljepote — stidljivost — otupila je ženska moda. Presenećeno stojimo i gledamo djevojke, koje su nedavno još bile uzor čednosti i pogled na njih dizao nam je srce u anđeoske visine. Sada hodaju ulicama u odijelu, kakovog bi se prije stidile. A majke i odgojiteljice, prije tako pažljive za odijelo svojih kćeri i gojenica, sada ih same svojim lošim primjerom zavode.

Kako su tolike gospođe i djevojke dobrih običaja i dobre volje mogle promijeniti svoje stanovište? Kako da si sve to protumačimo? Bit će nam jasno, kad promislimo, kako je došlo do današnje mode.

Rafinirana putenost i opakost pokvarenih duhova, koji diktiraju modu, nije se odmah pokazala potpuno. Kroz nekoliko godina ona je izmiljavala. Da se je pred jedno 10—12 godina pojavila koja ženskinja u današnjoj modernoj opravi, svaka bi je bolja gospođa izbjegavala, držeći ju stvorenjem iz onoga svijeta, o kome se u čestitom društvu govori samo s najvećom rezervom. Pa da je netko čestitoj gospođi rekao: »Evo baš ovako odijevat ćete se i vi za par godina«, bila bi duboko uvrijeđena u svojoj ženskoj časti.

A danas?

Eto zato je moda morala poći dugačkim putem. Da se je naglo takova pojavila, sav bi je čestiti ženski svijet odbacio. Još se dobro sjećamo, kakova je graja nastala, kad je pred neko pet godina u Zagrebu išetala jedna »dama« u jupe-culoteu. Umalo da nije nastradala. Ta je eto moda bila došla prenaglo i morala se povući. Danas, čini se, ne bi izazvala reakcije ili barem ne tako odlučne. I današnja si je moda morala polako pripraviti pute i oštricu naravne stidljivosti n e o p a z i c e mrvicu po mrvicu otkinuti. Nije ona odmah odstranila visokih ovratnika, nego ih tek prošupljikala, onda ih polako odstranjivala, tkanina bivala sve tanja i tanja, izrezi sve veći i dublji, rukavi se polako skraćivali, suknja postepeno suživala, pa i skraćivala i tako je nastala današnja moda, koja bi imala pripraviti put još goroj. Stom metamorfozom mode koracala je uporedo metamorfoza naših ženskinja. Što su nekoć osuđivale, sada i same čine. Što više, prigovori, koje zgodimice čuju, drže pretjeranima, tjesnogrudnima. »Ta šta«, vele nam, »mi ništa zla time ne mislimo, — a šta drugi misle, ne spada na nas. U ostalom čistome je sve čisto!«

Koliko nepromišljenosti i lakomislenosti u ovo malo riječi! Ništa zla ne misle, — dopuštamo da je tako, — ali ga ipak čine. Kako to na druge djeluje, za to ne mare, — tako barem kažu, — baš poput Kaina, koji je rekao Gospodu: »Zar sam ja čuvar brata svojega?« — pa ipak ga je vić bio ubio. Znajte, da Spasitelj ni o kom tako oštro ne govori, kao o onome, koji daje sablazan. »Teško onome čovjeku, kroz kojega dolazi sablazan, bolje bi mu bilo, da si objesi kamen vodenični o vratu njegovu i da potone u dubinu morsku.« I za riječima Duha Svetoga posižu! Doista čistome je sve čisto, ali recite mi vi, koje se usuđujete tim riječima braniti, držite li vi doista one, koji vas susreću tako čistima, da bi mogla o njima vrijediti riječ Duha Svetoga? Ili može biti sebe same? To bi bila velika preuzetnost, koja bi svjedočila proti vama. Čistome je sve čisto, ali čisti tim jasnije spoznaje i najmanji dašak, koji prijeti čistoći i bježi od svake pogibli. Pogledajte nevino dijete, kako se žarko zacrveni već i na najmanju nedoličnost, pa onda, koju svjetsku damu ili gospodina, koji ni okom ne trenu ni na krupno i neslano, kamo li da im se obrazi tek malo zarumene. Hoćete li reći, da ono dijete nije čisto, jer je nedoličnost upoznalo i na nju reagiralo?

— Pa ne možemo se oblačiti, kako se nosilo pred pedeset godina, — kazat će opet. — Valja da i nošnja bude u duhu vremena. — Jest, ako je taj duh dobar. No taj je duh protivan duhu Kristovu i nije ništa drugo, nego pohota očiju, požuda tijela i oholost života. Sadanja ga moda vjerno odrazuje.

— No što će reći svijet? — Koji svijet? Zar onaj, koga je Spasitelj odsudio? Šta marimo za nj. Budemo li se na nj osvrtale, s njim ćemo i propasti. Svijet pako obrazovan i plemenit znat će dostojno cijeniti svaku ženskinju, koja je jakošću svoje duše odbacila i prezrela ljudski obzir. I one slabe duše, koje se ne usuđuju oduprijeti svjetskome duhu, osjetit će se u duši malenima pred ovakovom ženom i djevojkom.

Nije mala stvar za ženskinje nadvladati taštinu, ta to je njena — rekli bismo — druga narav, no baš za to i tim više izbija vrijednost takove osobe, čim ju je više suzbila, kao što opet tim manje cijenimo one, koje se svojoj taštini posve odaju. Ona ih konačno i sasvim zaslijepi, te rugobu drže lijepom. — Kako je n. pr. neestetski pogled na ženskinje bijelilom preparirana lica, a djelovanjem sunca i zraka pocrnjelih otkritih ramena i leđa. I ovakovo lice prikazuje pozajedno s golotinjom tijela dušu dotičnica, naime njenu golotinju.

Može biti te će tko na koncu zapitati: »Pa kako da se odijevamo?« Na ovo pitanje odgovorili su pametni ljudi već mnogo puta ukratko: »Dostojno i razborito!« Dostojno svoje ženske časti i svoga staleža, a razborito prema svojim sredstvima. Onda će biti odijelo i lijepo, te će ono pokazivati ljepotu duše. U tako dostojnom odijelu žeti će svaka ženska osoba više štovanja i više trajne i prave ljubavi.

Majka i štivo djece.

Majke ne bi smjele smetnuti s uma, da su one odgovorne ne samo za zdrav tjelesni uzgoj, nego i za uzgoj duše. Već i onda, kada joj maleno čedo sjedi na krilu i prisluškuje njezinu pjesmu ili njezino pričanje, neka znade, da je najbolje za djecu tek dosta dobro. Onaj, koji je prvi izrekao ovu riječ: »Najbolje je za djecu tek dosta dobro«. znao je dobro, kako je duša djeteta nježna i dragocjena. Vrlo je pogubno i nerazborito, ako se djetetu pričaju fantastične priče, koje podražuju samo njegov strah. Čim dijete toliko odraste, da počinje shvaćati i drugo, a ne da samo melodija i zvonki pjev pjesme djeluje na njegovu moć shvaćanja, valja mu govoriti o svijetu, koji ga okružuje.

Sve, što je u njegovoj najbližoj okolini, u kući. dvorištu, vrtu i polju, šumi i livadi, ptice i ostale životinje, voda i bregovi, sve to zanima djecu. Od svega toga imadu se oči djece navraćati na onoga, koji je sve to stvorio. Predmet njihova čitanja neka bude odatle crpljen. Kasnije neka čitaju i povijest, osobito povijest svoga kraja, a i dnevnih događaja, koliko ih shvaćati mogu. Da i ovdje ima predmeta, koje mogu oduševiti i zanimati, kao i stvari »Schund-literature« ne treba tek dokazivati.

Majke su dužne, možda uz žrtvu vlastitog ukusa, da točno pregledaju knjige, koje će čitati njihova djeca. Inače ne mogu im savjetovati, a što je još važnije, ne će ih moći zaštiti od nevrijednih i nevaljalih stvari, koje dobivaju na dar ili uzajme u kakovoj biblioteci, ili zamjenjuju sa svojim drugovima.

Ne manje važne su također n o v i n e i č a s o p i s i, koji se u kući drže.

Uredništva novina, pogotovo uredništva dnevnika, ne mogu u obzir uzeti mlađahne čitatelje, zato je zadaća majke, da ne daje svoje djece onakovih novina, koje donose samo senzacionalne vijesti, a ni takove proizvode dnevne literature, koji nijesu podesni za čitatelje, koji nijesu u stanju sami prosuđivati.

Bez razumnog prosuđivanja materijala, te ujedno dobrog poznavanja ukusa djeteta, na kojeg ne valja silom udarati, nego ga postepeno navraćati na pravu stazu, ako je s nje sašlo, ne će nikada biti trajnoga uspjeha.

Kao što se djeca ne smiju hraniti jelima bez izbora radi tjelesnoga zdravlja, tako se ne smije ni njihov duh i njihova mašta hraniti hranom bez pomnoga izbora.

Tko se hoće boriti proti blatnoj literaturi, kao i proti svemu ružnomu i pogubnomu u štivu za mladež, tko tu kao mati i uzgajateljica hoće da sudjeluje, a to je konačno najvažnije, taj mora sam poznati valjano štivo, da ga može svima, obzirom na dobu, značaj, temperamenat i ukus preporučivati ili dati za čitanje.

Ovakovo proučavanje i samostalno prosuđivanje ima još jednu dobru stranu. Pažljiva čitateljica ne će knjigu za knjigom samo što no riječ gutati.

Kad je jednom postignut dobar ukus, djelovat će primjer majčin sam od sebe na mladež, koja ne će samo knjige gutati, nego i razgovarati o knjizi, koja mu je postala dragim prijateljem. Tako će obojica naći korist i veselje u čitanju.

Moderna pogrješka u uzgoju.

Dragi nam je Bog iz raja zemaljskoga ostavio tri lijepe stvari: zvijezde, cvijeće i nedužno oko djeteta. Zvijezde nam često zastiru oblaci, cvijeće vene brzo, a nedužnost iz oka djetinjega, o Bože moj, kako je brzo nestane. Promotrimo li pomnim očima moderni život opazit ćemo, da se zbilo nešta, što gotovo ne zamjećujemo al: što potpunom sigurnošću razvitak naše mladeži vodi na nove staze. Opreznosti, kojom su negda uzgajatelji, roditelji i stariji kod svojih razgovora odstranili od vidokruga i sluha djece sve, što nije za njih, sasvim je iz uzgoja nestalo. Nema više one kevice, koja je morala iz sobe, kad su stariji imali da govore o stvarima, koje nijesu za nju. Današnja kevica uvijek je s odraslima, svejedno, otkrivali joj njihovi razgovori veličinu ili dno života. Kevice i nedorasli mladići svagdje su danas. S ocem i materom sjede u kazalištu. Sačuvaj Bože kod klasičnih komada, ta ti su roditeljima dosadni. Oni idu u najlascivnije operete — glazbe radi naravno, u frivolne drame, u kino. Oni čitaju šaljive listove i to ne samo one, koje kriomice kupuju, već i one, koje su roditelji pretplatili. U kasno doba nalazi se mladež obojega spola na ulici, gdje cvate koketiranje i — grijeh.

Ona kevica, koja negda nije smjela svim razgovorima prisustvovati, nije sigurno ni vidjela ni znala sve ono, što je kod moderne kevice sasvim razumljivo da vidi i znade. Ne ćemo tvrditi, da su negda sve djevojčice bile bijeli, neispisani list, i onda bijaše rano »zrelih«, ali prosječno bile su djevojčice nevine, a baš to davalo im je onaj mili mladenački čar. Ono bijaše još djevojčica s pletenicama i milim nedužnim očima. Današnja kevica ima frisuru,

ona je dama rano zrela, sve smije vidjeti i znati. Tužimo se, da više nema djece, ali kako da ih bude, kad roditelji i uzgajatelji ne paze i ne odstranjuju od očiju i ušiju njihovih ono, što nije za njih, kad oni sami pridonose da im djetinstva tako rano nestaje. **M.**

Vratimo se jednostavnosti.

Eine Talmikultur, die möglichst prunken und glänzen will, die für die innere Bildung, die Äussere Ausdehnung einsetzt, allen Selbstwert des Lebens der bössen Nützlichkeit aufopfert und so zugleich unvermeidlich ins Blossdekorative, Scheinhafte und Leere gerät. Keppler, Mehr Freude.

Moderna kultura pored svega svoga orijaškog napretka u tehnici, pored svega, da je u mnogome olakotila rad, pored svega, da nam pruža više i finijih užitaka, ne usrećuje čovjeka, šta više, ona nutarnjost njegovu ostavlja pustu i praznu. Pomni posmatrač opazit će, da je sve više blaziranih ljudi, sve manje vedrih i radosnih, sve više samoubojstva. »Groznija satira na modernu kulturu ne može se ni pomisliti« (Keppler). Gdje dakle da tražimo razlog tome? Glavni je razlog svakako bezvjerski, nekršćanski duh vremena. A tu, da govorim s biskupom Kepplerom, »nema drugoga rješenja, do li onoga, koji modernom svijetu prouzrokuje živčane grčeve i tjera ga do bjesnila: »Natrag kršćanskoj vjeri; natrag zdravom, kršćansko-narodnom životu, religioznoj ozbiljnosti . . . . k vjeri, Crkvi, ka Kristu.« Natrag i k onome, česa je iz našeg modernog života nestalo, a što bi unijelo u život vedrinu i zadovoljstvo, natrag j e d n o s t a v n o s t i ili kako je gore rečeno: n a t r a g z d r a v o m k r š ć a n s k o m n a r o d n o m ž i v o t u, jer »svaki zdravi narodni život cvast će sam od sebe ružama radosti« (Keppler). Mi nemamo razumijevanja za pravu radost, jer smo izgubili ljubav za jednostavnost.

Jednostavnost morali bismo uvesti u cio naš život, u odijelo, stan i hranu. Ovo potonje bilo bi već i s zdravstvenih razloga važno. Neke su županijske oblasti izdale ove godine naredbu proti nošenju svile i dukata. Radosno smo doista pozdravili tu naredbu. Seljakinje skinule su svilu i dukate, pa su ovako prinuždene na jednostavnost. No to nije dosta. One nijesu radosno pozdravile tu naredbu, odviše su bile naučene na luksus, ali su na silu skinule svilu i dukate. Sada bi bila lijepa zadaća naših inteligentnih žena poučiti seljakinje, da tu jednostavnost i uzljube.

A mi gradske žene i djevojke? Ne čekajmo nikakove naredbe, prenimo se sada, jer je upravo sada vrijeme da stresemo i odba-

cimo sav luksus. Pomislimo na napore, stradanja, bolove i umiranje naših junaka na bojnome polju. Ne gubimo se u ispraznosti luksusa! — Luksus je uvijek znak propadanja jednog naroda. Tako je rasipnost silno zavladala u zadnjim vjekovima rimske države. Francesko plemstvo prošloga stoljeća upropastilo je sebe i pripravilo put revoluciji svojim luksusom. »Počne li narod propadati, njegov luksus postaje uz ostale mane još upravo budalastim i nećudorednim.« (Lorković: »Žena u kući i u društvu«. M. H. 1883.) Može li se luksus naših žena u odijelu, stanu i jelu prištediti od pridjeva budalast i nećudoredan, ostavljamo čitateljicama na razmišljanje. Koja sreća, ako može! Ne može li se, to bi onda bio znak propasti naroda našega! Zar se to ne doimlje srca svake Hrvatice, koja pravom ljubavlju svoj dom ljubi? Zar ne će ona u borbu s tim nutarnjim, pogibeljnim neprijateljem? Grof Adam Oršić u svojim zapiscima iz prve polovice 18. stoljeća pohvalno spominje Hrvatice, da su živjele vrlo jednostavno, supruge velikaša hrvatskih bavile se kućanstvom, govorile uvijek samo hrvatski; da je luksus tek kasnije počeo trovati domaći život. Vratimo se jednostavnome životu naših starih Hrvatica, ne dajmo da nam luksus sasvim otruje srčiku naroda — porodicu. Uzdisanje starih ljudi za zlatnim starim vremenima nije tek pusta riječ. U onom jednostavnom, radom i brigom za kuću ispunjenom životu bilo je sigurno više zadovoljstva, nego u današnjem besposlenom i raskošnom. Da s kulturnim napretkom našega vremena spojimo jednostavni život naših pređa imali bismo život još ljepši od njihovog, jer nam je tehnika dala mnogi stroj, koji nam ili posao sasvim obavlja ili jako olakšava. Naše bake imale su stan jednostavno uređen, ali je dom bio drago stjecište svih članova. Danas imademo elegantne stanove, ali dolazi se u njih na objed, večeru i kasno u noć na počin. Jednostavni stanovi naših baka privlačili su ukućane, jer je u njima vladao vedri obiteljski duh i smisao za porodični život. Mnoge bi obitelji možda i sada rado jednostavno živjele, da nije obzira ljudskoga, onoga neopravdanoga straha: »Šta bi ljudi rekli, da počnemo jednostavno živjeti?« Skupoća, što ju je rat prouzročio, najzgodnija je prigoda, da se počne živjeti jednostavno i štedljivo. Odrecimo se nepotrebna luksusa u jelu, stanu i odijevanju. Štedljivost je izvor blagostanja i dobrih djela, nju slave kao kćer razboritosti, sestru trijeznosti i majku slobode. Štednjom se dolazi do imutka ili barem živi se bez duga, a tim postaje čovjek slobodniji i zadovoljniji. Ušteđenim novcem mogu se pomagati korisni zavodi, lijepa knjiga i umjetnost naroda svoga; pripomagati mu tako do ljepšega razvitka, pomoći mu da osvoji dostojno mjesto među drugim narodima, te da dođe do blagostanja. Recimo da žena prištedi na godinu samo 10 kruna u jednoj obitelji. Žena nije tih 10 kruna zaradila, nego s a č u v a l a. To je uistinu

mala, neznatna svotica, premda i ta svotica može u stanovitim prilikama vrijediti više, nego drugi put 20 kruna. No uzmimo, da u hrvatskim zemljama dvije stotine tisuća obitelji, — a ima ih više, — svaka uštedi 10 kruna. Na godinu bi to iznosilo dva milijuna kruna. To je već lijepa svota, a prištedile bi je hrvatske žene. U deset godina bilo bi to dvadeset milijuna kruna. Za tu lijepu svotu bio bi hrvatski narod u deset godina bogatiji i to jedino nastojanjem svojih kćeri, vrijednih domaćica. Zaista i za bogatiji i veći narod to je lijepa svota! Te milijune ne treba trudom i znojem sticati i zasluživati, nego bi ih razboritom štednjom pričuvala hrhvatska žena.

Pa kolika ina dobra djela mogu se novcem učiniti. Siromahu otrti suzu, siromašne crkve ukrašivati, da budu dostojniji hram Gospodinov, olakotiti stradavanja misionara, koji u dalekim zemljama šire kraljevstvo Božje na zemlji. U žene, koja je sasvim zasliještena luksusom, nema velikodušnoga srca, da ova navedena dobra djela čini, u nje nema ni razboritosti za štednju. Jednostavni život pomaže uzdržavati krepost i umjerenost.

Nezaboravni su nam časovi, kad smo gledali kako naši junaci hrabro idu u boj i smrt. Ponosili smo se s njima. Dok oni na bojnom polju stradaju, moramo mi sve pridonijeti, da se oni, kad se vrate, budu mogli ponositi s nama. Treba da se tako vladamo, da oni vide, da smo razumjele ozbiljnost vremena i potpunoma mu odgovarale. Nažalost gledajući na odijelo, čini se, da se ne shvaća ta ozbiljnost, inače ne bi ovako gorke pritužbe u novinama čitali, i to ne u kojim »klerikalnim«, već u »Agramer Tagblattu od 5. lipnja o. g. »Svećenstvo Njemačke bilo je prinuždeno poslati vjernicima poslanice, u kojima oštro napada luksus, koji sve više zahvaća žensku modu. Biskupi bavarski i virtemberški izdali su odredbu, kojom se napadno odjevenim ženama uskraćuju u crkvi sv. Sakramenti. Drugi biskupi, tako biskup u Metzu izdao je u novinama strogu opomenu ženama, da se skromnije odijevaju. Oni se ne oslanjaju samo na kršćanska načela, nego upozoruju na ozbiljnost sadanje dobe, koja bi u prvom redu morala obuzdati žensku taštinu. Doslovno se uvijek opetuje: »Naši vojnici izvrženi su tolikim patnjama, izvrgavaju svoj život pogibli, a kršćanske žene i djevojke imadu tu žalosnu hrabrost, pokazivati se u odijelu, koje se ne protivi samo kršćanskome ćudeređu, već je i gotova poruga na žrtve, koje njihovi muževi i braća u ratu pridonositi moraju.« — A što bi se tek onda kod nas reklo? U našem gradu nikada nijesu žene tjerale takov luksus kao sada. Pogledamo li eleganciju šetajućih gospođa u Ilici i na Zrinjevcu, ne možemo razumjeti odakle kćeri, sestre, zaručnice i supruge naših vojnika, koji su danomice i neprestano u smrtnoj pogibli, crpe hrabrost tako se napirlitati. Stranci, koji u Zagreb dolaze, tvrde, da

nema nigdje tako prekomjernoga, a u ovo vrijeme upravo neumjesnoga luksusa, kao kod nas. Kitnjičarke, krojačice, modni saloni i trgovine tvrde, da nijesu nikad toliko zasluživali, kao ove ratne godine. — Teška bijeda kuca na naša vrata, ali lakomišljenost ne pozna granica i taština triumfira pače i preko grobova.« — Tako sudi javnost o ženama, a taj su sud one i zaslužile. U zadnjim se godinama povele žene za modom, koja bijaše pogrda na žensku čast. Rat neka osvijesti žene, neka ne bude u buduće mjedne, koja ne bi zavoljela jednostavnost i skromnost.

Dok se naši junaci vrate, neka nađu naše žene odjevene jednostavno i pristojno. Neka odmah opaze, da su se i žene junački oduprle nutarnjem neprijatelju — luksusu. Ne povodimo se više za modom bezbožne Franceske. Njemačke žene hoće da se strane mode riješe, hoće da imađu njemačku modu. Zašto ne bismo mi Hrvatice nosile, barem u svečanim zgodama, lijepo naše narodno odijelo. Za praktičku, svagdanju nošnju ne čini mi se ono sasvijem podesno, ali onda odaberimo si iz mode ono, što je jednostavno, te zato može biti elegantno i ukusno, i ono što svojoj zadaći odgovara, naime, da tijelo dovoljno prikrije, štiti nas od zime i ne smeta kretnji.

Vratimo se k jednostavnosti, ta život bit će nam udobniji i ugodniji, saobraćaj s bližnjim opet srdačniji. Sa jednostavnošću i skromnošću vratit će se opet ona vedra toplina u naše domove, uskrsnut će opet lijepa vremena, a onaj tko će taj preokret hrvatske žene pratiti i u svojim zapiscima bilježiti, pisat će opet onaku pohvalu hrvatskim ženama, kao grof Oršić Hrvaticama iz prve polovine 18. stoljeća.

H. K.

Na povratku.

Mili Bože, koliko je prepatio gle čovjek taj, što leži ovdje. Prebrdio on i prepatio tamo u Srbiji pa u Karpatima svašta, ni sanjao nije, da čovjek toliko toga pretrpjeti može. Mislio je već, da je tvrd ko stanac kamen, da mu ni glad, ni nesanica, ni studen, ni vrućina ne može nauditi, već jedino ako mu neprijateljsko tane dušom prosvira. Dà, ali nije ono prosviralo!

Jedno popodne vidje on, sve je mirno, sve šuti, momci pospavali sve onako pokraj mrtvih svojih drugova, tek se čuje tiho izviranje krvi iz svježih još rana. I on bi spavao, da nije gladan. Šta će? Skokne u obližnji vrtić, načupa graha pa onako ni ne očistivši ga nalije vode u »šalu«, okrene onoga tamo mrtvaca, da mu lica ne vidi, pa da će kuhat. Još mu se grah nije pravo ni ugrijao, kad li evo od nekud tutnjava. Momci poskakali, pograbili puške i opet se dimilo i prašilo, tutnjilo, uzdisalo i izdisalo par sati, dok ne iznemogoše jedni i drugi te se posakriše u svoje »Deckunge.« A naš ti junak dospio u neku šumu, sjeo pod jedno drvo, da se iza tog klanja malo odmori pa »iz utrobe torbi vadi«, što bi našo, da zareže oštrim zubima. I gle, u torbi se našao onaj na pô skuhani grah. Ko vuk, kad mu janje pandža dopane, latio se čovjek graha i izjeo ga u dva časa, a s njim pojeo i bolest svoju. Drugi dan leže on na zemljicu crnu, a onda ga odnesoše u bolnicu, gdje mu metnuše toplomjer pod ruku, a živa podigla se u času na 40° C. Dva je mjeseca, kako ono kažu, visio među životom i smrti, i sanjao i želio samo da još jednom vidi ženu svoju, selo svoje, roditelje svoje, ali najviše mu se srce otimalo, da vidi i još jednoć izljubi jedino dijete svoje, trogodišnju kćerku svoju. Ta dijete ovo ispunjalo mu i blažilo sve dane sretnoga obiteljskog života, a sad će na umrijeti, a da ga ne vidi više. I teško mu je bilo. Piso nije ništa. Pisar tamo iz kancelarije pita ga za adresu njegove familije, a on mu je kazivao, ni ne sjetivši se, šta to ovome treba.

*

Sveta je nedjelja, a narod se sabrao u crkvu Božju, da Bogu dužnu pošt.i poda. Nema tuj sad svile i dukata, davno je to već prestalo. U crnim rupcima i crnim pregačama i crno vezenim haljinama stoje snaše i djevojke pred crkvom. Neke ni ne stoje, već odoše preko običaja ravno u crkvu, pa ako ne plaču, a to se usrdno Bogu mole, kako još nikad molile nijesu. I skupi se narod; — a šta narod! — žene, djeca, starci — skupe se u crkvu i poslušaju propovijed svoga župnika. Poslije propovijedi klekne župnik pak će: »Pomolimo se za ispokoj duše dobroga i dragoga našeg učitelja, koji je evo prije par dana umro na bojištu.« I molio je starac sa propovjedaonice, a sva se crkva napunila uzdisaja i suza. Ta sav ga je narod volio, svima je on bio desna ruka u gospodarstvu, u odgoju djece, u svemu. Sve ga je voljelo i štovalo. A sad evo mole se za dušu njegovu. No najgorče jecanje čulo se iz jednoga kuta crkve. Svi krenu glavom onamo, a to ti se rasplakala žena učiteljeva, a kraj nje kćerka njezina. No dijete ne plače, već neprestano govori majci: »Ali, mamo, mi smo se uvijek za tatu molile, ja svaki, svaki dan molim, da se vrati, i on će se vratiti, makar i ovi svi misle, da je već umro. Ja znam, da će se vratiti.« Majka gledala dijete, čudila se tolikome pouzdanju djeteta i mislila: »Da sam još i ja takvim pouzdanjem molila ko ovo moje zlato, možda mi Bog ne bi uzeo hranitelja i branitelja moga.« I sretna je bila mati barem što joj dijete u toj nadi živi, jer inače moglo bi podleći dijete, kako je silno voljelo oca. A mala još uvijek molila, da se otac vrati.

Zimski je dan na selu. Sve škripi od zime, sve se živo posakrilo, nigdje se ništa ne glasi, tek fićuk željeznice, koja evo iskrcala putnike i pošla dalje. Iz vlaka izišo čovjek. Upali mu obrazi, brada do pojasa, po njoj se inje hvata, pa sijeda i bijela biva, ramena strše, prsa upadaju, koljena klecaju, a oči bolno, no opet sretno bulje u to selo bijelo.

Seljaci prolaze mimo tog bijednika, skidaju kapu i polaze dalje, samo malo čudno pogledaju tog čudnog vojnika. A on ih sve pozna, sve bi ih zvao, ali ne može, studen mu uzela još ono malo glasa, što ga iz bolnice ponio bio. I tetura dalje. Dođe do gostione. »Prijatelju, donesi mi čašu vina, da se ogrijem.« Gostioničar mirno posluša, a vojniku navriješe suze na oči. »Gle«, pomisli, »ne pozna me.« I upita ga gostioničar, iz kojeg je bojišta došo i kako je i šta je i ne vjeruje, šta mu pripovijeda. — I tada sve nekako nepouzdano pođe gostioničar prema učiteljevu stanu pa će »učiteljici«: »Gospo, meni se sanjalo, da vam se čovjek vratio, de'te dođite ovamo, da vam svu sanju pripovijedam!« A ona tužna pođe i kad tamo nađu nekoga starog vojnika, koji se od slabosti srušio, čim je nju opazio. A ona gledi, pa sve misli: »Gle idem ovome jadniku pomagat, kad već ne mogu svome Anti da pomognem. I krjepili ga i osvježivali i došo on k sebi pak će: »Ta zar me ne poznate, ja sam učitelj vaš, Maro, ja sam tvoj Ante.« Ali ona samo dalje gledi i nekako sa strahom prebire papire, što ih čovjek pružio, da potvrdi izjavu svoju. Gledi i papire, gledi u njega i ne vjeruje. Ta Ante je visok, jak, mišičav čovjek, a nije ovaki gurav i klecav. Pa to nije nikad njegov glas, ta u njeg je glas ko zvonce, a ovome nešto muklo iz grla izlazi. Ne vjeruje ona, ne vjeruje nitko, a njemu se srce stišće. Napokon će žena: »No bio tko bio, vojnik je, bijednik je, neka kod nas u kući otpočine, a sjutra ćemo dalje za njega pitati«. I odvedoše ga u učiteljev stan. Žena ga sve kradomice pogledava, ne bi li opazila barem kaki poznati znak muža svoga — ali ništa. U to ti se iz posteljice začuje sitni glasić. Čovjek na stolcu oživio, htio bi da skoči, ali ne može, preslab je. No u to već iz krevetića doskakala mala, stane časak pa gledi, a onda usklikne, šta je grlo nosilo: »Ta to je tata, dragi moj tata!« I kad se majka okrenula da vidi šta je, a to mala već ocu oko vrata, pa ga grli i cjeliva i traži po džepovima, šta li je tata donio. A tata sretan miluje dijete, što ga evo jedino od svih njegovih prepoznalo, a po tome milovanju prepoznala ga sad i žena, pa tko sretniji od nje! A mala će: »Gledaj, mama, nijesam ja badava molila, znala sam ja, da će tata doći!«

Adela Smiljan.

Kormilar lađe života.

Putovao sam lađom. Oko četvrte ure ujutro opazim po njihanju lađe, da je more vrlo nemirno. Odem na palubu, da se nauživem toga za mene nova, veličanstvena prizora. Zvijezde su sjale na obzorju, na brodu tišina, putnici spavaju. Samo je kormilar bio na kormilu, njegovo je oko pomno motrilo kompas. Na prednjoj strani lađe sjede dvije osobe. Jedan bijaše monah. Njegova sijeda kosa, redovnička halja, njegova lijepa bijela brada, koja mu je na prsa padala, a osobito njegov mir i otmjenost podavahu mu izgled časna starca. Drugi bijaše mlad vojnik, crnih vlasiju, živahnih očiju, hitrih kretnja, nagla govora. Njihov razgovor bio je živahan i ozbiljan.

»Nije pravo«, govoraše starac svome mladom prijatelju, »ako mrmljate na promisao. Ona je za nas tajna. Vi morate znati, da su Božje odredbe, kojima smo mi žrtva, prividni nered, koji nam često u djelima Stvoritelja u oči pada, samo poslušni službenici njegove mudrosti, koja se ne može prevariti. Bijah u vašim godinama, kad sam putovao u Meksiko. Prije svoga ukrcavanja poznavao sam ocean, lađu, brodare i njihov rad tek iz knjiga. Zaplovismo u kasnu večer. Mornari svojim različitim poslom, sama lađa, koju je tjerala neka meni nepoznata sila sad lijevo, sad desno, sve to, što nijesam razumio, pobudilo je u meni udivljenje i strah, koji bijaše uistinu smiješan.

Bilo mi je još gore pri duši, kad nas u praskozorje iznenadi jaka bura. Valovi dizahu lađu, ona se nagibala sad naprijed, sad na jednu, sad na drugu stranu. Mišljah da ću propasti. Mornari, koji su trčali sad ovamo, sad onamo, jedni silazili u najniži dio lađe, drugi se uspinjali na jarbole, dizali, spuštali i skretali jadra na sve strane, pričinjali mi se kao ludi i vrlo me uznemirivali. Sve su radili dovikivajući se, praveći razne znakove. Ništa od svega nijesam razumio, mišljah da gledam sliku kaosa. Držao sam, da su mornari izgubili glavu i rade sve tek slučajno.

Dršćući od straha odem dolje u sobicu kormilarevu. Tu sam našao starca ćelave glave. Bio je zamišljen. On jedini bijaše sabran i miran. Ruka mu počiva na kormilu, a oči su čvrsto bile uprte na morsku kartu. Sad je na uri gledao visinu sunca i točno označivao stupanj meridiana, sad je točno promatrao na kompasu gibanje magnetičke igle. U njegovoj su sobi visjele astronomske sprave, morske ure i teleskopi. Opazio sam nadalje, da se svim ovim, meni nepoznatim stvarima služi, da upravlja lađom. Opazio sam i to, da iz svoje sobice šalje mornarima svoje zapovijedi, koje oni šuteći slušaju i žurno vrše. Sada sam uvidio, da su svi meni nepojmljivi poslovi mornara, koje oni na raznim mjestima lađe obavljaju, pri-

pravljeni, zapovijedani, i mudro za spasenje lađe promišljeni. Dosista, nijesam ni sada sve te poslove bolje razumijevao, ali moje uvjerenje o spretnosti i mudrosti kormilarevoj umirilo me potpunoma.

Mladi čovječe! Svijet je ocean; društvo ljudsko lađa, kojom upravlja Bog. Ljudi i njihove strasti, stvorenja i razni događaji jesu užeta i jarboli, jadra, astronomske sprave i mornari providnosti. Vi ne razumijete ništa od tog mnogostranog posla i raznih sprava, pa dršćete. Prijatelju, učinite kao ja, idite u sobicu kormilarevu. Pa kad ugledate neizmjernu mudrost, kako drži ruku na kormilu, a oko joj je čvrsto upravljeno na cilj, cijeli svijet vidite podvržen njezinim zakonima, proći će vas strah, stidjet ćete se svoga mrmljanja, a vaše će srce počivati u pouzdanju i miru!«

Mladi je čovjek oči podigao na nebo, priklonio glavu, privinuo ruku starčevu na svoja usta i okvasio je suzama. **K. P.**

Stari Mate.

DRAGICA HORVAT.

Nešto zagrebe na mojim vratima prvi, drugi i treći puta. Priskočim do vratiju, da vidim što je, a to pred vratima stoji stari Mate.

»A mlada, ča niste čula, da ja kucam?«

Tek sada se sjetih, da je ono grebenje noktima imalo biti kucanje. Ništa ne odgovaram, već ga pitam, što želi.

»Ćedu mi pisat jednu leteru.«

Spremno odgovaram, da hoću, a on ulazi. Kao obično, tako je i danas vani blato, da u nj propadneš, pa su mu pune cipele blata.

Dok on polako unilazi ja odem brzo u sobu, da pripravim papira i čekam dok uniđe.

Čekam — a njega još nema.

Napokon izađem pred njega, a on unilazi ali — bos.

»Nije bilo potrebno«, kažem mu.

»A ča vi mlada mislite, da ja ne znam kriance[1]«, odgovori on i omjeri me pogledom punim staračkog ponosa.

»Sjednite barba!« On sjeda, skida šešir i s njime na pod. Ne usuđujem se više prigovarati.

»No što ćete, da vam pišem?«

On počinje, da pripovijeda. A ja napinjem uši, jer poseban je barba Matin dialekat. Sadržaj mi je neshvatljiv, a uz to me još salijeće napast, da promatram, kako barba Mate posebno zaokružuje i zavija usta kod pojedinih vokala.

Svladavam napast i slušam po treći puta. A on opet: Pišite, da ako on nije zadovoljan, da ja stojim poli njega, neka piše njemu, a on će leteru već primiti.«

Ne shvaćam i ne shvaćam.

»Ali barba Mate,« usuđujem se ja pitati, ma tko je taj on i komu da pišem i tko to nije s Vama zadovoljan.«

Divnom ustrpljivošću ponavljao je on svoj nerazumljivi sadržaj lista, ali kada sam se ja usudila upitati za razjašnjenje, učas se njegova ustrpljivost okrenula u najstrašniji jad.

»A tko ni zadovoljan s nami«, odgovara razjaren i u plurale majestatis, a dlake mu se na bradavici usred čela nakostriješe, vratne žile mu se nategnu i iskoče, a jezik mu stane zapletati o ona dva neobično duga zuba.

»Ma, dragi Mate«, odgovaram ja u najblažem tonu, »to ja znam, da su svi s vama zadovoljni, ali vi ste sam nešto takvo rekli.«

»Ja sam rekal, da ako on nije zadovoljan s nami, no ja tomu nijesam kriv, jer ja služim od svoje mladosti i promjenio sam trideset gospodara i svi su bili s nami zadovoljni, a sad vi mlada usuđujete se mene pitati, tko nije s nami zadovoljan.«

U neprilici sam.

Hoću li da mu razjasnim sadržaj moram spomenuti zlosretnu riječ »zadovoljan«.

On međutim u licu crven kao božur u dostojanstvenoj pozi na sve moguće načine raščinja riječ »zadovoljan«.

Ja sjedim kao sfinga, jer znam, da bi svaka moja riječ, ma bila slađa od meda, zlo djelovala.

Napokon odlučim, da napišem bilo što, samo da ne spomenem riječi »zadovoljan«.

Čitam.

Barba Mate sluša. Pričini mi se, da se je umirio, jer iz burmutice upravo pohlepno srče burmut. No bio to mir prije oluje.

Kad svrših pogledam ga i rečem: »Gotovo je«. »Gotovo je«, ponovi on i sve moguće dlake na njegovom inače golom licu nadignu se, meni se pričini, da su bile uperene sve na me.

»Gotovo je, a kako će mi moj nećak naći drugu službu, kad niste napisala, da moj gospodar nije sa mnom zadovoljan?« Ne čekajući mog odgovora, zgrabi šešir i pojuriu mladenačkom bijegu kući.

Vidjeh, kako je u čarapama zagazio u najveće blato, pa ga zovnem, da se vrati po cipele. No on se ni ne obazre.

[1] uljudnost.

Još i danas su te cipele kod mene i zauzimaju počasno mjesto među mojim uspomenama i sjećaju me starog Mate, koji je još drugi dan ostavio svog gospodara i otišao Bog zna kamo.

Tvoja majka.*

H. MOHR.

Majka je tvoja misao i danju i noću. Kad se vatra slegne, a vojnik preumoran usne, hrli u snu u očinsku kuću, sjedi kraj majke i osjeća se sretnim i blaženim, kao dijete o Božiću, da je opet kod kuće, daleko od toga pakla granata i šrapnela, ranjenih tjelesa i pomoć vapijućih drugova. I usred najljepšega sna prene te nemirno kretanje tvog susjeda, i strašna zbilja rata legne se opet kao mora na tvoja prsa. Jutrom sjetiš se kako je tečan bio zajutrak kod majke, kad je kavu ulijevala u šalicu i prijazno šuteći mazala kruh maslacem.

Polazeći u boj prva je misao: Majko, Majko! Uzdajući se čvrsto u molitvu svoje majčice, hrli sin u boj. A vrati li se živ i zdrav iz tog ubijanja, pomogla je molitva majčice. Tiho, nevidljivo ide ona s tobom u divlju borbu, a molitva i ljubav njezina štiti te jakim štitom, o koji se odbijaju neprijateljski naboji. Kod uzbude, onda dok stajaste u pričuvi, kad je kocka pala na vašu satniju, da u po bijela dana prođe kroz neprijateljsku vatru topova, da ispuni prazninu u bojnom redu, bijaše kao da je majčina ruka hvatala svaku granatu, svaki naboj, da joj ne zgodi dragog sina. Znaj, da je Svevišnji blagoslovio i rekao »amen« na molitvu vjernoga majčinog srca, ako se slavno u dom vratiš.

Mlad si još, mlad ko kaplja, pa ti se nikako ne da umrijeti. Hoćeš živjeti, živjeti, živjeti — i za volju majčice svoje. Vojnik znade, da smrt na bojnome polju ne osjeća kao bol, već kao prelaz u vječnu radost. Ali on misli na to, kako doma majčica sjedi radeći pri svjetiljki, i u njezinu tihu čežnju i nadu udari kao grom najednom vijest: Pao je — mrtav! Kako je to strašno! Kao Marija, koja mrtvog sina na koljenima drži, a mač joj probada srce. Ne, na to ne možeš misliti, tjeraš takove misli.

O, pa koje veselje, kad bojna pošta donese pisamce, pošiljku od matere! Oči se krijese. I mnogi mladi junak stisne se u kutiću s pismom, sasvim se smiri, i ne može da uzdrži krupne suze. Da, pismo mu opet veli: Sve osjeća majka sa sinom, u daljini živi njegovim životom, ona ga ipak najbolje razumije i najviše ljubi, bolje

* Propovijed izrečena na bojnome polju.

i više nego zaručnica, i da je drugačije, njezino bi je srce boljelo. Ne može nijedna tješiti i hrabriti kao ona. »Naš je život u ruci Svevišnjega, ništa se bez njegove volje ne događa; On zna što je za naše dobro. Jednom se mora svršiti rat i sve bijede, a onda — ako Bog da — vidimo se opet, a sve, sve što smo prepatili zaboravljeno ja i preboljeno.« Kako je velika i hrabra moja mati u svojoj prostodušnoj vjeri i pobožnosti! Ono, što si me ti, dok bijah još dijete, naučila, tako divno jednostavnim riječima o Ocu nebeskome, o Božanskome Spasitelju i njegovim svetim zapovijedima, mora ipak biti prava, jedino istinita mudrost života.

I jer znadem, da moja majčica sve sa mnom ćuti, reći ću joj kad jelo bude nevaljalo, a napori jedva za izdržati, — sve, sve ću povjeriti njenom materinjem srcu.

Najviše borave tvoje misli kod majke, kad si u tihoj noći na straži. Sjaji li onda jedna zvijezda nad tobom gledaš ju i misliš, da i ona možda u taj čas budna stoji kraj prozora, u tu zvijezdu gleda i molitvu za tebe šalje na nebesa. Majko, ne plači, ako je Bog odredio, da moja krv poteče u neprijateljskoj zemlji! Tvoj je sin umro s Bogom za domovinu i za tebe, a gore na nebeskim vratima pozdravit će te jednom kao pobjednik.

A ti, druže, s tajnom suzom u oku? Ti nemaš više majčice na zemlji, koja ruke za tebe sklapa i čeka na putu, kad se u zvonjavi zvona i burnim klicanjem pobjednici vraćaju? Ti znadeš na zemlji samo jedno mjestance na groblju, gdje sad u ljetu cvrčci pjevaju u cvjetnoj travi? Slušaj, tebi govore one slatke riječi u apostolskom vjerovanju: »Vjerujem u općinstvo svetih«. Tvoja majka, koja je na nebu i u smrti u zajednici je s tobom, u užjoj još nego u životu. Ona dijeli s tobom bijedu i tegobe. U neprijateljskoj zemlji počiva njezina ruka na tvome čelu, da te blagoslovi. Ona za tebe Boga moli. Njezino ti se oko blaženo smiješi iz rajske visine kod vaših pobjeda. Padneš li smrtno ranjen, majka se tvoja k tebi žuri preko zlatnog mosta na bojno polje, uzme te na krilo, i nosi te kao nekad spavajuće dijete na počin, na vječni počin u Božju očinsku kuću.

Majko — ti najslađe i najsvetije ime, koje ljudska usta zemaljskome stvoru dati mogu! Ko mir nebeski zvoni tvoje ime u borbi zemaljskoj. Ti naviještaš najljepšu, najnesebičniju, najčišću ljubav. Ni otac, ni prijatelj, ni zaručnica, ni supruga ne mogu ljubiti tako jako i nježno, vjerno i odano kao mati.

Čuj, druže! Bog je snagu i toplinu stavio u jedno srce ljudsko, da svijet ima sliku njegove ljubavi k nama djeci njegovoj. A ljubav Božja nadilazi materinsku ljubav tisuću puta više, nego modro nebo zelenu zemlju. Otac će moći proklinjati sina, srdžbu svoju nad njim iskaliti, vrata zatvoriti i pred raskajanim sinom. Mati ne pušta

sina, ma da su ga već i svi zapustili, ona vjeruje u nj, nada se i moli, i ona će pokajnika na srce privinuti i oprostiti mu. Što joj dublje rane zadaje sin, dublje ga u srcu nosi. A kad bi i prestala ljubav materinska, ljubav Božja ne prestaje nikad. On govori po proroku: »Može li mati zaboraviti na dijete, a da se ne smiluje na nj? I kad bi te i ona zaboravila, ja te ne ću zaboraviti.« To je najutješnija poruka, a majčina ljubav neka ti ju donese. I u zabludi i grijehu još si Bogu mio, svaki je sat on spreman tebi, skrušenome, oprostiti i zaboraviti. Ovo mora znati vojnik, da veselo smrti i sudu u susret pođe.

Istinu, do koje obično tek u starosti i po razočaranju u svijetu dolazimo, uči nas brzo bijeda rata, istinu naime, da je dobra kršćanska majka najveće zemaljsko dobro. Mnogome dođu u ratu trenuci, kad bi dao krvcu svoga srca, da može mrtvu majku samo na jedan sat oživiti, da je moli oproštenje, da je ljubi i štuje kako zaslužuje. Ona znade tvoje kajanje i davno već ti je oprostila.

A ti, druže, dođeš li ranjen na dopust kući, i opaziš prvi puta kako je mati ostarila i osijedila. Tako si se malo prije za nju brinuo, dok si za sebe rasipavao novac. »Majko, poslije rata brinut ću se za te!« veliš joj. Ona to razumije, usne joj dršću i smiješe se. Kako će to lijepo biti poslije rata! Bog te uzdržao za tvoju majku!

Siromasima i oskudnima ne dugujemo u prvome redu novac i novčanu vrijednost. Mi dugujemo čovjeka čovjeku; mi njima sami sebe dugujemo, našu ljubav, našu osobnu uslugu, u koliko nam je ova po položaju i zvanju moguća.

Kada bi svaki samo j e d a n zapušten, izgubljen i oskudan život spasio, samo j e d n o dijete ili j e d n u pijanicu ili j e d n o g oca obitelji ili j e d n u mater od propasti izbavio, spasio bi time nekoliko tisuća — a to će nešto reći.

I za društva vrijedi zakon: š t o v i š e o s o b n a p o j e d i n a r a d a, š t o v i š e o s o b n e u s l u g e, t i m v i š e ž i v o t a, b l a g o s l o v a i u s p j e h a.

Biskup Dr. **K. V. v. Keppler.**

Tko je otmjen?

Otmjen je tko učvršćivanje i izobrazbu vlastitog značaja smatra najpotrebnijom i glavnom zadaćom života.

Otmjen je, kojemu nije najvažnije vanjština, moda, javno mnijenje, koga ne privlači većina, koji, sviestan si svoje vrijednosti, nikad ne postaje majmun mode ni javnoga mnijenja.

Otmjen je, tko ima svestrano ispitana i čvrsta načela, pa ova usprkos ruganju, preziranju, ismjehivanju, mirno, čvrsto i bez straha izjavljuje.

Otmjen je dakle onaj, tko je cio čovjek.

H. H.

Iz ženskoga svijeta.

Dokumenat sv. Oca osobite važnosti. Na pobudu grofice Gerte Walterskirchen predsjednice donjoaustrijske katoličke ženske organizacije, umolila je predsjednica »Internationalne unije katol. ženskih udruženja«, grofica Wodzicka, upute od sv. Oca pape kako se katolička ženska društva imadu držati prema težnjama i izjavama za mir *nekatoličkih* ženskih društava raznih zemalja. Državni tajnik kardinal Gaspari odgovorio je na to *obširnim* latinskim pismom, da sveti Otac ne želi *nikakav uzajamni rad katoličkih žena s nekatoličkima* kod javnih izjava za mir, ali za važno i potrebno drži da i katoličke žene sa svoje strane čine sve moguće da se povrati mir i to religioznim skupštinama, utjecajem na štampu, te po svim onim sredstvima, koja im daje kršćanska karitas. »Bit će velika utjeha za očinsko srce Njegove Svetosti«, stoji u pismu, »ako katoličke žene revnost i energiju svog plemenitog nastojanja posvete onome cilju, koji je najživlja želja sv. Oca: Da prestane ovaj strašni, nesretni rat.« A da kod tog djelovanja ženama ne manjka blagoslov s neba, podjeljuje sv. Otac svim u Internacionalnoj uniji udruženim ženskim društvima svoj osobiti blagoslov.

U sjednici centrale donjoaustrijske ženske organizacije, zaključeno je na prijedlog zamjenika duhovnog savjetnika Monsignora Dr. Krausa, poslati sv. Ocu adresu, u kojoj mu pomenuta organizacija u ime austrijskih katolikinja za primljene upute kao i za nastojanja sv. Oca za mir zahvaljuje, te ujedno obećaje, da će sve moguće učiniti da zadovolji želji svoga najvišega duhovnoga pastira. Ujedno umoljava centrala pojedina društva u pokrajini, da prema prilikama i u dogovoru s duhovnom oblašću priređuju pobožnosti, procesije, hodočašća i slično, da na taj način udovolji željama sv. Oca.

Poljakinje sv. Ocu. Svakome je poznato, da je u ovom strahovitom ratu najviše stradala Poljska. Poljaci, osobito oni u Ruskoj Poljskoj, revni su katolici. Poljakinje očitovale su svoju živu vjeru u pismu, što ga je poslala sv. Ocu kat. ženska organizacija u Krakovu. To pismo glasi ovako: »Ne dolazimo« vele među ostalim, »da ti se tužimo, jer dobro znadeš naše bolove. Šta više ti si nas u ljubavi pretekao, pomogao. Dolazimo u ime Poljakinja, vjernih načelima katoličke Crkve, odanih sv. Stolici, da te osjećaje obnovimo pred nogama tvojima, da ih ojačamo tvojim blagoslovom: želimo, da ne bi teški časovi oslabili vjeru našu, nego da je vatra stradanja i kušnje učvrsti.

Sv. Oče, mi kao živi članovi cijele katoličke Crkve osjećamo sa cijelim svijetom tvoje blagoslovno djelovanje, za svjetovni mir, za koji se od početka svojega Pontifikata ne prestaješ brinuti. Znademo, koliko si utjehe ulio u srca muževa i matera time, što si postigao da se ranjeni zarobljenici mogu povratiti u krilo svoje obitelji; znamo, kako tvoje srce mori neizreciva bol, jer tvoja djeca trpe ginu. Zato, kad tvoje ruke Bogu dižeš, spajamo i mi svoje molitve s tvojima, i molimo za zagovor, za mir Kraljicu krune poljske, da bi nam Bog podijelio mir, što nam ga svijet dati ne može, i da bi prestao strah od neprijatelja, te bi naša vremena pod tvojom obranom bila mirna.

U ime svih žena u duhu s nama združenim, evo nas k tvojim nogama, namjesniče Kristov, pokorno moleći tvoj blagoslov!«

Zdravstvo.

Vrijednost voća po zdravlje. U zadnjim decenijama upoznaje se sve više, da uživanje voća uopće blagotvorno djeluje na čovječje tijelo, a pojedine vrste voća radi svoje sadržine kiselina, šećera i sokova,

škrobi, masti, bjelančevine itd. upravo su potrebne i životni eliksir za najvažnije organe čovječjega tijela, hoćemo li, da ovi zdravi i sposobni ostaju. Što će narod više upoznati korist voća po zdravlje bit će i zdravstveno stanje puka u fizičnom i duševnom pogledu bolje.

Među najplemenitije i najzdravije voće spada jabuka, uživa li se ona svježa, kuhana ili osušena. Zrela jabuka sadržaje, mnogo željeza i kisika, tvori dakle kod slabokrvnih krv i olakoćuje disanje kod astmatičnih, nervoznima umiruje živce i jača moždane, a onima koji pate od besanice daje okrepljujući san. Jede li se s jabukom crni kruh, načinjen od brašna s mekinjama bez soli i kvasa, pomaže probavu. Hranjivost i ljekovita vrijednost jabuke veća je ako se jede neoguljena. Samo vrsti s debelom kožom valja oguliti, jer ih osobe slaba želuca ne podnose. — Kruška ne ima toliku ljekovitu vrijednost kao jabuka. Po sebi je vrlo hraniva, a osobito one vrsti, što u jesen dozrijevaju imadu mnogo vapna za jačanje kostiju. — Najveću hranjivu vrijednost imadu šljive i to suhe. Svježe šljive prouzrokuju često, radi vrijenja, nadutost, pa ih zato slabe osobe ne smiju mnogo uživati, a i onda oguljene. — Kajsije i breskve valja jesti neoguljene, jer je koža vrijednija od samog mesa, ona jači djelatnost plućiju, prouzrokuje da džigerice izlučuju žuč, oživljuje i čisti želudac i pospješuje probavu.

Manje će biti poznata ljekovitost dunje. Kompot i takozvani sir od dunja pospješuje probavu, a osobito je ljekovit onima, koji boluju na bubrezima. Soku od grožđa glavna je sadržina osim vode, šećer, nešto kiseline, pektin, bjelančevina, magnezija i kalijeve soli. On čisti i množi krv, jača i čisti pluća i džigerice, pomaže probavu. Naravno, da to vrijedi samo za sasvim zrelo i sočno grožđe.

Kućanstvo.

Ukuhane šljive. 4 kg zrelih šljiva, 2 kg šećera, $3^1/_3$ dcl vinskoga octa, $6^2/_3$ dcl vode, 3 dkg cimeta, 3 dkg klinčaca. Svaka se šljiva nekoliko puta probode viljicom i metne u porculansku posudu. Ocat, voda, šećer i mirodije kuhaju se i kipuće naliju na šljive. Iza 4 dana ocijedi se sok, opet zakuha i kipući nalije na šljive. To se iza 4 dana opet opetuje, a iza daljnih 4 dana zakuha se sok, onda se stave u nj šljive, da zakuhaju, ali ne da vriju. Ohladnjele metnu se u boce i zavežu. Ovako ukuhane šljive vrlo su dobre, a drže se više godina.

Čistoća brašna dade se najlakše tako ispitati, da ga se uzme puna šaka, čvrsto stisne i gruda brašna položi na pladanj. Ako brašno ostane ugruđeno, tad je čisto i pravo, rastepe li se, onda nije čisto, već sadržaje i drugih sastojina.

Književnost.

Stimme der Heimat Nr. 27. Poznati katolički pisac Heinrich Mohr izdaje u nakladi Herder u Freiburgu ratne propovijedi i ratna pisma. 25 kom. stoje 50 Pf. — Već je jednom u našem listu (br. 8—9 god. VII.) bila izražena želja, da se listovi Mohrovi prevedu na hrvatski i dijele vojnicima u bolnicama i šalju na ratno polje. Jednu od ovih propovijedi donosimo u današnjem broju, pa želimo, da se između naših kat. ženama nađe jedan apostol dobre štampe za naše junake u bolnicama i ratnom polju, pa Mohrove listove prevede i njima za utjehu i pobudu pošalju. Troškovi za tisak bili bi neznatna žrtva, koju oni zaslužuju.

ZA VJERU I DOM

LIST NAMIJENJEN KATOLIČKOMU ŽENSKOM OBRAZOVANOM SVIJETU.

BR. 9—12. ZAGREB, 1. PROSINCA 1915. GOD. VIII.

Katolikinje, na posao!*

Petnaest već mjeseci gruvaju topovi, granate kopaju grobove! Što je Evropa danas negoli golemo bojno polje, ogromno crno garište, pusto groblje! Oh, što je postalo od Evrope! Nju, koja se hvalila kulturom, civilizacijom, napretkom, zadesila je tako huda sreća! Evropa, napredna zemlja, koja je, kako se pričalo, koračala titanskim koracima, trgla se unatrag, i to ne u — srednji vijek, već u — staro doba; u doba, kad je ljude podžizala riječ: oko za oko, zub za zub!

Međutim, Evropu je to zlo i moralo stići! Gradila je dvorove kulture na materijalizmu, panteizmu, ukratko neopaganizmu. A taj je temelj trul, a na truleži ne dadu se podizati dvorovi. Ali Evropa je ipak, premda je tu istinu toliko puta mogla čuti iz ustiju Crkve, gradila na tom temelju i podizala zgrade naoko veličajne; pozivala je ljude da gledaju, kako se ipak dadu graditi velebni dvorovi bez Crkve, bez Krista! I došao je vjetar, vihor, orkan i srušio je njezine dvorove, jer su bili kuće sazidane na pijesku.

Mudri Salomon opaža, kako pod suncem nema ništa novo: što će biti, već je bilo.

Kad je narod izraelski zaboravljao, da »Božje oči gledaju na narode« (Ps. 65, 7.), kao i na zapovijed: »Pazi i čuvaj se, da ne zaboraviš kako Gospoda Boga svojega i da ne baciš u nemar zapovijesti njegove i zakone i uredbe . . . (5 Mojs. 8, 11.).« morao je oćutjeti, kako »grijeh čini narode nesrećnima« (Priče Sal. 14, 34.) i kako je »jao grješnome narodu, puku opterećenome opačinama, zlu naraštaju, opakim sinovima.« (Is 1, 4.) I tek onda, kad je narod stigla prijetnja Božja: »I udarit ću

* Govor, što ga izrekao velč. g. Bogoljub Strižić u crkvi presvetog Srca Isusova dne 31. listopada 1915.

ih mačem, i gladom, i kugom ...« (Jer. 29, 18.), obraćao se ka Gospodu Bogu svojemu pokorom i hodao stazama pravičnosti, »koja diže narod«. (Priče Sal. 14, 34.).

Tako bilo nekada, a Evropa je zaboravila, da je tako i danas i da će tako biti do konca svijeta, jer: »Ja sam Gospod, i ne mijenjam se...« (Mal. 3, 6.).

Sluge grijeha, sinovi pakla, »gasitelji nebeskih luči« navukoše na Evropu jad i nevolju, suze i krv. Djelo je to onih ljudi, koji su trubili u svijet mir, mir..., a u potaji oštrili mačeve, nabijali puške i topove.

Međutim i ako jest na tim ljudima glavna krivnja rata radi, nijesmo ni mi katolici bez svake krivnje, posve čisti, makar bismo možda i htjeli oprati svoje ruke od krvi, što teče Evropom!

Tu krivnju s naše strane očito priznaše njemački biskupi, kad su lani na početku ovog strašnog rata izdali zajedničku poslanicu, u kojoj kao pastiri stada svoga pozivaju na pokoru radi počinjenih grijeha, naročito propuštanjem katoličkih kreposti revnosti i odlučnosti.

U tome se ogriješivali katolici čitavog svijeta, a ne možda samo Nijemci.

A da li smo i mi hrvatski katolici zanemarivali svoje dužnosti? Tko bi to mogao poreći!

Kad govorimo o katolicima, mislimo muško i žensko. No nama je sada da ispitamo savjesti ženskog svijeta, i to hrvatskog.

I hrvatskim katoličkim ženama manjka revnosti za katoličku stvar. Da samo nešto spomenemo!

Kao svagdje, tako i kod nas imade sirotinje, naročito zapuštene, odnemarene djece, osobito po gradovima. Tko da privine na srce ovu zapuštenu djecu, ako ne žensko katoličko srce! Pa ipak mnoge katolikinje taj uzvišeni Kristov posao prepuštaju drugima. Onima, koji će doduše podati djeci hranu tjelesnu, ali duševne okrjepe ne će im davati, jer do te njima nije stalo. Ta će djeca odrasti, postat će muževi i žene, a koračati će onim stazama, na koje su u mladosti upućeni, a kojima se ide u vječnu propast. Mnoga i mnoga katolička ženska glava žalosno će klimati glavom i lamati rukama jadikujući, kako je svijet postao zao, kako je odnemario Boga! A ko će tome biti kriv? Katolikinje!

Šta više u nas se i gore jošte radi. Kolike katolikinje pomažu bilo riječju bilo činom, da se podižu društva i domovi, koji nijesu u rukama Crkve. A za te je vazda barem pogibao, da će se posve od Crkve odijeliti. A tko ljubi pogibao, propast će prije ili kasnije! Takove katolikinje, koje pomažu rad, koji nije osnovan na načelima Kristovima, zaista se djelom odriču Krista, te šuteći priznavaju, da

im Krist nije istina, put i život; jer, kada bi im Krist sve to bio, tada ne bi tražile istine, puta i života izvan Krista.

Katolikinje, zamislite se u ove rečenice, koje ćemo Vam staviti na dušu, zamislite se i dajte si na njih točan odgovor. Predočite si u duši Gospoda našega Isusa Krista, našega preljubeznoga Spasitelja, ali i pravednoga Suca, kako nam svima govori, a naročito katolikinjama gore opisanima:

Vi mene zovete učiteljem, a ne pitate mene;
Vi mene zovete svijetlom, a ne gledate mene;
Vi mene zovete putem, a ne slijedite mene;
Vi mene zovete životom, a ne želite mene;
Vi mene zovete istinom, a ne častite mene;
Vi mene zovete mudrim, a ne nasljedujete mene;
Vi mene zovete ljepotom, a ne ljubite mene;
Vi mene zovete bogatim, a ne prosite mene;
Vi mene zovete vječnim, a ne tražite mene;
Vi mene zovete milosrdnim, a ne ufate se u mene;
Vi mene zovete plemenitim, a ne služite mene;
Vi mene zovete svemožnim, a ne štujete mene;
Vi mene zovete pravednim, a ne bojite se mene.

Nije li baš tako s mnogim katolikinjama u Hrvatskoj? Na žalost jest! Istina, slabe se duše žalosno tješe nekakvim mirom, i za volju »mira, sloge i zajedničkog rada» odriču se uistinu Krista, Boga svoga. Sam Isus Krist rekao je: »Tko voli više ocu ili majci ili bratu ili sestri ili ženi, negoli meni, nije mene dostojan.« A to ne znači ništa drugo, nego da mi moramo biti spremni prije se svega odreći i istog života svoga, negoli odreći se Krista. Krista pak ne odriče se samo onaj, koji kaže: »Ja Krista ne poznam«, već i onaj, koji govori ma i najzanosnije o Kristu, ali se ne drži Kristovih načela u svome privatnom i javnom životu; jer riječi su opet Kristove, da ne će onaj unići u kraljevstvo Božje, koji samo govori: »Gospode, Gospode«, već onaj, koji vrši volju Božju.

Ali nije dosta »jarma s nevjernicima ne vući«, već treba i raditi najvećom revnošću oko podizanja, širenja kraljevstva Kristova na zemlji.

Da je više bilo revnosti u katolikinja Hrvatica, danas bi cvala mnoga katolička ženska društva, danas bi javna dobrotvornost bila u katoličkim rukama; danas bismo imali domove, u kojima bi se odgajali pioniri za svetu katoličku stvar; danas bismo imali jaču i bolju katoličku štampu, danas ne bi literatura pogrđivala ono, što je nama katolicima milo i sveto; danas ne bi kazalište iznosilo preljubnih drama; danas se ne bi raskoš i nuditet kočio u javnosti! Dalo bi se

još mnogo toga zla navesti, česa svega ne bi bilo, a dobra, česa bi bilo, da je u katolikinja bilo revnosti.

Naprotiv protivnice Crkve pokazale su mnogo mara i revnosti, da svoje misli, svoje planove ostvare. I ostvarile su. Zao duh, kojim odiše naša naročito javnost, jest plod njihove revnosti i radinosti, a našeg nerada i nehaja.

Nehaju katolikinja pridružila se i neodlučnost. Katolikinje u kući, na ulici, u društvu, podnose i napadaje na svoju svetu vjeru i Crkvu, a boje se ustati na obranu. Taj strah, ta neodlučnost veliko je zlo, jer podgriza energiju duše, volje. A gdje nema energije, tu se ne da ništa postići, pogotovu u boju. Katoličke žene, gledajte žene, pobornice emancipacije, slobodne ljubavi, kolikom slobodom, energijom zastupaju svoje misli, kako ih svagdje s nekim ponosom ističu. One se ne stide zastupati i širiti nazore, koji po blatu povlače žensku čast, uzvišenost djevičanstva, plodnost materinstva. Zar da se vi stidite i plašite ispovijedati misli nebeske, koje čovjeka dižu visoko, ća do prijestolja Božjeg!

No mnoge katolikinje ne ogriješuju si duše samo time, što bi zanemirivale spomenute kreposti, već se u svome životu i djelovanju povode za onima, koje su u taboru Belialovu. Čovjeku se već gadi neprestano upirati prstom u iste opačine. No ipak valja!

Sramota je, da ne kažem više, gledati u hrvatskim gradovima, naročito u Zagrebu, kako gospoduje taština, raskoš, lakoumnost, zavodljivost po ženama, kojima očevi, muževi, braća stradaju na bojnim poljanama. Hrvati lijevaju krv, a kod kuće hrvatski ženski svijet u orgijama provodi život! Kud ćete veće sramote, naopakosti, ludosti! Na taj način ženski svijet svojim grijesima produljuje rat: puni puške i topove, brusi mačeve, kojima se zatire hrvatski rod. Ne mojte reći, nije tako, kad na žalost gotovo svaki dan imate prilike to opažati. Istina, mjera, kojom se griješi, nije u svih jednaka. Ne mojte reći, da to čine samo žene pobornice slobodne ljubavi! One prednjače u opačinama, ali i katolikinje i ako ne trče za njima, ipak po malo hramlju, kako se ne bi reklo, da katolikinje nijesu moderne, napredne!

Sv. Otac Papa napreže se već više od godinu dana, da dođe do mira u Evropi, a njegova djeca, katolici, umjesto da ga pomažu u njegovu nastojanju, stavljaju zaprjeke miru neprestano griješeći. Sveti Otac Papa hoće, da ga katolici pomažu molitvom, djelima kršćanskoga milosrđa i pokorom.

Katolici mole doduše za mir, mnogi se trude da pomognu bližnjemu, ali mnogi i mnogi od nas zaboravljaju na pokoru. Jest, pokora je, koja briše grijehe, opačine. Kako je upravo pokora potrebna, ako hoćemo da dođemo do mira, vidi se iz toga, što je Bl. Djevica Marija, ukazujući se u La Salette, Lourdu, Pontmainu nedužnoj dječici, objavljivala zla, koja će stići ljude, ne obrate li se k Bogu, i pozivala opetovano na pokoru. Ljudi su mnogi i mnogi vjerovali u ta objavljivanja blažene Gospe, molili su, ali pokore nijesu činili. I zla su došla, a mi ipak ne slušamo naše Majke, jer duh, koji danas gospodari svijetom, jest duh uživanja i iživljivanja, ispoljivanja svega, što donosi užitak, nasladu; a mi smo u većoj ili manjoj mjeri robovi tog duha. Zar taština, raskoš u odijevanju, ne ide za užitkom!

Šta više, kad su ratna zla kao skupoća, bolest, stala tištati ljudska leđa, umjesto da se ta zla trpljivo u duhu pokore podnose, otvaraju se pogana srca i usta ljudi, pa ruže Boga, što im daje toliko trpjeti. Ko griješi, taj mora nužno i trpjeti. Tko od nas može reći, da na njegovoj duši nije nikada bilo nikakva grijeha! A što mnogi opaki manje trpe n. pr. od skupoće, glada, dokazuje samo to, da će više trpjeti na drugome svijetu. »Sreća« opakih na ovome svijetu jest njihova najveća nesreća.

Dakle hoćemo li mira, ne mojmo htjeti grijeha, i — činimo pokoru!

Boj duhovni, boj između dobra i zla, kreposti i opačina, Krista i Beliala vazda se bio. Sveti Augustin u svojem djelu »De civitate Dei« raspravlja o dvjema taborima: o taboru dobrih ljudi, kojima je vođ Isus Krist i taboru zlih, kojima je vođ sam đavao. Tabor dobrih je nebeska, božanska država, a tabor zlih je zemaljska država, naime skup ljudi, koji samo za ovoj svijet mare. Nebesku državu — kaže sv. Augustin dalje — podigla je ljubav Boga sve do preziranja samoga sebe, a zemaljsku državu podigla je ljubav samoga sebe sve do preziranja Boga.

Sve ratovanje ljudsko, kao i ovaj strašni rat, i nije drugo negoli u jednome smjeru — krvavome — sjetilno očitovanje tog duhovnog boja. No duhovni boj očituje se na svim područjima ljudskog djelovanja, u dvadesetome vijeku možda većma negoli u prijašnja vremena. Danas se naime duhovi bore tako u pučkoj školi, kako i na sveučilištu, u potleušicama kao i u sjajnim palačama, u obiteljima kao i u parlamentu, u kinima kao i u kazalištu. Istina, boj duhovni ne bijesni sada tako žestoko na drugim područjima, jer je krvavi današnji rat zaokupio gotovo sve sile čovječje. Ipak nije posve jenjao. Od časa do časa zaplamsa mržnja na Boga ili u kojem listu ili novini ili knjizi ili slici i t. d., kako to mi u Zagrebu imamo na žalost prilike opažati.

Krvavi ovaj svjetsi rat, trajao kakogod dugo, ipak će jedamput svršiti. Tko misli da iza ovog rata ne će biti borbe duhovne, taj se ljuto vara. Borba će bit sigurno, da li žešća ili slabija od duhovne borbe prije ovoga rata, teško je reći. Bečki nadbiskup kardinal Piffl

rekao je mjeseca siječnja ove godine na skupštini katoličkih muževa ove riječi: »Poslije rata započet će tek pravi boj duhova!«

A Bebel, vođ njemačkih socijalnih demokrata, koji je svojom knjigom »Žena« nanio mnogo zla ženskome svijetu, rekao je jednom zgodom u berlinskome parlamentu ove vrlo važne riječi: »Ona stranka, koja će u borbi duhova imati uza se ženu, konačno će pobijediti.«

Istina, katoličke Crkve ne će pobijediti nijedna stranka, jer uz nju stoji Bog Isus Krist. Ali tu i tamo bit će katolici i te kako progonjeni. A mnoga zemlja mogla bi zapasti u duboku tamu staroga poganstva. Pa kako će zle žene biti možda znatniji uzroci zla od muškaraca, tako će opet dobre žene više učiniti dobra od muškaraca.

U nas Hrvata bile su žene dosele slabo spremljene za borbu duhova. Kako je do ovog rata bilo, spomenuo sam gore. Poslije rata tako ne smije da bude, ne ćemo li da u lijepoj Hrvatskoj, natopljenoj mučeničkom krvi, zavladaju zulumčari grijeha i pakla. Pa kako se pobornice »slobodne misli i ljubavi« kupe pod barjak Venerin, tako treba da se katolikinje kupe pod sveti, čisti, neokaljani, djevičanski barjak Marijin.

Mi imamo već, hvala dragome Bogu, katoličkih ženskih društava, kao što su treći red, Marijine kongregacije, djevojačka i materinska društva, ali u ta društva treba unijeti više života, revnosti i rada; a isto tako i njihov opseg treba da se proširi, da zahvati čitavu Hrvatsku, njezina sela i gradove. Zato katoličke žene, djevojke i žene, kupite se oko tih društava. A uzdamo se u Boga, da će doći vremena, kad će žene, okupljene u tim društvima, kao i još drugima, koja bi se mogla osnovati, čuvati kao uređena vojska pod Marijinim barjakom, potklad sveti, našu svetu vjeru, kao zjenicu oka svoga; a i udariti hrabro na neprijatelja — na grijeh i robove grijeha.

Vojska se kupi oko šatora vojskovođe. I mi katolici imamo i šator i vojskovođu. Naš šator je svetohranište — tabernakul, a vojskovođa Isus u presvetom oltarskom sakramentu. Ko hoće da boj bije za Krista, treba da se kupi oko njegova šatora. Tu će slušati zapovijedi Kristove, tu crpati jakosti za borbu.

Katoličke žene, pristupajte često, ako je moguće svaki dan, k stolu Gospodnjem. Tad ćete se vraćati od toga stola kao hrabre lavice plamena srca, oduševljene i ojačene za sve, što je sveto, nebesko. Tad ćete biti pune onog duha, koji će vas za spomenutu katoličku žensku križarsku vojsku oduševiti, pa ćete u svetoj revnosti klicati poput plemenitih križara: Bog hoće! Bog hoće!

Van sa zastavom!*

Preveo BOGOLJUB STRIŽIĆ.

Zastave su da ih vidimo mi i drugi. Već dvadeset godina prepiremo se radi te očite istine. Zastave se nalaze u arkivima. Bez imena lutamo unaokolo, kao djeca, kojima se ne zna ni za oca ni za majku. Ne znamo, kamo bismo stali. Šta više, mnogi bi list i te kako bio počašćen godišnjim oglasom: »Potpisani traži stanovište«, kakav je neki šalivdžija predložio nekome listu. Stanovište, nepredobivom držane tvrđave ideje, ugnulo se udobno uređenome streljačkom jarku oportuniteta, koji se može u nuždi i bez velike štete napustiti.

Mi zahtijevamo za našu akciju više otvorene načelnosti. Ne znam, koji je otac rekao svome sinu na rastanku: Kamogod dođeš, razvij za 24 sata svoju zastavu! Svakako mora to pravilo postati lozinkom našeg vjerskog, književnog, političkog i društvenog preporoda. Novi naraštaj znat će svagdje u pravo vrijeme pokazati svoju posjetnicu.

Mi zahtijevamo više tendencije! Činjenice su suverene i svojeglave. Valja ih uzeti onako, kakove jesu, baš kao i istine. Ljudski duh može ih ispitati, iznaći, preraditi, ocijeniti, svrstavati, ali ih ne može mijenjati. One su, kakove jesu ili nijesu. U drugu pak ruku nijesu činjenice samostalne i apsolutne pojave u svjetskome planu i svjetskoj povijesti, kašto nijesu ni pojedine osobe. One mora da služe ovdje ili ondje. One su ili s Bogom ili protiv Boga. Neutralnih činjenica nema. Isto tako nema neutralnih istina. Svaka je ratnik.

Dakle van sa zastavom! Nijedna riječ ne zvuči tako neznanstveno, neotmjeno i nepopularno kao tendencija. Djelo s tendencijom, naročito s katoličkom, već je unaprijed osuđeno. Neprestano u svakoj prilici ponavljamo, kako u svem što radimo, nemamo na umu nikakove konfesijonalne tendencije, kako ne radimo s vladohleplja. Klub bezazlenih! Ja toga ne mogu razumjeti. To nije ni muževno ni domoljubno ni znanstveno ni katolički. Tendencija je svijesno, snažno provođenje misli u službi Boga ili vraga. Ja ne kažem: Na stran sa svakom tendencijom! Nasuprot velim: Više tendencije! Svagdje tendencija! Drugim riječima: Svagdje treba da znamo, što hoćemo, a valja nam htjeti, što znamo i reći, što ho-

* Taj članak napisao je župnik u Baseiu R. Mäder u „Der Gral" 1. sv. 1915. Radi njegove važnosti donosimo ga i mi u našem listu. Opaska prevodioca.

ćemo. Svagdje tendencija! U ime Boga svemogućega!

Nama je vazda bila zagonetka, kako je u vrijeme duhovnih vježbi, mogla naći netendencijoznost literarnog, političkog i socijalnog djelovanja tako tvrdoglave i bogate s uspjesima braniče u našim redovima. A kad sv. Ignacije u svome temeljnom razmatranju postavlja veličanstven program za naše shvaćanje života: Sve od Boga — Sve u Boga — Sve k Bogu, ne razumijem, kako je kriva nauka o čisto svjetskome počinila tolika opustošenja i među našim najboljima, da je Bog izgubio pokrajinu za pokrajinom i konačno postao kralj bez zemlje. Naša će biti zadaća, da te izgubljene pokrajine, prava terra irredenta, opet natrag zadobijemo. Ne za privatno vladohleplje, već za onoga, koga je Bog postavio baštinikom cijeloga svijeta, po kojemu je i svijet stvorio (Žid. 1, 2.). Taj testamenat ostvariti naša je literarna, politička i socijalna dužnost. Katolička Crkva nije tu tendenciju nikada tajila. Program i sadržaj naše konfesijonalne, to jest katoličke tendencije, neka je Pavlova, od Pija X. modernim geslom načinjena: Omnia instaurare in Christo — Sve obnoviti u Kristu. Sve pokršćaniti, sve pokatoličiti, svima cijelu istinu, potpuno pravo i pravu sreću donijeti, Krista učiniti kraljem svih srdaca, svih duhova, na svakome mjestu i u svako vrijeme. »Jer kad mu je sve podložio, ništa nije izuzeo, što mu ne bi bio podložio (Žid. 2, 8.).« Ta riječ ne dopušta nikakova pretjeravanja, naročito ne umanjivanja. Ili ćemo se svagdje držati tih Pavlovih tendencija ili mi ne mislimo, ne govorimo, ne pišemo i ne radimo katolički.

Svuda tendencija! U ime uma! Nema vjere, nema filosofije, nema stranke, koja ne bi imala svojih tendencija. Pa ako bi koja vjera, filosofija, stranka tvrdila, da nema nikakovih tendencija, tada ili bi govorila istinu i time očitovala, da nema prava na opstanak; ili bi lagala s taktike i zaslužila prijezir svijeta kao svi lažljivci i kukavice. Htjeti ne imati tendencije znači proklamirati duševno siromaštvo i beskarakternost. Djelo bez tendencije je djelo bez duše, je igra i gubitak vremena. Svaka umjetnina, koja to ime zaslužuje, je samo onda dobra, istinita i lijepa, ako svojom tendencijom teži za nestvorenom dobrotom, istinom i ljepotom.

Katolička književnost je zato tako nisko pala, jer zakon tendencije sve više iščezava iz katoličke literature i štampe. Mnogi katolički list ili novina mogla bi biti isto tako napisana od nekatolika, a da nijedan redak

ne bi morao biti promijenjen. Time je njihova suvišnost neoprovrgljivo očita. »Stimmen von Maria-Laach« kažu u svojoj studiji o Mallinckrodtu (7. svez. 1915.): Bog nije stvorio različitih djela, da bude jedno od drugoga nezavisno. On je jedno djelo stvorio i po njemu djeluje dalje na sve. To djelo je kraljevstvo njegova Sina, je katolička crkva.

Potom bi svi vremenski i dnevni događaji izravno ili ne izravno bili uvjetovani po Crkvi. Ovaj savez uvijek iznova pronalaziti i razjašnjivati zadaća je naše štampe. Ona ne smije biti samo javno sabiralište i skladište. Ona treba da gradi! Što ne spada u građevni nacrt otpaci su. A kamenje, koje mi ne uzidamo, uzidat će drugi. Koliki naši urednici ne znaju, što da počnu sa činjenicama. Kako malo nasljeduju oni u izgrađivanju sv. Wolfganga, kojemu je prema legendi i vrag morao vući na tačkama kamenje za gradnju. Dakako da nije uvijek sâm urednik kriv pomanjkanju tendencije u njegovu listu. Dobitak često ne vlada samo četvrtom stranicom, već i prvom. Dobitak ne shvaća, kako može orao urednik lebdjeti u visinama, gdje nema više što zobati. Jer »ideje su besplodne«!

Prigovara se, da se jače istaknuta tendencija protivi nužnoj objektivnosti izvješćivanja. Obzirom na to napisao je Rembrandt-Deutsche na rovaš eksatnoj znanosti slijedeće: Lažnu objektivnost valja nada sve suzbijati. Hladnokrvnost je korisna i žaba ima hladnu krv. Ali perspektiva žabe nije ipak prava perspektiva. Čovjek niti lebdi u zraku niti čuči u močvari. On čvrstom nogom stoji na zemlji. Konačni cilj lažne znanosti je konstatiranje činjenica. Konačni cilj prave znanosti je suđenje o svijetu.

Istinita objektivnost tada tek počinje, kada je činjenica postavljena u pravo svijetlo. Jedino pravo svijetlo jest Bog. Prema tome naša tendencija ide zatim, da sve stvari ove zemlje, uključivši i »čisto znanstveno«, »čisto umjetničko«, »čisto političko« i »čisto gospodarstveno«, rasvijetli jedino objektivnim rasvijetljenjem, što podaje Bog, Krist, Crkva, vječnost.

Benedikt XV. postavio je osnovno načelo u svojoj enciklici »Ad beatissimi«: Da se nitko ne pozvan ne izdaje kao zastupatelj crkvenog naučavanja u knjigama i novinama ili u javnim predavanjima. Time je odluka, zadnja riječ u prijepornim pitanjima, upućena na crkvenu vlast. No bilo bi posve pogriješno misliti, da je tom odredbom Papinom zabranjeno obrađivati religiozne probleme u listovima i dnevnicima. Naprotiv »naši listovi i novine moraju — kako isti Papa zahtijeva — biti prožeti dubokim i neiskvarenim ka-

toličkim uvjerenjem.« Dakle čistom i očitom tendencijom! Van sa zastavom! I pod Benediktom XV.

Tjeskobne duše boje se kod toga za dobru stvar. Tihim nenapadnim djelovanjem dalje se dolazi. Ne valja protivniku pokazati svojih karata. Na tome bi moglo mnogo istine biti. Mudrost je također evanđeoska krepost. Ipak je mudro govorenje veoma često pokrivalo lijenog djelovanja. Može se dopustiti, da izvješanje zastave često u protivnika pobuđuje novu djelatnost. Uostalom ne valja nikada s uma metnuti, kako mi u prvom redu pišemo, govorimo i radimo, da svoje učvrstimo, a ne da predobijemo protivnike. Ništa tako ne demoralizira vlastite čete, ništa toliko ne tjera mnoge u protivnički tabor, kao slabost i neodlučnost, kojima vide, da je njihova stvar zastupana. Premostivanje većma vabi na otpad, negoli na obrat. Jedni vide, kako mnogo ne gube, ako nas ostave, drugi vide, kako mnogo ne dobivaju, ako k nama dođu. Ajdmo dakle, govore jedni; ostanimo, govore drugi.

Zastave, koje se viju, kupe i predobivaju, sakrivene raspršuju i malodušje pobuđuju. Van sa zastavama!

Otvorenom načelnosti i očitom tendencijom doći ćemo dalje, makar tu i tamo polaganije.

Recimo dakle svima, što hoćemo. Katolicizam nije nikada bio tajna nauka. Zato ima premnogo krvi osvajača i mučenika. Zastave su za to, da ih vidimo mi i drugi.

Krist će biti za vremena uzor i u taktici. I Krist je od prvog dana svojeg javnog naučavanja načela tako jasno izricao, da je njegova riječ odmah postala zastavom, znakom, kome se protivi i koji se slijedi. Njegovi učenici govorili su i pisali takvom radosti i ponosom sa zastave, takovom svijesnom dosljednošću, da su svi postali mučenici svoje jake tendencije. I Krist i njegovi učenici sigurno se također nešto razumjeli u metodiku uspjeha.

Solon je htio, da budu građani, koji ne sudjeluju u političkim rasprama, kažnjeni. Neutralnost bila je u njegovim očima grijeh na državi i narodu! Mi ne trebamo ovo Solonsko shvaćanje protezati na internacijonalnu politiku. Tu može biti neutralnost državna dužnost. Ali u borbi ideja neutralnost jest grijeh protiv Boga, istine i savjesti. Kako je taj grijeh literarni, politički i socijalni naslijeđeni grijeh i grijeh mnoštva katoličke sadašnjosti, to je njegovo suzbijanje prva literarna, politička i socijalna dnevna dužnost.

Sv. Melanija mlađa.

M. H. K.

Socialno-karitativno djelovanje jedne rimske senatorice.

Ihr, die ihr den Menschen um jeden Preis heben wollet, studiert doch auch ein wenig unsere Heiligen — vom socialen Standpunkte aus. *Ansgar Albing.*

Gornje nam riječi Ausgara Albinga jasno pokazuju, po kojem uzoru i na kojem se temelju može čovjek sigurno socijalno podignuti. »Svijet nam već dugo obećaje novo čudo od čovjeka, koji će promijeniti cijelu kuglu zemaljsku. Nažalost sve ostaje kod te velike riječi. Kao uvijek hoće svijet, za koji čas da se sam na svome svijetlu sunča. Da stvori čovjeka od čelika manjka mu vrlo mnogo, a najviše volja.

I kršćanstvo govori već gotovo dvije tisuće godina o novome čovjeku i dalo ga je često u djelu i u istini, dalo ga je tako često i tako lijepo, da ga nije teško proučavati na uzornim primjerima, na junačkim duhovima, koji se u danima vrijenja i bure pokazali kao umjetnici života, kao stupovi, kao kormilari, kao svjetionici za sav rod ljudski.« (A. M. Weiss. O. P,)

Jedan takav uzor za žene iznio nam je na svijetlo, iz gotovo potpune zaboravnosti, kardinal Rampolla del Tindaro. Sv. Melanija mlađa bila je stoljeća zaboravljena, dok nije 1905. kardinal Rampolla izdao omašnu građu za njen životopis, a po njegovim je izvorima grofica da Persico opisala život ove žene, u kojoj vidimo ujedinjenu visoku izobrazbu, jasan pogled, muževan značaj i snažnu volju. Ljubav Spasitelju uzdiže je do ljubavi bližnjemu. Melanija se odriče svojih milijarda, da sirotinju učini bogatom i da ublaži tisućerostruku bijedu. Ona osniva kulturna žarišta za buduća vremena; snizuje se do robova, da ova prezrena ljudska bića uzdigne do dostojanstva kršćanskoga života i prva odvažno i praktički otvara put njihovu oslobođenju; riječju i primjerom pokazuje nam uzvišene ideale kršćanske savršenosti; brani vjeru proti herezi; vodi židove i pogane suncu istine. Njezin život nam je primjer, kako se sjedinjuje najstroža askeza sa razgranjenim, karitativnim i socijalnim djelovanjem.

IV. stoljeće, u kojem je živjela sv. Melanija, mnogo je slično dobi, u kojoj mi živimo. Nećudoređe je i onda silno zavladalo svijetom i kao i danas pokazivalo se u svoj svojoj golotinji. Pohlepa za zemaljskim dobrom možda je danas i veća, jer si je po materijalističkoj nauci prokrčila put do puka. Strast za uživanjem, luksus i rasipnost dosegli su vrhunac, te nijesu kao nekad ograničeni samo

na pojedine slojeve društva, već su okužili gotovo sve, pa i siromašnije slojeve.

Nema danas, barem u civilizovanoj Evropi robova, ali moderni razvitak industrije i velika bijeda traži tisuće i tisuće muževa, žena i djece sebi za žrtvu. U nezdravim prostorijama, bez zraka i svijetla, u zaglušnoj buci strojeva, nepodnošljivoj vrućini, u nadčovječjem, ubitačnom radu tisuće ljudi postaje radi nezasitnosti svojih gospodara kao i robovi starih vjekova.

To su između mnogih samo neke tamne strane, koje imamo iste sa VI. stoljećem. Imademo li koju i od njegovih dobrih strana? Imadu li današnje žene onu požrtvovnost, ono velikodušje, kojim su žene VI. stoljeća ublaživale zlo svojeg doba, ublaživale djelom, a najviše primjerom svoje herojčke kreposti? Žene onog doba bijahu prožete apostolskim duhom, duhom samozataje i žrtve, velikom ljubavi za duše, gorjele su revnošću za uščuvanje čistoće nauke katoličke vjere.

Sv. Melanija rodila se prema koncu g. 381. Ocu njezinu Valeriju Publikoli, najbogatijem i najuglednijem rimskom patriciju, nije se ispunila želja, da mu žena Albina rodi sina, nasljednika golema bogatstva. Poklonio je dakle svu brigu i ljubav jedinici kćerki, i gajio za nju velike osnove. Ona je imala postati prva zvijezda rimskih gospođa.

Uzgajali su je kao kraljevnu. Sve, što je bilo za nju, platno za njezino rublje, zlatom vezene brokatne haljine, namještaj u sobi, sve je moralo biti osobito fino i skupocjeno. Kad je prolazila, klanjali se robovi, sluge i prijatelji kuće kao kraljici. Mnoga otmjena matrona rimska tajno je snovala kako da jednom Melaniju predobije za svoju snahu.

Uz veliku ljepotu tijela posjedovala je i odlična svojstva duha, muževan značaj, ljubežljivost u općenju i vedru ćud. Ova se lijepa svojstva godinama sve ljepše razvijala i opravdavala očeve nade i osnove. Kako je Melanija po odluci svojih roditelja imala jednom biti zvijezda rimskoga društva, morala je naučiti one umjetnosti, kojima se pred ljudima sjaje. Grčki i latinski govorila je jednakom vještinom. Malena ručica znala je lijepo pisati, a zvonki se glas pokom u glazbi usavršio. Uz ove svjetske znanosti nijesu njezini roditelji, koji bijahu revni kršćani, zaboravili i na vjerski uzgoj. Melanija čitala je u određene sate u danu i sv. Pismo. Čitajući ga nikla je u duši njezinoj klica herojčkih kreposti. Tko će znati, kako je Bog po svojoj objavljenoj riječi govorio ovoj nevinoj duši? Tko će shvatiti tajanstveni vez među Bogom i jednom dušom, koju je On odabrao, da je posvema nad zemaljštinu uzdigne?

Mlada rimska senatorica, zadnji odvjetak odličnih patricija, bila je lijepa, bogata, otmjena, umna i izobražena, ali srce njezino nije obuzela nijedna od ovih prednosti; šta više ona se odvraća od njih, i svraća pogled svoj na druga dobra, na sjaj drugih dragocjenosti. I dok je ponosni otac njezin gledao, da svojoj jedinici pribavi što veća zemaljska dobra, počivao je pogled Oca nebeskoga na njoj da je uzdigne na prvo mjesto svetosti, i od nje učini remek djelo svoga milosrđa. Po želji Valerija Publikole imala je njegova kći udati se i uzdržati po svojim potomcima sjaj i bogatstvo porodice, ali ona je srce svoje poklonila Onome, koji će je učiniti majkom mnogobrojne porodice, porodice bijednih i potištenih, da ih uzdigne i utješi.

Za ono vrijeme vladahu u društvu rimskom dvije struje, svjetska, i ona, što se odvraćala od svega zemaljskoga. Čisti se pogled Melanijin svratio odmah na potonju struju. Oblačeći skupocjene haljine, težila je za pokorničkim odijelom, kušajući odabrana jela, mmislila je na odricanja pustinjaka. Pred njom je bio život pun slave i sjaja, ona ga ne želi, već odabire sjaj snježne bjeline ljiljana — ljiljana djevičanstva.

Valerij Publikola bio je jedan od onih otaca, koji i najsvetije želje i sreću svoga djeteta žrtvuju taštinu. Najprije je silio na život pun sjaja i luksusa, kome se ona nerado podvrgavala, a onda je prisilio na udaju. Tko će omjeriti bol, što ga je ova očeva zapovijed zadala njezinu djevičanskom srcu? Ljiljan, što ga je tolikom ljubavi njegovala, ima se skršiti, a zaručnica Božja zadovoljiti se zemaljskom svadbom! Sigurno je težila za onim vremenima, kad se je mučeništvom mogla otkupiti posveta Bogu. Ali vremena mučeništva su prošla. Melanija nije više mogla birati, kao djevice u vrijeme progonstva: ili zemaljskoga zaručnika ili smrt. Otac je silio na udaju, a proti ovoj sili nije bilo pomoći, jer je zakon rimski davao ocu neograničeno pravo nad djetetom. Usrdne prošnje i suze bijahu uzalud. Ponosna kuća Valerija treba za svoje neizmjerno bogatstvo nasljednika, a toga mora dati Melanija. Tko mari, da njezina duša, koja za drugim idealima teži, u smrtnim trzajima dršće?

Među mladim patricijima, koji se otimahu za ruku lijepe i bogate Melanije, odabra otac njezin njoj za vjerenika jednoga od potomaka Valerijevaca, Valerijana Piniana. Da ogromni imutak Valerija Publikole ne dođe u stranu porodicu, zaručio je dogovorno sa svojim rođakom Valerijem Severom svoju kćer s njegovim sinom. Valerijanu Pinianu bijaše onda 17 godina. Odlikovao se izvrsnim prednostima uma i srca, bio je kršćanski odgojen, pobožan, blag i plemenit. Radi tih ga je svojstva Melanija štovala, ali osjećajući viši

poziv u svojoj duši nije bila voljna udati se. Volji se roditelja nije mogla protiviti, pa se nadala pomoći od samog Piniana. Zašto da ona od njega ne izmoli ono, što je sv. Cecilija od svog poganskog zaručnika izmolila?

»Ako ti je s voljom, moj gospodaru«, rekla mu je, »da djevičanski zajedno živimo, priznajem te gospodinom i gospodarom svojim. Ne pristaješ li na to, evo ti moga bogatstva, služi se njime, samo mi daj slobodu da nesmetano Bogu služim.«

Jesu li ove riječi naišle na tiho priznanje u duši Pinianovoj? Životopisna vrela kazuju, da se nije na to ni razljutio, a ni molbe napredac odbio. Sjetio je samo svoju vjerenicu na svrhu njihova veza, pa čim se rodi nasljednik imena i bogatstva, moći će slijediti glas svog srca, a i on sam poći će istom stazom. »Strpi se samo, dok imamo dva potomka za svoje bogatstvo, onda ćemo se, dade li Bog, obadvoje odreći svijeta.«

Mladi su vjerenici stanovali u palači Valerija na Monte Celiu. Mlada se gospođa morala pod strogom pažnjom očevom učiti, kako će se ponijeti ne samo kao otmjena rimska senatorica, već kao prva od njih. Melanija, čija je duša težila sasvim drugamo, ona, koja se u mislima bavila uzvišenijim stvarima, morala je vanjštinom biti jednaka kojoj taštoj patricijki. Svoje dane ispunjavati odijevanjem i preodijevanjem, dati se od robova u pozlaćenoj nosiljci po ulicama nositi u dosadne posjete i primati ih, a onda sjesti k objedu, za koji su nebrojeni kuhari priredili izabrana jela. To je bilo odviše za srce, koje je težilo za pokorom, odviše za dušu, koja je osjećala, da je pozvana za život uzvišeniji. Da se za ove ispraznosti dana nadoknadi, provodila bi noći na koljenima u svojoj kućnoj kapelici. Tu je oplakivala izgubljeno vrijeme, a strašnu prazninu, što je taština svjetskoga života u njezinu srcu ostavila, ispunila slatkim razgovorom s Bogom.

Njezin je otac držao, da se takav pokornički duh ne slaže s otmjenošću rimske matrone, pa ju je dao po ropkinjama i slugama u njezinim odajama nadzirati. Melanija se uteče lukavosti. Da može slijediti put, kojim je Bog zove, i od kojeg ona ni pod koju cijenu ne će da odstupi, naplaćivala je šutnju svojih robova zlatom. Nijesu je nikad odavali, ali nije im ostalo neopaženo, da njihova gospodarica u svojoj duši ne prianja za sjaj i udobnost, koja ju okružuje. Ta se siromašna stvorenja čudila, da se njihova gospodarica odriče tolikih užitaka. Neko razjašnjenje za to čudno vladanje našli su u srdačnoj dobroti, kojom je s njima postupala, i s blagošću, koja je iz cijeloga njezinog bića prosijevala, pa su je bolje razumijevali od onih elegantnih i oholih matrona, koje bi Melaniju svaki dan posjećivale, razumijeli je bolje od vlastitog oca. Ovo udivljenje i ljubav pripravljalo je srca onih neukih i prostih stvorenja na apostolat, koji je Melanija kasnije na njima izvršila.

U IV. stoljeću bilo je žena umnih, izobraženih, jakih, plemenitih i svetih. One se odrekle časti, sjaja i svih čara zemaljskoga života. Stajale su u saobraćaju i živjele po pravilima, što ih je sv. Atanazije dao. Samostanski život počeo je na Istoku, a odanle prešao na Zapad. Rim je postao središte toga života. Više je puta koja patricijka svoju palaču pretvorila u samostan za djevojke, kojima se često priključile i mlade udovice, koje su odrekavši se svijeta postale zaštitnice i učiteljice djevica.

Među ovim udovicama bila je i bliza rođakinja Melanijina sv. Marcela i njezina sestra Asela. Oko umne Marcele kupile se djevojke i udovice, koje su za uzvišenim životom težile. Njezina je kuća bila središte vjerskoga života u Rimu. Kada je sv. Jeronim došao u vječni grad, gledao je s udivljenjem na ove svete žene, koje su krepostı, što inače samo u pustinji cvatu, presadile u grad putenosti i grijeha. One su neprestano, premda umjereno postile, odijevale se priprosto, živjele daleko od buke svjetske i proučavale sv. Pismo. Palača Marcelina na Aventinu postala je doskora škola, u kojoj nije bilo znamenitome tumaču sv. Pisma, sv. Jeronimu prenisko, da ženama drži predavanja.

Marcela je kao rođakinja često posjećivala kuću Melanijinih roditelja. Jedna riječ, jedno pitanje o životu na Aventinu, bilo je vještome oku Marcelinom dosta, da čita u srcu Melanijinu. Tko zna nije li joj u kojem zgodnom času i svoju želju za isto takovim životom otkrila? Tko će znati, kako je često pogled bogate kćeri Valerijevaca s prozora svoje palače s čežnjom gledao na nedaleki Aventin, na kojem se dizala palača Marcelina. Kako je zavidjela onim ženama, da mogu živjeti po uputi sv. Marcele. Poznavala je sve ove žene, ta poznavao ih je cijeli Rim, diveći im ili rugajući im se. Bila je to Paula, ona što je lozu vukla od Gracha, sa svojom kćerkom Eustokijom, Principija, Felicijana i Asela. One su bile tako sretne provoditi život, za kakovim je Melanija težila.

Da Valerij Publikola pokornički duh svoje kćeri, koji se nije slagao s njegovom željom, da mu kćer kao najotmjenija senatorica sjaji, sasvim uguši, zabranio joj je općenje sa svetim i revnim osobama. Eto nove kušnje za Melaniju, kušnje osamljenosti. Ili je Gospod hotio, da On sam bude njezin oslon i vođ na trnovitoj stazi?

Doskora sine Melaniji nada, da je nadošao čas ispunenja njezine želje. Ona porodi kćerku, pa opomenu Pinijana, da izvrši zadano obećanje. On joj odvrati, da želi imati sina, kao nasljednika imena i bogatstva. Treba dakle verige i dalje nositi, i utažiti želju za životom posvećenim Bogu i bližnjemu. Već je pomišljala da se

bijegom spasi. No mudra i ponizna, kakova bijaše, posavjetuje se sa svetim osobama, a ove je od toga odvratiše riječima apostola: »Ti ne znaš, ženo, ne ćeš li možda spasiti svog muža.« Pomisao, da se tu radi o spasenju jedne duše, i to duše, u kojoj je ona opazila mnoge klice svetosti, odvrati je od naumljena bijega, pa čekaše pomoć s neba.

I Gospod vidjevši njezinu ustrajnost, nije ju dugo ostavio bez utjehe. Na svetkovinu sv. Lovre, kojega su Rimljani osobito štovali, molila se i Melanija na njegovu grobu, da joj pomogne do željena cilja. Vrativši se iz crkve rodi sina. Želja Publikolina i Pinianova eto je ispunjena. Široka dvorišta, dvorane i vrtovi, svaki kut palače orio od radosti, jer se rodio nasljednik svega toga sjaja.

Radost nije potrajala dugo. Mali, teško iščekivani nasljednik, rodio se prije vremena, kršten je isti dan, a slijedeći bio je već među anđelićima u raju. Tuga bijaše tim veća, jer je uslijed preranoga poroda Melanija opasno oboljela. Pinian u strahu za život drage žene, pohiti na grob sv. Lovrinca i moljaše usrdno njezino ozdravljenje. Melanija mu pošalje u crkvu poruku, neka obeća, da će odsele uz nju živjeti kao brat, pa će upoznati moć Kristovu.

Zadnji je puta Bog po svojoj vjernoj službenici kucao na srce Pinianovo. Ovaj put se on nije oglušio. Učini željeni zavjet i dvostruka ga je radost čekala. Radost ozdravljenja Melanijina, i ona radost, što je osjeća duša kad posluša glas Božji i pođe putem, kojim je On zove. Melanija i Pinian živjeli su odsada kao brat i sestra, težeći samo za savršenstvom. Pa kada im je i kćerka pošla za bratom u raj, bila je želja Melanijina odreći se svijeta življa no ikad. Supruga je predobila, ali oca zablještivao je još uvijek sjaj i bogatstvo. Tek neizlječiva bolest naučila ga o ništetnosti svega zemaljskoga i dozvoli Melaniji i Pinianu da žive skromno. Tako je porodica njegova, za koju je on hotio da bude prva među bogatim patricijima, središte sjaja i raskoši, postala utočište sirotinje, a silno bogatstvo za ublaživanje ljudske bijede.

Poslije smrti očeve ostavi Melanija sjajnu palaču u gradu, da se povuče u tihi zaselak na Apijskoj cesti. Tu je počeo život samozataje i pokore, pomaganje sirotinji i bolesnicima. Ona i Pinijan pohađali su bolesne, oslobađali uznike i svrnuli svoj pogled na one bijednike, koje su bogati Rimljani držali za bića bez duše, za stvorove bez prava — na robove. U njenu je srcu gorio žar apostola. Mnoge je godine tužno promatrala podivljavanje robova i težila je, da ovim nesretnicima pomogne i da ih podigne do ljudskog dostojanstva. Goreći sva tom revnošću postala im je majka. Ona je podigla njihove oborene oči svijetlu istine i sunčanome sjaju najvišega ideala. U njihova je srca ulila radosnu nadu na vječni život, i snagom

svojega primjera povela ih uzvišenom stazom kreposti. U jednoj jedinoj godini oslobodila je na svojim neizmjernim posjedima osam tisuća robova. To je jedini primjer te vrste, što ga povijest stare crkve pozna. I da toj velikoj ženi ne pripadaju i drugi časni naslovi, morao bi joj se priznati naslov: majke i apostolske učiteljice robova.

Život što su ga provodili Melanija i Pinijan na zaselku na Appijskj cesti, bio je život neumornoga apostolata ljubavi, liječeći ljute rane na tijelu tadanjega društva. Pomislimo li na život isprazan, raskošan i puten, što su ga u ono doba provodili Rimljani, pa ga poredimo za životom skromnim, pokorničkim, punim djelotvorne ljubavi, vidjet ćemo kakove je junačke odvažnosti bilo u Melanije i Pinijana.

Melanija je već iz djetinstva jasnim pogledom upoznala ništetnost zemaljskoga blaga. Dobivši željenu slobodu, daje milijune za siromahe, a ipak, ma da je stajala na visini, s koje se smiješkom gleda na zemaljsko bogatstvo, došao je i za nju čas borbe. Tu je borbu prouzročila prekrasna vila, što je po svoj prilici bila u Siciliji. Tu je kušnju ona sama životopiscu pripovijedala. Naravna i umjetna ljepota vile, neizmjeran dohodak, što ga je odbacivala, sve to prikazivalo se tako zamamno Melaniji, kad je bila na tomu, da se iz ljubavi Božje i toga odrekne. Jaka je žena i tu nadvladala. U njezinoj duši nema ništa niska, sićušna. Nema tu tjesnogrudnoga straha, tu je velikodušje i vanredno uzvišeno mišljenje na jedan uzvišen cilj.

Dok je mlada patricijka nadvladala sve vanjske zapreke i nutarnje napasti, napredovala je na svom svetom putu sve više i njezin je značaj bivao sve izrazitiji. Ona je uzorom ne samo u molitvi i pokori, već i u radinosti. Ljubi skromnost, ali je uvijek spremna ostaviti svoju samoću, zahtijeva li to čast Božja. Svoga muža privodi sve više Bogu, a kraj toga ostaje mu podložna i bez njegove privole ništa ne poduzima. Uzorna je u vođenju svoga kućanstva, sve se u prijatnom redu obavlja, svakome je uzor, pa je rado slušaju i na putu kreposti slijede. Divna je napokon u vršenju one socijalne zadaće, koja pripada ženi, tu ona stoji potpuno na visini, pa je u pravome smislu najveća žena svog vremena.

Velikodušne osnove svoje mladosti privela je u život. Neizmjerno svoje bogatstvo dala je Crkvi i siromasima, bijedu svake ruke ublaživala, robove ne samo oslobodila, nego i podigla do kreposnoga života. Ne zna se ni koliki je broj tih oslobođenih. Samostane osnivala i darivala i mudro njima upravljala.

Apostolsko i toplo srce ove žene nije zaboravilo ni na one duše, koje bi imale biti hram Duha Svetoga, i koje nije toliko vlastita krivnja, koliko zloba ljudska zavukla u kalj. Jadni biseri, koji bi opet odsijevali čistim svijetlom, da ih ruka pomoćnica iz blata izvuče, iz

kojeg si sami pomoći ne mogu. Žar Melanijine ljubavi uspirio je u hvim dušama, koje su okaljanim krilima u močvari sjedile, ljubav i težnju, da se čistim krilima opet podignu u čiste zračne visine.

Svojom dubokom vjerskom izobrazbom, svojom revnošću za vjeru, blagošću svojom u općenju, svojim ugledom po rodu i svetim životom brani Melanija vjeru od Nestorijeve krive nauke. Njezinim djelovanjem raspršiše se i zadnji oblaci Nestorijeve krive nauke u Carigradu, a sunce istine opet sinulo.

Zadnje godine svojega života provodila je sa svojim Pinijanom, kojega je potpuno na put savršenstva privela, u Jerusolimu. Pinijan umro je prije nje, a ona je dovršila svoj život u jednoj bijednoj ćeliji na Maslinskoj gori. Kad se pročulo među muškim i ženskim samostanima, koje je ona osnovala, glas, da je na umoru, dobrzali su monasi i djevice u ćeliju, gdje je na umoru ležala matrona, koja je svoj život mogla sprovesti u najsjajnijoj palači Rima. 31. prosinca 439. zapadalo je sunce žarkim bojama, kako samo na istoku zapada, a duša Melanijina pozdravljala je smiješeći zoru vječnoga dana.

Valerij Publikola želio je svojemu imenu neumrlu slavu. Njegova se želja ispunila. Ne onako, kako je on snivao, već s one strane, s koje je častohlepni patricij očekivao samo poniženje. Imenu zadnjega odvjetka Valerijevaca već su za života muževi kao sv. Augustin dali pridjevak »sveta«, a nježna ova žena, koja je bila IV. i V. stoljeća u njegovim burama i prevratima učiteljica, pokazuje i našem stoljeću, gdje mogu nezdrave težnje društva, koje se u vrtlogu bez temelja i kompasa izgubile, naći mir.

Taj je vrtlog zahvatio osobito žene, one traže put i ne mogu ga naći. Njima upravlja ona riječ, koja im daje svijetlo i oslon, te koja će ih sigurno izvesti iz tame.

Bogate uči, što vrijede zemaljska dobra i na koji način dobivaju vrijednost. Ona uči, da se od ljubavi Božje mora saći do ljubavi bližnjega. — Žene, koje se posvetile nauci, oduševljava za onu goruću težnju za istinom, koja će ih učiniti učenicama prave mudrosti. Ženama, koje žeđaju za radom, pokazuje ona sredstva i način velikodušnoga i svetoga ženskoga rada. Opetuje ženama onu tajnu, koju su one zaboravile, a po kojoj se mogu podići na najviši stepen, tajnu, što se krije u riječi — ž r t v a. Ona uči žene, da se bez ž r t v e ne mogu liječiti rane društva. Ona nas uči, da moderni napredak nema vrijednosti, bez nebeske zrake ž r t v e.

Promatram li one, koji se po ljestvama društva uspinju, opažam, da imadu opanke, dok oni, koji silaze nose lakovane cipele.

Paul Leroy-Beaulieu.

Moderna ženskinja.

M—ć.

Moderan čovjek? Zar ga ne znademo? Ta vidimo ga dnevice i čitamo o njegovim nakanama na svim poljima javnoga života. Može biti, da hoćemo i same biti moderne, može biti, da je ta želja opravdana, pa i potrebita.

Ponajprije da budemo na čistu s riječju moderan.

Bit će nam jasno, rasbistrimo li prije svega pojam, jer znamo iz iskustva, da se mnogi prepiru o riječi, kojih smisao nisu nikad pravo znali. S toga veli i sv. Pismo: »Jezik mudroga resi znanje, a iz usta luđaka izvire bezumlje.«

Kako dakle možemo riječ moderan valjano upotrebiti, a kako zlorabiti?

Moderan je kasnolatinska riječ, i drugo ne znači, nego što je primjereno duhu, što vlada i običaju, — što odgovara duhu vremena.

Skolastika sazdala je tu riječ. I taj pojam upotrijebiše, kako za spoljašnje pojave kulturnoga čovjeka, tako i za nutarnju kulturu njegovu i njihov snošaj prema prilikama vremena. Prema tome nešto »moderno« nije nešto stalno, nego promjenljivo. Ali pored svega, što se moda postojano mijenja, ipak je nešto u kulturnom životu čovjeka, što ostaje, što se ne mijenja.

Zakoni matematike na primjer ne pokoravaju se modi. U fizici i kemiji skupljaju se iz raznih pokoljenja proizvodi istraživanja, koji ne će nikad biti nemoderni.

To, što ostaje, jest blago stalnih spoznaja na cjelokupnom području života i znanja.

Što rekosmo o modernome uopće, vrijedi za sva specijalna nastojanja, sve promišljene promjene.

No nas osobito zanima pitanje: koja je ženskinja moderna i smije li to ona da bude?

Vrlo je rašireno mišljenje, da današnjem kulturnom napretku odgovara ženskinja s akademskom izobrazbom na profesorskoj katedri, — ženskinja političarka, izbornica, zastupnica, činovnica, radnica, ukratko: ženskinja na svakome području javnoga života izjednačena s mužem; u porodici pak ne podređena, već u svakom pogledu uporeođena, autonomna. Prema ovome shvaćanju mora moderna ženskinja da bude emancipirana.

Ovo je mišljenje urodilo engleskim sufragetkinjama, koje vode borbu za politička svoja »prava« poput nekulturnih divljaka. No ideja za potpunu jednakopravnost ženskinja s muževima nije našla svoje tlo samo u Engleskoj, ona je obašla svu krugliju zemaljsku i, gdje nije upalila, barem je gdjekoje srce za se zagrijala.

Sve je ovo doista u duhu vremena. No valja misliti, da nad duhom vremena stoji naravni red, što ga je uspostavio sam Stvoritelj. Narav će nam dakle sigurno odgovoriti, odgovara li ženska emancipacija onim stalnim principima, kojih ne smije zabaciti nijedan pokret, ne će li da bude protunaravan i već time osuđen.

Fiziologija, t. j. nauka o djelovanju organa živih bića, upućuje nas, da je u životu zadaća ženskinje različita od zadaće muža. Ta razlika ne veže se samo na rađanje djece i njihovu njegu i uzgoj, nego određuje i ostalo djelovanje.

Psihologija, t. j. nauka o bivstvu, moćima i djelovanju duše, utvrđuje ono, što nam kazuje fiziologija.

I fiziologija i psihologija otkrivaju nam stalne zakone naravne, proti kojima ne koristi boriti se. Nijedan sistem socijalni, nikoje ljudsko umovanje i nastojanje, ne će ih promijeniti.

Ovo valja imati vazda na umu i s time računati, jer to je ono, što ostaje, što se ne mijenja i ne ravna ni po kojoj modi.

Sad nam ne će biti teško odrediti, odgovara li ženska emancipacija načelima naravi. I prošlost i sadašnjost upire prstom na muža kao naravnog tvoritelja i nosioca javnoga života i opće kulture, predstavnika porodice i drugih društava, rođenoga gospodara i priznaje mu zato sva prava, koja su mu potrebna, da tu službu vrši. Ženskinji ne priznaje svih onih prava, koja sasvim naravno pridaje mužu, a ona ih po svojoj naravi za svoju službu ne treba. Ali je zato smatra pomoćnicom muža, čuvaricom kulture, srcem čovječanstva i pravim njegovim središtem. Njena pomoć nije manje vrijedna od muškoga rada, već je po naravnom redu nužna, da čovječanstvo izvrši zadaću danu mu od Stvoritelja.

Ovome svom naravnom određenju ne će ženskinja zadovoljiti u bučnoj javnosti, već u zatišju života kao brižna uzgojiteljica, njegovateljica, tješiteljica, što sve sadržaje u sebi jedna riječ — majka.

Nipošto ne mislimo reći, da svaka ženskinja mora biti majka u doslovnome smislu te riječi, — to bi se protivilo riječi Božjoj, koja djevičanstvo diže nad ženidbu, — hoćemo samo da kažemo, da s v a k u ženskinju imadu resiti svojstva materinska i rad njezin da bude materinski, hoće li da postigne i na sebi ostvari ideal ženstva.

Ženska emancipacija odvodi ženskinju od njenoga naravnog određenja i stavlja je na stazu muškoga rada i određenja. Na toj stazi može ona koračati, može i štošta na njoj polučiti, no do visine, na koju se muškarac na svome putu može uspeti, ne će se nikada dovinuti. Međutim, ostavivši svoju naravnu stazu u svome je ženstvu zahirila, dok je uz onaj trud i napor, što ga je uložila na muškom području, mogla svoje ženske sposobnosti razviti do mnogo veće savršenosti. Jer badava: uhom ne možemo gledati ni okom čuti, — ni ženskim sposobnostima polučiti muške uspjehe, kao što ne bi ni muškarac vrlo uspio radeći na polju ženskog rada.

Zato promatramo modernu žensku emancipaciju kao prolaznu modu, koja nema nikakova oslona u naravi, — kako danas promatramo i nastojanje alkimista, da proste kovine pretvore u zlato. Bit će im slična i sudba.

No time, što zabacujemo modernu žensku emancipaciju, ne osuđujemo svaku modernost. Naprotiv posve ćemo pristati i usvojiti tvrdnju, da je p o t r e b n o, da ženskinja bude moderna, no tako, da ne zaboravi na svoju narav.

Kako već rekosmo, riječ moderan znači nešto, što je primjereno običaju i duhu vremena.

Pod duhom vremena razumijevamo opće moralno i kulturno, intelektualno i materijalno stanje velikih ljudskih zajednica. Moralnost našega doba stoji tako nisko kao da i nijesmo u eri kršćanskoj, već poganskoj. Mnogo je tome pridonijela sadanja kultura, koja se dala samo na materijalno i koja se upire o materijalističku filosofiju. Prava duševna kultura, kakova je primjerice vladala u srednjemu vijeku, kad se umjetnost i filozofija rukom o ruku popele do divne visine, kad se u njoj održavao praktični vjerski život — danas se prerijetko nalazi. Kultura je našeg vijeka bez Boga kao i moral.

To je duh našega vremena. Oprijeti se tome duhu i prikladnim načinom i sredstvima vratiti čovječanstvo pravoj njegovoj svrsi, to je moderan rad svake ženskinje, veoma dostojan i njenoj naravi primjeren. Tko će ga bolje ostvariti od nje, koja je po svojoj naravi tako sposobna, da popravlja i obnavlja?

U tom smislu, nadamo se, bit će o modernoj ženskinji više govora u novome godištu našega lista.

Žensko pitanje u govorima Spasiteljevim.

Čitateljica se čudi ovome naslovu, jer nije nigdje u Evanđelju poznato poglavlje o ženskom pitanju. Ta je riječ, kazat ćete, nastala u moderno doba, žensko je pitanje nastalo tek puno, puno kasnije. To je istina. Žensko pitanje ne nalazi se u Evanđelju navedeno kao sistem, ali to nijesu ni druga pitanja novoga Zakona, što nam ga je dao Spasitelj. Ove nauke valja iz govora i djela njegovih zaključcima izvoditi.

Onima, kojima se osobno pravo nije davalo, oni čuju u Evanđelju riječ, koje im zvuči: Hosiana vama, koji ste potišteni! Nauka Njegova da duša više vrijedi od tijela sa svom njegovom snagom i

ljepotom potresla je cijeli tadanji nazor o svijetu. (Mat. 10. 28—31; Luk. 9, 29). »I ne bojte se onih, koji ubijaju tijelo, a duše ne mogu ubiti; nego se više bojte onoga, koji može i dušu i tijelo baciti u pakao. — Što koristi čovjeku, ako sav svijet dobije, a duši svojoj naškodi.

On uči nadalje, da duševne vrijednosti, što od naše volje ovise, podižu čovjeka, a ne ostale prednosti, koje su od naše volje neovisne, kao rod i tijelo. Time su žene stavljene u isti red s muževima, jer su i one isto tako zvane da se duševno podignu i da kao djeca Božja budu baštnice kraljevstva nebeskoga.

Već kod djece uči Spasitelj da djevojčice nijesu manje vrijedne od dječaka. Eto, hosiana za djecu u Evanđelju! Djeca, na čijoj je glavi počivala blagosiljajući ih desnica Prijatelja malenih, bijahu i dječaci i djevojčice. Poganstvo je zapovijedalo žensku djecu izlagati što prije nakon poroda. Osim 5. zapovijedi, koja zabranjuje takovo izlaganje, veli On djecu, bilo dječake ili djevojčice, u ime Njegovo primati. Profesor Belser napominje u jednoj svojoj studiji jedan novootkriveni papirus, u kojem nemilosrdni neki otac, jedan egipatski nadničar, svojoj ženi zapovijeda, dijete »bude li slučajno djevojčica, izložiti«. Taj je list datiran, i potječe, po našem brojenju, iz godine 1. prije Krista. Smrtni plač ove izložene djece bio je posljednji vapaj pretkršćanskih djevojaka za onim djetetom, koje se godinu dana iza toga u Betlehemu rodilo, i koje je ukinulo strašni taj zakon, pa i djevojkama donijelo potpuno pravo čovjeka, a prije svega pravo na život.

Evanđelje uči nadalje, da život neudate žene, nije život promašen, a ni život isprazan. Time ruši budističko i starožidovsko shvaćanje, da tek materinstvo ženu do potpune vrijednosti diže. I djevojka ima sada potpuno pravo čovjeka. Po riječima Isusovim može biti i slučajeva, kad bi bilo bolje ne biti rođen (Mat. 26. 24) ili ne rađati (Mat. 24. 19. Mark. 13. 17. Luka 23. 39.) U mozaičkom zakonu bio je muž prve godine svoga braka oslobođen vojne službe, ako bi vladar zvao u rat. Kralj u Evanđelju, kad zove u službu, ne uvažuje izgovore: »uzeo sam ženu i ne mogu doći.« (Luk. 14. 20.—24.)

Poremeti li se red u braku, svakako otpada dio trpljenja na ženu, zato je morao novi bračni red pomoći položaj žene. Velika je onda bila nevolja, da je muž po svojoj volji mogao danas otpustiti ženu, koju je jučer uzeo. Žena naprama mužu nije toga prava imala. Tim što je muž radi svake prepirke mogao svojoj ženi dati otpusno pismo ili drugim riječima kazano, mogao joj pokazati vrata, pa onda umnogoženstvom, koje je djelomično bilo u praksi, bio je duboko uzdrman ugled i čast žene. Krist je tome učinio kraj svojim dostojanstvenim i kategoričkim: »Ali ja velim vam«, zahtijevajući povratak nerazriješivom braku (Math. 19, 3.—9; Mark. 10, 2.—12; Luk. 16, 18.) »Što je Bog sastavio, neka čovjek ne rastavlja.« Ne niječući autoritet muža, ne pretjeravajući ugled žene, dao je sin Djevice ženama pravo u kući i zaštitio čast njihovu prema vlastitome mužu. Svojom besjedom na gori, zaštitio je čast žene i prema svakome muškarcu rekavši, da je svaki drzoviti pogled na tuđu ženu prekršaj ćudoređa. (Math. 5, 28.)

Jedino u pravu matere nije Spasitelj morao zakon otaca reformirati, već samo potvrditi. Zapovijed, danu na Sinaju, da valja poštivati oca i mater, obnavlja On izričito kao svoju zapovijed. Ostaviti majku ili sestru prima za jednaku žrtvu, kao ostaviti oca ili brata. (Mark. 10, 29—30.) U zapovijedi, da nitko, ama baš nitko ne smije priječiti put do Spasitelja, napominju se u jedan mah otac i mati. (Mat. 10. 37; Luk. 14, 26). Po Evanđelju na istoj je visini pravo matere, kao i pravo oca. Duboko shvaćanje materinskog zvanja leži u riječima, da je duša djetinja biser u očima Božjim, i u riječima: »Što učiniste jednome od ovih malenih, meni učiniste.«

I za sirote udovice ima Spasitelj riječ hosiana! Tu Evanđelje potvrđuje i ispunjava zakon mozaički. Kao što po starom zakonu nepravda učinjena udovici vapi u nebo za osvetom, i sam je Gospod Svemogući zaštitnik i branitelj udovica i sirota, tako se i Spasitelj osobitim sudom grozi onima, koji nepravdu čine udovicama. (Mark. 12, 40.) Toplim saučešćem govori o brizi udovice za njezino pravo, (Luk. 18, 3—5.) a udovici iz Naima, koja jedinca prati u grob, utješljivim riječima vraća sina. (Luk. 7, 11—16.) Gledajući u hramu, kako siromašna udovica dariva zadnja svoja dva novčića, daje joj Sin Božji svjedočanstvo, da je više dala, nego svi ostali. Sirota je žena mogla podijeliti ova dva novčića, jedan sebi zadržati, ali ona toga ne čini, ona daje sve. Zato i veli Spasitelj, da je dala više od onih bogatih, te nas uči na primjeru ove žene, da vrijednost žrtve ne ovisi o množini, nego o ćudorednoj vrijednosti onoga, koji daje.

U govorima Spasiteljevim vidimo, da On često govori jednome i drugome spolu, hoteći nam tako pokazati, da govori za s v e ljude. Kraljevstvo je nebesko, veli On, kao zrno gorušično, koje je j e d a n č o v j e k na svoje polje posijao, i kao kvasac, što ga ž e n a uzela i u tri mjere brašna umijesila. (Mat. 13, 31—33.) Ova lijepa poredba pokazuje nam ujedno, koje je djelovanje određeno mužu, a koje ženi. Muža nam pokazuje i z v a n k u ć e, kod sađenja drva, da označi tako, da je njegova zadaća širenje kraljevstva Božjega prema vani, a domaćim poslom žene, kod priređivanja kruha, da označi, kako može žena svojim djelovanjem u domu širiti blagoslov kraljevstva Božjega. U tom nutarnjem širenju kraljevstva nebeskoga leži njezina zadaća.

I nenadani dolazak Sina čovječjega na sud pokazuje nam se u sličnoj slici, uzetoj iz djelovanja muža i žene. (Mat. 24, 40—41.)

Tada će biti dva na njivi: jedan će se uzeti, a drugi ostaviti.

Dvije će mljeti na žrvnju: jedna će se uzeti, a druga ostaviti.

I ovdje vidimo u jedan mah označeno djelovanje muža i žene. Mužu rad izvan kuće, a ženi određuje misiju u kući, porodici. Ručni je žrvanj u prastaro vrijeme spadao inventaru kućanstva, kao danas mlinac za kavu.

U Evanđelju po Luki (12, 24—27) čitamo, kako je i misao o promislu Božjem izražena sličnom retoričkom paralelom:

Pogledajte gavrane, kako ne siju niti žanju, kako nemaju podruma niti žitnice, i Bog ih hrani.

Pogledajte ljiljane, kako rastu, ne trude se niti predu; ali ja vam kažem: Ni Salomon u slavi svojoj ne obuče se kao jedan od njih.

U hrvatskom su jeziku doduše i gavran i ljiljan muškoga roda, ali u aramejskom prajeziku besjede na gori ljiljan je ženskoga roda. U radnji gavrana i ljiljana izriče ova misao o promislu Božjem i posebno djelovanje određeno mužu, a posebno, koje je određeno ženi. Rad u polju vani posao je muža, presti i odijela šivati posao žene među zidovima svoje kuće.

Klasično lijep primjer čitamo također u Evanđelju po sv. Luki (15, 4—10); u kojem vidimo, kakovom je usrdnošću promatrao Sin Božji život puka:

Koji čovjek od vas imajući sto ovaca i izgubivši jednu od njih, ne ostavi devedeset i devet u pustinji i ide za izgubljenom, dok je ne nađe?

Koja žena imajući deset drama, ako izgubi jedan dram, ne zapali svijeće, i ne pomete kuće, i ne traži dobro, dok ne nađe?

U polju i šumi tražiti izgubljenu ovcu posao je muža, pod ormarom i ladicom kuće izgubljeni novac tražiti stvar je žene. Temeljno misao ovih obiju priča bila je velika ljubav Spasitelja za sve i za pojedinca.

Još jedan primjer iz govora Spasiteljeva (Mat. 12, 41—42).

Ljudi Ninivljani izaći će na sud s rodom ovim i osudit će ga, jer pokoru činiše na propovijedanje Jonino; a gle ovdje je veći od Jone.

Kraljica južna ustat će na sud s rodom ovim i osudit će ga, jer dođe s kraja zemlje, da čuje mudrost Salamunovu, a gle, ovdje je veći od Salamuna.

Ovdje bi bila izrečena ta misao, da je u poganskome svijetu bila veća težnja za spasenjem, nego u Židova, i da puk iz krajeva dalekih kraljevstvu Božjem bliže stoji od naroda u blizini. Tu se čini kao da nam Spasitelj govori: Vi muževi Siona stidite se muževa iz Ninive! Vi žene stidite se kraljice od Sabe!

Ovo dvostruko navođenje muškarca i ženske u primjerima iz govora Spasiteljevih nije tek retorsko sredstvo, među recima o b j a v l j u j e s e E v a n đ e l j e ž e n a m a. Kako je sigurno, da se u ovim paralelama ne stavljaju Židovi u isti red s Ninivićanima, ljudi ne sa gavranima, tako je sigurnv u njima izrečena misao, da u Njegovu kraljevstvu muževi i žene ćudoredno jednako vrijede. I kako što je zadaća muževa, da kraljevstvo Božje širi na zemlji kao i ono zrno gorušićino usađeno na polju, razvije se do drva i širi grane svoje, tako mora djelovanje žene u porodici kao i kvasac sve proniknuti i uzdignuti. Kao što i muž apostolskom revnošću ide u život da traži izgubljenu dušu, tako mora i žena u apostolskom radu u svojoj kući užgati svijetlo i ne mirovati, dok izgubljenu dramu, izgubljenu dušu, ne nađe.

Po Faulhaberu H. K.

Zrno gorušičino.*

Godinu za godinom promatramo prirodu, vidimo, kako trava, drveće i cvijeće raste i cvate, kao da osjeća u sebi nešto, što sili, da ide u visinu i ljepše i savršenije postaje. I čovjek je kao biljka. I on raste, ima svoju proljet i plodonosnu jesen. Samo što ima vrlo mnogo ljudi, kod kojih najplemenitije u njima — duša — ne raste. Duh i tijelo rastu, a ona stoji postrance, kao da i ne sluti, da je zvana, da se razvije i diže u visine vedrije i sjajnije od svega, što na zemlji raste i cvjeta.

Bit će, da je uvijek tako bilo! Zato nam je rekao Spasitelj onu jednostavnu priču: »Kraljevstvo je nebesko kao zrno gorušično, koje uzme čovjek i posije na njivi svojoj, — koje je istina najmanje od svih sjemena, ali kad uzraste, veće je od svega povrća, i bude drvo, tako da ptice nebeske dolaze i sjedaju na granama njegovim.«

Tisuće i tisuće ne rastu duševno. Čim ostave školu i kuću roditeljsku, prestane rasti i duša njihova. U školi su naučili nešto katekizma, znadu nekoje molitve na izust, privikli se religiozno-ćudorednom životu, i to je po prilici sve, što je učinjeno u vrijeme sjetve njihova života. Najviše od toga posijale su strane ruke, roditelji, uzgajatelji i dobri ljudi. Dijete je bilo samo neobrađena zemlja.

Sada bi trebalo da dođe vrijeme rastenja. Od vremena do vremena morao bi se jasno vidjeti napredak. Svake bi se godine moralo vidjeti, da je to drvce Božje za dobri komad poraslo u vis, raširilo se i ojačalo se. Za nekoliko godina, tako u dvadesetim,

* Iz časopisa: Sontag ist's.

morali bismo biti sigurni, da je u djevojkama i mladićima kraljevstvo Božje poraslo i čvrst korijen zahvatilo. A onda bi moralo doći doba cvjetanja i ploda, a srca mladeži morala bi svake godine stajati kao plodonosna drva u vrtu Božjem, na radost neba i ljudima na blagoslov.

Tako bi moralo biti. U istinu pak ne može mladi taj narod da dočeka unići što prije u život odraslih. Raditi! Podići se! Raditi, ali ne sam na sebi, podići se, ali ne dizati duše u visinu. To danas više svijet ne traži, zato i mladi naraštaj tog ne će. Duša danas malo vrijedi, danas se samo traži bistra glava i spretna ruka. I tako mladež već u svojoj dvadesetoj godini ima svoj stalni program za život: Raditi i novac zasluživati! Sve drugo je sporedno. Pa jer zasluživanje novaca po starim načelima katekizma ne ide osobito od ruke, kuša se to na moderni način. Iz početka plaho, a onda sve odlučnije, dok se sve opomene roditelja i mudrost uzgajatelja, sve ozbiljne i svete riječi Božje, svi dobri glasovi u vlastitim grudima ne ušutkaju.

Pogledajte si sada dječačiće i djevojčice, koji su nekad revno u školu i crkvu tapkali. Postali su dame i gospoda, osobito oni tamo u gradu. Po izgledu, sudeći, postali su mnogo u životu. Da, mnogi su bogati, ugledni i otmjeni postali. Ali samo ne gledajte u zapuštene vrtiće njihove duše, ne gledajte tamo, jer će vas obliti suze! Teško se vjeruje, kako mnogi pametni ljudi mogu sasvim svoju dušu zapustiti. Na prozorima njihove kuće cvate cvijeće, u sobama svojim ponose se, da su uzgojili vitke, bujne palme, jer vole sve, što raste i cvate. Ogledate li se potajno za drvcem Božjim u njihovoj duši, što ga je prije decenija sam Gospod u dušu usadio, dobra majka ljubavlju i brigom njegovala i drugi dobri ljudi oplemenjivali, vidjet ćete, da je podivljalo, zapušteno, ugušeno u korovu, na prvi pogled opazit ćete, da već davno nije na nj pala topla, svijetla sunčana zraka.

Pa ta vrst nije od onih najgorih! Oni još priznavaju vjeru svoje mladosti, još mole molitve svog djetinstva, idu dobro utrtim putem prosječnih ljudi, koji jednako vjeruju kao i oni. Ali zrno gorušično nije do danas u njima postalo drvo. Vjera je za njih stvar, koje se nuzgred svetkom i nedjeljom sjete, koja ih kadikad stavlja u dirljivo raspoloženje, koje se u životu toliko drže, koliko joj ne moraju žrtvovati nikoji zemaljski probitak, ni nje radi česa se odreći. Jasno je, da se vjera ovakovih ljudi nije razvijala, nije rasla. Da nije tako, bilo bi danas kraljevstvo Božje kao granato stablo u baštama njihovih duša, a ljudi dolazili bi k njima kao i ptice na grane visokog hrasta.

Ovo strašno ubijanje i haranje svjetskoga rata budi u nama pitanje: Kako je moguće, da kršćanstvo u dvije tisuće godina nije ljude učinilo plemenitijima, da se kolju, kao da se u Evropi nije nikad čula blaga riječ Evanđelja? Odgovor je jednostavan: Dok sjeme kraljevstva Božjega ne bude bolje uspijevalo u dušama mnogih ljudi, bit ćemo daleko od onoga kraljevstva mira, što ga je obećao Gospod. Vječni mir, za kojim milijuni rana sada vape, ne će se postići ni najtežim topovima ni najvećom vojskom. On raste nečujno i tiho u dušama dobrih ljudi, koji su riječ Spasiteljevu: »Kraljevstvo je nebesko kao zrno gorušično«, shvatili kao jedini kulturni program, koji k sreći vodi.

Dobrotvornost i uživanje.

U ovo naše krvavo doba pokazuje nam se u jasnijem sjaju kćerka neba, divna caritas — kršćanska ljubav. Dok se milijuni ubijaju i bol zadaju, zavija ona rane, ublažuje bol, bdije uz ležaj ranjenika i odričući se sebe vrši djelo Božansko. Taj sjaj imadu ova djela ljubavi u dobroj i čistoj nakani.

Ali nažalost djela čovječja nijesu tako savršena, da ih ne bi mogla potamniti sjena sebeznalosti, pa se tako i sada događa.

Ne ćemo spominjati, kako naše novine obiluju imenima darovatelja, naše je barem mnijenje, da bismo radije čitali imena onih, kojima je milosrdna ruka osušila suze bijede, i da bi nam bilo milije znati one, koji trebaju našu pomoć. Kad bi se to činilo, držimo za cijelo, da bi oni, koji daruju, imali kršćansku utjehu i radost u srcu. Ovako štampanjem imena mogu imati nekakvu utjehu, ali kršćansku jedva. Gdje radi caritas, — ova kći neba, — tamo se ne sumnja ni o tome, sve se drži dobrim i u sve se uzda, jer ona je uvjerena, da će se njeno dobro djelo privesti boljoj svrsi, a druge potiče živom riječju i primjerom.

No danas novine točno javljaju, koliko je tko dao, a nijesmo još nigdje tako točno čitali, kako je to privedeno svrsi.

Držimo, da se takova caritas ne odlikuje sjajem nesebičnosti. Gledajmo, koliko je katoličkih redovnika, — kad meću oni u novine, koliko su ubogih nahranili, odjenuli, koliko bolesnika dvorili, koliko su milostinja dali! Gdje čitamo njihova imena?

Još jedno ne smijemo propustiti, što je upravo crna točka u današnjoj dobrotvornosti.

Kršćanska je nauka, koju je Crkva uvijek prakticirala, da milostinja valja da bude skopčana s kakvim odricanjem. Znameniti katolički sociolog dr Ratzinger veli u duhu crkvenoga shvaćanja, da je prava milostinja samo onaj dar, koji je skopčan s postom to jest s odricanjem od užitka. Molitva i post s milostinjom preporučio je Bog već u Starom Zavjetu.

No naš je vijek ostavio ovu nauku i mjesto odricanja stavio baš protivno — užitak i uživanje. Dobrotvorne predstave, dobrotvorni koncerti, dobrotvorne zabave — sve su to riječi, koje se ne nalaze u riječniku kršćanske ljubavi.

Kakovo čuvstvo može da obuzme bijednika, kad prolazi kraj raskošnih dvorana, gdje se šali i smije, pleše i kojekako zabavlja, gdje šušti svila i sjaju dragulji, gdje se pjenušac pjeni i skupe slastice i izabrano meso pokrivaju raskošne stolove, a sve pod cimerom dobrotvornosti, milosrđa, sve od samilosti prema bijednicima! Zar je čudo, ako takav siromašak u gorkosti svoje duše stišće nemoćnu pest i proklinje takove dobrotvore. Ta zna, da se pod imenom dobrotvornosti krije želja razmaženih mekoputnika za uživanjem i nasladama, kojih se ne će odreći ni u teškim vremenima, u kojima živimo. Da je njima do dobrotvornosti, uštedjeli bi goleme troškove priredbe, pa bi sirotinju barem nešto dopalo. Šta je čist prihod prama troškovima, koji se moraju namiriti! Koliko dobija sirotinja od dobrotvornih koncerata i pijanki? Ne bi li bilo jednostavnije i neizrecivo korisnije dati toliko, koliko se misli potrošiti? Ali onda ne bi dali oni, koji su ovako ipak »milosrdni«!

Ruglo od milosrđa!

Ima ovakovih dobrotvora i u Berlinu. Oni htjedoše pred nekoliko mjeseci prirediti u glavnom gradu njemačkoga carstva veliku, bučnu slavu, da se u svrhu ratne pripomoći sabere što više novca! No prvaci berlinskoga društva, koji nesamo da plemenitije misle, nego se i ne boje dignuti svoj glas, kad ustreba, digoše se protiv toga. A sva javnost pristade uz njih i do zabave nije došlo. U protestu njihovome bilo je i ovo: »Kao građani Berlina moradosmo podići svoj glas proti ovom napadaju na čast i dostojanstvo prijestolnice. Zar da se još bolje uvjerimo, da toliki ne shvaćaju znamenovanje i veliku ozbiljnost svjetskoga rata? ... Zar da ocevi i majke, žene i sestre, kojima tuga ili briga srce ispunjava, moraju gledati, kako ljudi željni zabave i uživanja idu ulicama? Zar da čuju naši hrabri junaci, da mi u domovini imademo vremena i volje za zabave? Ne ima cilja, koje bi takova sredstva moglo posvećivati. Nije sada doba, da se kuju osnove za svečanosti. Na sve dobrotvorne organizacije stavljamo dakle usrdnu molbu: Nastojte, da nas ovo veliko vrijeme ne nađe malene. Čuvajte se, da novac, što vam je potreban, ne namaknete priređivanjem zabava, koje služe taštini, častohleplju, površnosti i užitku. Požrtvovnost i darežljivost u velike se pokazala u ovo teško doba. Njih ne će ni dalje uzmanjkati, budu li to tražila djela milosrđa. Pravoj su dobrotvornosti posvema tuđa umjetna uzbuđivanja na darežljivost. Ona će biti veća i požrtvovnija, što je više prožeta dubokom, gotovo pobožnom ozbiljnošću što je traži ovo veliko doba. Na cio narod upravljamo prošnju: Ne prestajte davati, dajte radi same stvari, ne tražite kraj toga zabave ili priznanja. Pokažite, da ste duboko uvjereni o tome, da nijedno odricanje ne dosiže žrtvu, što je pridonose naši borioci, na obranu domovine, naše časti i naše budućnosti.«

A mi? Zar ćemo doista morati reći, da nas je ovo veliko doba samo zato malene našlo, da nas malene i ostavi?!?

M. M.

Naše rane.

— Ivice, zašto nijesi bio jučer u školi?« A mali sav smeten i u neprilici bojeći se kazati istinu, da ga moguće ne kaznim radi neopravdana razloga, reče:

— Bio sam bolestan.

Vidjela sam njegovu nepriliku i neiskrenost, pa ga još blaže upitam:

— Zašto nijesi bio u školi? Reci mi istinu; ne ću te zato kazniti. Bojiš li se mene? Ta znadeš, da ti ne ću ništa. Sad je dobio više pouzdanja u me, pa mi prizna:

— Bojao sam se vas, pa sam ostao kod kuće.

— A zašto si me se bojao? Zar si mi štogod skrivio? Ja volim sve vas, pa i tebe. A zašto se onda bojiš?

Ali sve moje riječi nijesu mi više pomogle, da dobijem od njega cijelu istinu. Šutio je i gledao me s nepovjerenjem.

Za par dana pohodi me njegova majka.

— Hvaljen Isus, gospodično.

— Uvijeke hvaljen! Što je dobra?

— Mali mi se ne da u školu, — ne znam, što ću s njime. Nagovaram ga na sve moguće načine i obećajem mu sve, samo da ode radije u školu.

— Pa zašto ne voli u školu? Boji li se mene?

— Jest, odvrati žena. Prije, negoli je pošao u školu, grozili smo mu se vazda, da ćete ga vi kazniti za sve, što je kod kuće skrivio. On u to tvrdo vjeruje i toga se boji.

Bilo mi je žao nerazborite majke, a još više djeteta. Jadno dijete! Nikad nije pomislilo, da zlo čini, — ta nije imalo ni zgode da to upozna, jer je to isto vidjelo činiti braću, susjede, moguće i rođenu majku, — a sad eto mora da trpi za sve to toliki strah, i da s najvećim nepovjerenjem susreće one, koji mu žele dobro. U meni vidi samo strašnu osvetnicu za sve svoje pogrješke, koje je i nehotice činilo. To je, nažalost, nerijetki slučaj. Uzrok toga leži u velikoj rani našeg naroda u nekim krajevima — preranoj ženidbi.

Djevojka od šesnaest, sedamnaest godina zrela je za udaju. A koja je navršila dvadesetu ili moguće još koju, na tu se malo tko obazire. I ona eto, koja još ni sama nije potpuno uzgojena, uzgajat će druge. Jasno je, da tu ne može biti govora o valjanom uzgoju.

Kad je imala zgode, da nauči, kako će oplemeniti one nedužne duše, koje joj je Bog dao? Kao malena družila se s pokvarenom djecom. Tu je svašta vidjela i čula, što ne bi smjela. A kad je odrasla — bila je vezana uz rad bilo u kući bilo u polju. Dakle — nikad prilike, da se dovoljno pripravi za onu uzvišenu zadaću, koju želi vršiti ostali dio života. A kad se uda i postane majkom, tad na sve drugo više misli, negoli na dijete i njegovu duševnu korist. Uči ga govoriti, ali ne moliti. Ima slučajeva, da dijete nije znalo u školi ni da se prekriži, a da i ne govorim o kakovoj molitvi. No što je strašnije, kletve je znalo sve i svakovrsne.

Doista strašno! Pa je li onda čudo, da nas Bog tako strašno kazni? Ali ovakovim majkama nije ni to dosta. Vele: da nas Bog voli, ne bi dopustio, da taj rat tako dugo traje. Što sam mu ja skrivila, da ga već tako dugo ćutim?!

Jadna majko, — skrivila si Mu mnogo, jer upropašćuješ onu dušu, za koju je On prolio zadnju kap svoje krvi. Kriva si Mu, jer si se obvezala, da ćeš tu nevinu dušu spasiti, a ti sada ne mariš za sve ovo, već ju tjeraš u vječnu propast . . . .

Zapovjediš li djetetu štogod, ono ne sluša, jer nije naučno slušati. Tad ga opet obasipljecomplete kišom kletava i grožnja, da će ga učitelj za sve to kazniti. To ti je jedino sredstvo, da ga skloniš na posluh.

Ovdje može ipak da pomogne blagost i susretljivost učiteljeva prema ovakovoj djeci. Mnogo će truda i vremena trebati, da se ovakove strašne pogrješke iskorijene. No, kada djeca steku potpuno povjerenje u svoga učitelja i osvjedoče se na njem o istinitosti njegovih riječi, — učinit će za njega sve, stajalo ih to i najvećih žrtava.

— S —

Nekoliko časaka.

(Posvećuje svojim dragim mališima).

KATICA IVAČEVIĆ (Gospić)

Obronke Fruškogorske pokrio je prvi snijeg. Ipak je i tog hladnog jutra stajala mala Ana pod mojim prozorom. Gledah, kako padajući snijeg ljubi njene male, nevine usne i tope se zvijezdice u kapljice jedva vidljive, a ona tek stresa glavicom i smiješka se.

»Hajde, Ana, hajde u školu brzo, vjetar duva, žuri se!« viknuh joj s prozora.

»Ja se bojim.«

»Ano, zar se još bojiš, ne će tebi ona veća djeca ništa.«

»Oni glasno govore, a ja se tako bojim, kad tebe nema«, odvrati mala.

Eto već dva mjeseca, otkad je pošla u školu, pak se još boji. Otac ju redovito dovede do pol puta, t. j. do mog prozora i tu čeka plašljiva djevojčica mene, da sa mnom pođe u školu. Katkad me uhvati za suknju i tapka sitnim korakom kraj mene.

»Što ti, Ano, mene držiš, da me tkogod ne odnese?«

»To je samo tako«, pak me na to uhvati za ruku. Vodim je tako nježnu i sitnu. Njezina torbica ziba se obješena preko leđa, dok u njoj zvecka pernica o pločicu pri svakom našem koraku. Još uvijek u kožnatim papučicama hitro koraca za mnom i poslije škole. Stojim pred mojim vratima i gledam za njom. Redovito se na slijedećem uglu okrene i stane dok joj ne mahnem rukom i ne viknem: »S Bogom, Ano, do viđenja!« a ona veselo otskakuće do na kraj sela.

Zapao je velik snijeg — hladan vjetar i tmasto nam je oblačje prikratilo dan. Sumrak je već, kad pođosmo iz škole, ja malim koracima naprijed, a Ana za mnom istim stupa tragom. Opet je kao dnevno stala na istom uglu, a i ja gledam, kako je svu posuo snijeg onako malešnu i dragu.

»Idi, idi žurno kući! S Bogom, do viđenja!«, te odoh u dvorište. Malo kasnije zovnu me gazdarica iz avlije. Iziđem, a pod šupom na panju stisnula se Ana.

»Ano, za Boga, što tu radiš? Treba, da si već kod kuće.«

»A tko će vam unijeti drva? Hoću li ja?«

»Pa hajde, unijet ćemo nas dvije!« odvratih. Smiješkajući se zadovoljno ponese nekoliko komadića drva. Tad uze torbicu i popostane pred vratima.

»Što je sad, Ana? Što čekaš, što želiš?«

»Još da me poljubite. Zašto ste rekli, da ste vi naša mama u školi. Moja mama kod kuće me uvijek poljubi«, — reče i raširi malene ručice.

»Ti moja najmanja ovčice,« onda poljubih snijegom ovlaženo čelo. Drugi dan donijela rukovjet bijelih katarinčica i stavila ih na stol. Sve pogledava u mene, pa na stol, sagne se nad pločicom i napokon upita šapćući, dok pregledavah tešku zadaću: »Tko ti je, gospojice, donio cvijeća?«

»Znam, jedna mala ovčica«, — a oči njene sjaju i u mom srcu zadovoljno siju.

Ana je izdala tajnu, da mi je unijela četiri komadića drva i bila u mojoj sobi. Eto ti slijedećeg dana svih mališa iz tog šora, pa ravno u moje dvorište. Ulaze za mnom i ravno i sigurno pođu do drva.

»Ej vi mali, kuda ćete?«

»Da vam unesemo drva!«

»Maleni ste vi.«

»Nismo, nismo«, i u isti čas hitro staviše torbe na snijeg.

»Ah, šta ću s vama, s vašim malim ručicama? Djeco, danas imade dosta drva; drugi put ćete mi unijeti.«

»Ali Ana veli, da je bila kod tebe u sobi.«

»Nu pa hajde, što bi vi svi u sobi?« — nu nije druge, već pustiti ih, da im se želja ispuni. Nisam još sigurna ni za njihova imena, ima ih mnogo — preko 80 u razredu.

»Kako se ti zoveš?« pitam najmanjeg dječačića.

»Ma jesam li ti već kazo — Martin«, a ima u razredu oko deset Martina, pak tko će to sve već točno znati.

»Ja sam zaboravila.«

»Ali sad nemoj zaboraviti.«

»Gdje ti je kuća?«

»Ma znaš tamo, kud si ti ono išla, pak ja vidio tebe. Onda još nisam išo u školu. Pred našom kućom je orašić, usadio ga dada. Tamo ja sjedio kraj orašića na panju i pozdravio sam te . . . ta znaš . . .«

»Doći ću ja opet da te vidim«, utješih dječaka, jer znam da je pred mnogim kućama usađen mladi orašić.

»Veli Ana, da si ti nju sinoć poljubila.« Ona je pocrvenjela i spustila glavu.

»Nu, pa kad budete dobri, kad pođem o Božiću iz sela, poljubiti ću i vas.« Često me od onda pitahu, da li ću o Božiću u goste?

Zadnji dan prije blagdana, — ja zaželim svima: Sretan Božić! Mališi istrčali iz klupa, prvi mi savio ručice oko vrata. Tad se dosjetih onoga više u pol šale obećanja.

O vi nevaljanci! Sve se gurkaju i svaki hoće, da me prije poljubi. Iznenadili ste me onda, u taj čas, vi dragi moji mališi. Molite cjelov moj! Cjelov! Pa tko bi zapitao u taj čas i srce čitavo moje, zatražio moj život — odmah bez promišljanja dala bih za vašu sreću u taj čas.

»S Bogom! S Bogom!« šapćem za svakim cjelovom — onaj slatki svagdanji s Bogom, dobri moji mališi, do vidjenja!

Eto, ne smijem otvoriti prozor, jer odmah dotrči koji mališ, nađe li se u blizini na cesti i misli, da mi nešto treba. Jedan dan baš trebala gazdarica cimeta. Same smo u kući, a dućan dosta daleko, — tamo usred sela. Otvorim prozor, ali nigdje djeteta. Uto prođe cestom starčić: »Didače, vidite li kojeg mališa, pošaljite ga ovamo!«

»A što bi?«

»Poslati ću ga u dućan.«

»Pa bi li ja to mogo?«

»Ne isplati se, starče, vama vraćati se u dućan za 4 filira cimeta.«

»Hoću, hoću,« i već okrenuo i čujem gdje govori: »Ima još u mene 4 fil., vratiti ćete mi, dok dođem.« Vidim dobrog starca. Sve potrčkava, žuri se, da me posluži, — žuri se za cigla 4 fil. cimeta. Ganula me njegova uslužnost, — dobro srce starca Graničara.

Na kraju sela bila je kućica bakice Mande. Volim veoma bakicu Mandu, jer mi njen unuk uvijek o njoj priča, o dragoj svojoj bakici. Velik je on i ponosan, što je veći od ostalih dječaka prvoga razreda. Cijele zime mi priča, kako on ima dobru bakicu, pa livadu, gdje će u proljeće biti puno ljubica. Sve se onda plavi . . . ima i šljivik, pak se onda sve bijeli kad procvate, a to je lijepo, veoma lijepo.

Podjem jednog proljetnog četvrtka do na kraj sela. Kad ja do ograde, a onaj mališ kopa bašću, — ne onako od šale, već baš ozbiljno kopa bašču. Nisam vjerovala, a sad vidim da je tako. Bijedni, dobri mališu! Kako si siromašan, bijedan, a kako je bogato tvoje srce i duša plemenita. Osjeća već teret siromaštva i životne borbe, jer mu stara baka nema čime platiti težaka, pak njih dvoje prebacuju zajedno onaj komadić zemlje, što će da ih cijela ljeta hrani. Ona, kad ima, spremi svom unučetu i po koje jaje za ručak, a on sve tepa: »Nemoj ti, bakice, ja ću kopati bašču, kad dođem iz škole!«

Kako si velik, mališu moj! Velik si u tvom plemenitom osjećanju. Sretna sam, kad me povjerljivo zriješ odgovarajući zadaću, učeći je sve putem od kraja sela, pa do škole. Junak si, pravi junak! Kad te gledam slatkim, zadovoljnim smiješkom na tvojim usnama, s vedrim čelom, puna sam zadovoljstva, što te smijem učiti, mladi junače. Tko se ne bi osjećao malenim pred anđeoskom dušom, što prozire iz tako otvorena, jasna pogleda. S mnogo štovanja ljubim te, pošteni, plemeniti mališu moj!

I za još nešto volim bakicu Mandu.

Zvala se bakica Manda i ona starica sva zgrbljena — mala, koja je mene i male moje drugove često počastila na onom brežuljku pod trošnom drvenjarom. Davno, davno je bilo . . . u prvo djetinje doba, prvog onog ljeta, što se iz djetinjstva sjećati mogu. Povela je nas mališe gore na brežuljak preko zelene livade, da nas počasti zrelim plavim šljivama. Imala je starica i dvoje janjadi, bijelu mačkicu i psa. Sve nam se umiljavao. Mazila nas starica, pas je trčkao za nama po malom brežuljku, dok nas je na pragu kolibice dočekala maca umivajući se šapicom. Mi smo je djeca nosali, zamatali u staričinu pregaču, a ona nije nikoga ogrebla, tek bi žmirnula malo, kad joj stadosmo frkati brkove. Bijedna maca! Stresla je šapicom i umivala se.

Bakica nas je redom podizala onako slaba i grbava, da sami sa niskog drvca uberemo zrelih šljiva. Često smo se penjali na brežuljak, što se sterao iza kuće, gdje smo stanovali dolje na cesti. Išli smo preko livade do brdašca. Trebalo je proći kraj duboke grabe. Uh! ta graba . . . kako smo se bojali, kad su kraj nje iznenada skakale žabe i čulo se kreketanje večerom. Kojiput bi bakica sišla pred nas vidjevši nas s brijega, da dolazimo. Dobra starica!

Kad smo opet jednog dana pošli gore, bila je kućica zatvorena. Zvali smo je: »Bako, bakice, evo nas, daj nam šljiva.« Sve je bilo mrtvo. Nije bilo ni janjadi pred kućom, ni psa u kućici . . . ni mace na pragu.

Vratismo se. Dolje nam rekoše, da su bakicu odnijeli na onaj drugi brežuljak, te je položili kraj crkve, da spava vječni san. Ne znam više, tko je nas mališe sakupio i poveo nas u bijelini, da nosimo vijence na groblje nekom mladom gospodinu. Noseći cvijeće pred lijesom, dogovarali smo se, da ćemo vidjeti sad i bakičin grob.

Prvi put mi nešto tajanstveno ovilo se oko srca. Bilo je iza crkvice mnogo grobova, pak opet nismo znali, gdje je bakica. Nad vratima crkvice velika je udubina s kipom Bogorodice. Cvjetići mirtovog vijenca pokrivali su malu glavu i produljili se sve do pojasa, dok je lahor lelijao bijelim velom okolo cijelog kipa. Dalje malo cvjetale su divlje ruže, ružičaste resile su ogradu groblja.

Eto tako — i tu na kraju srijemskog sela ima u malom vrtu bake Mande nekoliko divljih ruža. Iz daljine vide se proplanci Fruškogorski i opet tamo dalje toranj crkvice posred groblja. Sjednem na stočić pokraj vatre milujući dečaka. U pepelu kraj ognjišta peku se krumpiri. I tu sjedi na pragu maca mala. »Pokraj peći maca prela« — počinje mi mališ u uho šaputati, e da vidim kako li već znade pjesmicu. Iz nedalekih bara čuju se žabe; sad ih se dakako ne bojim.

Vraćam se u selo prolazeći kraj prijazne kućice onih dobrih, milih prijatelja. Usred je sela na raskršću ta draga njihova kućica, ko ime njihovo, košto je vjerno prijateljstvo dobrih dvoje staraca, usađeno moga. Sunce sa zapada obasjanih stanovnika sred srca usađeno moga. Meni je mio sjava im dragi vrt, njihov park, kako u šali znadu reći. Meni je mio taj njihov jednostavni park pun dragoljuba i resede i okružen bujnim grmljem zrelih, slatkih malina. Ima i mirisnih ruža. Jedan grm ružin podigao se, uzrastao visoko. Nekoliko vitkih, nu jakih grana pupoljcima kao da je posuto, dok su rascvale teške ruže savite težinom okrenute dolje — debelom stablu. Visoka je to ruža, najviša u selu, pak treba ljestve, tko hoće ubrati one najviše pupoljke.

Sjećam se, kad sam okulirala tu ružu još kao divljaku, a ona cijelog ljeta i jeseni zatajila život. Nekako nesigurno i strašljivo, nepouzdano ušla sam drugog ljeta kroz vrtna vrata, a ono se podigle

u vis grane visoke . . . propupali nabujali pupovi . . . moje drage, prve ruže. Zorom i večerom sastaju se na srednjim gustim granama i mali slavulji. Ne vide se iz gustog ružinog lista, — čuje se samo njihova pjesma i onda dolijeću i odlijeću . . . ti mali pjevači uvijek veseli. Sjede katkad na te grane i ševa, pak se digne u zračnu visinu. Zadovoljan, plemenit starac zalijeva svoje milo cvijeće, a dobra se mamica ljuti na piliće, što se provukoše kroz tarabu. Ljuti se i šapuće: »Eto, tako opet sam sagriješila ljuteći se na kokoši. Bože oprosti!«

Dobri su mi i mili to dvoje plemenitih duša, kao i moji mališi, kao i to cvijeće njihova vrta i prve mirisne ruže.

Mališu moj! Večernjim nebom svjetlucaju zvijezde, a u grmlju krijesnice male. Drhtajima njihovim draga budi se dušom uspomena. Sjećam se. Zadnji je dan praznika i ti si već u sumraku veseo dotrčao s livade.

»E još danas, al sutra ode zlatna sloboda«, — dovikuje ti majka. »Došla je gospojica.«

»Kada je došla, gdje je?« — zapitao si brzo. »Idem da je vidim!« a ja iza tvojih leđa obuhvatih male ti ručice, htjedoh pogladiti tvoju kosu. Nevaljanče mali! Iz kose zasvjetljucaju kresnice . . . ta kud si ih pometao na glavu, neko desetak sitnih krijesnica?! Skidam ih i stavljam na ruku, a ti tepaš: »O ja se ne bojim.« Sjetih se, kako su i meni stavljali te male svjetljucave životinjice na ruku kao posve maloj još djevojčici u dragom nam Tuškancu . . . pa onda i iz veselih praznika sred zagorskih brda i podno Kapele, — gledah ih na čarnoj obali dalmatinskog primorja.

Skida mališ krijesnice i stavlja mi ih na krilo, a ja ga pitam: »Jesi li me zaboravio, tepče malo?«

»A gdje si ti bila?«

»U Zagrebu, u našoj prijestolnici.«

»Je li tamo lijepo, jesi li vidjela kralja? U prijestolnici živi kralj, veli moj dada.«

»Zagreb je lijep, ali tamo nema kralja.«

»A ima li tamo cvijeća?«

»Ima mnogo lijepa cvijeća mirisna i razna.«

»I ti si ga brala, gdje ti je?«

»Brala sam ga, kad sam još bila mnogo manja od tebe. Nu ja sam brala samo čestoslavice s proljeća, znaš one male svjetlomodre cvjetiće, one nježne, sitne plave cvijetke, koji ne mirišu i brzo im latice opadaju.«

»Ići ću i ja, da i hvidim — vidim to lijepo polje, kad dođem u Zagreb na velike škole.«

»Ne ćeš moći vidjeti ni polje čestoslavica, ni ono grmlje, gdje

sam ja krijesnice hvatala, kao ti sad, moj dragi nevaljanče. Tamo se dižu sad ponosne palače i pun ruža cvate perivoj.«

»A zašto si došla ovamo, kad je tamo tako lijepo?«

»Da tebe učim, mališu moj. Idi spavaj, sutra valja uraniti, poći u školu; pa kad budeš velik, vidjeti ćeš i ti divni naš Zagreb i ponosnu prijestolnicu.« — — — —

. . . Godine su prošle. Zadnje večeri praznika i opet prolazim dragim negdašnjim poljem čestoslavica. I sad još po koja zasvjetljuca krijesnica, dok prozore palača rasvjetljuje električno svijetlo.

U sumraku večernjem sretam tebe, mališu moj! Sretaju me oče tvoje, te krijesnice žive, pune poleta i žara. Kako si samo velik, velik ti, mališu moj. Meni je, da te i opet uhvatim za ručice i zapitam: »Tepče, jesi li me zaboravio?« Ta eto, još nedavno držah te u krilu i ogledavah malo zamazane prstiće, ravnah mekanu, raskuštravu kosu. Sve mislim, za cigli čas jedan ponarastao si tako i od želje potrčao na ovo moje milo nekadanje polje, da hvatamo zajedno svijetle krijesnice, da beremo čestoslavice. Nema ih, nema više — dragi, veliki mališu moj.

Idi, idi . . . ne ću da te zaustavljam! Znam dobro, tebi se žuri; o dakako, mladost, prva vrela mladost puna je žurbe. Mališu! Nemoj, da ti brz lijet slomi krila; život je tako lijep, tako lijep!

S Bogom, mališu moj! Jest, ta i meni je taj čas žao otići odavle. Miluje mi pogled svaki kutić, zgradu i daleku tamnu u večernjem sumraku goru.

Samo čas — dva — još — s Bogom mališu! Daleko dolje — na drugom kraju otadžbine čeka me grmlje s krijesnicama i kameniti vrhunci Velebita!

Vama, mališi moji, što ste mi sto put — bezbroj šaputali, da me ljubite — vama, mališi moji, što ste bili sva moja sreća cijele mladosti — što mi bijaste učitelji vi, učenici moji mali — vama, što ste bezbroj puta sa bezbroj cvjetova okitili moj stol od rana proljeća do kasne jeseni — vama, što ste mnoge čase i ljeta dušu vedrili moju nevinu djetinjim srcem, vama zlatni moji mališi posvećujem ove retke!

Šaputali ste mi na raznim krajevima drage otadžbine: »Mi te ljubimo, ne ostavljaj nas!« Morala sam vas ostaviti, ali ljubav vas moja nije ostavila.

Najslađe uspomene vama, nježni moji mališi, čije hrabre patnje ojačale su i moju dušu za životnu borbu. Oh! koliko put ste cijeli dan bez kruha sjedili mirno u drvenim, starinskim klupama, u onim nekojim kukavnim zakucima kamenite gore. Gledala sam, kako za odmora u velikoj školskoj peći pečete po jedan ili dva krumpira, ili kako si dijelite komadić crnoga kruha!

Srce puno ljubavi pozdravlja vas, mališi dobri!

I opet je proljeće divno. Ono je i u srcu mom — uvijek, kad mislim na vas s puno cvijeća, ljubavi bezazlene. Jest, srce moje bilo je uvijek puno ljubavi i sreće pod blagim suncem nevinih očica vaših — mališi.

O suncu zadnji blista snijeg na Velebitu, a pod njim već miri tisuće ljubica plavih i janjad skakuće. Razlijevaju se raskošno topli traci sve od preko žumberačkih brda sve tamo do obronaka fruškogorskih. S tim zlatnim tracima pozdravljam sve vas i vaša sela u mlađom zelenilu — u prvom cvijeću!

Pramaljeće svud — i u srcu mom! To vječno u njem proljeće sred zimskog leda i ljetne vrućine, usadili ste u nj vi, dragi, dobri mališi, — vi, proljeće naše domovine . . . . .

Zdravo krasno proljeće! Zdravo mališi moji dragi! Ja ljubim to proljeće, ljubim vas!

Signal.

(Crtica iz sadašnjega rata).

Ured polja u nizini ravnoj
Na daleko drvceta ti nema,
Pusto polje pokrito je snijegom
Ta Božić se sjutra doći sprema

Pusto polje, ali u sredini
Najednom gle drvce jedno stalo,
Na njem kao golubinjak tihi
Gospino je svetište gle malo.

Drven krović Gospu natkriljava,
Snijeg da i nju ne ovije cijelu,
Kao što je dalekome polju,
Satkao već haljinicu bijelu. —

Al' najednom oživjelo polje,
Od koraka tutnjiti je stalo;
Od koraka junačkih vojnika
Skrovište je Gospe uzdrhtalo.

No ne boj se, oko golubinje,
Ta ljudi kršćanske su ćudi;
Stanak Gospe dira srce njino
Slatke ćuti u njemu gle budi.

Badnji dan je, a oni gle sade
Misle na svoj borić u domaji
I na onaj miljun sitnih zraka,
Što na njemu bezazleno sjaji.

Živa miso ruku k djelu diže
Jedan ti se vojnik u čas sjeti;
Kapu skida, poskoči iz reda
I dohvati Gospin stanak sveti.

Svjećicu je malu začas našo,
Život joj je plamenom gle dao
Stavio na Gospin mali stanak,
Natrag tad u bojni red je stao.

Vidješe to nevolje mu druzi,
Kojim svima ista miso vlada,
Svaki hoće da svoj borić mali
U tom drvcu sretan vidi sada.

I svi skaču pomalo iz reda'
Svijeća mala drugu slijedom slijedi
Vođa pako ne kori vojnike,
Već ih samo vlažnim okom gledi.

Bože mili, tome polju snijega
Evo život rajska Gospa dala
Rajska Gospa i sinovi njini,
Kojim ona dušu razgrijala. —

Malena je kolibica puna,
Od svječica više mjesta nije,
A još mnogo, mnogo je vojnika,
Kojim srce a za Gospu bije.

Šta će sada? U taj par se sjeti
Jedan vojnik i u snijeg ledeni
Svječicu on prvu gle usadi
Bijelim snijegom plamen se crveni,

Kreće dalje regimenta prva,
A za njome druga treća stupa,
Red i služba redove im dijele,
Ali srca uvijek su im skupa.

Prva, druga prođu mimo Gospe,
Svaki vojnik svijećom je počasti,
A sad ona platit će im evo
Okušajem rajskih divnih slasti:

Bijeli sniježak cakliti se stao
U sto boja tiho se prelijeva
Na njem deset tisuća već svijeća
Miloj Gospi čarobno gle sijeva.

Cijelo polje planulo u žaru
A vojnici kreću dalje, dalje,
Vijugastom sad gorskom stazom
K dušmaninu dužnost sad ih šalje.

A kroz šumu na toj gorskoj stazi
Sve u plamu polje im se kaže,
Čas se kaže, a sad opet krije,
Divne slasti u srce im slaže.

Oni gleđu srca opojena
Divan prizor s Gospinoga sjaja,
Divan prizor riječi im ustavlja,
Tiho snuju o ljepoti raja.

Ko u čudo gleđu u to more,
Što ga sami stvorili su sada,
A srce im u sto slatkih ćuti
Svemu dobrom od Boga se nada.

A Bog dobri ko da odgovara
Sniježak sitni na njih slati stao,
A svječice gasiti se stale
Divan vidik neviđen nastao.

Svi, svi šute, koraci tek tutnje,
Svi, svi gleđu u plamečak mali,
Što od sviju osamljen je osto,
Dok svi drugi davno pozaspali.

Svi, svi šute, zborit im se ne da,
Čudne ćuti svaki od njih ćuti,
Samo jedno prelilo se srce
Pa već ne će, ne može da šuti:

„Znate, druzi, ovo polje bajno
Puno snijega, na njem žarke svijeće
Što no evo žute se, crvene,
Ko u ljetu šaroliko cvijeće

Ovo polje rasplamćeno sjajem
„Signal to je Gospodaru neba
Neka znade dobri, višnji Bogo
Da ga sada ova četa treba“.

Ode četa prot dušmanu ljutom
Mačem slikat svoju divsku snagu
Svjećica pak mnoštvo ostalo je
U samoći čuvat Gospu dragu.

Ode četa. — Koliko ih sada
Od te čete zemljicu već puni?
Kolikome kršćansku već dušu
Rajski vijenac mučenički kruni.

Nema humka, — nema niti križa,
Tek ti humke brza misô reda,
A na svakom nevidnome humku
S onog polja svjećicu ugleda.

Adela Smiljan.

Preludij vječne simfonije.

Procvanula zemlja ispod Božje ruke,
Prodrhtao vasmir slatko mile zvuke.
Prolila se svijetom divna melodija,
Svemožnosti Božje bajna simfonija.
I niže se vrijeme — i nižu vijekovi,
I mijenjaju bića,
I prolaze žića,
A titraju zvuci vijek novi i novi.

Što je žiće naše, što li svijet taj bijeli?
Što je narav ova, što li vasmir cijeli?
Od postanka svoga već tisuće ljeta
Ljudski razum evo tajnu tu goneta,

I na uskoj stazi
Sveđ se razilazi.
Jednom život blista poput zvijezde jasne
Do starosti kasne, — — — —
Drugom već u cvijetu il pupoljku trne
Poput noći crne. — — — —
Jednome je žiće vesela idila,
Drugom opet laka romanca se slila;
Jednom kao sjetna drhće elegija,
Drugom kao burna, bojna rapsodija.
Gle promisao Božji vijek premudro dira
Vasionom ljudstvu tipke ot klavira;
I ti razni zvuci . . . . .
I ti zemlje puci . . . . . .
Kroz vijekove
Tako plove.

A taj klavir silni, ah to vam je vrijeme
U kom ljudstvo nosi kratkog žića breme;
Tipke njegve bijele — Božji zakon sveti,
Svijetu put što kaže k pravoj vječnoj meti;
Veličajna knjiga kajdovnica bijela,
Ah to vam je vasmir i priroda cijela,
Sva stvorenja kajde poredane tako,
Umna da ih bića vazda shvate lako.
Divna skladba to je silnog Umjetnika,
Slavno djelo to je vječnog Začetnika,
A sve žiće naše, trzaj svijeta bijela,
Čari zemlje ove i vasmira cijela,
Ah to vam je odjek Božje melodije,
Ko preludij samo vječne simfonije!

M. Horvat.

Jedna crtica.

U sobi prijatelja Luke danas je neobično živo, čuje se neprestani žamor.

Skupilo se ljudi i zaposjeli dugu klupu oko stola, te uz mehaničko odbacivanje dima iz lula pričaju, slušaju i stavljaju primjedbe svaki na svoj način.

Doista, u svakoga ima dosta građe za pripovijest, ali ipak čini se, da je jedan prvak, a to je djed Adam Marinov.

Po starome običaju, najprije je napunio svoju već pocrnjelu lulicu, koja mu na časove zasladi i pokrijepi govorenje.

Ona mu je i središte maloga odmora, barem kad ju puni, jer to je posao, kod kojega on šuti, samo da što bolje napuni, da mu se ne iznevjeri usred govorenja.

Baš kada je bio zaposlen svojom lulom, uze riječ domaćina Luka, kako je doživio strahota u mladosti svojoj — osobito u ratu.

»Moji ljudi, bilo je to šezdeset i šeste godine, kad sam bio na istim stazama, na kojima su danas moji sinovi. Evo kakogod dižem dobromu Bogu moju kapu, što me je živa očuvao, tako mi je zrno dušmansko odneslo vojničku kapu bez traga, a moja glava ostala živa i zdrava na ramenu.

I hoćete mi vjerovati, moji ljudi, nisam se uplašio, — nisam ni na tren pustio puške, nego još veselije srto napred.

Niti sam bio gladan ni žedan, nije mi bilo zima, — nikakove želje nije mi bilo u srcu, samo sam se radovao, kad je kapetan reko jednomu: s takvim junacima moramo napred!«

Dakako da si je pri tim riječima posmješkavao pobjedonosno sijedi brk prijatelja Luke, bio je pravi tip staroga vojaka, koji svoje doživljaje iz minulih dana rado priča s velikim ponosom.

A stari djed Adam svojim bistrim okom pronikao je dobro u sadržaj govora svoga staroga prije, a drugi se čudili, i jedva dospjeli da malo zacmokaju lulama i odbace iz njih dimove.

»Bilo je davno,« — poče djed Adam, — »i ja sam toga doživio. Samo dabome zaboravio sam već, al kad vidim soldata, onda sve znam i čini mi se, da bih se po srcu mogo opet vratit na te grane.«

Ja sam služio kod 78. regimente, to je regimenta samo onog bana Šokčevića iz Gunje.«

»Zar je on baš iz Gunje?« upade mu u riječ Đuka, koji je licem gledao u njega.

»E što ti misliš, to je naš čovjek, naše gore list, velika je on glava bio«, javi se opet nekoliko ljudi.

I kao znak općenite dike i zadovoljstva izvadiše svoje duvan-kese, da namire svoje lule, samo da ih ništa ne prekida u pozornome slušanju, kad govori stari Adam.

»Da, moji ljudi«, reče Adam i lagano pljucne, »i mi smo morali u rat.«

»E, kako smo mi išli prema danas! Nije bilo tih cugova, ni letrike (automobila), što leti ko da se pomamila, nego sve lijepo apoštolski. Al doduše, što bi to nama, onda ne bi možda htjeli ni sjesti na te komendije, mi smo išli kao da nam dadoše sokolova krila. I mi smo tako išli preko šuma i livada, i naposljetku došli smo u Brod na Savu. Kad mi tamo, e rekoše, da ne možemo dalje pješice, zato nas dočekalo vazdan galija. Moji ljudi, tako što vi nijeste vidjeli, niti ćete ikad vidjeti.

To je bila parada uz sav mah, ta valjda se sav svijet iz Broda skupio da vidi, kako mi junaci idemo u rat.

A mi bili smo ponosni, što smo vojnici, a bili smo se nakitili hrastovim listom, koji je tako lijepo pristajao na našim kapama.

Najednoč zatrubi rog i mi stadosmo pravo junački, da uđemo u lađu i da odemo. A muzika je svirala, mislili smo, ta srce će nam odnijeti od ljepote.

Onda stupi pred nas oberštar, da nam na polasku koju rekne.

I stao je upravo kraj barjaka, skide svoju okićenu kapu, pogleda zastavu i rekne:

»Ljudi i vojnici moji! Srce vaše tužno je možda, što ostavlja svoju grudu rođenu i na njoj ono, što je vama milo i drago.

Al pogledajte ovu sliku Majke Božje, ona ide s nama, ona će nas čuvati i vratit žive i zdrave onamo — u dragu domaju našu, u naručaj vjernih ljuba i drage dječice.

S tom vjerom, momci, naprijed, srčano u boj!«

I on prvi zakroči na lađu, a mi svi za njim. Eh, kako su nas svi lijepo ispratili, to vam ja sada i ne mogu reći, trebalo vam je vidjeti, to je bila divota. Ma, znate, tako vam je kod nas bilo samo, kad je biskup dolazio i odilazio, ma to vam je bila parada bez kraja.

I tako, moji ljudi, mi smo sretno otišli i započeli boj, kakav se dolikuje hrvatskim junacima. Istina, svi smo pretrpili dosta, ali živa glava na ramenu sve je zaboravila.

Što je Šokčevićeva regimenta, toga više nema. Gle, ovo je kolajna, koju sam dobio za hrabrost i junačko držanje pred dušmaninom.

Da, ljudi moji, ja sam stari vojno,« reče djed Adam i ponosit smiješak zaigra mu na usnama.

»Vjerujte mi, da mi je još jednoč mladost, povratio bih se odmah u ono doba junačkog vojnika, pa makar odmah lego, pa umro.

Eto znadete, da sam sada ostao bez potomka u kući, moralo me sve ostaviti i poći u boj.

Ali — veliki Bog neka ih čuva, nek se ponesu junački, da ne osramote ime staroga vojaka, djeda svoga Adama Marinova.«

Ove riječi pale su u dubinu jednostavnih duša, i oni obični ljudi osjetiše u taj čas neko osobito čuvstvo, koje ih je zaneslo za junaštvom i miljem za dragu domovinu.

I oni se podigoše i odoše u svoj skromni dom ostavljajući sobu komšije Luke zadimljenu kao spomen na lijepe priče djeda Adama.

Dragica Dominković.

Ranjen junak.

Ranjen junak dovinu se snage,
Pa uzima svoje gusle drage,
Gusle stare, gusle javorove,
Da zagudi svoje pjesme nove.

Lučcem dira do dvije žice bijele,
Okom dršću do dvije suze vrele,
Suze vrele pune tajnog žara,
Štono tiho na žicama zgara.

Gusle ječe, on ih pita sjetno,
Jel' mu ono i živo i sretno
Najmilije i najveće blago
Doma srce materinje drago?

Žica trepteć milo odgovara:
— Jošte žije tvoja majka stara,
Ruke sklapa, vruće moli Boga,
Moli Boga za sokola svoga.

Da ga štiti i korakom prati,
Staroj majci da ga opet vrati,
Tko će bez njeg da je slabu brani,
Tko li da je u starosti hrani! —

Još i dalje o majci mu zbori,
A od milja srce njegvo gori,
Grudi dršću, laka miso leti
K majci tamo u naručaj sveti.

A kad svane onaj danak bijeli,
I kad teška rana mu zacijeli,
Samo kod nje nakon ljuta boja
On će naći mira i pokoja!

M. Horvat.

U crkvi . . .

Miomirisni kad tamjanov podigao se visinama male seoske crkve obavijajući je nekom tajanstvenom koprenom. Svaki onaj zavoj dima upravo je veličanstven, te i nehotice digne duh iz ove doline suza tamo gore, u rajske visove. Pa i onaj zvučni glas orgulja s pjesmom običnom, ali punom srca, sve to zanosi slaba čovjeka upravo među zbor anđeoski, i puni i najpraznije srce okrepom, nadom i utjehom.

Pogledaš li u kojigod kutić toga svetog hrama, uvijek se povratiš s čuvstvom ljubavi i strahopočitanja prema Onome, koji će se u svojoj neizmjernoj dobroti i ljubavi sniziti do ljudskih srdaca, koja su obilna vrućim molbama. Sve je ozbiljno, tajinstveno i sjetno. Ali uza tu skrušenost, koja dolikuje svetomu domu, kao da se tu i tamo opaža trag tuge.

Ona vedra i vesela lica mladih žena i djevojaka potamnjela su, — jasni dokaz tiha bola i pregaranja.

Lijepi šaroliki slavonski vez, što ih je činio lijepima, zamijenilo je žalobno sukno.

Da, to su sve majke, žene, sestre, koje u crno zavi najviše junak — vojno, jer ugasnuta luč života njegova zastrla je i njima sunce sreće i veselja.

Pa gle onu malu četu vojnika, kako su i oni skromno prignuli glave svoje i mole — —

I kad odjeknu riječ Božja iz zanosnih grudi duhovnoga pastira, napuniše se srca junačka miljem i uzvišenim čuvstvom.

Oni, koji su bili u takoj blizini s hladnom smrti, ostadoše pošteđeni, ali ne za uživanje života, nego za njegovu borbu. Ali oni se ne straše.

No sigurno je, da će život i djela njihova biti naplaćena najpravednije krunom onom, koju zaslužuju samo oni, koji život svoj žrtvuju za dobro drugih. To je veliko djelo i ljudi ga ne naplaćuju, jedina plaća jest sam Bog.

U tim mislima, koje su samo bodrile i tješile, zazvoni zvonce, znak sretnoga časa, kada sam Bog nastanjuje ljudska srca. Oh, kako je sretan onaj, koji nije prezren, već dostojan stana Božjega!

Pa gle, i ta mala četa s velikim pouzdanjem i pobožnosti, a opet dostojna svoga imena »junačkoga«, stupila k svetomu stolu.

I primiše lijepo i blaženo u svoja čista srca Onoga, kojega su davno — davno željeli. On, Bog, došao je da ih bodri za borbu, koja ih čeka. — Ali oni se uzdaju samo u Njega, — jer On jedini očuvat će ih i povratiti u dragu domovinu, koja će im za uzdarje raširiti toplo krilo majčino — — — — —

I u taj čas postadoše tako nježni. Pomisao, da su to ljudi, koji su uništili nekoliko života, posve se gubila. Ali sada sve im je oprošteno, oni sve ljube jednakom ljubavi, pa i svoje neprijatelje. Njihovo srce sada drugačije kuca, ta ono je prepuno milinja i tople hvale.

I gle, najednoč na onome muževnom licu zasjala suza. Nije to suza kukavice pred strahom smrti, ne, to je izraz duboke zahvalnosti siromaha vojnika. Samo Bog je jedina i zadnja nada. On će im najpravednije naplatiti borbu pobjedom i mirom.

Dugo, dugo dizale se tople hvale, želje, molbe kršnih vojnika do prijestolja Svevišnjega. — Tu i tamo čuo si i koji duboki uzdah — majke, otaca i žena.

Napokon ostade mala crkva okađena ugodnim mirisom tamjana tajinstvena, — a svi uzdisaji, molbe i želje zaustaviše se tamo pred vječnom luči, gdje je jedina utjeha, mir, ljubav i pobjeda.

Dragica Dominković.

Na putu.

Po Molvu priredila ZLATA SPORČIĆ.

Tri parobroda plove morskom pučinom — vidiš li ih? Pasatni vjetar napunja njihova bijela jedra, zato i lete kao strijele. Što brže, to bolje, tim ćemo brže doći do cilja, pomišlja zapovjednik broda. Dan i noć stoji na palubi i proračunava, koliki put imadu još prevaliti. Kamo kormaniš, smjeli brodaru? Na zapad! Na zapad! Tamo ga tjera vjera, tamo traži nemirnom čežnjom čudnovatu još neviđenu zemlju.

Tjedan za tjednom prolazi, a žuđena se obala ne pokazuje. Zar se ondje ne pomalja iz valova smiješeće zeleno polje? Jadni brodari! To su samo morske biljke, koje se ukazuju za plime, a pokrivaju more cijelog dana. Nepoznate ptice šarolikim perjem pokrivene oblijeću jarbole. Ah, eto nove nade! Ali i ptice iščezavaju, nestalo ih, a ni zemlja se ne vidi.

Na nepoznatoj, beskrajnoj pučini morskoj obuzimlje strah mornare i srsi ih prolaze. Koliko smo stotina milja udaljeni od drage nam domovine? Bog zna, hoće li je naše oči ikad još vidjeti! Mrmljaju protiv smionog vodiča. Prijetnjama traže od njega povratak u domovinu. Nu on ih uvjerava, da je zemlja već posve — posve blizu.

Sunce tone u dubinu morsku, a sitne se zvjezdice već javljaju na svoju noćnu stražu; talasi tiše žamore oko broda, ali ipak nitko ne spava, ta svi su pogledi njihovi upravljeni prama zapadu. Sada, kad je zora opčela svitati, začuje se veseo poklik sa jarbola prednjeg broda: »Zemlja! Zemlja!« Muževi padaju si u naručaj te plaču od radosti i veselja. Iz valovlja se pomalja lijep otok obasjan zlaćanim tracima izlazeće zore.

Admira se raogrnu grimiznim plaštem, u lijevoj ruci drži kraljevski barjak sa slikom Otkupitelja, dok u desnoj drži goli mač i tako spreman vozio se čamcem do kopna. On stupi na obalu, baci se ničice, te poljubi zemlju, — i zauzme je kao vlasništvo za kralja svoga u ime Isusa Hrista, kojega je često zazivao u uzburkanom valovju. Na tom mjestu podigao je križ. Od onog vremena pripovijeda se, da je Kristof Columbo otkrio novi svijet.

Hrvati katolici! Mladići i muževi! Vi, koji ste najčišćom savješću pošli za vašega kralja u boj, zar nijeste i vi na putu, tražeći novi svijet? Što vidimo? I pod vama se uzbibalo i talasa more, — more duboko, more široko od vruće, tople ljudske krvi, koja je potekla iz tisuću rana, ali vi stojite na palubi i očekujete, da će se iz tog mora nakon svijuh bura i oluja ovog rata podići nova lijepa zemlja — zemlja, u kojoj će ljudi nastavati mnogo bolji i mnogo sretniji.

U čemu stoji glavna jezgra pitanju o ratu? O čemu se konačno radi u toj strašnoj borbi naroda? Političar, trgovac, patriota znat će ti odgovoriti; pitaj ih, pa će ti kazati, da izvojštimo konačno odlučnu pobjedu slobodi, moći, blagostanju mile nam domovine. Da, za ova velika i sveta prava mi se borimo. Domovino! Domovino! za tebe sve, — sve na ovom svijetu! — Domovino draga! za tebe sam spreman proliti i posljednju kap krvi svoje; za tebe ću se boriti, — da s tobom pobijedim ili s tobom da panem! — Ali je li to sve? Zar bi nas zadovoljiti moglo, da nas naša pobjeda učini velikom, slobodnom zemljom? Ne! — O! krvi naših junaka, koja natapljaš zemlju, tim bi načinom pridonijela vrlo slabu žetvu! Kršćani smo katolici, — da, mi smo Hrvati-katolici, a zato našeg broda tijek ide dalje, — naša vjera, naše ufanje, bori se za nešto uzvišenije. Mi očekujemo, da će u buri i oluji ovog rata doći k nama kraljevstvo Božje. Mi hoćemo na novo podići križ Hristov na sredini naroda našeg.

Gledaj! kako je čudnovato proklijalo dobro sjeme u narodu našemu. Ta to je za Hrvatsku veliki pohod Božji. Ne može se zanijekati, da je prije rata u narodu hrvatskomu bilo plodno polje Božje na daleko i široko ležalo neplodno, neobrađeno. Želiš li zato dokaza? O, ne, ta ti poznaš poroke našega naroda, kao i svaki drugi. Dalje već nije moglo tako ići, jer bi protukršćanstvo zagospodovalo. Tad eto nenadano preko noći tutnjava i šum — u buri i oluji rata Gospod je pohodio zemlju — i zemlja je upoznala svog Gospoda. Rat je kao i ožujske bure otopio vode, da se šumeći razliju po dolinama i ondje

probude proljeće — tako je učinio i rat — ne, — ne, Duh Božji u ratu. To je bio žamor i žubor, sve je procvalo, sve se je raspupalo, potočići svi su nabujali, sve se livade zazeljenele, sve cvijeće procvalo. Da, selo i grad sasvim drugačije izgledu u vrijeme rata. Nestala je zaborav na Boga, umanjena je zloba, a i svađa iščezla iz ulica. Prelijepo se pokazale vjera, molitva, sloga, nesebičnost, požrtvovnost — a to je proljeće duša. I valja reći, da se nije nigdje tako lijepo pokazalo to novo proljeće kršćanskoga duha, kao upravo kod vas na bojnom polju, dragi moji hrvatski junaci, — muževi i mladići! Kano topli, miomirisni povjetarac majski iz vrtova rajskih lahori iz vaših duša taj duh pravoga kršćanstva sa istoka i zapada u domovinu našu i svaku kuću njenu. Vi idete za svog katoličkog kralja i dom svoj! Tako brza brod s punim jedrima preko crvenih valova ovoga svjetskog rata prema obali novog, kršćanski uređenoga svijeta. A ta nova perioda, nova doba, trajni i pobjedni preokret vjerskog života ne će u buduće toliko stajati do onih, koji su ostali kod kuće, već do onih milijuna, koji su prokušani u vatri strašnih bojeva, koji su izbjegli raljama smrti, došli tek do praga vječnosti — o vama junaci!

Vi hrabri muževi i mladići, u ovakovom sjaju zlatnome prikazuje se pred očima vašim budućnost Hrvatske. O kako je veselje i radost gledati u budućnost. — O lijepa li doba mira nakon pobjedonosnoga povrataka u domovinu! Hrvatska! mora da postaneš i opet zemljom svetog ćudoređa i straha Božjeg nakon što si evo oprana i posvećena krvlju naših junačkih sinova. Tada će ljudi živjeti zadovoljnije i sretnije.

Tko hoće da se uvjeri o toj istini, da nam rat po Božjoj volji mora da donese nutrašnju obnovu, tome su mnoge teške zagonetke već riješene. Zašto traje taj rat tako dugo? Zašto moraju krvariti tolika dobra srca? Kršćanin razumije! Sve što je veliko mora biti teškom mukom stečeno, samo po žrtvama silazi na narode Božji blagoslov. Reci mi, kako je Isus Krist donio svijetu mir, sreću i spas? On jedinorođeni najmiliji Sin Božji morao je užasnom smrću umrijeti na veliki petak. U ničem nije bio pošteđen, njedno trpljenje nije mu bilo skraćeno. Valjda ne ćete biti neustrpljivi, slični mornarima Kolumbovim! Nemojte mrmljati protiv nezgoda i trpljenja, što ih donosi rat. Bol je sredstvo u rukama Božjim, po kojoj se dobiva cijelo blago milosti Božjih.

Pobrini se, da imaš i ti udijela u tom velikom djelu. Ti se ne možeš brinuti za cijelu sjetvu na polju Hrvatske ti domovine, za te je to polje preveliko. Ali nešto možeš ipak učiniti: jedan komadičak polja, koje tvoje vlastito srce prikazuje, možeš preudesiti, da urodi trideseterostrukim, šezdeseterostrukim, pače stostrukim plodom.

Ta svijet se popravlja po pojedincima; biva to onako, kako i kod napaljivanja božićnog drvca. Svijećica za svijećicom se zapaljuje i onda tek drvce zasja u svojem pravom sjaju. Neka sja tvoje svijetlo, onda će cijela zemlja postati svijetla. Budi samo ti u istinu pravi kršćanin, tek jedno zdravo udo na tijelu hrvatskoga naroda, to će s vremenom postati cijelo tijelo zdravo.

Do tebe dakle stoji, da li će u istinu naša domovina i naš narod poslije rata biti katolički i po tome sretniji, da li će naš brod doploviti u luku novoga svijeta. Dakle druže, učini sve za se, da budeš pravi, cijeli kršćanin, svladaj grijeh u sebi, probudi sve dobro u sebi, obnovi dobre odluke, tako da kraljevstvo Božje dođe narodu hrvatskome i ostane među nama.

Starica.

Bila je stara i nemoćna.

Noge joj klecale od slabosti i dugotrajne navike. Štap joj bio nemalena potpora na svakom koraku. A ipak je bila vesela i zadovoljna. Običavala je reći: »Pa bilo još i gore, dobro je, jer nam Gospod šalje.«

Jednoga joj dana reče jedinac sin: »Odlazim, majko, blagoslovite me!« A ona podigla svoju suhonjavu staračku ruku i položila na sinovljevu glavu. »Bog te blagoslovio, sinko! Vrati se sretno!« Oči joj se orose suzama, a te kao vrele kaplje padahu na njegovu glavu.

O, dobra starice, želiš njemu, jedinome sinu, jedinoj potpori starosti svoje sretan povratak, a ni ne znaš, kakova ga još bura i oluja čeka prije, negoli se vrati. A možda se i nikad vratiti ne će . . .

Obećavao joj, da će ga skoro vidjeti sretna i zadovoljna, a i sebe kraj njega, premda nije ni sam vjerovao svojim riječima.

Očekivala ga željno svaki dan. Jednom joj javiše njegovu smrt. A ona, starica bez jedine potpore, shrvana od tuge, koju može oćutjeti samo majčino srce, upravi pogled pun pouzdanja na križ . . .

»Bože moj! Dao si mi sina, da ti ga žrtvujem. Primi ga. Primi njega, ali primi i mene. Moj je život priveden kraju. Nemam više ništa da ti dadem. Jedino, što sam imala, dala sam ti. A sada, sad uzmi i mene i združi me s njim . . . Ti si tako hotio . . . hvala ti . . .«

Sjutradan nađoše ukočenu staricu sa slikom mrtva joj sina na ustima . . .

— S —

Naš Martin.

Tko ga ne pozna? Ta cijelo selo — staro i mlado. Svakomu su puna usta priča o toj staroj slavonskoj koreniki.

Djedovi njegovi odavna osnovali si ognjište u srcu Slavonije, radili i stekli lijep imutak. — I to sve palo je u dijel našemu Martinu, pa nikada nije morao osjetiti zime i nevolje.

Ali što ćete? Dosta je da reknem seljak je, kojemu se pokazao tračak sreće, i on u toj sreći zaboravlja na posao svoj. K tomu ga je i slavonska taština privukla sasma u verige svoje, dok on ne klone upropašćen materijalno do skrajnosti.

Ne ću dalje govoriti o tome, nego čujte, što ću vam ja pričati o našem Martinu.

To je naš stari — no moram priznati — dobri za sada školski podvornik, koji već punih deset godina vrši neumorno i vjerno svoju službu.

Da, deset je tomu godina, ali uz vlastito njegovo priznanje, to je njemu prošlo kao deset mjeseci, te mu se čini, da nema čovjeka u selu tako vješta i sigurna za taj posao, — kao što je on. —

Jednom riječi — on si je tako svijestan svoje službice, da ne znam pod kakvim bi je uvjetima ostavio.

Bilo ljeto ili zima, rano i kasno, svaki čas kroči naš Martin seoskim puteljkom onamo, kuda ga dužnost zove. — Lagano, uvijek istim korakom, s malom sjekirom i pilom o ramenu, a uz to blagim izražajem lica, stupa taj stari znanac cijeloga sela.

I premda već deset godina sprovodi bez ikakve promjene svoj službeni život, on je ipak zadovoljan.

Ništa mu još teško nije, premda su ga dobro iskitile časne sjedine, ali to ne smeta, on bi se mogao na svakom koraku ogledati s kakvim mladim junačinom. — Uopće tjelesno zdravlje mu je sasma povoljno, a najveće priznanje dobivaju mu zubi, jer mu još ni jedan ne manjka. On doduše sam priznaje, da kefica nije bila u njegovim ustima; ali on tvrdi, da gospoda i jesu krezubava, što zubi nikada ne miruju, nego uvijek »rabote« na njima s kojekakovim »pulferima«. No čujmo dalje. Tako naš Martin gotovo cijeli dan obilazi brižno školske odaje, pregledava i redi, samo da u ničemu ne bude prigovora.

Ta cijeli dan sprovede u nekakvu poslu, a mjesečna mu je plaća 16 kruna. Istina neznatna je prema potrebama životnima, ali on se ipak ponosi s njome, jer se makar malo približio gospodi! — Pomislite, on siromah čovjek, pa ipak diže svaki mjesec plaću. — No čini se, da nije tako ponosan niti onda, kada mu gospodin bilježnik izbroji pare na dlan, kao kada sam stupi pobjedonosno u mali seoski dućančić, da kupi biljeg za namiru.

Eh, onda mu niježan seljak ravan nije, ta nije svakome moguće praviti namiru.

Onda i ne pomisli jadnik, kakva je mala vrijednost njegova plaća za današnji život, a pogotovo za njega, koji je svoje oči upr'o samo u nju, koja mu je sada pod stare dane njegova glavna pomoćnica.

No dogodi se, da mu i ta jedina uzdanica bude uskraćena.

Tako jednoga dana uputi se naš Martin u općinu, da zamoli gospodina bilježnika zasluženu plaću.

I s velikim veseljem i napetosti otvorio je općinska vrata, a u duhu sve si je već proračunao, i baš sve se na filir slaže, ništa mu ostat ne će. — »Al svejedno, nek samo bude sada što trebam«, i čisto mu poigra smiješak od zadovoljstva. — Kad najednoć u tren oka — eto jada iznenada. — Mjesto cijele zaslužene plaće dobi samo dvije krune. — »Što je to?« Nije vjerovao svojim očima. — Tužno i začuđeno pogleda sad u one krune, onda opet u gospodina bilježnika, ne bi li ga razumio, da se nije tomu nadao, i da nije s tim nikako zadovoljan. Ali gospodin bilježnik što dade, dade. —

Tek da udovolji pravdi, podigne se vrlo važno od svoga stola, otvori velike knjige i sasma će službeno: »Poreza za ovu godinu nijesi ništa dao, dakle razumiješ li sada, zašto si toliko dobio na dlan?«

»Ma, gospodine, gdje vam je duša, od mene siromaka čovjeka, pa toliko poreza uzimate? Eto nam ide crkveni god, a znadete dobro, da ga nemam čime dočekati.«

Ali gospodin bilježnik i opet kao da ne čuje, sjede za svoj pisaći stol, sasma hladnokrvno uze pero iza uha i nastavi dalje svoj posao.

A naš Martin? Opet lagano kao uvijek izиđe mirno sa dvije krune iz općine s istim izražajem lica, kao da ih ima pun džep.

Samo jedna ga je misao mučila i zadavala mu brige. Gosti će sigurno doći, a kako će ih pogostiti, kad mu je kuća prazna. — Morao bi rakije kupiti, kave, brašna i mesa. To baš mora biti, makar ništa drugo.

Ali otkuda će smoći još koju krunu? Ide lagano putem kući i misli.

Kad je unišao u svoje bijedno dvorište razgleda ga tužno i zamisli se opet, kako bi udesio.

Nekoliko mršavih kokoša kljuckalo je tu i tamo, tražeći si kojeg crvića.

Kad ih je Martin ugledao i još malo promislio, rekne:

»E kad vas nemam više, pa što ćete mi i vi?«

I pohvata ih lagano i odnese malome trgovčiću, da mu one budu naplata za njegove godovne potreboće.

Sasma ljubezno saslušao je trgovac želju našega Martina i pokazao se posve pripravnim udovoljiti po mogućnosti. I doista dobi Martin, što je davno želio, a sve bez novčića. Istina sada nema više ni kokoši, ali svejedno, samo kada nije zadnji čovjek u selu, poslije kako bude.

Napokon osvanu taj željno očekivani godovni dan, dan za Slavonce najveći u godini.

Hrle gosti ranom zorom, pa zbilja ne obiđoše dom našega Martina. — Veselo i zadovoljno otvara im svoja vrata i objeručke uvodi ih pod svoj siromašni krov. Razumije se, da je čast uslijedila odmah i veselju kao da ne će biti kraja.

Ali kada se sunce stalo opraštati s bijelim danom, počeše se i gosti opraštati, ostavljajući kuće domaćinu raznih uspomena.

A naš Martin? Umoran i pun sjete zatvori svoja vrata i sasvim skromno uniđe pod svoj krov da obnovi doživljaje minulog dana.

U taj čas osjeti njegovo srce tugu. Sjetio se djedova svojih, koji su također pod ovim krovom slavili ovaj dan, ali s punim podrumom i hambarom.

Cijela prošlost izazvala je toliko uspomena u njegovoj duši i bijaše mu teško. Uvidio je, da je materijalno propao, ali natrag se nije dalo. Osjetio se ostavljen, jer svoga od srca nije nikoga imao.

Ali ipak nije ostavljen. U njegovu srcu duboko se zaklonila vjera i ljubav prema Bogu — i ljubav prema rođenoj grudi. — On, rođeni Slavonac, ljubi svaki komad zemlje svoje. Dà, on ju ljubi, samo nju na ovome svijetu, makar da je ona za uvijek sakrila, što je on ljubio — jedinca sina, — ali on joj sve oprašta, on, naš Martin ljubi samo nju, — poklonit će joj i ostatak izmučena tijela — svoje kosti. — — — —

Dragica Dominković.

Bol nije samo škola velikih djela, nego i visoka škola velikih ljudi. Tko nije mnogo trpio ne diže se nad prosječnost. — **Meschler.**

*

Mi moderni ljudi gubimo sve više nutarnjost. Bezvjerje otelo je milijunima mir u Bogu, te im sve nastojanje svrnulo na stvari prolazne. Zato i vidimo u znanosti toliko materijalizma, u umjetnosti odvratna naturalizma, u životu raspojasanog uživanja. Bezvjerje je grob nutarnjosti. **Giesbert Mauge O. F. M.**

Bijela zastava.

ZORA HEGEDÜS.

Jesenjeg sunca zadnji traci zastrli svojim zlatnim velom trepteće grančice tužne vrbe, što no je rasla kraj osamljena groba.

Večernji sumrak spuštao se na zemlju — a narav, kao da se sprema na zimski san, utihla je, ni ne sluteći, da će i proljeće osvanut tužno, da će zemlju natopit more pretrpljenog bola, proplakanih suza — prolivene krvi.

Kraj groba stajao je stasit mladić — jedinac majke, koju tuj krije crna zemljica. Došao je, da se oprosti s njome — možda — zadnji puta.

Pred očima njegove mlade, lijepe duše stvorila mu se slika njegova dosadanjeg života — njegova bezbrižnog djetinstva — prve mladosti. Sjetio se svoje majčice, kako mu je pričala one nezaboravne priče, kako mu je u njegovu mladu dušu usađivala ljubav k svemu, što je plemenito i lijepo, kako ga je učila poznavati Boga a sjećao se, kako mu je govorila o dragoj domovini.

Kako lijepim riječima znala je orisati onaj sveti, veliki pojam ljubavi k rodnoj grudi . . . I sve to prošlo je — oko se mladića orosi suzama. Vidio je umirati onu, koja mu je dala život, koja mu je oltar duše resila idealima, koji će ga voditi na putu života. Sjetio se onog tužnog časa, kad je njegova majka, blagoslivljajući ga izdahnula svoju plemenitu dušu. — Oćutio je ponovno onaj posljedni, sveti cjelov, koji mu je utisnula na čelo u času, kad joj je anđeo smrti ponio dušu gore nad zvijezde.

Prvi sumrak prosuo je već svoje dragulje po plavetnom nebu, kadno iz seoca zaori glas trube — znak, da se vojnici imadu sakupiti — ostaviti svaki što mu je najmilije — pa krenuti u obližnji grad — a odanle u polje ljute borbe — polje slave.

Mladić se trgne iz duboke zamisli, te utisne vruć cjelov na onu grudu zemlje, što mu krije majku — ode čvrstim, odlučnim korakom — išao je u boj neustrašivo, pratio ga je blagoslov majke, junačko mu je srce kucalo u grudima — a pratila ga je uspomena, dragocjeni amanet, što ga je uvijek uza se nosio, bijela maramica, kojom je umirućoj majci brisao samrtni znoj, a ona mu govorila: »Sinko, ja ću uvijek biti uza te.« Čuvao je tu dragu uspomenu, nosio je uvijek uza se.

Prođoše tjedni i mjeseci, dani napora i samoprijegora — vrijeme, koje nježnog i blagog mladića učini čvrstim mužem, kojemu je postalo geslo: »Sve za vjeru i domovinu!«

U krvavim bojevima — u vatri smrtonosnih neprijateljskih taneta pokazao je, da on svoju vjeru i svoju rodnu grudu ljubi, ljubi ljubavlju mlade i poletne duše. Zlatan krst sjaji mu se već na grudima, ponosi se s njime, ali za nj ona bijela maramica, što je na njegovim grudima počivala, bila mu je više. U časovima, kad je bio u najvećoj pogibli, čvrsto je pritisnuo rukom mjesto, gdje je bila — a drugovi mišljahu, da je zlatni krst njegovo sidro zaufanja. U takovim je trenucima čuo uvijek blage riječi majke: »Sinko, ja ću uvijek biti kraj tebe.« I bila je uza nj.

Kraj njega mnogo je drugova već dalo svoj život za domovinu a on, ko da ga nadnaravna sila štiti i krije u pogibli smrtnoj.

Malo je sada bilo časaka, u kojima je mogao na tu svoju zaštitnicu i njenom spomenu misliti. Topovi grmjeli, neprekidno — taneta zujila — oko njega neprijatelj kao da je neumoran.

Već dva tjedna leže tuj u opkopima, u koje se povukli nakon krvave bitke. Obližnja polja prikrita su mrtvim junacima — leži tuj prijatelj kraj neprijatelja — smrt ih je sastavila.

Zrak je okužen — a ukopat ih — nemoguće je uz neprestanu smrtonosnu kišu taneta. Odlučiše neprijatelju poslati parlamentare, da utanače mir od nekoliko sati, da tjelesa palih junaka sahrane na vječni počinak.

Poslanici, kojima je povjerena ta zadaća, bijahu već spremni, ali — nema bijele zastavice, koja je znak da neprijatelju dolaze bez oružja. Odakle, od čega da načine zastavicu, koja će im štititi život?

Dugo, dugo već borave u opkopima. — Niko nije imao baš ništa takova, a da bi bar donekle moglo služiti u tu svrhu.

U duši mladića nasta kratka borba, u očima zasja suza — al tren — samo trenutak, a tada dršćućom rukom raspori podstavu kaputa pod zlatnim krstom, izvadi iz njeg bijelu maramu — utisnuv joj posljednji put vrući cjelov pun nježnosti zahvalnog djetinjeg srca i bez riječi pruži je svom susjedu, da je preda poslanicima, da je pričvrste na štap.

Nitko nije vidio njegov bol, njegovu tugu — nitko nije slutio, da je ta bijela zastavica, taj znak mira, da je vjerno ljubećem sinu bila jedina uspomena na ljubljenu majku.

Bože moj, zašto nas tako uznemiruje kako ljudi o nama sude, dočim tako malo držimo do toga, kako u nebu o nama sude i misle!

*

Ne zdvajaj ako se mnogo od onoga što posiješ izgubi. Zar da se radi vrabaca ne sije? **Tilman Pesch.**

14 dana učiteljica . . .

MARIJA BRATIĆ.

8. listopad.

Jutarnji zrak pun sjete. Magla se spušta kao tužno velo. Probijam je očima s visoke dunavske obale, da razaberem sliku lugarske kućice s one strane rijeke. Oko preslabo! Magla sve gušće pada! Izviri iz guste bjeline gromada drveća, nešto dalje opet jedna i opet — a svaku prošarao jesenji list od blijeda žutila do zagasitog rumenila. Kao da prkose ogromni grozdovi plemenke i slankamenke praznim vinogradima — mršavoj berbi.

Divan prizor! U ovom ratu, strahovitom požaru — mjestimice paklu sličnom — kojega vrući plamen liže cijelu Evropu, krvavi biljeg 20. vijeka, zaokupljen je hladni razum, ali — ne miruje ni fantazija. To nije šuma, to je litvinski grad sa jakim utvrdama i bedemima.

Ubrzo prosiječe sunce maglu. Pade naglo. Mašta dalje radi. Evo šuma, koje su za slavnog Jagela pjesmom odjekivale, pjesmom veselog i zadovoljnog naroda, zaslađene ivanjskim i petrovskim cvrkutom ptičica.

Prenu me iz misli galebovi. Putuju Dunavom od istoka prama zapadu, pa onda kao nezadovoljni zaplove natrag, da se za čas uskomešaju u vir i uzrujano poprate brod, koji plovi prama jugoistoku — prama ognjištu. Ratoborno ga okružuju kao da mu dovikuju: pobjedu, pobjedu, istom onda mir. Nježnije su sjenice, koje u blizini na telefonskim žicama izvijaju jecanje, molbu Stvorcu, da umukne topovska rika, koja ih tjera od drveta do drveta, od šume do šume.

Uzrujanost i melankolija u prirodi. Ipak je promatram i slušam.

Najednom zatitraju zrakom tužne riječi: Melanka umrla! Što? Umrla Melanka Stier, koja je tek prije 14 dana počela službovati, učiteljevati? Tako mila i draga, pa u crno zavila roditelje i rođake?! Vrši se Božja volja! Dobra od najranijeg djetinjstva, odlikovala se osobito marljivošću. Svršila je pučku školu i 7 razreda realne gimnazije, zadnja 3 kao privatistica, vazda sa odličnim uspjehom, da ju onda opet 4. tečaj učiteljske škole u Osijeku stavi u najprve redove. Krasna svjedodžba, pa onda utjelovljena dobrota i čednost preporuči je za učiteljicu u Ilok, biser Fruške gore. Sredinom rujna prigrli djecu kao mlada, mlada majčica, i — mahom »nađe ključ do srca njihova« (biskup dr. Lang) 3. listopada dobrza u Vukovar, da pripovijedi roditeljima, kako ju Iločani ljubezno susreću, upravo maze, kako je sretna među djecom . . . Teška bolest spremi ju već 4. u postelju. Čude se pobožnosti i strpljivosti, ali i učtivosti i zahvalnosti do zadnjega daha. »Vode, Melanka!« »Molim milostiva!«

»Evo, pijte dušice!« »Ljubim ruke!« — Vidjelo se, da su dani odbrojeni i otkrojeni. Spremala se na put. Zamolila je propusnicu od najsigurnijeg tvrđavnog zapovjedništva, koje nikoga ne odbija, od Spasitelja u Presv. Euharistiji, kojom će iskaznicom u blaženu vječnost. Anđeo smrti dođe po čistu njezinu dušicu u zoru 8. listopada. Roditelji i sestre ostadoše okamenjeni, rođaci i prijatelji uprepašćeni.

A zemni ostaci? U crno prevučenoj sobi, palmama okićenoj, pod mirtovim vijencem, kao izrastao iz bujnih, tamno kestenjastih vlasi — pod svilenim pokrovom sklopljene bijele ruke na vječnu molitvu . . . Bijele i marljive ruke! Poslovale su u školi, vrtu, kuhinji i skakutale ne diletantskom, nego umjetničkom vještinom na glasoviru. Usko se sprijateljila sa kompozicijama Zajca, Webera, Wagnera, Beethovena. U teškoj bolesti — iza sna: »Mama draga, svirala sam »Nocturno«! (Chopin).

9. listopad.

Usne se još uvijek smijaše, kao da žele utješiti roditelje . . Abiturienti dižu lijes jedine svoje saučenice iz viših razreda, visoko štovane gospođice Melanke. Prati ju i vukovarska školska mladež sa cjelokupnim učiteljstvom. Čč. oo. Franjevci predaju tijelo majci zemlji. Katehet, sada upravitelj župe, žali uime škole i dječice za uzornom pokojnicom. Tužni zbor se rastaje. Roditelji i sestre kreću ranjenim srcem kući. Crna zastava vijori na polju pedagogije i idealnoj zgradi Marijine kongregacije učiteljica za Melankom. Snabdjevena dubokim znanjem, prožeta sv. vjerom, odgojila bi mnogo dijete u strahu Božjem. S djecom je upravo majčinski postupala. Kad je u kolovozu lanjskoga ljeta osnovano pjestovalište za djecu mobilizovanih vojnika, vidimo i nju u krugu malenih sa par godina i još manjih sa nekoliko mjeseci. S njima se lopta, pripovijeda zlatne pričice, nosi ih, grije mlijeko da ušutka najmanje; s njima moli prije i poslije jela, dvori kod stola, da bude svaki i najmanji želučić zadovoljan.

A kongregacija učiteljica? Prodičila bi ime »Marija« kreposnim životom. Bila je puna vjere, uz to umna, čedna, strpljiva i ponizna. Borci, koji sa ovakvim oružjem junački stupaju, mogu svladati neprijatelja, koji »obilazi kao ričući lav, tražeći koga da proždre« . . .

Našla bi se u društvu, koje živo povlađuje riječima biskupa dr. Šarića:

> Ne bojim se života gorčine,
> Ni napasti, ni sudnjega dana,
> Ni očaja, ni pakla dubine,
> Jer Ti, Gospo, moja si obrana.

Pružila je svojom smrću gorku čašu roditeljima, školi i kongregaciji, premda je »Srce u nje od sunca zlatnije« (biskup dr. Ivan Šarić).

Pokoj vječni daruj Gospode Melanki Stier!

—«((()))»—

Za jesenskih jutara.

Istok je obavila nježna, ružičasta maglica, nježnija od najfinije koprene djevojačke i branila suncu da pohrli u raskriljeno zapadno obzorje.

Sve je još bilo tiho i svježe, jer još nije noga ljudska bunila jutarnje tišine. Ja sam tad izašla, da upijem svježinu jutra. Prolazila sam uskim stazama, a među lišćem posutim bisernom, sitnom rosom.

Kako je tužno stresao biser svoj onaj listak, koji sam slučajno taknula mrkom haljinom svojom. Sagnuo se tad, da se sakrije onima, koji su očekivali sunce.

A sunce je tad probilo tananu koprenu i zalilo ju krvlju, pa izašlo čisto-sjajno u raskriljeno nebište. Zadrhtala rosica od sjaja sunčeva i prelila se u čarne boje alemova sjaja.

Sad je tek počeo život sa suncem! Sve se užurbalo. — Milina bijaše pogledati seljanke u bijelom ruhu sa crvenim obrubima i vezom, a s košarama u ruci, kako se prepliću između trsova, da ubiru grožđe. Lica im bila vedra, oči sjajne, a usta nasmijana, jer je sjalo sunce.

I danas sam izašla, ali nije bilo biser kapljica, kojima bi lišće očekivalo sunce. Tužno se ono spustilo, jer bijaše težak mraz, koji ga je ofurio.

I mraza je nestalo s lišća, a ono se nije razveselilo. Osjećalo je, da mu je sad prestati živjeti. — Svakim je danom bilo sve tužnije. Potamnio je i svenuo mrazom oprženi listak, spustio se i pao mi pred noge. Ja sam ga obišla, ali je svakim danom bilo više napadaloga lišća na zemlji, da mu se nijesam mogla više ukloniti. Koračala sam po njem, a ono je tužno šuštalo pjesmicu umiranja, pod mojim nogama . . .

A meni bijaše tad u srcu tužno — pretužno, jer došla je jesen, kad priroda umire.

A.

Mi ne trebamo za naš puk nikakovo kršćanstvo, koje se ne usuđuje biti katoličko. **Biskup Mahnić.**

Iz ženskoga svijeta.

Majčinsko društvo u Zagrebu. Kod zadnjeg izbora izabrana je predsjednicom gđa. Julijana Grubić, potpredsjednicom gđa. Natalija Kraus, blagajnicom gđa. Julijana Galić. Sastanci drže se redovito svake posljednje nedjelje u mjesecu. Na sastancima predaje upravitelj društva vel. g. Bogoljub Strižić, a jedno je predavanje držala i gđica. Katarina Poturica. Preuzvišeni naš natpastir izdao je okružnicu, kojom poziva župnike, da u svojim župama osnivaju majčinska društva. Preuzvišenoga je gospodina na to potakla sigurno želja, da se što više matera okoristi onim milostima, koje dobivaju u majčinskom društvu. Zagrebačko majčinsko društvo priredilo je 31. listopada konferencu za žene u crkvi oo. Isusovaca. Konferenciju držao je vel. g. Strižić, a donosimo je u današnjem broju.

Društvo sveudiljnog klanjanja u Zagrebu, kojemu je predsjednica grofica Eltz, a potpredsjednica presv. gđa. Berta Chlup, već dugi niz godina, preko pedeset, opskrbljuje siromašne crkve ruhom i paramentima, ove je ratne godine izvelo dvije vrlo lijepe akcije. Sjetivši se naših hrabrih junaka, koji su daleko od svoje domaje — daleko od svoje crkve, u kojoj su nedjeljom i blagdanom slušali sv. Misu, organiziralo je ovo društvo po cijeloj domovini sabiranje za bojne kapelice. Na tom je djelu očito počivao blagoslov Božji, jer je sabrana svota od 8000 K, tako, da kvaka od naših hrvatskih pukovnija dobiva jednu kapelicu. U izlogu tvrtke Wagner u Zagrebu vidjesmo takovu jednu kapelicu. Jedan mali, ukusni kovčeg krije sve, što treba kod sv. Mise, a otvoren namjesti se kao oltarić. Tu je misno odijelo, zlatni kalež, raspelo, misale, posudice za vodu i vino, ma sve što treba. Druga akcija bila je namijenjena dušama onih, koji su život svoj dali za kralja i domovinu. Gospođe društva Sveudiljnog klanjanja dale su priugotoviti lijepe sličice s oprosnim molitvama, pa ih u tisuće primjeraka razaslale po domovini i dijelile u zagrebačkim crkvama pobožnom narodu, da molitvom pomognu dušama naših hrabrih junaka, da što prije dođu u vječnu slavu.

O zamjeni muškog rada po ženama za vrijeme rata. Gotovo je svagdje morala žena zamijeniti muškarca. U gospodarskom radu svakako najviše. No i na drugim granama rada morala je žena posegnuti za poslom muškaraca. U Zagrebu vidimo tramvajske konduktérice i ženske listonoše. U Njemačkoj rade žene i u limarskim i stolarskim radionicama, zatim rade žene u kemijskoj industriji one poslove, koje su do sada isključivo radili samo muškarci, kao i u drugim muškim zanatima, kao sedlariji, postolariji, muškim krojačkim radionicama, u tiskarama; one tovare ugljen, a jedna obavlja i posao ložača kod parnog stroja. Kod priugotavljanja municije rabe mnogo žene. One čiste prozore, voze smeće, prodavaju novine, one su kočijaši na teretnim kolima. Da, u Meranu ima i jedan ženski dimnjičar. Plinare ne namještaju ženske samo u svojim uredima, one nadgledavaju i pune gasometre. U jednom selu Bavarske jedna je žena kovač. — Kao osobitu novost u Njemačkoj valja još i to istaknuti, da su na mnogim višim dječačkim školama učiteljice zamjenile učitelje, koji su pošli na bojno polje. Dao Bog da se žene vrate što skorije svojim poslovima!

Borba proti nutarnjem neprijatelju. U mnogim njemačkim biskupijama bio je na crkvenim vratima pribijen plakat, koji je pozivao žene, neka se kane nečedne mode. — Katoličke žene i djevojke! Vaši muževi, sinovi i braća zaodjeli se bojnim odijelom, spremni život i krv za vas dati. Mnogi su već junački poginuli za domovinu, dakle i za vas, ili krvare iz teških rana. Hoćete li se još pokazivati u odijelu, koje pokazuje, da u vas nema nikakove ozbiljnosti? Zar hoćete, da se tako besmislene i bešćutne pokažete? Ne — vi to ne ćete! Zato odstranite svaki napadni nakit i lakoumno i sablažnivo odijevanje. — Na koncu poziva žene, neka u crkvu dolaze čedno odjevene, opominjujući ih riječima sv. Krisostoma: »Čovjek bi mislio, da ideš na ples ili u kazalište, ne dolazi tako ovamo, da Boga tvojom taštinom ne vrijeđaš, a tvojom bestidnošću ne vabiš duše na grijeh i u pakao.«

Na žalost i u našem se gradu vidjevaju žene odjevene takovim luksusom i napadnošću, kao da ne živimo u vrijeme nada sve ozbiljno. O, kad bi se takove žene sjetile, da milijuni u teškim ranama stenju i umiru, dok one svoje misli svraćaju samo na taštinu!

Kućanstvo i zdravstvo.

Meko kuhana jaja, koja preostanu mogu se drugi dan upotrijebiti i jesti, ako ih se prije toga točno jednu minutu stavi u kipuću vodu. Jaja će postati skroz i skroz vruća, a da ne postanu tvrđa.

Kolačići za čaj. 12 dkg maslaca, 4 cijela jaja, 25 dkg šećera, 1 zamotak praška za pecivo, miris od vanilije i 75 dkg brašna dobro se promiješa, izvalja i izreže oblicima i u tepsiji maslacem namazanoj peče svijetlo žuto.

Stakleno posuđe, u kojem su bile masne tekućine i od njih zadobilo mrlje i naslage, očistiti će se temeljito tako, ako se u posude stave heljdinog sjemena, pa tim pere. To sredstvo očisti za nekoliko minuta svaku mrlju sa stakla i odstrani svaki vonj.

Sok od limuna za spremanje priređuje se ovako: Dobro se protisnu sočni limuni, sok se procjedi kroz fino sito i pusti u otvorenoj posudi stajati 12 sati; pjena, koja se međutim digla na površini odstrani se. Sok se nalije u boce, koje se dobro začepe i 1 sat polagano u pari kuha. Kad se boce s vodom, u kojoj su se kuhale ohlade, izvade se i spreme na hladno mjesto. Na taj način može se sok uzdržati i dvije godine, dok se u otvorenoj boci drži samo jedan do dva mjeseca.

Hladan teleći but obično pečen ili našpikan izreže se na tanke kriške i ukrasi aspikom (hladetinom), cvijećem od maslaca ili rotkvicom. Kada se but daje s umakom moraju se kriške deblje rezati, lijepo složiti i preliti sa hladnom umakom od badema, jaja ili gorušice. Ili se svaki komad zamoči u umaku od sleđa, a zdjela se ukrasi hladnim pireom od krumpira crveno bojadisanim (bojadiše se octom, u kojoj se kiselila cikla) zelenom salatom i tvrdim nadjevenim jajima.

Vodeni krumpir postati će brašnen, ako se rasprostre na toplom mjestu, u neposrednoj blizini tople peći, gdje se vodenasti sastavni dijelovi ispare, te krumpir postane čvršći i tečniji.

Meso ili biljevna hrana? Kao što se obhodnice i druga nebeska tjelesa kreću svemirom po stalnim zakonima, tako je i način živućih stvorova vezan na stanovite životne uvjete i prirodne zakone. Životinju vodi u traženju

hrane naravni nagon; čovjek nadaren slobodnom voljom tijekom vremena odaljio od svog prvobitnog naravnog načina života. Ne da se poreći, da su se naši preći u najdavnije doba, dok još nijesu poznavali vatre ni kuhinje, hranili jedino plodovima i biljem, te da su doživjeli veliku starost. O tom nas uvjerava upravo napadna sličnost čovječjeg probavnog sustava sa probavnim sustavom onih životinja, koje se hrane isključivo biljevnom hranom, dok se grabilice i druge životinje, koje se hrane mesom anatomskom gradom svojih zubi i probavila bitno razlikuju od čovjeka i biljoždera. Tek kad se je tijekom vremena umnožio i raširio rod ljudski i čovjek se morao boriti za svoj opstanak sa divljom zvjeradi, počeo se hraniti sirovim ili prženim mesom ubijenih životinja, koje mu je po svoj prilici išlo u tek kao današnjem kulturnom čovjeku beefsteak. Tim ali nije dokazano, da je meso životna potreba čovjeka, kako to neki tvrde. Ta još i danas žive milijuni ljudi bez mesa hraneći se samo biljevnom hranom bez uštrba po svoje zdravlje i život, a da ni u duševnom ni tjelesnom pogledu ne zaostaju za onim narodima, koji se hrane mesom, dapače dužeg su vijeka, tijelo im je žilavije i otpornije, te prema tome i laglje podnose napore. Mišljenje nekih da čovječji organizam instinktivno traži meso, osniva se samo na mnogogodišnjoj navici.

Ne stoji ni tvrdnja, da je Evropejac upućen više na životinjsku hranu, a stanovnici tropa na biljevnu hranu.

Da je životinjska hrana bolja od biljevne opravdava se time, da čovjek treba mnogo bjelančevine, da se uzdrži zdravim. Činjenica je, da se čovjek nakon užitka mesne čorbe i mesa ćuti bolje i ugodnije, kao kod užitka kave, vina i drugih alkoholnih pića. Ali upravo to brzo djelovanje označuje meso kao podraživo sredstvo. Te časovito probuđene snage brzo nestaje i nastupa umor, koji radnika sili, da posegne za vinom ili drugim alkoholnim pićem, dok vegeterijanac ne treba toga, jer mu biljevna hrana daje trajne snage.

Tako dugo dok nije dokazano, da je jedino meso izvor snage, mogu vegeterijanci pravom tvrditi, da hrana iz biljevnoga carstva daje čovjeku potrebitu snagu.

Dok čovjek raste, treba za izgradnju svoga tijela svakako više dušične hrane, negoli odrastao čovjek, kod kojeg je životni proces upravljen samo na uzdržavanje već izgrađenog organizma. U djetinjstvu sačinjava mlijeko glavnu hranu, dok odrastao čovjek nalazi potrebitu množinu bjelančevine u kruhu, voću i sočivu.

Prima li čovjek s hranom više dušika, nego ga narav treba, to se te hranive tvari oksidacijom pretvaraju u mast, koja se nakupi u žilama ili stanicama; ostaje neko vrijeme latentna, dok uslijed nahlade ne izbiju na javu u formi bolesti. Iz te činjenice slijedi, da čovjek škodi svomu zdravlju prevelikim užitkom bjelančevine.

To vrijedi osobito za one društvene slojeve, koji po svom zvanju rade više duševno nego tjelesno, dok vegeterijanac u svakom životnom položaju u sočivu i biljevnoj hrani nalazi bjelančevine, koja mu dostaje za uzdržavanje zdravlja, te mu prema tomu i daje snage.

Uslijed bolje asimilacije i iskorišćivanja hrane vegeterijanac je manje izložen opasnosti oboljenja, ima više otpornosti proti zaraznim bolestima, više nade za trajno zdravlje i dug život. Kada se vegeterijancima prigovara, da su svojim upalim očima i obrazima prava slika bijede, što se sve pripisuje vegeterijanskom načinu živovanja zaboravlja se, da se gotovo svi vegeterijanci dugi niz godina hrane mesom i tek kad su oboljeli i došli do uvjerenja, da im je vegeterijanski način života jedino spasenje. Da pak ljudi uprkos vegeterijanskog načina života ne dolaze brzo do cvatućeg zdravlja, sasma je razumljivo, jer posljedice prijašnjeg načina života ne iščezavaju tako brzo.

Tko se pak jednoć prestao hraniti mesom, osvjedočio se o dobrim posljedicama vegeterijanskog života, ne vraća se više svom prijašnjem životu. — A da se čovjek u istinu može uzdržati zdravim isključivo vegeterijanskom hranom dokazuju trapisti, a i liječnici kod kostobolje i reumatizma preporučuju biljevnu hranu.

Književnost.

Zdravo tijelo Isusovo. Molitvenik u slavu Presv. Oltarskom Sakramentu. Priredio Dr. Ivan Šarić, pomoćni biskup vrhbosanski. Sa 34 slike. Drugo popunjeno izdanje. Sarajevo, naklada Kaptola vrhbosanskoga. Cijena 2 K po komadu sa crvenorezom i u platno uvezan, sa zlatorezom 3 K, a uvezan u kožu sa zlatorezom 4 K po komadu. Kad je prije dvije godine sa drugim knjigama sv. Jeronima ovaj molitvenik u 40.000 primjeraka izašao, osvojio je narodu srce svojom divnom sadržinom i ukusnom spoljašnosti«, kako je rekao bilježnik društva sv. Jeronima Dr. Valentin Čebušnik. A kako da ne osvoje srce ona lijepa razmatranja prije i poslije sv. Pričesti, puna dubokih misli i toplih osjećaja. Lijepe su i misaone ostale molitve, osobito one za sv. Misu. — Knjizi samoj najbolja je preporuka, da je potekla iz pera našeg okrunjenog pjesnika.

Kalendar Srca Isusova i Marijina za god. 1916. Izdalo Uredništvo Glasnika Presv. Srca Isusova u Zagrebu. Cijena kalendaru samo 80 filira, poštom 1 K. Narudžbe i novci šalju se Upravi Glasnika Presv. Srca Isusova, Zagreb, Palmotićeva ulica.

Mnogi će kalendari sada poplaviti svijet, jedan je, koji se među svima osobito odlikuje krasnim upravo sadržajem, jest Kalendar Srca Isusova i Marijina. Sve se nađe u njemu: lijepi članci, lijepe pjesme i slike. Ne bi se smjela ni pomisliti katolička kuća bez ovoga kalendara. Preporučamo osobito.

Jakov Tomasović: U oluji. Pripovijesti i crtice i feljtoni iz ratnog doba. Narudžbe prima Kuća dobre štampe, Rijeka. Cijena 1 K. Lijepu ovu savremenu knjižicu preporučamo svakomu.

M. pl. Sociot: Katolicizam za slobodu i demokraciju. U ovoj maloj brošurici obrađena je veoma savremena i zanimiva tema, kako je Crkva katolička od svoga postanka, kroz sve vrijeme svoga bivovanja i u dane naše uvijek stojala na stanovištu jednakosti, bratstva i prave slobode sviju ljudi i kako se borila protiv načela i nastojanja protivnih tome njenom stanovištu.

Zanimiva je ova tema lijepo i obrađena. Opsegom mala knjižica bogata je sadržinom, a govor je u njoj lak i prijatan. Šteta, što ta tema nije izražena ispravnijim izrazom, jer riječju demokracija izrazujemo pojam pučke vladavine, što zacijelo nije pisac htio da izrazi, — kako se i vidi iz cijele njegove rasprave, a niti se je katolička Crkva ikad zagrijavala za formu pučke vladavine.

No ova pogrješka u izrazu nimalo ne umanjuje vrijednost samome djelcu, koje će izvrsno poslužiti svakoj inteligentnoj katolikinji, da što bolje upozna divno djelovanje sv. Crkve, da druge pouči i da do potrebe zatvori usta onima, koji sv. Crkvu lažno obijeđuju, da je protivnica slobode i tlačiteljica slabih.

Pozdravljamo ovo djelce i svakome ga od srca preporučamo. Cijena mu je 60 filira, a narudžbe prima Josip Felicinović, Zadar.

Poziv na pretplatu na »Prijatelj malenih« za godinu 1916. Ovim brojem svršava pretplata za ovu godinu 1915., a sada otvaramo pretplatu na opće obljubljeni Euh. listić »Prijatelj malenih« za novu godinu 1916. Da se na listić može pretplatiti i najsiromašnije dijete, svaka će pretplata stojati za cijelu godinu 1916. od siječnja do prosinca samih 50 filira. Ali treba da nam veleč. dušobrižnici, vjeroučitelji, učitelji, učiteljice i svi ljubitelji dječice, nađu što veći broj pretplatnika, i sakupe odmah odnosne pretplate, te nam ih dostave u Zadar već u prosincu, javljajući nam broj istisaka, što žele. Treba da nam već u prosincu dostave pretplate i jave koliko žele istisaka, jer u ovim iznimnim vremenima moramo odmah naručiti papir za cijelu godinu i unaprijed poslati novac tvornici papira. Na jednu adresu ne šaljemo manje od 10 istisaka (iznimno 5).

U stalnoj nadi, da će nas svi prijatelji dječice, dušobrižnici, vjeroučitelji, učitelji i učiteljice sokoliti na daljni rad za dobrobit pouzdanice, naše mile hrvatske učeće mladeži obojega spola, svojim živim zanimanjem okolo širenja našeg mladog čeda »Prijatelja malenih«, koji jur čita više tisuća dječice, već sada želimo svima čestite nastajuće Božićne blagdane i sretan svršetak stare godine. Božanski djetić Isus neka izlije vrhu svih, a osobito vrhu mile naše dječice obilat svoj nebeski blagoslov, koji neka nam uskori povratak toli očekivanog mira.

U Zadru, dne 28. listopada 1915.

O. Hugolin Didon,
urednik.

Naš prilog. Mnoga se je pomoćnica ruka našla da ublaži rane naših hrabrih vojnika. Lijepo je to i svake hvale vrijedno. No jedno se ne smije zaboraviti, a to su duše naših slavno poginulih junaka, — za to je vrijedno naše društvo Svedušnjeg klanjanja izdalo sličice s oprosnim molitvama za duše u čistilištu, da nas potakne na revniju molitvu za njih. Ovome je broju priložena po jedna sličica, što je daruje pomenuto društvo.

Platili list „ZA VJERU I DOM":

Za god. 1915. ili za god. koja je uz ime otisnuta.

Pl. Gabrijely Herma, Zagorska Sela, K 3.—; Jelka Peršić, Račište, i za 1914. K 4.—; Paula Ostojić, Karlovac, K 3.—; Effenberger Otilija, Nijemci, K 3.—; Berdizza Cecilija, Zagreb, K 2.—; Löschner Zora, Grižane, K 3.—; Mladineo Milka, Pučišće, K 3.—; Stipičić Katica, Punta Arenas (Amerika), K 5.—; Holjac Malvina, Zagreb, K 3.—; Župančić Nada, Ludbreg, K 3.—; Anđela Strapajević, Trnava, i za 1914., K 6.—; Franjo Jaričević, Selce, K 3.—; č. s. milosrdnice, Travnik, K 14.—; Schulteiss Vilma, Travnik, K 2.—; Miroslava Dujmović, Koprivnica, K 3.—; Tade Galzigna, Vrbovska, za 1914. K 3.—; Heckel Josipa, Ivanić-grad, K 3.—; Horvat Katica, Ivanić-grad, K 3.—; Blažur Anka, Ivanić-grad, K 3.—; Julija Novak, Bihać, za cijelo godište od 1912., K 3.—; Pučka škola, Plavnice, K 3.—; Amalija Andrić, Morović, i za 1911., 1912., 1913. i 1914., K 15.—; Blažević Slava, Sesvete, K 3.—; Anka i Katica Matković, Celje, i za 1914. K 6.—; č. s. milosrdnice, Derventa, K 3.—; Kvastek Marija, Novi Perkovci, K 3.—; Stiasny Marija, Ščitarjevo, K 3.—; Babić Karma, Makarska, K 2.—; Kaštelan Marija, Uglian, K 3.—; Papić Marko, Postire, za 1914. K 6.—; Anka Deanović, Zagreb, K 3.—; sakristija Majke Milosti, Trsat, K 5.—; Kuftinec Fanika, Zagreb, K 3.—; Janoš Marija, Sigetec, K 3.—; Sikić Jelka, Zagreb, K 3.—; Marijina kongregacija gospođica, Senj, K 3.—; Sacchi Marija, Sušak, K 3.—; Ružinski Terezija, Ilok, K 3.—; Anica Prpić, Trnova, K 3.—; Alatrović Emica, Cerna, K 3.—; Milena Kumenarović, Dubrovnik, K 2.—; Peleć Augustina, Dubrovnik, K 3.—; Kanoti Mihovil, Varaždin, K 3.—; Boltek Terezija, Vinica, K 3.—; Josipa Vimer, Grobnik, K 3.—; Mandić Slava, Svilno, K 3.—; Darinka Kovačić, Grobnik, K 3.—; Ivka Stopić, Gospić, K 3.—; Kovačić Jelisava, Vinica, K 3.—; Rušec Stjepan, Vinica, za 1914. K 3.—; Turkelj Mijo, Srijem. Karlovci, K 3.—; Lesić Magdalena, Bošnjaci, K 3.—; Paulić Olga, Ludina, K 3.—; Ema Milošević, Popovača, i za 1916. K 6.—; Trećoredska čitaonica, Rijeka, K 6.—; Zora Doljak, Osijek, K 3.—; Tonka Mužar, Dubica, K 3.—; Prelog Matija, Stupnik, za 1914. K 3.—; Cerovski Ljubica, Mlinoga, za 1914. K 3.—; biskup dr Marčelić, Dubrovnik, i za 1916. K 6.—; č. s. milosrdnice, Brčko, K 30; Marijina kongregacija u samostanu Ursulinka u Varaždinu K 52; barunica Ida Rukavina, Hrašćina, K 3.—; č. s. milosrdnice, Mostar, za god. V. K 3.—; Rozina Derdić, Karlovci, za 1914. K 6.—; Mandić Lucija, Sarajevo, K 3.—; Stitić Blaž, Tuzla, K 3.—; Djevojačko društvo za naknadnu sv. Pričest, Petrinja, K 3.—; Učiteljske pripravnice u zavodu sv. Josipa, Sarajevo, K 6.—; Marica Gamulin-Bartula, Jelsa, K 3.—; Salajpal Anka, Kalinovac, K 3.—; Tomić Ljubica, Mostar, K 3.—; Grubić Matilda, Solin, K 3.—; Aržić Janja, V. Varoš, K 3.—; Nada Rogor, Đakovo, K 3.—; Murat Cecilija, Sv. Petar Čvrstec, K 3.—; Paljević Štefanija, Mali Lošinj, K 3.—; Orlić Milka, Sela Zagorska, K 3.—; Buček Anka, Suhopolje, K 3.—; Emilija pl. Agić, Zodvinje, K 3.—; Marija Hohnjec, Miljuva, i za 1914. K 6.—; Makarić Tomislav, Nikinci, K 3.—; Koprivčević Guida, Brod n. Savi, K 3.—; Ludmila Šindler, Split, K 3.—; Terezija Hrnčević, Slatina, K 3.—; Nikola Mašić, široka Kula, K 3.—; Marušić Dragutin, Plešće, K 3.—; Marija Bach, Feričanci, K 3.—; Sagorišek Marija, Vukovar, i za 1914. K 6.—; Matković Danica, Jaska, K 3.—;

Magjar pl. Julijan, Irig, K 3.—; Marijina kongregacija više djevojačke škole, Mostar, K 3.—; Sudarević Jelisava, Podcrkavje, K 3.—; Wolf Augustin, Osijek, K 6.—; Steiner Marija, Osijek, K 3.—; Anka Stanić, Križevac, i za 1914. i 1913. K 9.—; Franciska Marić, Knin, K 3.—; Dončević Tereza, Čazma, K 3.—; Hondela Barbara, Brera, K 3.—; Bratić Marija, Vukovar, K 3.—; Vichnal Danica, Zagreb, K 3.—; Merzer Fanika, Sisak, K 3.—; Julijana pl. Kiepach, Zagreb, K 3.—; Mandić Lucija, Sarajevo, K 3.—; Jurčić Katica, Zagreb, K 3.—; Kodrnja Barica, Zagreb, K 3.—; Gradska škola djevojačka u Draškovićevoj ulici K 3.—; Vranaričić Sofija, Zagreb, za 1914. K 3.—; Teklić Zlata, Zagreb, K 3.—; Franjo pl. Schlögl, Sušak, K 2; Zbor duhovne mladeži, Senj, K 3.—; Katanec Gizela, Zagreb, K 3.—; Amalija Mlinarić, Zagreb, K 3.—; Milka Kovačić, Zagreb, K 3.—; Simović Milka, Zagreb, K 3.—; Engelhart Adela, Zagreb, K 3.—; Grünwald Anđela, Zagreb, K 3.—; Milka Müller, Zagreb, K 3.—; Gradska djevojačka pučka škola u Samostanskoj ulici, Zagreb, K 3.—; Valpotić Marija, Zagreb, K 3.—; Senečić Blanka, Zagreb, K 3.—; Visković Danica, Zagreb, K 2.—; Dragica Gossain, Zagreb, K 3.—; Učiteljska knjižnica zem. više djevojačke škole smjera trgovačko-industrijalnoga, Zagreb, K 3.—; Margareta Ostoić, Bol na Braču, K 2.—; Anka Borovčak, Proslavje, i za 1914. K 6.—; don Marko Vežić, Jadrtovac, K 3.—; Mandica Butković, Komletinci, K 3.—; Katica Brkić, Zloselo, za 1913. K 3.—; Elza Keresteny, Gradačac, K 3.—; Franjo I. Schlögl, Sušak, K 3.—; Počasne dvorkinjice presv. Sakramenta, Trsat, K 3.—; dr Alojzije Vincetić, Zemun, K 6.—; č. s. milosrdnice, Sarajevo, K 30; Olga Paulić, Ludina, za 1914. i 1913. K 6; M. I. Randić, Kostrena, i za 1916. K 5; Vanda Hečko, Blagaj, K 3.—; Magdalena Kraljić, Rača, K 3.—; Sečen Josip, Doboj, i za 1914. K 6.—; Tonka pl. Rukavina, Perušić, K 3.—; Terezija Vlašić, Martinska ves, K 3.—; Djevojačka pučka škola, Vinica, K 3.—; Dječačka pučka škola, Vinica, K 3.—; Katica Šimunić, Otočac, K 3.—; Fanika Hećimović, Gospić, K 2.—; Katica Blažević, Lovrinac, K 2.—; Lida Stavel, Gračac, K 2.—; Nada Starčević, Kukuljanovo, K 2.—; Marija Jambrišak, Zagreb, K 3.—; Ljubica Žganjer, Dubravčak, K 3.—; Maksimilijana Klepac, Dubravčak, K 3.—; Štefanka Marinić, Oborovo, K 3.—; Alojzij Sagaj, Sveti Lovrenc, za 1913. K 3.—; Kulper Irina, Zagreb, K 4.—; dr Josip Lang, Zagreb, K 3.—; Anka Lukačević, Jakšić, K 3.—; Otilija Tampić, Vinica, K 3.—; Jelena Kopun, Mače, K 3.—; Anka Radović, Krišpolje, K 3.—; don Đuro J. Laneve, Orebići, i za 1914. K 6.—; pl. Glembay Josipa, Osijek, K 3.—; Marica Ferri, Split, za 1914. K 3.—; Samostan sv. Josipa, Bihać, K 3.—; Ljubica Filipović, Dugaresa, K 3.—; Melanija Rački, Dugaresa, K 3.—; Ruža Tomičić, Du-